

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Özel Hukuk Anabilim Dalı

**TÜRK VE İSVİÇRE HUKUKUNDA KARŞILAŞTIRMALI OLARAK
YOKSULLUK NAFAKASI**

Kübra YILDIZ

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2022

**TÜRK VE İSVİÇRE HUKUKUNDA KARŞILAŞTIRMALI OLARAK YOKSULLUK
NAFAKASI**

Kübra YILDIZ

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Özel Hukuk Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2022

KABUL VE ONAY

Kübra YILDIZ tarafından hazırlanan "Türk ve İsviçre Hukukunda Karşılaştırmalı Olarak Yoksulluk Nafakası" başlıklı bu çalışma, 21.12.2022 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Derya ATEŞ (Başkan)

Doç. Dr. Derya ATEŞ (Danışman)

Prof. Dr. Erkan KÜÇÜKGÜNGÖR (Üye)

Doç. Dr. Yıldız ABİK (Üye)

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylım.

Prof. Dr. Uğur ÖMÜRGÖNÜLŞEN

Enstitü Müdürü

YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kağıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinleri yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan **“Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge”** kapsamında tezimin aşağıda belirtilen koşullar haricince YÖK Ulusal Tez Merkezi / H.Ü. Kütüphaneleri Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

- Enstitü / Fakülte yönetim kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren 2 yıl ertelenmiştir. ⁽¹⁾
- Enstitü / Fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren ..... ay ertelenmiştir. ⁽²⁾
- Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir. ⁽³⁾

...../...../.....

[İmza]

Kübra YILDIZ

¹“Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge”

- (1) Madde 6. 1. Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez **danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü** üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulu** iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.
- (2) Madde 6. 2. Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez **danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü** üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı** ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.
- (3) Madde 7. 1. Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, **tezin yapıldığı kurum tarafından verilir** *. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, **ilgili kurum ve kuruluşun önerisi** ile **enstitü** veya **fakültenin** uygun görüşü üzerine **üniversite yönetim kurulu** tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.
Madde 7.2. Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

* Tez **danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü** üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulu tarafından karar verilir**.

ETİK BEYAN

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında zgn olduğunu, **Doç. Dr. Derya ATEŞ** danışmanlığında tarafımdan üretildiğini ve Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Yönergesine göre yazıldığını beyan ederim.

[imza]

Kübra YILDIZ

TEŞEKKÜR

Deneyimleri ve bilgisini benimle paylaşan, akademik hayatta kendimi geliştirmemi sağlayan, akademik bilgi ve tecrübesiyle bana yol gösteren, destek veren, ufkumu açan, çalışmamın her aşamasında sabır gösteren ve her zaman desteğini hissettiğim hocam sayın Doç. Dr. Derya Ateş'e,

Yüksek lisans sürecimde dersine katıldığım, eserlerinden faydalandığım, ufkumun açılmasına vesile olan tüm Hacettepe Hukuk Fakültesi hocalarına,

Manevi destekleriyle her zaman yanımda olan ve bana güç veren sevgili dostlarım Betül Çalışkan, Zeynep Doğan ve Sultan Şahin Yüceyurt, Feride Tanrıkulu Kutsienyo, Nursel Karakoç Şafakattı, Seçil Yıldız ve Tuğçe Parlak'a,

Doğduğum andan itibaren bu yıllara gelebilmemde büyük emek gösteren, zorlandığım her zaman yanımda olan, sabrını, şefkatini ve sevgisini hiçbir zaman esirgemeyen, hayattaki en büyük destekçilerim olan, varlığıyla beni daha iyi ve güçlü yapan biricik annem Serpil Yıldız'a, biricik babam Süleyman Yıldız'a ve canım kardeşlerim Hüseyin Serkan Yıldız, Ahmet Serhat Yıldız ve Büşra Yıldız'a

Sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

ÖZET

YILDIZ, Kübra. *Türk ve İsviçre Hukukunda Karşılaştırmalı Olarak Yoksulluk Nafakası*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2022.

Hukukumuzda aile özel bir öneme sahiptir. Kanun koyucu aileye vermiş olduğu büyük önemi, Medeni Kanunda aile kurumuna ayrıntılı yer vererek açıkça göstermiştir. Aile, temelde evlilik aktinin kurulmasıyla oluşan bir yapıdır. Toplumda ve hukuk düzeninde arzu edilen evliliklerin ömür boyu sürmesidir. Ancak, her evlilik umulanın aksine ölümle sona ermeyebilir. Eşlerin artık devam ettirmek istemedikleri bir evliliğe mahkûm kalmalarını engellemek için Medeni Kanun'da boşanma kurumuna yer verilmiştir. Evliliğin sona ermesiyle birlikte eşler arasındaki manevi ve maddi ilişki sona erer. Boşanmanın mali sonuçlarından biri ise, yoksulluk nafakasıdır.

Yoksulluk nafakası Türk Medeni Kanunu'nun Yoksulluk Nafakası başlığı taşıyan 175'inci maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre, boşanma dolayısıyla yoksulluğa düşecek olan taraf, boşanmada daha ağır kusurlu olmamak şartıyla karşı tarafın ekonomik gücü nazarında süresiz nafaka isteme hakkına sahiptir. Yoksulluk nafakası düzenlemesi, sürekli olarak uygulama ve öğretide eleştirilerin odağında olmuştur ve halende varlığı, amacı ve süresi tartışılmaktadır. Yoksulluk nafakası temellerini İsviçre Medeni Kanunu'nun 125'inci maddesinden almaktadır. Yoksulluk nafakasının Türk ve İsviçre hukukundaki düzenleniş şekilleri karşılaştırmalı olarak incelenerek, nafaka bakımından ortaya çıkan benzerlik ve farklılıklar irdelenecektir.

Anahtar Sözcükler

Yoksulluk Nafakası, Süresiz Nafaka, Yoksulluk, Nafaka, Yardımlaşma ve Bakım Yükümlülüğü

ABSTRACT

YILDIZ, Kübra. *Comparative Study of The Poverty Alimony in Turkish and Swiss Law*, Master Thesis, Ankara 2022.

Family holds a special place in our law. The Turkish legislator explicitly emphasized how much importance he attached to the family by giving place to detailed regulations for the family in the Civil Code. A family is fundamentally a unit formed by the foundation of marriage. The desired thing in society and the legal order is that marriage continues for a lifetime. However, not all marriages end in death, contrary to expectations. Divorce is regulated by the Civil Code to prevent spouses from being forced to remain in a marriage they no longer desire to continue. With the dissolution of a marriage, the emotional and financial relationships between spouses end.

Poverty alimony is regulated in Article 175 of the Turkish Civil Code, titled Poverty Alimony. Accordingly, the party who will experience poverty due to the divorce may request alimony proportionally to the economic power of the other party for an indefinite period, as long as he has not faulted more than his spouse. In practice and doctrine, poverty alimony has consistently raised objections regarding its existence, purpose, and duration. The poverty alimony is rooted in Article 125 of the Swiss Civil Code, which regulates post-marital maintenance. In this thesis, the alimony of poverty in Turkish and Swiss law will be compared, and the similarities and differences in alimony in both law systems will be examined.

Keywords

Post-Marital Maintenance, Alimony for an Indefinite Period, Poverty, Alimony, Spouses' Responsibility to Support and Care for Each Other

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI.....	ii
ETİK BEYAN.....	iii
TEŞEKKÜR.....	iv
ÖZET.....	v
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
KISALTMALAR DİZİNİ.....	xiii
GİRİŞ.....	1
1. BÖLÜM: NAFKA KAVRAMI, HUKUKİ NİTELİĞİ VE NAFKANIN ÖZELLİKLERİ	5
1.1. NAFKA KAVRAMI.....	5
1.1.1. Genel Olarak Nafaka Kavramı	5
1.1.2. Nafaka Türleri	6
1.1.2.1. Bakım Nafakası.....	6
1.1.2.1.1. Tedbir Nafakası	7
1.1.2.1.2. İştirak Nafakası	9
1.1.2.1.3. Yoksulluk Nafakası	13
1.1.2.2. Yardım Nafakası	13
1.2. NAFKANIN HUKUKİ NİTELİĞİ.....	16
1.3. NAFKANIN ÖZELLİKLERİ.....	19
1.3.1. Nafaka Alacağının Kişiyeye Sıkı Sıkıya Bağlı Bir Hak Olması.....	19
1.3.2. Nafaka Alacağının Haczedilememesi.....	20
1.3.3. Nafaka Alacağının Devredilememesi	21
1.3.4. Nafaka Alacağının Alacaklının Rızası Olmaksızın Takas Edilememesi	25

1.3.5. Nafaka Alacağıın Üzerinde Rehin Hakkı Kurulamaması.....	26
1.3.6. Doğmamış Nafaka Alacağıından Feragat Edilememesi	26
1.3.7. Nafaka Alacağıın Miras Yoluyla Mirasçılara Geçememesi	29
2. BÖLÜM: YOKSULLUK NAFKASININ TANIMI, TARİHÇESİ VE BENZER	
KURUMLARDAN FARKI	31
2.1. YOKSULLUK NAFKASININ TANIMI.....	31
2.2. YOKSULLUK NAFKASININ TARİHÇESİ.....	32
2.2.1. Türk Hukuku Bakımından.....	32
2.2.2. İsviçre Hukuku Bakımından	38
2.3. YOKSULLUK NAFKASININ DİĞER NAFKA TÜRLERİNDEN VE	
MADDİ TAZMİNATTAN FARKI	42
2.3.1. Yoksulluk Nafkasının Diğer Nafaka Türlerinden Farkı	42
2.3.1.1. Yoksulluk Nafkasının Tedbir Nafkasından Farkı	42
2.3.1.2. Yoksulluk Nafkasının İştirak Nafkasından Farkı.....	44
2.3.1.3. Yoksulluk Nafkasının Yardım Nafkasından Farkı.....	45
2.3.2. Yoksulluk Nafkasının Maddi Tazminattan Farkı	47
3. BÖLÜM: YOKSULLUK NAFKASINA HÂKİM OLAN İLKELER, YOKSULLUK	
NAFKASININ ŞARTLARI VE SÜRESİ	51
3.1. YOKSULLUK NAFKASINA HÂKİM OLAN İLKELER.....	51
3.1.1. Türk Hukuku Bakımından.....	51
3.1.2. İsviçre Hukuku Bakımından	53
3.1.2.1. Evlilik Sonrası Dayanışma İlkesi.....	53
3.1.2.2. Clean Break ilkesi.....	58
3.2. YOKSULLUK NAFKASININ ŞARTLARI	61
3.2.1. Kesinleşmiş Bir Boşanma Kararı.....	62
3.2.1.1. Boşanmada	63
3.2.1.2. Batıl Evliliklerde.....	66
3.2.2. Taraplardan Birinin Talebi	67
3.2.2.1. Talebin Şekli.....	67
3.2.2.2. Talebin Miktarı.....	69
3.2.2.3. Yoksulluk Nafkası Talebinden Feragat	71

3.2.3. Talep Edenin Daha Ağır Kusurlu Olan Taraf Olmaması	73
3.2.3.1. Türk Hukuku Bakımından	73
3.2.3.2. İsviçre Hukuku Bakımından	79
3.2.4. Talep Eden Tarafın Boşanma Yüzünden Yoksulluğa Düşmesi....	81
3.2.4.1. Türk Hukuku Bakımından	81
3.2.4.1.1. Yoksulluk Kavramı	81
3.2.4.1.2. Yoksulluğa Düşme ile Boşanmaya Sebep Olan Olaylar Bakımından İlliyet Bağının Varlığı	86
3.2.4.1.3. Yoksulluk Nafakası Kararı Verilmesine Engel Durumlar	87
3.2.4.1.3.1. Yoksulluğa Düşmeye Engel Derecede Gelir Sahibi Olmak	88
3.2.4.1.3.1.1. Yeterli Aylığı Olanlar	88
3.2.4.1.3.1.2. Sürekli ve Düzenli Gelir Sahibi Olanlar	90
3.2.4.1.3.1.3. Meslek Sahibi Olanlar	94
3.2.4.1.3.2. Yoksulluğa Düşmeye Engel Malvarlığına Sahip Olmak	96
3.2.4.1.3.3. Yoksulluğa Düşmeye Kendi Sebep Olanlar	98
3.2.4.1.3.3.1. Çalışabilecek Durumda Olmalarına Rağmen Çalışmayanlar	98
3.2.4.1.3.3.2. Yeterli Miktarda Geliri Olmasına Rağmen İşten İsteyerek Ayrılanlar	99
3.2.4.2. İsviçre Hukuku Bakımından	101
3.2.5. Nafaka Miktarının Nafaka Yükümlüsünün Maddi Gücü ile Orantılı Olması	102
3.3. NAFAKANIN SÜRESİ	105
3.3.1. Türk Hukuku Bakımından	105
3.3.1.1. Yoksulluk Nafakasının Belirli Süreli Olarak Talep Edilmesi	105
3.3.1.2. Yoksulluk Nafakasının Süresiz Verilmesi	106

3.3.1.2.1. Süresiz Nafaka Bakımında Öğretide Yer Alan Değerlendirmeler	107
3.3.1.2.2. Süresiz Nafaka Bakımından Yargı Uygulaması	110
3.3.2. İsviçre Hukuku Bakımından	113
3.4. YOKSULLUK NAFKASINA İLİŞKİN GÜNCEL GELİŞMELER	115
3.4.1. Süresiz Nafaka Bakımından Meclis Araştırma Komisyonu Raporu.....	115
3.4.2. Kanun Teklifi Görüşmeleri.....	117
4. BÖLÜM: YOKSULLUK NAFKASININ HÜKÜM VE SONUÇLARI	119
4.1. YOKSULLUK NAFKASININ BELİRLENMESİ.....	119
4.1.1. Nafakanın Taraflarca Belirlenmesi	119
4.1.2. Nafakanın Hâkim Tarafından Belirlenmesi	122
4.1.2.1. Nafakanın Başlangıcı	123
4.1.2.1.1. Türk Hukuku Bakımından.....	123
4.1.2.1.2. İsviçre Hukuku Bakımından	125
4.1.2.2. Nafakanın Ödeme Şekli.....	125
4.1.2.2.1. Türk Hukuku Bakımından.....	125
4.1.2.2.1.1. Toptan Ödeme	126
4.1.2.2.1.2. İrat Şeklinde Ödeme	128
4.1.2.2.2. İsviçre Hukuku Bakımından.....	129
4.1.2.3. Nafaka Miktarının Belirlenmesi.....	130
4.1.2.3.1. Türk Hukuku Bakımından.....	130
4.1.2.3.2. İsviçre Hukuku Bakımından	132
4.1.2.3.2.1. Eşlerin Evlilik Birliği İçerisindeki Görev Paylaşımı.....	133
4.1.2.3.2.2. Evlilik Süresi.....	135
4.1.2.3.2.3. Evlilik Birliği İçindeki Yaşam Standardı	137
4.1.2.3.2.4. Eşlerin Yaşı ve Sağlık Durumu.....	138
4.1.2.3.2.5. Eşlerin Gelir ve Malvarlıkları.....	140
4.1.2.3.2.6. Müşterek Çocuğun Bakımını Üstlenen Taraf Bakımından Bakım Yükü ve Süresi	140

4.1.2.3.2.7. Eşlerin Mesleki Eğitim ve Kariyer Beklentileri ve Çalışma Hayatına Yeniden Entegrasyonun Olası Maliyeti	142
4.1.2.3.2.8. Yaşlılık ve Emeklilik Sigortası Gibi Özel veya Devlet Kurumlarınca Yapılacak Her Türlü Sosyal Yardım Ödemesi.....	143
4.1.2.4. Nafaka Miktarının Değiştirilmesi	144
4.1.2.4.1. Türk Hukuku Bakımından.....	144
4.1.2.4.1.1. Nafaka Miktarının Azaltılması.....	149
4.1.2.4.1.2. Nafaka Miktarının Artırılması.....	150
4.1.2.4.1.3. Nafaka Miktarının Değişiminin Önceden Belirlenmesi.....	152
4.1.2.4.2. İsviçre Hukuku Bakımından	154
4.2. YOKSULLUK NAFKASININ SONA ERMESİ	156
4.2.1. Türk Hukuku Bakımından.....	156
4.2.1.1. Kendiliğinden Sona Ermesi	159
4.2.1.1.1. Alacaklının tekrar evlenmesi	159
4.2.1.1.2. Taraplardan birinin ölmesi.....	161
4.2.1.2. Mahkeme Kararı ile Sona Ermesi	163
4.2.1.2.1. Alacaklının başkası ile evli gibi yaşaması.....	165
4.2.1.2.2. Alacaklının haysiyetsiz yaşam sürmesi	168
4.2.1.2.3. Yoksulluğunun sona ermesi	171
4.2.2. İsviçre Hukuku Bakımından	174
4.3. YOKSULLUK NAFKASINDAN GÖREVLİ VE YETKİLİ MAHKEME ..	175
4.3.1. Görevli Mahkeme.....	175
4.3.2. Yetkili Mahkeme	176
4.4. YOKSULLUK NAFKASINDA ZAMANAŞIMI.....	178
SONUÇ	181
KAYNAKÇA.....	185

EK 1. ORJİNALLİK RAPORU	197
EK 2. ETİK KURUL MUAFİYET FORMU	198
ÖZGEÇMİŞ	201

KISALTMALAR DİZİNİ

ABÜHFD	: Antalya Bilim Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
AHBVÜHFD	: Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
AMKGYUDK	: 4787 sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun
ASBÜHFD	: Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
AÜHFD	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
AY	: 1982 Anayasası
AYM	: Anayasa Mahkemesi
BBI	: Bundesblatt
BGE	: Entscheidungen des Schweizerischen Bundesgerichts (İsviçre)
BGeR	: Bundes Gesetzbuch (Almanya)
bkn	: Bakınız
BÜHFD	: Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
C.	: Cilt numarası
ÇHDS	: Çocuk Haklarına Dair Sözleşme
dn	: Dipnot
DEÜHFD	: Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
E.	: Esas numarası
EBYÜHFD	: Erciyes Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
EMK	: 743 sayılı Medeni Kanun
E.T.	: Erişim Tarihiöğuzhan
FamPra	: Die Praxis des Familienrechts
GHD	: Güncel Hukuk Dergisi
GÜHFD	: Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
HMK	: 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu
HUMK	: Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu
İAÜHFD	: İstanbul Aydın Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
İBD	: İstanbul Barosu Dergisi
İFM	: İsviçre Federal Mahkemesi
ŞHM	: İstanbul Hukuk Mecmuası
İİK	: 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu
İKÜHFD	: İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
İMK	: İsviçre Medeni Kanunu
İMÜHFD	: İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi

İÜHFD	: İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
İÜHFM	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
K.	: Karar numarası
m.	: Madde numarası
LHD	: Legal Hukuk Dergisi
MHMÖHB	: Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni
MÖHUK	: 5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun
MÜHFHAD	: Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi
RG	: Resmî Gazete
s.	: Sayfa numarası
S.	: Sayı
sk.	: Sayılı kanun
SÜHFD	: Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
T.	: Tarih
TAAD	: Türkiye Adalet Akademisi Dergisi
TBBD	: Türkiye Barolar Birliği Dergisi
TBK	: Türk Borçlar Kanunu
THD	: Terazi Hukuk Dergisi
TMK	: 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu
TÜFE	: Tüketici Fiyat Endeksi
UAÜHFD	: Uluslararası Antalya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
UMHD	: Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi
vd	: Ve devamı
YD	: Yargıtay Dergisi
YÜD	: Yaşar Üniversitesi Dergisi
YÜHFD	: Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
YHGK	: Yargıtay Hukuk Genel Kurulu
Y2HD	: Yargıtay 2. Hukuk Dairesi
Y3HD	: Yargıtay 3. Hukuk Dairesi
Y12HD	: Yargıtay 12. Hukuk Dairesi
ZGB	: Schweizerisches Zivilgesetzbuch

GİRİŞ

Aile, toplumun temel taşı olarak kabul edilir. Bu olgu, dünyanın genelinde benimsenmiş ve temel uluslararası metinlerde de yerini almıştır. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi m. 16/3'e göre, aile toplumun doğal ve temel unsurudur; toplum ve devlet tarafından korunma hakkına sahiptir.¹ Yine, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi m.12, evlenmeye ehil tüm kadın ve erkeklerin, ulusal yasaların öngördüğü şekilde aile kurma ve evlenme hakkına sahip olduğundan bahseder.² Benzer bir yaklaşım, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda da görülür.³ Anayasa m. 41/1'de, toplumun temeli olarak tanımlanan ailenin eşler arasındaki eşitlik ilkesi üzerine kurulduğu açıkça belirtilmiştir. Aynı maddenin ikinci fıkrası ise, devlete ailenin huzur ve refahını sağlamak için gerekli tedbirleri alma yükümlülüğü yüklemiştir. Ayrıca, aile hukuku, Türk Medeni Kanunu'nun İkinci Kitabında, 11'inci ile 494'üncü maddeleri arasında ayrıntılı bir şekilde düzenlenmiştir.⁴ Keza, mevcut mevzuatta, aile hukukuna dair farklı birçok düzenleme de bulunmaktadır.⁵ Aile hukukuyla ilgili Anayasa, TMK ve diğer çeşitli düzenlemeler düşünüldüğünde, kanun koyucunun aile kurumuna vermiş olduğu önem açıkça anlaşılmaktadır.⁶

Aile, sözlük anlamı itibariyle, ev halkı veya bir kimsenin bakmak ve beslemek ile yükümlü olduğu bireylerdir.⁷ Ayrıca, aile, sosyal bir olgu olarak insanların bir araya gelerek oluşturdukları, insan hayatının başlamasıyla ortaya çıkan, en eski ve ilk

1 İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, 06.05.1949 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından kabul edilmiş ve 27.05.1949 tarihinde Resmî Gazete'de yayınlanmıştır.

2 6366 sayılı Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, 10.03.1954 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından kabul edilmiş ve 19.03.1954 tarihinde Resmî Gazete'de yayınlanmıştır.

3 18.10.1982 tarihinde kabul edilen 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası 09.11.1982 tarihinde 17863 sayılı Resmî Gazete'nin mükerrer sayısında yayınlanmıştır.

4 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu, 22/11/2001 tarihinde kabul edilmiş ve 8/12/2001 tarihinde 24607 sayılı Resmî Gazete'de yayınlanmıştır.

5 *Bkn.* 20.06.1956 tarihli Nafaka Alacaklarının Yabancı Memleketlerde Tahsili ile İlgili New York Sözleşmesi; 24.10.1956 tarihli Çocuklara Karşı Nafaka Mükellefiyetine Uygulanacak Kanuna Dair La Haye Sözleşmesi; 02.10.1973 tarihli Nafaka Yükümlülüğüne Uygulanacak Kanuna Dair Sözleşme ve Nafaka Yükümlülüğü Konusundaki Kararların Tanınması ve Tenfizine İlişkin Sözleşme; 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun; 21.07.2002 tarihli ve 2003/5960 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun Velayet Vesayet ve Miras Hükümlerinin Uygulanmasına Dair Tüzük; 28.07.2003 tarihli ve 2003/5996 sayılı Evlendirme Yönetmeliğinde Değişiklik Yapan Yönetmelik.

6 Kanun koyucu aileye verdiği önem sebebiyle Aile Mahkemelerinin kuruluşunu özel bir kanunla düzenlemiştir. *Bkn.* 09.01.2003 tarihinde kabul edilen 4787 sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun.

7 **Ergüney** Hilmi, Türk Hukukunda Lügat ve İstihlalar, İstanbul 1973, s.17.

topluluk şeklidir.⁸ Ailenin kapsamı ve içeriği, günün değer yargılarına ve bulunduğu ülkeye göre değişiklik gösterir. Bu nedenle, aile kavramı Türk Medeni Kanunu ya da diğer kanuni düzenlemelerde tanımlanmayıp, bir sosyal gerçeklik olarak mevzuatta yerini almıştır.⁹

Aile olgusu, zamana ve mekâna göre değişse de toplumu meydana getiren asli unsurdur.¹⁰ Ailenin toplum içerisinde tabii, ekonomik ve ahlaksal olmak üzere üç ana görevi ve işlevi vardır. Doğal görevi ve işlevi, kadın ve erkeğin insan neslinin devamı için sürekli bir yaşam birlikteliği oluşturmaları ve çocuklarını büyütmeleri şeklindedir. Aynı zamanda, aile, kendisine dahil olan bireylerin yeme, giyinme, barınma, eğitim gibi farklı ihtiyaçlarını karşılayan bir kurumdur. Aile bireylerinin yaşamak ve hayatlarını devam ettirmek için giriştikleri iktisadi dayanışma ise, ailenin ekonomik görev ve işlevinin yansımasıdır. Son ve en önemli görevi, ahlaksal bir dayanışma birliği oluşturmalarıdır. Aile bireylerinin, ortak bir çatı altında birbirlerine her zaman yardımcı olmaları, birbirlerine karşı insancıl duygu ve düşünceler içerisinde karşılıklı koruma, gözetme ve dayanışma içerisinde olmaları gerekir.¹¹

Hukuk sistemi, aileyi her zaman bir birlik veya topluluk olarak kabul etmemiştir. Şöyle ki, birlikte yaşasınlar veya yaşamasınlar kan bağı ile bağlı olan kişiler hukuken aile ferdidir. Ancak, aileyi kuran ve kan bağından da önce gelen sebep evlilik bağıdır.¹² Evlilik akdiyle beraber eşler, önceki konumlarından bambaşka, yeni bir hukuki konuma ulaşır. Bu statü, yani evlilik birliği, taraflara yeni haklar kazandırdığı gibi yükümlülükler de yükler.¹³ Evlilik birliği süresince eşlerin birbirlerine karşı yardım ve şefkat ile yaklaşmaları, iyi niyetle birbirlerinin eksikliklerini kapatmaları, güven içinde kendilerini birbirlerine adamların ve çocukların bakım, gözetim ve eğitimlerini imkanlar

8 **Kaleli Şakir**, *Nafaka Davaları*, YD, C. 4, S. 1-2, 1978, 115-131, s.131; **Öztañ Bilge**, *Aile Hukuku*, Ankara 2015, s. 4.

9 **Öztañ**, s. 3.

10 **Feyzioğlu Feyzi/ Doğanay Ümit/ Aybay Aydın**, *Medeni Hukuk Dersleri*, Birinci Cilt, İstanbul 1976, s. 167; **Köprülü Bülent/ Kaneti Selim**, *Aile Hukuku*, İstanbul 1989, s.4; **Öztañ**, s. 5; **Akıntürk Turgut/ Ateş Derya**, *Türk Medeni Hukuku, Aile Hukuku*, İkinci Cilt, İstanbul 2022, s. 3.

11 **Egger August**, *Aile Hukuku, Birinci Kısım: Evlenme Hukuku Mad. 90-251 MK. 82-240*, (Çeviren: Tahir Çağa), İstanbul 1943, s. 5-8; **Feyzioğlu/Doğanay/Aybay**, s. 167-168; **Köprülü/Kaneti**, s. 4-5.

12 **Tekinay Selahattin Sulhi**, *Türk Aile Hukuku*, İstanbul 1990, s. 2.

13 **Arbek Ömer**, *Boşanmanın Mali Sonuçları*, AÜHFD, C. 54, S. 1, 2005, 115-163, s. 116; **Akıntürk/Ateş**, 6-7.

çerçevesinde sağlamaları gerekir.¹⁴ Toplum içerisinde ve hukuk sisteminde beklenen, yapılan her evliliğin ömür boyu sürmesidir. Ancak, evlilik birliğinin farklı sebeplerden ötürü sona ermesi de hayatın olağan bir sonucudur. Nitekim, bu sonucu göz ardı etmeyen kanun koyucu, evlilik birliğinin kurulmasıyla doğan eşler arasındaki yükümlülüklerin ilelebet sürmesini öngörmeyip, boşanma müessesini kabul etmiştir. Boşanma hukuku, TMK'da ayrıntılı olarak düzenlenmiştir.¹⁵

Evlilikte olduğu gibi boşanmayla birlikte tarafların sosyal, kişisel, ekonomik ve hukuksal durumlarında önemli birtakım yenilikler ve farklılıklar meydana gelir.¹⁶ Boşanmadan sonra bireyler kendilerine ait yeni bir hayat düzeni kurar. Eskisinden bağımsız olan bu yeni düzenin tesisi sırasında, bazı ekonomik gereksinimler ortaya çıkabilir. Evlenmeyle birlikte ortak bir yaşam kuran eşler, kendi ve aile birliğinin mali ihtiyaçlarını giderebilmek amacıyla ekonomik güçlerini birleştirir. Buna karşın, boşanmanın gerçekleşmesiyle kurulan ortak yaşam ve dolayısıyla mali birliktelik de sona erer. Ancak, ekonomik açıdan yetersiz olan tarafın boşanmadan sonra muhtaç duruma düşmesi çok muhtemeldir. Evlilik akdiyle yaşamlarını birleştiren kimselerin, boşanmadan sonra eski eşini kaderine terk edilmesi doğru görülmemiş ve evliliğin sona ermesinden sonra mali anlamda olumsuzların en aza indirilebilmesi için, boşanmanın mali sonuçları arasında yoksulluk nafakasını düzenlenmiştir.

Hem eski hem de yeni Medeni Kanunda düzenlenen yoksulluk nafakası, her dönemde tartışmaların odağında olmuştur. Bu tartışmaların çoğunluğu nafakanın süresi üzerinedir. Yoksulluk nafakası, 743 sayılı Yasa döneminde 1 yıl ile sınırlandırılmış olması sebebiyle eleştirilirken, günümüzde yoksulluk nafakası süresiz olması büyük tepkilere yol açmaktadır. Ayrıca, yoksulluk nafakasının adında da kendine yer bulan yoksulluk gibi soyut bir kavramın nafakanın belirlenmesinde önemli rol oynaması da eleştirilen bir husustur. Çalışmamızda, yoksulluk nafakası ayrıntılı olarak incelenecek ve birçok yönden İsviçre Medeni Kanunu'nda düzenlendiği şekli ile karşılaştırılacaktır. Yapılacak karşılaştırma sonucunda yoksulluk nafakasının Türk hukuku ve İsviçre hukuku arasındaki benzerlikleri ve farklılıkları ortaya koyulacaktır.

14 Ailenin sürekliliği ve birliği ilkesi aile hukukunda geçerli olan ilkelerden biridir. Bu ilke aile birliğinin hukuksal temelini yanı sıra ahlaksal ve sosyal temellerinin olduğunu da göstermektedir. Ayrıntılı bilgi için *bkn.*: **Akıntürk/Ateş** s. 9 vd; **Köprülü/ Kaneti**, s. 5 vd; **Öztan**, s.16 vd.

15 Boşanmanın dayandığı hukuki esaslar hakkında ayrıntılı bilgi için *bkn.* **Cansel Erol**, *Boşanmanın Dayandığı Hukuki Esaslar*, Ankara Hukuk Fakültesi Ellinci Yıl Armağanı, C. 2, Boşanma Hukuku Haftası, Ankara 1977, s. 70 vd.

16 **Arbek**, s.116.

Çalışma konumuz olan “Türk ve İsviçre Hukukunda Karşılaştırmalı Olarak Yoksulluk Nafakası” dört bölüm altında incelenecektir: Birinci Bölüm, Nafaka Kavramı, Hukuki Niteliği ve Nafakanın Özellikleri; İkinci Bölüm, Yoksulluk Nafakasının Tanımı, Tarihçesi ve Benzer Kavramlardan Farkı; Üçüncü Bölüm, Yoksulluk Nafakasına Hâkim Olan İlkeler, Yoksulluk Nafakasının Şartları ve Süresi; Dördüncü Bölüm, Yoksulluk Nafakasının Hüküm ve Sonuçları.

BİRİNCİ BÖLÜM

NAFAKA KAVRAMI, HUKUKİ NİTELİĞİ VE NAFAKANIN ÖZELLİKLERİ

1.1. NAFKA KAVRAMI

1.1.1. Genel Olarak Nafaka Kavramı

Nafaka, kelime anlamı itibariyle, “geçinmek için gerekli olan şeylerin bütünü, geçimlik” anlamına gelir.¹⁷ Türk hukuk sisteminde nafaka, yasada sınırlı olarak sayılmış kimselerin, yine kanunun öngördüğü durumlarda kural olarak bakmakla yükümlü olduğu kişilere ödediği ve mahkeme kararıyla bağlanmış aylıktır.¹⁸

Medeni Kanun sistematüğinde, herkesin, yardıma muhtaç aile bireylerine yardım etmekle yükümlü olduğu kabul edilir. Yoksullara -özellikle aile bireylerine- yardım etmek, insani ve ahlaki bir yükümlülüktür. Kural, yardım yükümlülüğünün herhangi bir dış etki veya girişim olmaksızın, aile birliğinin bir sonucu ve ahlaki olarak, kendiliğinden yerine getirilmesidir.¹⁹ Ancak, toplumun menfaati için önem arz etse de ahlak ve din kurallarına uymama, hukuki düzenlemelerin aksine bir yaptırıma tabi olmaz. Medeni hukuk bünyesinde, sosyal yaşamın temelini oluşturan ailenin korunması ve aileyi meydana getiren bireylerin muhtaç hale düşmesini önlemek için yardım yükümlülüğü, yasal bir ödev haline getirilmiştir.²⁰ Ancak, bu ödev herkese yüklenmeyip; yalnızca belirli yakınlığa sahip aile bireyleri bakımından kabul edilmiştir.

Aile üyeleri arasında öngörölmüş yardım yükümlülüğü bakımından TMK’da farklı nafakalar ihdas edilmiştir. Nafaka görevinin yerine getirilmemesi durumunda, davacıya nafaka davası yoluyla davalıyı nafaka ödemeye zorlama imkânı tanınmıştır.

¹⁷ Türk Dil Kurumu, E.T.: 23.11.2021, <https://sozluk.gov.tr/>.

¹⁸ **Ergenekon** Yılmaz, Türk Medeni Hukukunda Yardım Nafakaları, Ankara 1966, s. 26; **Ergüney**, s.355; **Olgaç** Senai, İçtihatlarla Türk Medeni Kanunu Şerhi, Ankara 1975, s. 28; **Kaleli**, s. 115; **Bozovalı** Haluk, Mevzuattaki Son Değişikliklerle Öğretide ve Uygulamada Türk Medeni Hukukunda Bakım Nafakaları, İstanbul 1990, s. 4-5; **Köseoğlu** Bilal, Aile Mahkemelerinin İşleyişi, Ankara 2005, s. 131; **Yılmaz** Ejder, Hukuk Sözlüğü, Ankara 2011, s. 100.

¹⁹ **Ergenekon**, s. 25.

²⁰ **Saymen** Ferit H./ **Elbir** Halid K., Türk Medeni Hukuku: Aile Hukuku, C. III, İstanbul 1960, s. 467; **Velidedeoğlu** Hıfzı Veldet, Türk Medeni Hukuku: Aile Hukuku, İstanbul 1965, s. 454; **Ergenekon**, s. 25; **Bozovalı**, s. 1; **Oğuzman** Kemal/ **Dural** Mustafa, Aile Hukuku, Ankara 1998, **Öztaş** s. 580; **Kılıçoğlu**, Ahmet M., Aile Hukuku, Ankara 2022, s. 132.

1.1.2. Nafaka Türleri

Türk Hukukunda nafaka yükümlülüğü aile bağı, nesep ilişkisi veya evlilik birliğinden doğar. Nafakanın kapsamı, hukuki sebebi ve kimlerin nafakaya taraf olabileceği Medeni Kanunda ayrıntılı bir şekilde düzenlenmiştir. Nafaka türleri, prensip olarak, bakım ve yardım nafakası (TMK m. 364-366) olacak şekilde iki başlığa; bakım nafakası ise iştirak nafakası (TMK m. 182/2), tedbir nafakası (TMK m. 169 ile m. 197/2) ve yoksulluk nafakası (TMK. 175 vd.) olacak şekilde üç gruba ayrılır.²¹ Tez konumuzun yalnızca yoksulluk nafakasını kapsamaması sebebiyle, diğer nafaka türleri aşağıda ayrıntıyla girilmeden genel hatlarıyla açıklanacaktır.

1.1.2.1. Bakım Nafakası

Doğum gibi doğal (tabii) veya evlat edinme ya da evlilik gibi hukuki olaylar sonucunda eşlerin birbirlerine karşı, ebeveynlerin ise evlatlarına karşı olan gözetme, bakma, maddi ve manevi ihtiyaçlarını karşılama yükümlülüğü, bakım nafakası olarak adlandırılır.²²

21 AYM, 17.05.2012, E. 2011/136, K. 2012/72, RG T. 26.6.2012, S. 28335; **Ergenekon**, s. 1; **Feyzioğlu**, s. 572; **Tekinay**, s. 587; **Oğuzman/Dural**, s. 382, dn 1178; **Ruhi Ahmet Cemal**, Türk Hukukunda Nafaka ve Nafaka Alacaklarının Yabancı Ülkelerde Tahsili, Ankara 2003, s.22; **Öztaş**, s. 581; **Helvacı Serap/ Erlüle Fulya**, Medeni Hukuk, Medeni Hukuka Giriş, İstanbul, 2021, s. 221; **Köseoğlu Bilal /Kocağa Köksal**, Aile Hukuku ve Uygulaması, İstanbul 2011, s. 186; **Bulut Hüseyin**, Yoksulluk Nafakasının Kusur, Süre ve Yoksulluk Kavramları Işığında Değerlendirilmesi, *KTO Karatay Üniversitesi/ Lisansüstü Eğitim Enstitüsü/ Özel Hukuk Ana Bilim Dalı*, Yüksek Lisans Tezi, 2021, s. 13 (Yazara göre, bakım nafakasını, aile birliğinden doğan bakım nafakası, tedbir nafakası, iştirak nafakası ve 6284 sk çerçevesinde tedbir nafakası olmak üzere dörde; yardım nafakası da yardım ve yoksulluk nafakası olarak ikiye ayrılır. Yazar, böyle bir ayırımın nafaka hükümlerinin doğasına daha uygun olduğunu ifade eder); **Bozovalı**, s. 5-6 (Yazara göre, bakım nafakası tedbir nafakası, ana-babadan istenecek bakım nafakası, iştirak nafakası ve yoksulluk nafakası olarak dörde ayrılır); **Erdem Sibel**, Yoksulluk Nafakası, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1992, s 10 vd (Yazar, bakım nafakasını tedbir nafakası, ana-babadan istenecek bakım nafakası ve iştirak nafakası olarak sınıflandırır. Yazara göre, yardım nafakası ise hısımlar arasındaki yardım nafakası ve yoksulluk nafakası şeklinde tasniflenmelidir); **Öcal Mesut**, Yoksulluk Nafakasının Süresi, *İstanbul Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü/ Özel Hukuk Ana Bilim Dalı*, Yüksek Lisans Tezi, 2018, s. 16; **Bozdağ Gülfem**, Türk Hukukunda ve Uluslararası Hukukta Nafaka, Ankara 2015, s. 29; **Serin Of Emine**, Boşanmanın Mali Sonuçları, *Selçuk Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü/ Özel Hukuk Anabilim Dalı*, Yüksek Lisans Tezi, 2008, s. 76.

22 Bu konuda ayrıntılı bilgi için *bkn.* **Bozovalı**, s. 4-5; **Çeliktas Demet**, *Medeni Kanun ve Medeni Kanunun Ön Tasarısında Nafaka*, YD, C. 15, S. 1-4, 1989, 650-703, s. 656 vd; **Sırma Özgecan**, Yoksulluk ve İştirak Nafakası, *İstanbul Kültür Üniversitesi/ Lisansüstü Eğitim Enstitüsü/ Özel Hukuk Anabilim Dalı*, Yüksek Lisans Tezi, 2021, s. 4 vd; **Uzun Özge**, Türk Medeni Kanunu'nda bakım nafakaları, *Marmara Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü /Hukuk Ana Bilim Dalı/ Özel Hukuk Bilim Dalı*, Yüksek Lisans Tezi, 2005, s 14 vd; **Baştürk Büşra**, Türk Medeni Kanununda ve Uygulamada Yoksulluk Nafakası, *Ankara Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü/ Özel Hukuk Anabilim Dalı*, Yüksek Lisans Tezi, 2021, s. 25 vd.

Bakım nafakası temelini, eşler arasındaki ilişkiye bağlı olarak evlilik hukukunda veya anne-baba ve çocuk arasında oluşan soy bağından alır.²³

Bakım nafakası, ortak çocukların gereksinimlerinin giderilmesi ya da eşlerin boşanma veya ayrılık durumunda birbirine maddi yardımda bulunması şeklindeki bir bakım yükümlülüğünden doğar.²⁴ Bakım yükümlülüğü, kural olarak, yapma (aynen ifa) borcu olarak yerine getirilir. Bu borç, nafaka alacaklısının gıda, giyinme, tedavi gibi maddi ihtiyaçları ve çocukların yetiştirilmesine ya da fikri yeteneklerine uygun meslek edinmelerini sağlamak şeklindeki manevi ihtiyaçlarını kapsar.²⁵ Aile içi yardımlaşma ve dayanışma gereği, bakım yükümlülüğü, bir ahlak kuralı olarak, herhangi bir müdahaleye gerek olmadan kendiliğinden ifa edilir. Nafaka yükümlüsünün üzerine düşen sorumluluktan kaçınması durumunda, işin özelliğine göre, tedbir, iştirak ve yoksulluk nafakası olarak anılan bakım nafakaları gündeme gelir.²⁶

Bakım nafakası ise kendi içinde üçe ayrılmaktadır:

1.1.2.1.1. Tedbir Nafakası

Boşanma, ayrılık ve evliliğin iptali gibi nedenlerle eşlerin birlikte yaşamaya ara vermesi veya eşlerin evlilik birliğinden doğan sorumluluklarını (TMK m. 185-186) ihmal etmesi durumunda geçici bir tedbir olarak nafaka ödenmesi kabul edilmiştir.²⁷ Medeni Kanunda ilgili maddelerde geçen “önlem” ibaresinden dolayı, bu nafaka türü tedbir nafakası olarak anılır.²⁸

²³ Ergenekon, s. 4; Feyzioğlu Feyzi Necmettin, Aile Hukuku, İstanbul 1986, s. 574; Öztan, s. 580; Sonat Ali, *Ana Babanın Eğitimi Devam Eden Ergin Çocuğa Karşı, Nafaka Yükümlülüğü*, MÜHFHAD, C.19, S. 1, 235–291, s. 239; Baştürk, s. 25; Daşkın Şakir, Nafaka Alacaklarının Yabancı Ülkelerden Takibi ve Tahsili, Ankara 2008, s. 1.

²⁴ Feyzioğlu/Doğanay/Aybay, s. 323.

²⁵ Ergenekon, s. 6; Çeliktaş, s. 655.

²⁶ Ergenekon, s. 6; Kaleli, s. 115; Uzun, Bakım Nafakası, s. 14.

²⁷ Feyzioğlu, s. 263-265; Zevkliler Aydın/Acarbey Beşir/ Gökyayla K. Emre, Zevkliler Medeni Hukuk, Ankara 1999, s. 827; Hamzaçebi Mehmet, *Türk Medeni Kanununa Göre Boşanma ve Ayrılık Hallerinde Tedbir, Yoksulluk ve İştirak Nafakası (Düzenleniş Biçimi, Mukayesesi, Uygulamadaki Yeri ve Değeri)*, SÜHFD, C. 10, S. 3-4, 2002, 23-53, s. 26; Akıntürk/Ateş, s. 285; Öcal, s. 16; Tekinay, s. 251-252; Bozdağ, s. 16 vd; Köseoğlu/Kocaağa, s. 157; Baştürk, s. 26 vd; Bozovalı, s. 27-28.

²⁸ Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkn. Peker Betül, Tedbir Nafakası, *Hasan Kalyoncu Üniversitesi/ Lisansüstü Eğitim Enstitüsü/ Özel Hukuk Ana Bilim Dalı/ Özel Hukuk Bilim Dalı*, Yüksek Lisans Tezi, 2022; Özdemir Kol Pembe, *Türk Hukukunda Tedbir Nafakası*, *Gazi Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü/ Özel Hukuk Ana Bilim Dalı/ Medeni Hukuk Bilim Dalı*, Yüksek Lisans Tezi, 2013; Pekmez Cüneyt, Tedbir

Tedbir nafakası talebi gerek boşanma davası gerekse ayrılık davası esnasında mahkemeye yoneltilebilir. Her iki davada da hâkim, davanın devamında gerekli olan geçici önlemleri kendiliğinden²⁹ alır (TMK m. 169; İMK m. 118³⁰). Re'sen dikkate alınacak tedbirler bilhassa, eşlerin barınması, geçimi, malların yönetimi ile çocukların bakım ve korunmasına ilişkindir. Kanunda sayılı bu önlemler örnek niteliğinde olup, alınacak tedbirlerin belirlenmesi hâkimin takdirindedir.³¹ Tayin edilen tedbir nafakası, dava tarihinden itibaren³² hâkimin süreyi bizzat belirlemesi durumunda bu sürenin dolmasıyla; süre takdiri yapılmamışsa hükmün kesinleşmesiyle kendiliğinden sona erer.³³

Nafakasına ilişkin Güncel Yargıtay Kararlarının İncelenmesi, İAÜHFD, C. 7, S. 1, 2021, 141-160; **Doğan İzzet**, *Türk Medeni Kanununun Düzenlemelerine Göre Tedbir, Yoksulluk ve İştirak Nafakası*, MHMÖHB, C. 35, S. 1, 2015, 59-95, s. 61 vd; **Akıntürk/Ateş**, s. 284-285; **Özdemir** Hayrunnisa/ **Ruhi** Ahmet Cemal, *Çocuk Hukuku*, İstanbul 2022, s. 155 vd; **Hamzaçebi**, s. 26-33; **Özyazgan** Özge, *Yoksulluk Nafakası, Hasan Kalyoncu Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü/ Özel Hukuk Ana Bilim Dalı*, Yüksek Lisans Tezi, 2019, s. 10 vd; **Kalender** Ahmet, *Türk Aile Hukukunda Boşanma Nafakası, Atatürk Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü/ Özel Hukuk Ana Bilim Dalı*, Doktora Tezi, 2021, s. 16 vd; **Gedikli** Haluk, *Boşanma ve Ayrılık Davalarında Alınacak Geçici Önlemler Tedbir Nafakası, Marmara Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü/ Özel Hukuk Ana Bilim Dalı*, Yüksek Lisans Tezi, 2006; **Kurt** Ekrem, *Boşanma Davasında Hâkimin Alacağı Geçici Önlemler (MK m. 169)*, UAÜHFD, C. 1, S. 1, 2013, 97-109, s. 100.

29 "Tedbir nafakası davanın her aşamasında talep edilebilir. Boşanma veya ayrılık davası açılınca hâkim, davanın devamı süresince, gerekli olan, özellikle eşlerin barınmasına (TMK m. 186/1), geçimine (TMK m. 185/3), malların yönetimine (TMK m. 223, 242, 244, 262, 263, 264, 267, 215) ve çocukların bakım ve korunmasına (TMK m. 185/2) ilişkin geçici önlemleri kendiliğinden (re'sen) almak zorundadır (TMK m. 169). O halde; Türk Medeni Kanununun 185/3. ve 186/3. maddeleri uyarınca, tarafların ekonomik ve sosyal durumları da gözetilerek dava tarihinden geçerli olmak üzere davacı kadın yararına uygun miktarda tedbir nafakasına hükmedilmesi gerekirken..." (Y2HD, 05.07.2018, E. 2016/21450, K. 2018/8652) (<https://www.hukukturk.com>) (E.T.: 01.08.2022).

30 İMK m. 118'ye göre, ayrılık kararında evlilik mallarını ayrılmasına ilişkin hükümler uygulanır. Aksi durumda, evlilik birliğinin korunmasına ilişkin hükümler, gerekli değişiklikler yapılarak uygulanır.

31 **Gençcan** Ömer Uğur, *Nafaka Hukuku*, 2018, s. 210; **Memişoğlu Bozan** Ayşe Gül, *Boşanma Davalarında Nafakalar, İstanbul Kültür Üniversitesi/ Lisansüstü Eğitim Enstitüsü/ Özel Hukuk Ana Bilim Dalı*, Yüksek Lisans Tezi, 2019 s. 30; **Akıntürk/Ateş**, s. 283; **Öztan**, 1983, s. 267; **Bulut**, s. 17.

32 **Tekinay**, s. 252; **Bozovalı**, s. 38; **Bozdağ**, s. 46; **Köseoğlu/Kocaağa**, s. 161; **Hamzaçebi**, s. 28-29; **Orhan Şafak**, *Boşanma davasında geçici hukuki koruma tedbirleri, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü/ Özel Hukuk Ana Bilim Dalı*, Yüksek Lisans Tezi, 2016, s. 117; **Güncan** Hilal Nur, *Türk Hukukunda Tedbir, Yoksulluk ve İştirak Nafakası, Beykent Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü/ Hukuk Ana Bilim Dalı/ Özel Hukuk Bilim Dalı*, Yüksek Lisans Tezi, 2019, s. 40; **Öcal**, s. 16.

"...Boşanma davası açılmakla eş ayrı yaşamaya hak kazanır. Mahkeme istek olmasa da kadın ve nezdindeki çocuk için tedbir nafakasını dava tarihinden geçerli olmak üzere karar altına almalıdır." (Yargıtay Kararları Dergisi, Cilt: 22, Sayı: 9, Eylül 1996, s.1386-1387)

Tedbir nafakasının başlangıcı bakımından bazı yazarlar ise farklı görüşlere sahiptir. **Köseoğlu/Kocaağa**, tedbir nafakası ne zaman başlayacağı konusunda ortak çocuklar ve eş açısından bir ayırım yapılması gerektiğini savunur. Yazara göre, başlangıç tarihi ortak çocuklar için kesin olup dava tarihinden başlatılmalı; fakat eş yararına tayin edilen tedbir nafakasında istem daha sonraki bir tarihte yapılmışsa bu tarih, hâkim için bağlayıcı olmalıdır (s. 158). **Öztan** ise tedbir nafakasının başlangıç tarihini belirleme yetkisinin hâkimde olup, somut olaya göre hâkimin bir tarih tayin edeceğini belirtir (s. 754). **Öztan** ile benzer görüşü paylaşan Yargıtay kararı için *bkn.* (Y2HD 12.04.1999, 1276/3402) (**Köseoğlu/Kocaağa**, s.161).

33 **Dural** Mustafa/ **Öğüz** Tufan/ **Gümüş** Mustafa Alper, *Türk Özel Hukuku, Cilt III, Aile Hukuku*, İstanbul 2022, s. 134; **Tekinay**, s. 234; **Hamzaçebi**, s. 28-29; **Bulut**, s. 19; **Baştürk**, s 27; **Girgin** Yasin, *Evlilik Birliğinin Sona Ermesi*, Ankara 2013, s. 147; **Öcal**, s. 16-17 (Yazara göre, tedbir nafakası geçici ve

Evlilik sırasında aile birliğinin korunması için de tedbir nafakası istenebilir. Tedbir nafakasının bu halinde boşanma veya ayrılık davası söz konusu olmayıp, evlilik devam ederken birliğin korunması ve devamını sağlama niyetiyle bağımsız bir dava açılmaktadır. Evlilik birliğinden doğan yükümlülüklerin yerine getirilmemesi ya da birliğe ilişkin önemli bir konuda uyuşmazlığa düşülmesi durumunda hâkimin müdahalesi istenebilir (TMK m. 195/1; İMK m. 172/1). Hâkim eşleri yükümlülükleri hususunda uyararak onları uzlaşmaya davet eder, eşlerin rızası ile uzman kişilerin yardımına başvurabilir ve gerekirse eşlerden birinin talebi üzerine kanunda öngörülen tedbirleri alır (TMK m. 195/2-3; İMK m. 172/2-3). Alınacak önlemlerden biri de ailenin geçimine katkı sağlamayan eş aleyhine karar verilecek tedbir nafakasıdır (TMK m. 196-197;³⁴ İMK m. 173 ve 176). Ancak, burada tedbir nafakası tayin edilebilmesi için taraflardan birinin istemi şarttır. Aksi halde, hâkimin devam eden evliliklere kendiliğinden müdahale etme yetkisi yoktur. Koşulların değişmesi üzerine hâkim tekrar taraflardan birinin talebiyle tedbir nafakasını kaldırır (TMK m. 200; İMK m. 179).

1.1.2.1.2. İştirak Nafakası

Müşterek çocuğun velayeti kendisine bırakılmayan ebeveynin çocuğun bakım ve eğitimi için yapılan harcamalara katkı sağlamak amacıyla ödediği nafaka, iştirak nafakasıdır (TMK m. 182/2, İMK m. 276/1).³⁵ Yasa düzenleyici, çocuğun yetiştirilmesi

---

dönüşen bir önlem olduğu için davanın süresi boyunca devam edip boşanma kararı kesinleşinceye kadar ödenir).

Bu yöndeki Yargıtay kararları için *bkn.* YHGK, 17.01.2018, E. 2017/3102, K. 2018/46; YHGK, 16.03.2016, E. 2014/1021, K. 2016/328; Y3HD, 25.01.2016, E. 2015/16232, K. 2016/550; Y3HD, 12.12.2011, E. 2011/15602, K. 2011/20299; Y3HD, 03.05.2005, E. 2005/4619, K. 2005/4903.

34 Birliğin korunması başlığı altında düzenlenen TMK m. 196'da eşlerin birlikte yaşaması ve TMK m. 197'de birlikte yaşamaya ara verilmesi durumunda tayin edilecek tedbir nafakası düzenlenmiştir. Benzer şekilde, eşlerden birinin üzerine düşen görevleri yerine getirmemesi halinde İMK m. 173'te eşlerin birlikte yaşama devam etmeleri ve İMK m. 176'da ortak yaşamın askıya alınması bakımından mahkeme tarafından alınacak mali önlemlere yer verilmiştir. Eşlerin ortak yaşama ara vermesi hakkı hususunda ayrıntılı bilgi için *bkn.* **Yılmaz** Canan, Türk ve İsviçre Medeni Kanunlarına Göre Birlikte Yaşamaya Ara Verilmesi, Ankara 2016; **Oğuzman/Dural**, s. 135; **Gümüş** Mustafa Alper, Evliliğin Genel Hükümleri ve Mal Rejimleri, İstanbul 2008, s. 148; **Öztaş**, s. 349; **Dural/Öğüz/Gümüş**, s. 183; **Güven** Kudret, 4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun'un Getirdiği Hukuki Tedbirler, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Prof. Dr. İhsan Tarakçıoğlu'na Armağan*, 1998, C.2, S. 1, s. 5 vd; **Ayan** Serkan, Evlilik Birliğinin Korunması, Ankara, 2004, s. 253 vd; **Kalender**, s. 19 vd; **Şenyuva** Ardahan Hüsnü, Evlilik Birliğinin Hakimnin Müdahalesi Yoluyla Korunması, *Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2007, s. 54 vd; **Baştürk**, s. 129 vd; **Günay İnan** Esra, Aile Hukukunda Geçici Hukuki Himaye Tedbirleri, *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Medeni Usul İcra İflas Hukuku Bilim Dalı*, Yüksek Lisans Tezi, 2017, s. 63 vd.

35 Bu konuda ayrıntılı bilgi için *bkn.* **Akintürk/Ateş**, s. 285-286; **Dural/Öğüz/Gümüş**, s. 149; **Özdemir/Ruhi**, s. 176 vd; **Doğan**, s. 67 vd; **Hamzaçebi**, s. 38-42; **Dolu** Serhat, İştirak Nafakası, İstanbul Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü/ Özel Hukuk Ana Bilim Dalı/ Özel Hukuk Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2010; **Aydemir** Enver, Türk yargı kararları ışığında iştirak nafakası, Süleyman Demirel Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü/ Özel Hukuk Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2018; **Memişoğlu Bozan**, s. 41

ve bakımında gerekli giderlerin yalnızca velayeti elinde bulunduran tarafın üzerine bırakmayarak, diğer ebeveyne de masraflara katılma yükümlülüğü getirmiştir. Bu yükümlülük anne-baba ile çocuk arasındaki ilişkinin tabii bir sonucudur.³⁶ Ortak çocuğun eğitim ve bakım masraflarına katılma zorunluluğu, velayetin kullanımı kendisine verilmeyen kimsenin mali gücüne göre belirlenir (TMK m. 182/3, İMK m. 276/3). Takdir edilecek iştirak nafakası miktarı, bu kimsenin ekonomik durumuyla orantılı olarak hakkaniyete (TMK m. 4, İMK m. 4) uygun olmalıdır.

Boşanma ya da ayrılık ilamının kesinleşmesinden sonra çocuk için tayin edilen nafaka iştirak nafakasıdır.³⁷ Kararın kesinleşmesine kadar olan süreçte çocuğun bakım ve geçimi için ödenecek nafaka tedbir nafakasıdır. Boşanma kararının kesinleşmesiyle başlayan³⁸ iştirak nafakası, çocuk reşit oluncaya kadar sürer.³⁹ Nafaka yükümlüsünün dava açmasına gerek olmadan erginlikle iştirak nafakası kendiliğinden sona erer.⁴⁰

Çocuğun korunması saikiyle⁴¹ kabul edilen iştirak nafakasının tayini ve takdiri kamu düzenine ilişkindir.⁴² Bu nedenle, hâkim, taraflardan birinin talebine ihtiyaç duymadan

---

vd; **Ulusoy** Neslihan, Türk Medeni Hukukunda nafakalar, Selçuk Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü / Özel Hukuk Ana Bilim Dalı / Özel Hukuk Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2019, s. 69 vd;

36 **Memişoğlu Bozan**, s. 41; **Bulut**, s. 21; **Aydemir**, 2018, s. 49; **Öztaş**, 1983, s. 275; **Batur** Çiğdem, Türk Medeni Kanunu'nda İştirak ve Yardım Nafakası, *İstanbul Aydın Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Özel Hukuk Bilim Dalı*, Yüksek Lisans Tezi, 2020, s. 15; **Dolu**, s. 38; **Kartal** Nagihan, Türk Hukukunda Yoksulluk Nafakası, *İstanbul Medipol Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Yüksek Lisans Tezi, 2019, s. 27.

37 **Memişoğlu Bozan**, s.41; **Güncan**, s. 91; **Gençcan**, s. 315; **Aydemir**, s. 23.

38 "Mahkemece; dava tarihinden itibaren tedbir, boşanma kararının kesinleştiği tarihten itibaren iştirak nafakasına hükmolunması gerekirken..." (Y3HD, 17.05.2017, E. 2016/17951, K. 2017/7409) (<https://www.hukukturk.com/>) (E.T. 15.07.2022).

39 **Topkaya** Şahin, Yoksulluk ve İştirak Nafakası, *İstanbul Kültür Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü/ Özel Hukuk (Medeni Hukuk) Anabilim Dalı/ Özel Hukuk Bilim Dalı*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2017, s. 92; **Güncan**, s. 91; **Öztaş**, 1983, s. 275; **Doğan**, s. 73; **Kartal**, s. 28; **Gençcan**, s. 351; **Aydemir**, s. 42; **Dural/Öğüz/Gümüş**, s. 149.

40 **Doğan**, s. 73; **Gençcan**, s. 358; **Bulut**, s. 22; **Batur**, s. 23.

"...çocuğun ergin olması ile iştirak nafakası kendiliğinden sona erdiğinden, davacının, kanun gereği kendiliğinden sona eren iştirak nafakasının kaldırılması talebi ile dava açmasında hukuken korunmaya değer menfaati, diğer bir ifade ile bu talebi yönünden dava açmakta hukuki yararı bulunmamaktadır." (Y3HD, 15.03.2017, E. 2016/14306, K. 2017/3131) (<https://www.hukukturk.com/>) (E.T. 15.07.2022).

41 Çocukların maddi ve manevi varlıklarının korunması Anayasa ve Çocuk Haklarına Dair Sözleşmeden kaynaklanan bir yükümlülüktür. Maddi ve manevi varlığının geliştirilmesinde çocuğa gösterilecek bakımın kaynağı sadece ahlak kurallarına bırakılmayarak birçok ulusal (AY m. 41/3-4, 90; TMK m. 169, 182, 185, 197, 327) ve uluslararası düzenlemede (İHEB s. 25; AHİS m.5; ESKHİBMS m. 10/1; ÇHDS m. 3/2) açıkça düzenlenmiştir. Ayrıntılı bilgi için *bkn.* **Kanadoğlu** Korkut, Evlilik ve Ailenin Korunması, Anayasa Mahkemesinin Medeni Hukuka İlişkin Kararlarının Değerlendirilmesi Sempozyumu (21 Mayıs 2012) (Ed. Ögüz Tufan/ Helvacı İlhan), İstanbul, 2014, s. 99 vd; **Ceylan**, Ebru, Türk ve İsviçre Hukukunda Boşanmanın Hukuki sonuçları, İstanbul 2006, s. 175

42 **Çelikel**, Serdar, Çocuk Haklarına Dair Uluslararası Sözleşmeler Işığında Boşanmanın Çocuklara İlişkin Hukuki Sonuçları, Ankara 2012, s. 135; **Tutumlu** Mehmet Akif, Yeni Türk Medeni Kanunu'nun Hükümlerine Göre Evliliğin Butlanı, Boşanma Ayrılık Sebepleri ve Boşanmanın Hukuki Sonuçları, Ankara

iştirak nafakasını kendiliğinden takdir eder.⁴³ Nafakanın miktarı tespit edilirken, çocuğun ihtiyaçları, yaşı, sağlık durumu, varsa geliri, anne-babanın sosyal ve mali durumu ile yaşam koşulları araştırılır.⁴⁴

Türk Hukukunda ebeveynler, çocuklarına karşı bakma borcu altındadır. Bu itibarla, çocuğun bakımı, eğitimi ve korunması için yapılması zorunlu masraflar, anne-babanın sorumluluğundadır (TMK m. 327/1; İMK m. 276/2). Kural olarak, çocuğun ergin olmasıyla ebeveynlerin bakım yükümlülüğü kendiliğinden ortadan kalkar⁴⁵ (TMK m. 328/1; İMK m. 277/1). Ancak, kanun koyucu, on sekiz yaşını dolduran, ancak eğitimine devam eden çocuklar bakımından bir istisna yapmıştır.⁴⁶ Anne-babanın bakma borcu, çocuk ergin olsa da eğitimi bitirene kadar kendilerinden beklenilecek ölçüde devam edeceği düzenlenmiştir (TMK m. 328/2⁴⁷; İMK m. 277/2⁴⁸). Reşit olduktan sonra da eğitimi sürdüren çocuklara, ebeveynleri tarafından ödenecek nafaka öğretide eğitim nafakası⁴⁹ olarak anılır.

2006, s. 628; **Gençcan**, Boşanma Hukuku, Ankara 2022, s. 1369; **Özüğür** Ali İhsan, Nafaka Hukuku, Ankara 2015, s. 186; **Köseoğlu/Kocaağa**, s. 215; **Öztan**, s. 474; **Öcal**, s. 20; **Dural/Öğüz/Gümüş**, s. 146.

43 **Akıntürk/Ateş**, s. 316; **Ertürk** Erkan, Uygulamada Nafaka Davaları, Kazancı 2005, s. 213; **Çelikel**, s. 137-138.; **Tutumlu**, s. 629; **Özüğür**, Nafaka Hukuku, s. 188; **Feyzioğlu**, s. 439.**Ruhi**, s. 47; **Baştürk**, s. 32; **Öcal**, s. 20; **Köprülü/Kaneti**, s. 141; **Batur**, s. 15.

44 **Ertürk**, s. 213; **Çelikel**, s. 137-138.; **Tutumlu**, s. 629; **Özüğür**, s. 188; **Feyzioğlu**, s. 439; **Baştürk**, s. 33.

“Mahkemece, nafaka takdir edilirken; çocuğun yaşı, eğitimi ve ihtiyaçlarının yanında, ana-babanın gelir durumu da gözetilmeli ve nafaka yükümlüsünün (babanın) gelir durumu ile orantılı olacak şekilde hakkaniyete uygun bir nafakaya hükmedilmelidir.” (Y3HD, 16.05.2017, E. 2017/7264, K. 2017/7264) (<https://www.hukukturk.com/>) (E.T. 15.07.2022).

45 Ayrıntılı bilgi için *bkn. Ceylan* Ebru, *İştirak Nafakasının Belirlenmesiyle İlgili Seçilmiş Yargıtay Kararlarının Değerlendirilmesi*, TBBD, C. 133, 2017, 299-324; **Schloms** Heidemarie, Alman Hukukunda Çocukların Nafaka Hakkına, Özellikle Adli Memurlara Yüklenen Görevler Bakımından Genel Bir Bakış, 2001 (Tebliğ); **Öztan**, s. 1058; **Baygın** Cem, Soybağı Hukuku, İstanbul 2010, s. 122.

46 **Sonat**, s.242; **Birinci Uzun** Tuğba, *Eğitime Devam Eden Ergin Çocuğa Ödenen Nafakanın Bazı Yargıtay Kararlarında Yardım Nafakası Olarak Nitelendirilmesi*, DEÜHFD, C. 20, S. 2, 2018, 89-125, s. 92; **Öztan**, s. 1061; **Ateş** Derya, *İsviçre Hukukundaki Gelişmeler Işığında Ana Babanın Ergin Çocuğun Bakım ve Eğitim Giderlerini Karşılama Yükümlülüğü*, TAAD, S 47, 2021, 179-214, s.185.

47 TMK m. 328/2 hükmüne ilişkin bir düzenleme 743 sayılı Medeni Kanunda yer almamaktaydı. Eğitime devam eden ergin çocuğun ihtiyaçlarının karşılanması bakımından ortaya çıkan boşluk TMK m. 364'te ter alan yardım nafakası uyarınca doldurulmaktaydı. Söz konusu kanun maddesinin düzenlenmesi ile var olan gerçek kanun boşluğu doldurulduğu gibi bu boşluğun genel hükümlerce doldurulması gereksinimi de sona ermiştir. (**Ateş**, Eğitim Nafakası, s. 184).

48 Yürürlükte olan İMK'da, TMK m. 328/2 hükmünü doğrudan karşılayan bir madde bulunmamaktadır. Maddenin oluşturulmasında, İMK m. 277 göz önüne alan 1984 tarihli öntasarının 248'inci hükmü örnek alınmıştır. (TBMM Mevzuat Bilgi sistemi, E. T.: 02.06.2022, <https://mevzuat.tbmm.gov.tr/mevzuat/faces/kanunmaddeleri?pkanunlarno=10285&pkanunnumarasi=4721>).

49 Bu konuda detaylı bilgi için *bkn. Türkmen* Ahmet, *Eğitim Nafakası (TMK md. 328/II)*, YÜD, C. 8, Prof. Dr. Aydın Zevkiler'e Armağan Özel Sayısı, 2013, 2707-2764; **Sonat**, s. 243 vd; **Ateş**, Eğitim Nafakası, s. 183 vd.; **Birinci Uzun**, s. 91 vd; **Gökkaya** Vildan, *Eğitime Devam Eden Ergin Çocuğa Ana ve Babası Tarafından Verilen Eğitim Nafakasının) Nafakanın Hukuki Niteliği ve Nafakaya Hükmedebilme Koşulları*,

Çocuğun reşit olmasıyla birlikte anne-babanın bakım yükümlülüğü ve dolayısıyla iştirak nafakası kendiliğinden sona erer. On sekiz yaşını tamamlayan ve reşit olan çocuk eğitimine devam ediyorsa, ayrı bağımsız bir davayla eğitim nafakası talep edebilir. Ancak, anne-babanın eğitimini sürdüren ergin çocuğuna olan bakım borcuna ek olarak, TMK m. 364/1 uyarınca yardım etme yükümlülüğü de vardır. Bu durum eğitim nafakasının hukuki niteliği konusunda öğretide tartışmaya sebep olmuştur.

Yargıtay'ın⁵⁰ da taraf olduğu görüşe göre,⁵¹ eğitimine devam eden reşit çocuk bakımından iştirak nafakası, tekrar açılacak davayla yardım nafakasına dönüşür. Diğer bir görüşe göre,⁵² ergin olup okumakta olan çocuk yararına hükmedilecek eğitim nafakası, bir bakım nafakasıdır. Ergin olmadan önce iştirak nafakası olarak ödenen eğitim masraflarının, reşit olmakla yardım nafakasına dönüşeceğini kabul etmek, eğitim nafakasının niteliğinin değiştirilmesi anlamına gelecektir.⁵³ Ayrıca bu görüşü savunan yazarlar, yardım nafakası için zorunlu olan yoksulluk koşuluna dikkat çekerek,⁵⁴ eğitim nafakasının yardım nafakası olarak kabul edilebilmesi için TMK m. 328'deki unsurlara

---

İBD, C. 91, S. 4, 2017, 274-286; **Sert Sütçü** Selin, *Yurtdışında Üniversite Öğrenimi Gören Ergin Çocuğun Öğrenimi İçin Yararlandığı Burs ve Benzeri Ödemelerin Geri Ödenmesi Meselesinin Türk Medeni Kanununda Düzenlenen Eğitim Nafakası Hakkı Hükümleri İle Birlikte Değerlendirilmesi*, İÜHFD, C. 9, S. 2, 2018, 499-526, s. 509 vd; **Kalender** Ahmet, *Türk Aile Hukukunda Boşanma Nafakası, Atatürk Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü/ Özel Hukuk Ana Bilim Dalı*, Doktora Tezi, 2021, s. 37 vd.

50 Yargıtay'ın TMK m. 328/2'nin özel bir madde olarak düzenlendiğini ve özel hüküm olarak uygulanması gerektiğini dikkate almadan, eğitim nafakasının yardım nafakası olduğu yönündeki görüşü, yerleşik bir uygulama haline getirdiği görülmektedir. (**Türkmen**, s. 2756; **Sonat**, s. 243; **Ateş**, s. 185)

İlgili Yargıtay kararları için *bkn.* Y3HD, 25.05.2016, E. 2015/17021, K. 2016/2695; Y3HD, Y3HD, 14.03.2016, E. 2016/2465, K. 2016/381 15.12.2015, E. 2015/14097, K. 2015/20323; Y3HD, 07.09.2015, E. 2015/4667, K. 2015/13592; YHGK, 13.03.2015, E. 2013/3-1627, K. 2015/1020.

"Davacı baba, TMK'nun 327/1.maddesi gereğince; Çocuğun bakımı, eğitimi ve korunması için gerekli giderleri karşılamak zorundadır. TMK'nun 328/2 maddesinde de; "Çocuk ergin olduğu halde eğitimi devam ediyorsa, ana ve baba durum ve koşullara göre kendilerinden beklenebilecek ölçüde olmak üzere, eğitimi sona erinceye kadar çocuğa bakmakla yükümlüdürler" hükmü yer almaktadır. Dolayısıyla, davacının, çocuğun reşit olduktan sonra yaptığı ödemeleri ahlaki bir görevin yerine getirilmesi niteliğindedir. ...davacının, çocuğu için yardım nafakası olarak ödemesi gereken..." (Y3HD, 20.10.2016, E. 2016/7546, K. 2016/11892) (<https://www.hukukturk.com/>) (E.T. 15.07.2022).

Aksi yönde: "...her ne kadar Özel Dairece, davacılar... ve ... için istenen nafakanın, 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun (TMK) 364/1. maddesinde düzenlenen yardım nafakası niteliğinde olduğu belirtilmiş ise de adı geçen davacılar için istenen nafakanın niteliğinin 4721 sayılı TMK'nın 328/2. maddesinde düzenlenen bakım nafakası olduğu anlaşılmaktadır." (YHGK, 07.11.2019, E. 2018/564, K. 2019/1150) (<https://www.hukukturk.com/>) (E.T. 15.07.2022).

51 **Dolu**, s. 71; **Aydemir**, s. 23; **Özyazgan**, s. 20-21; **Baygın**, s. 121; **Çelikel**, s. 144; **Özdemir/Ruhi**, s. 204-205; **Öztan**, s. 797; **Dural/Öğüz/Gümüş**, s. 146; **Öcal**, s. 19; **Bulut**, s. 23; **Topkaya**, s. 92; **Gençcan**, s. 665; **Güncan**, s. 91.

52 **Bozovalı**, s. 46; **Olgaç** S. Can, *Ergin Olup da Eğitimine Devam Eden Çocuk Lehine İştirak Nafakasının Devamı Üzerine Yargıtay Kararları Işığında Genel Bir Değerlendirme*, THD, S. 73, 2012, 24-29, s. 25; **Sonat**, s. 240-243; **Türkmen**, s. 2755 vd; **Öztan**, s. 709; **Velidedeoğlu**, 1956, s. 215; **Birinci Uzun**, s. 93; **Ceylan**, *İştirak Nafakası*, s. 301; **Dolu**, s. 40; **Dural/Öğüz/Gümüş**, s. 149.

53 **Olgaç**, *Eğitim Nafakası*, s. 25; **Sonat**, s. 243; **Ateş**, *Eğitim Nafakası*, s. 209.

54 **Sonat**, s. 241; **Öztan**, s. 712; **Dural/Öğüz/Gümüş**, s. 149; **Baygın**, s. 449 vd.

ilaveten, çocuğun yoksulluğa düşecek olması şeklinde bir kritere daha yer verilmesi gerektiğini ifade eder.⁵⁵

1.1.2.1.3. Yoksulluk Nafakası

Çalışmamızın konusunu oluşturan yoksulluk nafakası, evlilik akdinin sona ermesiyle yoksulluğa düşecek tarafı, yoksulluktan kurtarmak niyetiyle tasarlanmış bir kurumdur (TMK m. 125; İMK m. 125).

Yoksulluk nafakası, evlilik sırasında eşlerin karşılıklı sahip olduğu bakım yükümlülüğünün ahlaki ve sosyal düşüncelerle, boşanma sonrasında da devamı niteliği taşır. Bu sebeple, hâkim olan görüş yoksulluk nafakasının bakım nafakası içinde yer aldığı şeklindedir.⁵⁶ Ancak, bazı benzer özellikler (yoksulluk unsuru, sınırlı bir yardım yapılması) taşınması sebebiyle yoksulluk nafakasını öğretide bazı yazarlar yardım nafakası olarak kabul etmektedir.⁵⁷ Yoksulluk nafakası -yardım nafakasının aksine- karşılıklı bir yapıda olmaması ve eşler arasındaki bakım yükümlülüğünün bir yansıması olması nedeniyle bakım nafakası olarak değerlendirilmesi daha doğru olacaktır.

1.1.2.2. Yardım Nafakası

Herkesin, özellikle yakınlarının yaşlılık, sakatlık veya devamlı bir hastalık nedeniyle çalışma gücünü ya da mal varlığını kaybederek yardıma muhtaç hale gelen bireylere yardım etmesi, insanların birlikte yaşamaya başlamasından itibaren toplumsal ve ahlaki bir ödev olarak kabul edilmiştir.⁵⁸ Kanun koyucu da bu ödevi, yalnızca bir ahlak kuralı

⁵⁵ **Sonat**, s. 243; **Türkmen**, s. 2756; **Ateş**, Eğitim Nafakası, s. 185

Yargıtay'ın aksi yöndeki görüşleri için *bkn*: YHGK, 14.11.2019, E. 2018/904, K. 2019/1181; YHGK, 05.11.2019, E. 2017/2128, K. 2019/1138; Y3HD, 19.06.2014, E. 2014/3451, K. 2914/9969; "...eğitime devam eden ve düzenli bir geliri bulunmayan çocuğuna bir miktar nafaka ödeyebileceği kuşkusuzdur. Yine mahkemenin kabulünün aksine açık öğretim fakültesinde okuyor olmak, babanın yardım nafakası yükümlülüğünü ortadan kaldıran bir sebep olarak kabul edilemez. Öyleyse baba eğitime devam eden ve yoksulluğa düşmüş çocuğuna yardım etmek zorundadır." (YHGK, 07.11.2019, E. 2017/1012, K. 2019/1145) (E.T. 01.06.2022) (<https://www.hukukturk.com/>);

⁵⁶ **Ateş** Mustafa, *Medeni Kanunda Yapılan Son Değişiklikler Işığında Yoksulluk Nafakası*, Yargıtay Dergisi, C.24, S.4, 1998, 559-574 s. 561; **Bozovalı**, s. 67; **Hamzaçebi**, s. 371; **Hatemi Hüseyin/ Serozan** Rona, *Aile Hukuku*, İstanbul 1993, s. 338; **Ruhi**, s. 70; **Tekinay**, s. 588; **Uzun**, *Bakım Nafakası*, s. 16; **Öcal**, s. 18; **Ersöz** Oğuz, *Yoksulluk Nafakasının Sona Ermesi*, UMD, S. 12, 2018, 463-509, s. 466.

⁵⁷ **Erdem**, *Yoksulluk*, s. 24-27; **Ergenekon**, s. 133; **Bulut**, s. 29-30.

⁵⁸ **Gönensay** Samim, *Medeni Hukuk Cilt: II, Aile Hukuku, Kısım II Nesep, Velayet, Vesayet*, İstanbul 1940, s. 125; **Schwarz** Andreas, *Aile Hukuku*, İstanbul 1942, s. 175; **Birsen** Kemaleddin, *Medeni Hukuk Dersleri*, İstanbul 1963, s. 329; **Baygın**, s. 444; **Ruhi**, s. 95; **Kalender**, s.48; **Akıntürk/Ateş**, s. 305; **İnan** Ali Naim, *Türk Medeni Hukuku*, Ankara 2014, 284; **Genç**, Akif, *Türk Medeni Hukukunda Yardım Nafakası*,

olarak kabul etmemiş, aynı zamanda bazı kan bağı hısımları için yasal bir yükümlülük haline getirmiştir.⁵⁹ Yalnızca belirli kan hısımları arasında kabul edilen aile içi yardımlaşma ve dayanışma yükümlülüğü, yardım nafakası⁶⁰ olarak tanımlanır.⁶¹ Yardım nafakasının konusu ve amacını, yardım edilmediği takdirde, yoksulluğa düşecekleri kesin gözüyle bakılan kişiler arasında karşılıklı olarak bir dayanışma borcu oluşturur.⁶²

Yardım nafakası, Medeni Kanunun 364 ile 366'ncı maddeleri arasında düzenlenmiştir. Yardım nafakası yükümlülüğü, bütün akrabalar bakımından kabul edilmeyip sadece üstsoy, altsoy ve kardeşlere atfedilmiştir (TMK m. 364; İMK m. 328).⁶³ Ancak, kanun koyucu, yardım nafakası yükümlüleri açısından bir ayrıma gitmiştir. Kardeşlerin nafaka yükümlülüğünde “refah içinde bulunma”⁶⁴ koşulu aranmıştır (TMK m. 364/2⁶⁵). Ayrıca,

---

İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2012, s. 19; Özdemir Hayrunnisa, Yargıtay Kararları Işığında Türk Medeni Hukukunda Yardım Nafakası, THD, C.9, S. 100, 2014, 65-78, s. 65; Zevkliler Aydın/ Ertaş Şeref/ Havutçu Ayşe/ Acabey M. Beşir/ Gürpınar Damla, Yeni Medeni Kanuna Göre Medeni Hukuk (Temel Bilgiler), Ankara 2018, s. 358; Göktürk Hüseyin Avni, Türk Medeni Hukuku, İkinci Kitap, Aile Hukuku, Ankara 1955, s. 463; Hatemi Hüseyin, Aile Hukuku, İstanbul 2021, s. 186; Öztan, 1983, s. 442.

59 **Baştürk**, s.21; **Ruhi**, s. 78; **Oğuzman/Dural**, s. 379; **Dural/Öğüz/Gümüş**, s. 376; **Köprülü/Kaneti**, s. 289; **Öztan**, s. 1201; **Baygın**, s. 444; **Kalender**, s. 48; **Öcal**, s. 22; **Bozdağ**, s. 93.

60 Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. **Akıntürk/Ateş**, s. 443 vd; **Dural/Öğüz/Gümüş**, s. 380 vd; **Özdemir/Ruhi**, s. 199 vd; **Genç**, s. 19 vd; **Çilenti Konuralp Ayşen, Türk-İsviçre Hukukunda Yardım Nafakası Yükümlülüğünün Hakkaniyete Aykırılık Nedeniyle Azaltılması Veya Kaldırılması**, DEÜHFD, C. 22, S. 2, 749-806; **Aşık Gülşah**, Türk Medeni Kanunu ve Yargıtay kararları kapsamında yardım nafakası, *Anadolu Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü/ Özel Hukuk Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2019; Topuksak Zümra, Yardım Nafakası, İstanbul Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü/ Özel Hukuk Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2011; Batur*, 28 vd; **Özyazgan**, s. 23 vd; **Kartal**, s. 29 vd.

61 **Akıntürk/Ateş**, s. 444; **Oğuzman/Dural**, s. 379; **Tekinay**, s. 586; **Feyzioğlu**, s. 573; **Dural/Öğüz/Gümüş**, s. 358; **Kılıçoğlu**, s. 664; **Çeliktas**, s. 683; **Baygın**, s. 443; **Köprülü/Kaneti**, s. 289; **Kalender**, s. 46.

62 **Feyzioğlu/Doğanay/Aybay**, s. 324.

63 **Feyzioğlu**, s. 578; **Tekinay**, s. 606; **Aşık**, s. 25; **Kılıçoğlu**, s. 532; **Zevkliler**, s. 691; **Akıntürk/Ateş**, s. 305; **Topuksak**, s. 5; **Kalender**, s.49; **Çakırca, Seda İrem, Kardeşler Arasında Nafaka Yükümlülüğü**, AÜHFD, C. 64, S. 1, 2015, 65-102, s. 71; **Yılmaz Süleyman/ Yıldırım Abdülkerim**, Medeni Hukuk – I (Başlangıç Hükümleri – Kişiler Hukuku – Aile Hukuku), Ankara 2020, s. 273; **Dural/Öğüz/Gümüş**, s. 377; **Genç**, s. 21; **Ruhi**, s. 78; **Birinci Uzun**, s. 101; **Zevkliler/Ertaş/Havutçu/Acabey/Gürpınar**, s. 358; **Öztan**, 1983, s. 443.

64 Yargıtay'a göre bir kimse, geliri çevresine ve sosyal durumuna nazaran lüks sayılabilecek şeyleri elde edebilecek derecede ise refah içindedir (Y2HD, 28.09.1972, 5848/5323) (**Öztan**, s. 1212). Öğretiye göre ise bir kişinin refah halinde olduğunu kabul etmek için belirli bir zenginliğe ulaşması, geliriyle kendisinin ve bakmakla yükümlü olduğu kişilerin ihtiyaçlarını karşıladıktan sonra elinde gönülünce harçayabileceği bir meblağ kalması ve nafaka ödemekle de bu bedel önemli ölçüde azalmaması gerekir (**Tekinay**, s. 592; **Oğuzman/Dural**, s. 384; **Köprülü/Kaneti**, s. 293).

65 İMK m. 328'de refah içinde bulunma koşulu bütün nafaka yükümlüleri açısından kabul edilmiştir. İsviçre öğretisinde refah içinde olmak, ortalama ekonomik güçten daha yüksek bir alım gücüne sahip olmak ve nafakanın yükümlüsünün mali durumunda önemli bir değişiklik yaratmaması anlamına gelir (BGE 82 II 197 (**Köprülü/Kaneti**, s. 297)). Ayrıca, İsviçre hukukunda yalnızca altsoy ve üstsoy bakımından yardım yükümlülüğü öngörülmüş olup kardeşler bakımından böyle bir yükümlülük düzenlenmemiştir (**Çilenti Konuralp Ayşen, Türk-İsviçre Hukukunda Yardım Nafakası Yükümlülüğünün Hakkaniyete Aykırılık Nedeniyle Azaltılması veya Kaldırılması**, DEÜHFD, C. 22, S. 2, 2020, 1021-1051, s. 1027.

yardım nafakası davasında, bahsi geçen hısımlara hangi sırayla başvurulacağı konusunda mirastaki tertip sırası takip edilir (TMK m. 365/1; İMK m. 329/1).

Anılan maddede sayılı kimseler için yardım nafakası hem bir hak hem de yükümlülüktür. Karşılıklık esasının geçerli olduğu yardım nafakasında, nafaka yükümlüsü aynı zamanda alacaklısı olabilir.⁶⁶ Buna göre, dedeler, onların dedesi ve babalar çocuklarına karşı sorumlu olduğu gibi, evlatlar da düz çizgi kan hısımlığında sınırsız olarak üstsoyuna karşı nafaka ödemekle yükümlüdür. Keza, kardeşlerin de nafaka sorumluluğu karşılıklıdır.

Yardıma muhtaç olan bir kimsenin yararına nafaka hükmedilmesi için öncelikle bu kişinin talepte bulunması gerekir.⁶⁷ İstem olmadığı müddetçe hâkim re'sen harekete geçemez. Ayrıca, talebe ek olarak istem sahibi yardım edilmemesi durumunda yoksulluğa düşecek olmalıdır.⁶⁸ Yoksulluk kıstasının istem anında gerçekleşmesi zorunlu değildir; yoksulluğa düşme ihtimali yeterlidir.⁶⁹ Yardım nafakasının miktarı, yardıma muhtaç kimsenin geçinmesi için zorunlu ve karşı tarafın ekonomik durumuna uygun olacak şekilde belirlenir (TMK m. 365; İMK m. 329/1). Burada yardım nafakasının bedeli bakımından üst ve alt sınır belirlenmiştir. Takdir edilecek nafaka, muhtaç olan kişinin geçinmesi için zorunlu tutarın altında olamayacağı gibi, karşı tarafın mali gücünü üzerinde bir meblağ da olamaz.⁷⁰

Bir kimsenin bakım yükümlülüğü altında bulunması, yardım nafakasına karar verilmesine engel değildir. Bakım yükümlülüğünden kaynaklanan nafakanın, yardım nafakasına göre önceliği vardır (TMK m. 364/3; İMK m. 328/2). Bakmakla sorumlu olduğu kişiler varsa öncelikle bakım yükümlülüğü yerine getirilir.⁷¹

66 ; **Özdemir**, s. 66; **Öztan**, s. 1204; **Aşık**, s. 21; **Ergenekon**, s. 25; **Baygın**, s. 445; **Kalender**, s. 49; **Özyazgan**, s. 24; **Öcal**, s. 23; **Topuksak**, s. 4; **Bozdağ**, s. 95; **Bulut**, s. 26; **Kartal**, s. 30.

67 **Özyazgan**, s. 25; **Bulut**, s. 25

68 **Özyazgan**, s. 26; **Öcal**, s. 26; **Öztan**, s. 1210; **Ergenekon**, s. 57-58. İFM bir kararında, kendi geçimini sağlama imkanına sahip olmasına rağmen, kötü niyetle hareket ederek yakınlarının mali gücüyle hayatını sürdürme amacı taşıyan kişi bakımından yoksulluğa düşme şartının kavramsal olarak gerçekleşmediğini belirtmiştir (BGE 106 II 287 (**Köprülü/Kaneti**, s. 293)).

69 **Ruhi**, s. 80; **Feyzioğlu**, s. 580; **Öztan**, 1983, s. 447; **Oğuzman/Dural**, s. 380; **Bozdağ**, s. 98; **Gençcan**, s. 663; **Özdemir**, s. 68; **Tekinay**, s. 553; **Birinci Uzun**, s. 102; **Dural/Öğüz/Gümüş**, s. 378.

70 **Göktürk**, s. 465; **Gençcan**, s. 695; **Birinci Uzun**, 112; **Ruhi**, s. 90; **Bulut**, s. 29; **Yılmaz/Yıldırım**, s. 273.

71 **Öztan**, s. 1204; **Dural/Öğüz/Gümüş**, s. 362; **Aşık**, s. 73; **Bulut**, s. 27.

Bakım nafakası, TMK m. 364-366 maddeleri arasında yer alan yardım nafakasından farklılık arz eder. Yardım nafakası, belirli derecedeki akrabaların yoksulluğa düşmesi önlenmek için öngörülmüştür. Dolayısıyla takdir edilecek nafaka miktarı yardıma muhtaç kişilerin zorunlu ihtiyaçlarını karşılamaya yöneliktir. Bakım nafakası ise eş ve müşterek çocuklara karşı olan bakım yükümlülüğünden kaynaklanır. Bir kimse lehine bakım nafakası tayin edilmesi için, genel olarak, yoksulluğa düşecek olma şeklinde bir ölçüt aranmaz. Bakım nafakasının miktarı, alacaklısının sosyal durumuna göre belirlenecek olup, sadece zorunlu ihtiyaçlarıyla sınırlı değildir.

Yardım nafakası ile eğitim nafakası da birçok yönden ayrılır. Yardım nafakası, bakım nafakasına nazaran tali niteliktedir (TMK m. 364/3; İMK m. 328/2).⁷² Yardım nafakası, yardıma muhtaç olan kişinin yalnızca zorunlu ihtiyaçları ile sınırlıdır.⁷³ Bir bakım nafakası olan eğitim nafakası ise sosyal ve kültürel ihtiyaçları da dahil olmak üzere eğitime devam eden ergin çocuğun eğitimi ve bakımı için ihtiyaç duyduğu tüm giderleri kapsar.⁷⁴ Bu bakımdan, eğitim nafakası yardım nafakasından daha kapsamlıdır. Eğitime devam eden ergin çocuğun nafaka ihtiyacı ebeveynleri tarafından eğitim nafakası ile giderilebiliyorsa, TMK m. 364 uyarınca yardım nafakası istenemez.⁷⁵ Ancak, anne-babanın bakım yükümlülüğünün yardım yükümlülüğüne dönüşebilmesi için bakım yükümlülüklerinin tamamen sona ermesi gerekir. Dolayısıyla, ergin çocuğun eğitimi sona erdikten sonra kendisinin yoksulluğa düşecek olması durumunda yardım nafakası gündeme gelir.⁷⁶ Öte yandan, yardım nafakası karşılıklı bir özelliğe sahip iken, eğitime devam eden ergin çocuğun anne babasından isteyebileceği- aksinin mümkün olmadığı- eğitim nafakası, tek taraflıdır.

1.2. NAFAKANIN HUKUKİ NİTELİĞİ

Türk borçlar hukukunda borç ilişkisinin kaynağı, sebepsiz zenginleşmeden doğan borç ilişkisi, haksız fiilden doğan borç ilişkisi ve sözleşmeden doğan borç ilişkisi olmak üzere üç gruba ayrılmıştır. Ancak, bazı borç ilişkileri yapıları gereği bahsedilen üç sınıftan

⁷² **Sonat**, s. 241; **Baygın**, s. 444; **Serozan** Rona, Medeni Hukuk, Kişiler Hukuku, İstanbul 2018, s. 163; **Şener** Esat, Uygulama ve Teori ile Her Yönü ile Boşanma, Ankara 1997, s. 161; **Genç**, s. 20.

⁷³ **Baygın**, s. 461; **Feyzioğlu**, s. 574; **Tekinay**, s. 587; **Dural/Öğüz/Gümüş**, s. 386; **Sonat**, s. 241; **Akıntürk/Ateş**, s. 451; **Öztañ**, s. 718.

⁷⁴ **Tekinay**, s. 587; **Türkmen**, s. 1757; **Ateş**, Eğitim Nafakası, s. 184.

⁷⁵ **Sonat**, s. 241; **Ateş**, Eğitim Nafakası, s. 185; **Türkmen**, s. 2758; **Birinci Uzun**, s. 118; **Gökkaya**, s. 274.

⁷⁶ **Tekinay**, s. 589.

herhangi birine dahil edilemez.⁷⁷ Bu nedenle, öğretide bazı yazarlar farklı tasnifler yapmıştır.⁷⁸

Aile hukukunda düzenlenen nafaka borcu, kanuni bir yükümlülüğten doğar. Ancak, her ne kadar nafaka borcunun kaynağı kanun hükümleri olsa da nafaka borcu kanunda doğan diğer borç türlerinden hiçbirisiyle aynı grupta yer almaz. Nafaka borcu, tarafların aralarında anlaşarak yaptıkları bir sözleşme sonucu doğan bir borç değildir. Aksine nafaka isteme hakkı, bir akitle kurulmayıp, kanunda sayılı şartların gerçekleşmesi üzerine kendiliğinden doğar. Bu sebeptendir ki, nafaka alacaklısı ile borçlusunun nafakanın miktarı, süresi, ödeme şekli gibi konularda aralarında bir anlaşmaya varmaları, nafaka borcuna akdi yükümlülük niteliği kazandırmaz. Kaynağını kanuni bir yükümlülüğten alan nafakaya dair yapılacak sözleşmeler, yalnızca nafakanın kapsamı ve ödeme biçimi üzerine olacaktır.⁷⁹

Nafaka alacağı, kişiye sıkı sıkıya bağlı haklar arasındadır. Bu yönü nedeniyle, nafaka kendine has bazı özelliklere sahiptir. Normal borç ilişkilerinde, genel olarak, borçlunun usulüne yaraşır şekilde borcunu ödemesi ile borç sona ermektedir. Nafaka yükümlülüğü ise, kural olarak, bir kere ifa edilmekle sona ermez. Ancak, toptan, sermaye şeklinde ödenmesine karar verilen yoksulluk nafakası bu kuralın bir istisnasıdır. Gerekli koşullar mevcut olduğu sürece, nafaka ödemesi süreklilik arz eder ve düzenli olarak her ay ödenir. Bu açıdan, nafaka alacaklısı ve borçlusu arasında sürekli borç ilişkisi vardır. Diğer borç ilişkilerinden farklı olarak, yapılacak nafaka

77 **Bozdağ**, s. 22; **Eren** Fikret, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, Ankara 2022, s. 116; **Bulut**, s. 31.

78 Bir kısım yazar, üç borç kaynağına ek olarak "kanunda doğan borç ilişkileri" şeklinde dördüncü bir borç ilişkisi sınıfı olduğunu kabul etmektedir (**Von Tuhr** Andreas, *Borçlar Hukuku, Birinci Cilt*, Çev. Cevat Edege, İstanbul 1952, s.43; **Saymen** Ferit H./ **Elbir** Halid K., *Türk Borçlar Hukuku, Umumi Hükümler, Birinci Cilt*, İstanbul 1958, s. 62; **Kılıçoğlu** Ahmet M., *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, Ankara 2021, s.38). Bazı yazarlar borç ilişkilerini hukuki işlemde doğan borç ilişkileri ve doğrudan kanundan doğan borç ilişkileri şeklinde ikiye ayırır (**Birsen** Kemaleddin, *Borçlar Hukuku Dersleri Birinci Cilt*, İstanbul 1944, 18-19; **Tekinay** Selahattin Sulhi, *Borçlar Hukuku*, İstanbul 1974, s. 32; **Feyzioğlu** Feyzi Necmeddin, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt I*, İstanbul 1976, s. 28-32; **Eren**, s. 120-121).

79 **Demir** Mecit, *Türk Medeni Hukuk Öğreti ve Uygulamasında Yoksulluk Nafakası*, Ankara 2018, s. 42; **Serin Of**, s. 73; **Odabaşı** Büşra, *Yoksulluk Nafakasında Süre Sorunu*, İBD, C. 94, S. 2, 2018, 323-358, s. 44; **Fırtına** Esra, *Boşanmanın Mali Sonuçları ve Yoksulluk Nafakası*, Ankara 2019, s. 87; **Dural** Mustafa/ **Sarı** Suat, *Türk Özel Hukuku, Cilt I, Temel Kavramlar ve Medeni Kanununun Başlangıç Hükümleri*, İstanbul 2021, s. 167; **Demir** Remzi, *Yoksulluk Nafakasının Sona Erme Sebepleri ve Yoksulluk Nafakasının Süresizliğine Dair Tartışmalar*, TBBD, S. 147, 2020, 221-249, s. 228; **Kılıçoğlu**, *Borçlar*, s. 37; **Eren**, s. 117; **Oğuzman** Kemal/ **Öz** M. Turgut, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Cilt 1*, İstanbul 2021, s. 34.

ödemeleri sabit değildir. Duruma göre, artırılması, azaltılması, sona erdirilmesi veya yeniden talep edilmesi mümkündür.⁸⁰

Yetkili ve görevli mahkemece verilmiş nafaka kararı, bildirici (beyan edici) niteliktedir. Nafaka borcu kaynağını, mahkeme hükmünden ziyade kanuni bir yükümlülükte bulur. Nafaka ilamı, yalnızca gerekli kanuni şartları taşıyan nafaka borcunun varlığını tespit niteliğindedir. Nafaka hükmü dava açıldığı, yani talep anından itibaren sonuç doğurur. Ancak, bu hüküm kesin ve nihai bir durum teşkil etmez. Nafaka alacaklısı veya borçlusunun mali durumlarında bir değişiklik ortaya çıkarsa, nafaka miktarının artırılması, azaltılması veya tamamen kaldırılması istenebilir. Nafaka miktarında değişiklik yapılmasına ilişkin taraflarca bir talep olmadığı sürece, hâkimin re'sen harekete geçmesi mümkün değildir. Nafaka miktarının durum ve koşullara göre uyarlanması amacıyla verilmiş kararlar da dava tarihinden itibaren hüküm ve sonuç doğurur.⁸¹ Ancak, nafaka alacaklısının ekonomik durumundaki iyileşmelerden bihaber olup nafaka borcunu ifa etmeye devam eden nafaka yükümlüsünün, sonradan bu ödemelerin iadesini talep edip edemeyeceği belirsizdir. Öğretide birtakım yazarlar, sebepsiz zenginleşme hükümleri çerçevesinde yapılan ödemelerin iadesinin talep edilebileceğini savunsa⁸² da hâkim görüş yapılan ödemeleri geri talep edilemeyeceği yönündedir.⁸³

Nafaka borcu, konu bakımından Özel Hukuk'un içinde yer alan bir borçtur. Ahlaki ve sosyal bir yükümlülüğten doğan nafaka borcunun söz konusu olabilmesi için nafaka borçlusunun kusuru aranmaz. Bu açıdan, ayırt etme gücüne sahip olmayan bireylerden dahi nafaka talep edilebilmesi mümkündür. Nafaka istemlerini inceleyecek merci, görevli ve yetkili mahkeme hakimidir. Hâkim, takdir yetkisi çerçevesinde, nafaka için kanunda yer alan şartların var olup olmadığını değerlendirerek bir karara varır. Bu kararı verirken, verilecek hükmün hakkaniyete uygunluğuna da dikkat eder. Talep eden

---

80 **Ruhi**, s. 127.

81 **Feyzioğlu/Doğanay/Aybay**, s. 329; **Tekinay**, s. 596; **Oğuzman/Dural**, s. 388; **Baygın**, 463-464; **Öztaş**, s. 1220.

"...Her dava açıldığı tarihte tesbit edilen vaziyet hükmü esas itiraz olunması iktiza eylenmesine ve böyle bir davada da talebinin kabule şayan olduğunu ispat eden davacıya karşı davanın ikamesiyle davalı mütemerit hale düşmüş addedilmesi muvafık bulunmasına binaen nafakanın bağlanması olduğu gibi artırılma veya eksiltilmesine dair taleplerin kabulünde de buna dava tarihinden itibaren hükmolunması icap ettiğine ilk müzakerede ittifakla karar verildi." (YİBK, 28.11.1956, E. 1956/15, K. 1956/15) (<https://www.forumadalet.net/>) (E.T.: 02.12.2021).

82 **Tekinay**, s. 596; **Baygın**, 465.

83 **Öztaş**, s. 1220.

lehine nafaka tayin edilmesi hakkaniyete aykırı olacaksa, hâkim nafaka istemini reddeder. Öğretide, hâkimin hakkaniyete uygunluk ifadesini geniş yorumlaması gerektiği savunulmaktadır.⁸⁴

1.3. NAFKANIN ÖZELLİKLERİ

Nafaka olgusu bünyesinde bazı özellikleri barındırır:

1.3.1. Nafaka Alacağıının Kişiy Sıkı Sıkıya Bağlı Bir Hak Olması

Nafaka, kişilerin zaruret haline düşmelerini engellemek için eşlere veya kanunda sayılı derecedeki kan hısımlarına verilmiş bir sorumluluktur. Ahlaki bir gereklilikten doğan bu sorumluluk, bireylerin geçimlerini sağlamaları ve insan onuruna uygun bir hayat yaşamaları amacıyla hukuki metinlerde yerini almış ve kanuni bir yükümlülük haline gelmiştir. Nafaka yükümlülüğü, nafaka ödenmesini gerektiren durumlarda hak sahihin korunması amacıyla öngörülmüştür. Bu amacı dolayısıyla nafaka, TMK'nin 16'ncı maddesinde bahsi geçen kişiy sıkı sıkıya bağlı haklar arasındadır.⁸⁵ Bu açıdan, gerek nafaka talep etmek hakkı veya karara bağlanmış olan bir nafaka ilişkisindeki alacaklılık durumu gerekse nafaka yükümlülüğü altında olma durumu kişiy bağlıdır.⁸⁶

Şahsa bağlı hakların en temel özelliği, ancak hak sahibince kullanılabilir olmasıdır. Bu hakkın kullanımı bir başkasına devredilemez. Şahsi haklar, bireylerin kişiliğinde yer aldığı için parayla ifade edilemeyen değerlerdir. Ancak nafaka hakkı, özünde mali bir değeri olmasa da kullanılması halinde bazı parasal sonuçlar doğurabilir.⁸⁷

⁸⁴ Öztan, s. 1203-1204.

⁸⁵ Berki Şakir, Medeni Hukuk, Umumi Esaslar, Şahıs ve Aile Hukuku, Ankara 1961, s. 260; Feyzioğlu/Doğanay/Aybay, s. 329; Tekinay, s. 597; Dural/Öğüz/Gümüş, s. 389; Çitak Burçak, *Yoksulluk Nafakası*, İÜHFMD, C. 74, S. 1, 2016, 241-257, s. 7; Kartal, s. 15; Kaleli, s. 116; Bulut, s. 32; Somkan Fırat Aylın, *Yoksulluk Nafakası*, Ankara Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü/ Özel Hukuk Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2019, s.3.

⁸⁶ Dural/Öğüz/Gümüş, s. 389; Kurt Ekrem, *Türk Hukukunda Kişiy Sıkı Sıkıya Bağlı Haklar ve Hukuki Sonuçları*, İKÜHFD, C. 15, S. 2, 2016, 121-197, s. 161; Karakaş Fatma Tülay, *Kişiy Sıkı Sıkıya Bağlı Haklar*, Ankara 2015, s. 134; Hatemi/Serozan, s. 339.

⁸⁷ Kurt, s. 134-135; Oğuzman Kemal/ Barlas Nami, Medeni Hukuk, İstanbul 2022, s. 141 vd; Serozan s. 227; Ayan Mehmet/ Ayan Nurşen, Medeni Hukuka Giriş, Konya 2020, s. 95.

1.3.2. Nafaka Alacağı'nın Haczedilememesi

Borçlunun hakları, alacakları ve malları, borçlarına karşılık bir nevi teminat niteliğinde olup sahip olduğu tüm bu varlıkların haczi mümkündür. Ancak, kanun koyucu insani ve sosyal düşünceler nedeniyle bazı mal ve hakların tamamen veya kısmen haczini yasaklar (İİK⁸⁸ m. 82-83). Burada, borçlu ile ailesinin hayatlarını ve mali varlıklarını devam ettirerek, bir başkasına muhtaç hale gelmesi nedeniyle toplumsal dengenin bozulması engellenmek istenmiştir.⁸⁹

Nafaka alacaklarının haczi bakımından, mevcut düzenlemede nafakanın ilama dayalı olup olmamasına göre bir ayrıma gidilmiştir. Buna göre, ilama müstenit olmayan nafakalar, borçlu ile ailesinin hayatını idare ettirebilmesi için gerekli olan miktar icra memuru tarafından mahsup edildikten sonra haczedilir. (İİK m. 83/1). Madde metninden anlaşılacağı üzere, ilama dayalı olmayan nafakalar, kısmen haczedilebilirken, ilama dayalı nafakaların haczi yasaktır. İlgili mahkeme nafaka miktarını belirlerken istemde bulunan kimsenin geçimini sağlayabilmesi için gerekli olan ihtiyaçlarını dikkate alır. Nafaka alacaklısının asgari düzeyde geçimini sağlayabilecek miktar, nafaka olarak takdir edilir. Dolayısıyla, tayin edilen nafaka miktarı, alacaklısının hayatta kalabilmesi için zorunlu mahiyettedir.⁹⁰ Bu sebeptendir ki kanun koyucu, hak sahibinin geçimi için büyük bir öneme sahip olan nafakanın haczini yasaklamıştır. İlama dayalı nafakanın hiçbir surette haczedilemezken,⁹¹ sözleşmeye dayalı nafakanın ancak kısmen haczi mümkündür.⁹²

88 09/06/1932 tarihinde kabul edilen 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu 19/06/1932 tarihinde 2128 sayılı Resmî Gazetede yayınlanmıştır.

89 **Arslan** Ramazan/ **Yılmaz** Ejder/ **Taşpınar Ayvaz** Sema/ **Hanağası** Emel, İcra ve İflas Hukuku, Ankara 2022, s. 279; **Pekcanitez** Hakan/ **Atalay** Oğuz/ **Sungurtekin Özkan** Meral/ **Özekes** Muhammet, İcra ve İflas Hukuku, İstanbul 2022, s. 161.

90 **Bozovalı**, s. 81; **Tekinay**, s. 597; **Oğuzman/Dural**, s. 389; **Ruhi**, s. 128; **Öztaş**, s. 1216; **Erbayraktar** Burcu, Alacağın Devrinin Sözleşme ile Engellenmesi, (Pactum de non cedendo), İstanbul 2021, s. 131; **Kuru** Baki, *Haczi Caiz Olmayan Şeyler*, AÜHFD, C. 19, S. 1, 1962, 277-326, s. 319.

Nafakanın aksine destekten yoksun kama tazminatına karar verilebilmesi için yoksulluk içine düşme şartı aranmaz. Bu nedenle, destekten yoksun kalma tazminatından doğan alacak hakkının devri her halde alacaklının kişiliğini zedelediği söylenemez. İFM, destekten yoksun kalma tazminatı bakımından öngörülen haciz yasağı, devrine engel olduğu sonucu doğurmadığı için serbestçe devredilebileceğini belirtmiştir (BGE 63 II 157 (**Erbayraktar**, s. 130-131, dn. 467))

91 **Yavaş** Murat, *Maaş ve Ücret Haczi*, TBBD, C. 22, S. 84, 2009, 93-120, s. 97; **Ulusoy**, s. 7; **Özdemir Kol**, s. 13; **Günçan**, s.14; **Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası**, s. 275; **Demir**, s. 28; **Hatemi/Serozan**, s. 339; **Akıntürk/Ateş**, s. 453.

"...sayılı dosya borcundan dolayı haczedilmesi isabetsizdir. Nafaka alacağına konulan haczin tamamen kaldırılması gerekirken yazılı gerekçe ile nafaka haczinin 3/4'nün kaldırılmasına 1/4 yönünden haczin

Birikmiş nafaka alacağı, kişiye bağlı olma ve sahibinin zorunlu giderlerini karşılama özelliğini kaybeder. Şahsa bağlı olmaktan çıkan birikmiş nafaka alacağı, artık alelade, basit borç niteliğindedir. Asli özelliklerini kaybeden nafakanın özel olarak korunması için bir neden kalmayacağından birikmiş nafaka alacağı için genel haciz prosedürü izlenebilir.⁹³ Ayrıca, nafaka alacakları hacizde ve iflasta imtiyazlı alacaklar arasında kabul edilir.⁹⁴

1.3.3. Nafaka Alacağının Devredilememesi

Alacağın devri, Türk Borçlar Kanununda 183 ile 194'üncü maddeler arasında düzenlenmiştir. Alacağın devri (TBK m. 183), genel olarak, bir borcun alacaklısının değişmesi durumudur. Bu müessesenin tanımı açıkça yapılmış olmasa da TBK kapsamında alacağın devri, alacaklının bir borç ilişkisinden kaynaklanan alacağını borçlunun rızasına ihtiyaç duymadan bir sözleşme ile üçüncü bir kimseye devretmesi olarak nitelendirilebilir.⁹⁵ Alacağın devri ile, alacak hakkı ve dolayısıyla bu alacağa ilişkin tasarruf etme yetkisi devralan üçüncü kişiye geçer. Dikkat etmek gerekir ki, alacağı devralan üçüncü kişi, eski alacaklının temsilcisi değil; söz konusu borcun bizzat

---

devamına yönünde hüküm tesisi isabetsizdir." (Y12HD, 17.2.2009, E. 2008/22825, K. 2009/2904) (E.T. 01.04.2022) (<https://www.lexpera.com.tr/ictihat/>).

92 **Çitak**, s. 13; **Ruhi**, s. 107, **Bulut**, s. 34; **Erbayraktar**, s. 131; **Kuru**, s. 319.

93 **Ergenekon**, s. 36; **Ruhi**, 129; **Tutumlu Mehmet Akif**, Teorik ve Pratik Boşanma Yargılaması Hukuku, Cilt II, Ankara 2009, s. 1157.

Yargıtay bir kararında birikmiş nafaka alacağının haczedilemeyeceğini belirtmiştir:

"Niteliği itibari ile nafaka kişinin yaşamını sürdürmek için öncelikli ve zaruri olarak hükmedilen bir para olup, nafaka alacaklısının her ay hükmedilen nafakayı talep etmeyip birikmiş nafakayı tahsil etmesi bu paranın "alelade alacak niteliğine" dönüşmesi anlamım kazandırmaz. Çünkü, nafaka alacaklısı istediği an, hükmedilen nafakayı alma olanağına sahip olmalıdır. O halde, mahkemece birikmiş nafaka alacaklarının da haczi mümkün olmadığından şikayetin kabulüyle haczin kaldırılmasına karar verilmesi gerekirken..." (Y12HD, 15.01.2019, E. 2018/4928, K. 2019/242) (E.T. 01.04.2022) (<https://www.hukukturk.com>).

94 **Bozovalı**, s. 81; **Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası**, s. 357.

95 Ayrıntılı bilgi için *bkn.* **Kılıçoğlu**, s. 790; **Eren**, s. 1224; **Akıncı Şahin**, Kaldırılması Gereken Bir Düzenleme: Yoksulluk Nafakası, THE, S. 147, 2016, 34-37; **Yayvak Namli İrem**, *Alacağın Devri veya Borcun Üstlenilmesinin Cezaî Şarta Etkisi*, İÜHFMD, S. 67, 2018, 109-124; **Türker Güray**, *İvazlı Alacağın Devrinde Sözleşmeden Dönme Ve Buna Bağlı Sonuçların Türk Hukuku Ve İsviçre Borçlar Kanunu Genel Tasarısı Çerçevesinde Değerlendirilmesi*, İÜHFD, C. 13, S. 2, 2022, 306-322; **Kaya Talat**, *Yabancı Unsurlu Alacağın Devri İşlemine Uygulanacak Hukuk*, PPILB, C. 39, S. 2, 2019, 447-477; **Kahveci Nalan**, *Alacağın Devrinde Takas*, AHBVÜHFD, C.24, S. 1, 2020, 55-92; **Türker Gürey**, İvazlı alacağın devrinde borca aykırılık ve buna bağlı sonuçlar, *Maltepe Üniversitesi / Lisansüstü Eğitim Enstitüsü / Özel Hukuk Ana Bilim Dalı / Özel Hukuk Bilim Dalı*, Doktora Tezi, 2022; **Uluşan İnanç**, Alacağın devrinde devredenin garanti sorumluluğu, *Yaşar Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü/ Özel Hukuk Ana Bilim Dalı*, Yüksek Lisans Tezi, 2019; **Yüksek Orhun Mercan**, Teminat amacıyla alacağın devri, *Ankara Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü/ Özel Hukuk Ana Bilim Dalı*, Doktora Tezi, 2017; **Arda Bağcı** Duygu Hidayet, Alacağın devri ve diğer hukuki kurumlara karşılaştırılması, *İstanbul Kültür Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü/ Özel Hukuk Ana Bilim Dalı / Özel Hukuk Bilim Dalı*, Yüksek Lisans Tezi, 2015; **Gümüşsoy Güler**, Alacağın devrinde devredenin garanti yükümlülüğü, *İstanbul Kültür Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü/ Hukuk Ana Bilim Dalı/ Özel Hukuk Bilim Dalı*, Yüksek Lisans Tezi, 2013.

alacaklısı olur. Alacağın devri sonucunda değişen yalnız alacaklıdır; alacağın içeriği, miktarı ve varlığı değişmez.⁹⁶

Kanun koyucu, her türlü alacağın devrine izin vermeyip bazı alacakların devrini yasaklamıştır. Buna göre, kanuna, sözleşmeye veya işin niteliğine aykırı devirler geçersizdir (TBK m. 183/1). Yapılacak devir işlemiyle alacaklı kimsede değişiklik yapılması, alacağın içeriğinin değişmesine veya amacının tehlikeye düşmesine neden olur.⁹⁷ Alacaklının şahsıyla çok yakından bağlantılı olan bir alacağın devri hususunda, borçlunun bizzat alacaklı yerine bir başkasına nafaka borcunu ödemekten kaçınmasında haklı bir menfaati vardır. Nafaka ilişkisinin niteliğine aykırı olan bu devrin geçersizliği ileri sürülebilir.⁹⁸

Nafaka, sahibinin şahsı ve ihtiyaçları dikkate alınarak tasarlanmış kişiye sıkı sıkıya bağlı bir haktır. Şahsa bağlı haklar devre müsait değildir. Nafaka, kural olarak, kişilerin zaruret haline düşmesini engelleme amacı taşır. Bu itibarla, nafaka talep etme hakkı veya karara bağlanmış nafaka ilişkisindeki alacaklılık durumu kişiye bağlıdır.⁹⁹ Sahibinin geçimini sağlama gayesi güden nafakanın üçüncü bir kişiye devredilmesi durumunda, nafaka alacaklısı hayatını idame ettirebilmek için ihtiyaç duyduğu bu bedelden mahrum kalacaktır. Böyle bir sonuç nafakanın düzenlenme amacına aykırı düşeceği için nafaka alacağı üçüncü bir kişiye devredilmesi mümkün değildir.¹⁰⁰ Yine de nafaka alacağı bir başkasına devredilirse, devir işlemi batıldır. Böyle bir devir,

96 **Kılıçoğlu**, Borçlar s. 1001-1004; **Eren**, s. 1386.

97 **Eren**, s. 1400; **Oğuzman/Öz**, s. 561; **Tekinay**, Selahattin Sulhi/ **Akman** Sermet/ **Burcuoğlu** Haluk/ **Altıp** Atilla, Tekinay Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, İstanbul 1993, s. 324. Aksi görüş için *bkn. Erbayraktar*, s. 133.

İFM bir kararında, ergin çocuğun babasından olan nafaka alacağını, yazılı bir anlaşmayla annesine devrini geçerli kabul etmiştir. Davaya konu olayda, taraflar anneyi dava yoluyla nafaka alacağını isteme yetkisi tanımak niyetiyle sözleşme yapmıştır. Yüksek Mahkeme, böyle bir durumda nafaka alacağının çocuğun korunması gayesine yönelik ve onun kişiliğine bağlı olmasından kaynaklanan bir devir engeli oluşmadığını belirtmiştir. Çünkü yapılan sözleşmede anne, nafaka alacağını devralarak babayı dava yoluyla ortak çocuklarına karşı yükümlülüklerini yerine getirmeye zorlamayı amaçlamaktadır. Burada, nafaka davası açan anne kendi adına ancak çocuklarının yararına hareket etmektedir. Federal Mahkeme, çocuğun bakımı ve yetiştirilmesi hususunda babaya nazaran fiilen daha ağır bir yük üstlenen anneye, çocuğun nafaka alacağını devretmesini engelleyecek hiçbir haklı gerekçe olmadığı ifade etmiştir (BGE 107 II 465 (474) (**Erbayraktar**, s. 136)).

98 **Oğuzman/Öz**, s.561.

99 **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altıp**, s. 324; **Oğuzman/Dural**, s. 389; **Göktürk**, s. 275; **Tekinay**, s. 597; **Öztan**, s. 1216; **Kılıçoğlu**, Borçlar, s. 1009; **Erbayraktar**, s. 134; **Feyzioğlu** Feyzi/ **Özakman** Cumhuriyet **Sarıal** Enis, Aile Hukuku, İstanbul 1986, s. 596; **Özsunay** Ergun, Borçlar Hukuku, İstanbul 1983, s. 187.

100 **Kılıçoğlu**, Borçlar, s. 1011; **Dural/Öğüz/Gümüş**, s. 390

yalnızca borçlu bakımından değil; devreden ile devralan arasında da herhangi bir hüküm ve sonuç doğurmaz. Ayrıca, bu durum hâkim tarafından re'sen dikkate alınır.¹⁰¹

Devre elverişsizlik durumu, yalnızca henüz işlememiş, geleceğe yönelik nafaka alacakları için söz konusudur. Nafaka niteliği gereği bireylerin içinde buldukları zaruretin giderilmesi ve geçimlerini sağlama amacı güder. Ancak, birikmiş nafaka alacağı, amaç ve işlevini yerine getiremediği için şahsa bağlı olma özelliğini kaybeder.¹⁰² Kişiye sıkı sıkıya bağlı olma niteliğini yitiren ve muaccel hale gelmiş birikmiş nafaka alacağının ise devrinde bir engel yoktur.¹⁰³

Bir borç ilişkisinde alacaklı gibi borçlu tarafın da değişmesi mümkündür. Bu ilişkinin pasif öznesi olan borçlunun değişmesi, borcun üstlenilmesi olarak adlandırılır.¹⁰⁴ Mahiyeti itibariyle borcun üstlenilmesi, alacağın devri kurumunun tersi bir niteliğe sahiptir. Borcun üstlenilmesiyle borç, üçüncü bir kişiye devredilir ki bu durum alacaklının menfaati ile doğrudan bağlantılıdır. Borcu üstlenen yeni borçlunun ifa gücü ve arzusu, alacaklının alacağına kavuşmasında önemli bir yere sahiptir.¹⁰⁵ Alacaklı bakımından bazı tehlikeler içermesi sebebiyle, borçlunun şahsına bağlı borçların üçüncü bir kişi tarafından ifa edilmesi yasaklanmıştır meğerki alacaklı borcun üstlenilmesine izin versin (TBK m. 83).

Nafaka borcu, bizzat borçlusu tarafından ödenmesi gereken bir borç değildir. Bizzat borçlusu veya borcun üstlenilmesi yoluyla üçüncü bir kişi tarafından nafaka borcunun

101 Eren, s. 1401.

"...işin niteliği gereği nafaka alacaklarının bir başkasına temlikinin mümkün bulunmadığı göz önünde bulundurularak, Bakırköy 3. Aile Mahkemesinin 2012/198 Esas sayılı dosyası incelenerek ve sanık müdafinin temyiz dilekçesinde ifade ettiği üzere taraflar arasındaki temlik sözleşmesinin geçersiz kılındığına ilişkin Bakırköy 6. Asliye Hukuk Mahkemesinin 2012/360 Esas sayılı dosyasının akıbeti araştırılarak sonucuna göre sanığın hukuki durumunun tayin ve tespiti gerekirken eksik kovuşturma ile yazılı şekilde karar verilmesi..." (Y19CD, 17.10.2018, E. 2018/3657 K. 2018/10454) (E.T.: 25.11.2021) (<https://www.lexpera.com.tr/>)

102 Tekinay, s. 597; Bozovalı, s. 82; Köprülü/Kaneti, s. 295; Oğuzman/Dural, s. 389; Ergenekon 37; Feyzioğlu 586; Feyzioğlu/Özakman/Sarial, s. 586.

103 Ergenekon, s. 37; Hatemi/Serozan, s. 339; Dayınlarlı Kemal, Alacağın Temliki, Ankara 2010; Tekinay, s. 597; Akıntürk/Ateş, s. 453; Öztan, s. 1216; Bayraktar, s. 135.

104 Ayrıntılı bilgi için bkn. Eren, s. 1407 vd; Kılıçoğlu, s. 1301 vd; Ozanemre Yayla Hatice Tolunay, *Borcun Naklinin Borca İlişkin Benzer Etkili Diğer Hukuki Kurumlar Karşısında Teorik Sınırları*, MÜHFAD, C. 22, S. 3, 2016, 2917-2948; Özcan Didem, *Türk Hukukunda borcun üstlenilmesi*, *İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü/ Özel Hukuk Ana Bilim Dalı*, Doktora Tezi, 2015; Kahraman Zafer, *Karşılaştırmalı Hukukta Borcun Dış Üstlenilmesi*, *Galatasaray Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü/ Özel Hukuk Ana Bilim Dalı*, Doktora Tezi, 2013.

105 Eren, s. 1407.

ödenmesi, nafakanın kanuni amacına aykırılık teşkil etmez.¹⁰⁶ Amacının hak sahibinin zaruret haline düşmesini engellemek olduğu düşünüldüğünde, nafakanın kim tarafından ifa edildiği bir önem taşımaz. Dolayısıyla, nafaka borcu bizzat nafaka yükümlüsü ya da nafaka ilişkisinde yer almayan üçüncü bir kişi tarafından ödenebilir.

Borcun iç üstlenilmesi yoluyla nafaka borcunun bir başkasına devri mümkündür. Borçlu ile üçüncü kişi arasında kurulan iç üstlenme sözleşmesi, nafaka borçlusunu borcundan kurtarır (TBK m. 195). İç üstlenme, tam manasıyla borcun üstlenilmesi değildir. Zira, iç üstlenme sözleşmesi yoluyla nafaka alacağının borçlusu değişmez. Borcu üstlenen üçüncü kişi, borçlu yerine borcu ifa edeceğini taahhüt ederek, borçluyu borçtan kurtarma yükümlülüğü altına girer. Nafaka alacaklısı ise, iç üstlenme sözleşmesinin tarafı olmadığı için bu sözleşme yalnızca borçlu ile borcu üstlenen kimse arasında hüküm ve sonuç doğurur.¹⁰⁷ Ancak, nafaka borcunun üçüncü bir kişice üstlenilmesi, alacaklının kabulüne bağlıdır (TBK m. 195/1).¹⁰⁸ Nafaka borçlusunun yerine bir başkasının geçmesi ise borcun dış üstlenilmesi yoluyla mümkündür. Borcu üstlenen kişi ile nafaka alacaklısı arasında borcu dış üstlenme sözleşmesi yapılır. Bu sözleşme nafaka yükümlüsünü borcundan kurtararak onun yerine borcu üstlenen kişiyi geçirir (TBK m. 196/1). Borcun üstlenilmesi, borç ilişkisi hariç, borcun konusunda ve koşullarında bir değişiklik yaratmaz. Nafaka borçlusunun şahsına bağlı olanlar dışındaki diğer tüm haklar da mevcudiyetini sürdürür. Dış üstlenme sözleşmesi sonucunda nafaka yükümlüsünün nafaka borcundan doğan sorumluluğu sona erer. Ancak, borcun üstlenilmesi sözleşmesi yapılan kadar işlemiş olan nafaka alacakları, nafaka borçlusundan talep edilir. Bu sözleşmenin kurulmasından sonra muaccel halen gelen borçlardan ise borcu üstlenen kimse sorumludur.¹⁰⁹

Durumun değişmesi nedeniyle nafaka miktarının artırılması veya azaltılması davası ise asıl nafaka borçlusu ve alacaklısına karşı açılır. Zira, nafaka borcu, nafaka alacaklısı ve yükümlüsü arasındaki kişisel ilişkiden doğar.

106 **Bozovalı**, s. 82; **Tekinay**, s. 597; **Oğuzman/Dural**, s. 389; **Dural/Öğüz/Gümüş**, s. 390.

107 **Kılıçoğlu**, Borçlar, s. 1031-1034; **Eren**, s. 1408-1412.

108 **Kılıçoğlu**, Borçlar, s. 1034.

109 **Kılıçoğlu**, Borçlar, s. 1034-1037; **Eren**, s. 1412-1418.

1.3.4. Nafaka Alacağı'nın Alacaklının Rızası Olmaksızın Takas Edilememesi

Takas, iki kişinin birbirine karşı borçlu oldukları para veya diğer özdeş edimleri, her iki borcun muaccel olması şartıyla karşılıklı olarak değiştirilmesidir (TBK m. 139/1).¹¹⁰ Her iki tarafın da takas edebildikleri oranda borçları sona erer. Her alacak, kural olarak, kaynağına bakılmaksızın borçlunun tek taraflı irade beyanı ile takasa müsaittir.¹¹¹ Ancak, bazı alacaklar açısından takas işleminin geçerliliği, alacaklının rızasına bağlanmıştır (TBK m. 144).

Nafaka alacağı, basit, alelade bir alacak değil; aksine, lehine nafaka kararı verilen kimsenin hayatını idame ettirebilmesi için düzenlenen bir alacak türüdür. Nafaka borçlusuna nafaka borcu ile nafaka alacaklısından olan alacağını takas etme hakkı vermek, nafaka alacaklısının yaşaması için zorunlu olan bir imkânı elinden almak manasına gelir.¹¹² Böyle bir tehlikeyi bertaraf etmek amacıyla, kural olarak, nafaka alacağı'nın takas edilmesi yasaktır.¹¹³ Ancak, borçlu ve ailesinin bakımı için gerekli olup, özel niteliği nedeniyle doğrudan alacaklıya verilmesi icap eden alacaklardan biri olan nafaka, alacaklısının rıza göstermesi halinde takas edilebilir (TBK. m. 144/3).

Nafaka alacağı bakımından öngörülen takas yasağı, yalnızca nafaka borçlusu içindir. Nafaka alacaklısı açısından bu konuda kısıtlama yoktur. Tek taraflı irade beyanı veya karşılıklı yapılan takas sözleşmesiyle nafaka yükümlüsüne olan borcunu, muaccel nafaka alacağıyla takas edebilir.¹¹⁴

110 Takas hakkında ayrıntılı bilgi için *bkn. Kahveci*, s. 67 vd; **Topuz Gökçen**, *Takasın Davada İleri Sürülmesi*, AÜHFĐ, C. 57, S. 3, 2008, 719-732; **Üstündağ Saim**, *Borçlar Kanunu Hükümlerine Göre Takas ve Davada Kullanılmasının Arzettiği Özellikler*, İÜHFĐ, C. 25, S. 1-4, 1960, 214-224; **Genç Arıdemir Arzu**, *Manevi Tazminatın Takas Edilip Edilemeyeceği Sorunu*, İÜHFĐ, C. 67, S. 1-2, 2009, 81-85; **Karamercan Fatih**, *Türk Borçlar Hukukunda Takas*, İMÜHFĐ, C. 5, S. 1, 2018, 271-296; **Alber Yüce Aydın**, Anonim şirketlerde sermaye borcunun takas yoluyla ödenmesi, *Erciyes Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü/ Özel Hukuk Ana Bilim Dalı*, Doktora Tezi, 2020; **Kuru Feriha**, Takas işlemi, takasın davaya ve iflasa etkisi, *Ankara Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü/ Özel Hukuk Ana Bilim Dalı/ Medeni Hukuk Bilim Dalı*, Yüksek Lisans Tezi, 2012.

111 **Eren**, s. 1304.

112 **Ergenekon**, s. 33; **Ruhi**, s. 128; **Oğuzman/Dural**, s. 389-390.

113 **Güncan**, s.15; **Bozdağ**, s. 118; **Somkan Fırat**, s. 5; **Özdemir Kol**, s. 12; **Kartal**, s. 21; **Demir**, *Yoksulluk Nafakası*, s. 2; **Çitak**, 10; **Ulusoy**, s. 8; **Akıntürk/Ateş**, s. 453; **Hatemi/Serozan**, s. 339; **Kartöz Mehmet**, *Yoksulluk Nafakası ve Tazminat*, Süleyman Demirel Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü/ Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2002, s. 47.

114 **Bozovalı**, s. 82; **Tekinay**, s. 597-598; **Oğuzman/Dural**, s. 390; **Ruhi**, s. 128; **Reisoğlu Safa**, *Türk Borçlar Hukuku*, Genel Hükümler, İstanbul 2013, s. 420; **Öztan**, s. 1216; **Dural/Öğüz/Gümüş**, s. 390.

1.3.5. Nafaka Alacağı'nın Üzerinde Rehin Hakkı Kurulamaması

Alacaklar ve haklar üzerinde rehin hakkı kurulabilir (TMK m. 954). Rehinli alacaklı, üzerinde rehin hakkı tesis edilen hak veya alacağı icra yoluyla paraya çevirerek, alacağını tahsil edebilir.¹¹⁵ Ancak, bütün hak ve alacaklar üzerinde rehin tesis edilmesi mümkün değildir. Yalnızca bağımsız olarak temlike elverişli olan ve para ile değerlendirilebilen hak ve alacaklar üzerinde rehin kurulur (TMK m. 194/1).

TMK'da bir hak veya alacak üzerinde rehin tesis edilmesi için temlike elverişli olma şartı aranmıştır. Ancak, nafaka alacağı ve nafaka isteme hakkı, nitelikleri gereği bir başkasına devredilemez.¹¹⁶ Temlik edilmeye elverişli olmaması sebebiyle nafaka alacağı üzerinde rehin hakkı kurulamaz.¹¹⁷

1.3.6. Doğmamış Nafaka Alacağı'ndan Feragat Edilememesi

Feragat, kelime anlamı olarak, “*bir haktan kendi isteğiyle vazgeçme*” anlamına gelir.¹¹⁸ Hukuk Muhakemeleri Kanunu¹¹⁹ kapsamında davadan feragat, davacının talep sonucundan kısmen veya tamamen vazgeçmesidir (HMK m. 307).¹²⁰ Feragat beyanıyla davacı talep etmekte olduğu haktan vazgeçer. Davadan feragat davayı sona erdiren bir usul işlemi olsa da feragatin içeriği maddi hukuka ilişkin bir işlemdir. Feragat işlemi sonucunda hem dava sona erer hem de dava dilekçesinde talep sonucunda istenen haktan vazgeçilir.¹²¹

Davadan feragat, maddi anlamda kesin hüküm gibi sonuç doğurur. Feragat edilmesi sebebiyle sona eren bir dava, daha sonradan yeniden açılmaz. Açılması durumunda dava sebebi, konusu ve tarafları aynı olan bu yeni dava, kesin hüküm nedeniyle

115 **Oğuzman** M. Kemal/ **Seliçi** Özer/ **Oktay-Özdemir** Saibe, Eşya Hukuku, İstanbul 2021, s.1052-1053; **Sirmen** Lale, Eşya Hukuku, Ankara 2021, s. 698-699.

116 Ayrıntılı bilgi için *bkn.* 1.3.2.

117 **Ergenekon**, s. 37-38; **Kaleli**, s. 116; **Ruhi**, s. 128.

118 Türk Dil Kurumu, E.T.: 03/02/2022, <https://sozluk.gov.tr/>.

119 12.01.2011 tarihinde kabul edilen 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu 04/02/2011 tarihinde 27836 sayılı Resmî Gazete'de yayınlanmıştır.

120 **Muşul** Timuçin, Medeni Usul Hukuku, Ankara 2012, s. 436; **Kılıçoğlu** Mustafa, 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu El Şerhi, İstanbul 2012, s. 1223; **Kuru** Baki, Hukuk Muhakemeleri Usulü, Cilt IV, İstanbul 2001, s. 3544.

121 **Arslan** Ramazan/ **Yılmaz** Ejder/ **Taşpınar** Ayvaz Sema/ **Hanağası** Emel, Medeni Usul Hukuku, Ankara 2021, s. 590-591; **Kuru** Baki/ **Aydın** Burak, Medeni Usul Hukuku El Kitabı, Cilt II, Ankara 2022,1049-1051.

reddedilir. Davacının feragat beyanını bildirmesiyle dava konusu uyuşmazlık ortadan kalkar. Bu sebeptendir ki, mahkeme henüz feragat dolayısıyla davayı reddetmemiş olsa da davacı feragatinden dönemez. Ancak, irade fesadı nedeniyle feragatin geçersiz olduğu iddiası aynı davada ileri sürülebileceği gibi ayrı bir dava ile feragatin iptali istenebilir.¹²²

Kural olarak, her türlü davadan vazgeçmek mümkündür. Kimse ne lehine olan bir konuda davacı olmaya ne de açtığı davayı bitene kadar sürdürmeye zorlanamaz.¹²³ Davacı, henüz dava açmadan veya dava açtıktan sonra hakkından vazgeçebilir. Dava açmadan önce davacı tarafından yapılan feragat, esas haktan feragat olarak adlandırılır. Esas haktan feragat edilmesiyle, ilgili tüm dava hakları da sona erer. Böyle bir feragat hem içerik hem de şekil açısından maddi hukuka tabidir. Kural olarak, esas haktan feragat için özel bir şekil şartı yoktur. Feragat beyanının karşı tarafa ulaşması yeterli kabul edilmiştir.¹²⁴

Henüz açılmamış, ileride açılacak bir davadan feragat edilemez.¹²⁵ Benzer şekilde, henüz doğmamış, geleceğe yönelik bir haktan feragat de hukuken geçersizdir.¹²⁶ Açılmış bir davadan veya dava açmadan önce doğmuş, var olan bir haktan feragat edilebilir.¹²⁷ Bu kural, nafaka alacakları bakımından da geçerlidir. Doğmamış, geleceğe yönelik nafaka alacaklarından vazgeçilemez.¹²⁸ İşlememiş alacakları, henüz somut dünyada var olmadığı, doğmadığı için hukuk dünyasında herhangi bir etkiye sahip değildir. Henüz var olmamış, doğmamış bir haktan feragat etmek ise mümkün değildir. Nafaka alacaklısının bu konudaki feragat beyanı hukuken herhangi bir sonuç doğurmaz.¹²⁹ İşlemiş, muaccel hale gelmiş nafaka alacaklarından feragatte ise

122 **Kuru/Aydın**, s. 1066-106; **Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası**, Usul, s. 593-594; **Karslı Abdurrahim**, Medeni Muhakemeleri Hukuku, İstanbul 2020, s. 3487; **Kuru**, s. 3647.

123 **Kuru**, s. 3545; **Karslı**, s. 345; **Yılmaz** Ejder, Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, Ankara 2021, s. 1326.

124 **Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası**, Usul, s. 591-594; **Kuru/Aydın**, s. 1069-1072.

125 **Atar** Eray Aksın, *Nafakadan Feragat*, MÜHFHAD, C. 22, S. 3, 2016, s. 258; **Fırtına**, s. 91; **Arslan/Yılmaz/Taşpınar/Ayvaz**, Usul, s. 547-548.

126 **Özdemir Kol**, s. 13; **Kartöz**, s. 46; **Güncan**, s. 15; **Demir**, s. 30; **Bozovalı**, s. 81; **Somkan Fırat**, s. 6

127 **Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası**, Usul, s. 591.

128 **Akıntürk/Ateş**, s. 453; **Öztan**, s. 1216; **Oğuzman/Dural**, s. 390; **Köprülü/Kaneti**, s. 294; **Bozovalı**, s. 81; **Dural/Öğüz/Gümüş**, s. 390.

129 **Ergenekon**, s. 38; **Köprülü/Kaneti**, s. 294; **Tekinay**, s. 598; **Hatemi/Serozan**, s. 339; **Ruhi**, s. 339; **Öztan**, s. 1215; **Akıntürk/Ateş**, s.453.

“Doğmamış nafakasından feragat mümkün değildir. Onun için davacı kadının başlangıçta isteğinde bulunduğu tarihten geçerli olmak ve hüküm kesinleşinceye kadar devam etmek üzere uygun tedbir

bir engel yoktur. Böyle bir nafaka alacağıının tamamının veya bir kısmının ibra yoluyla sona erdirilmesi mümkündür.¹³⁰

Henüz doğmamış nafaka alacağı gibi, bir kişinin nafaka talep etme hakkından önceden feragat etmesi de mümkün değildir.¹³¹ Benzer şekilde, nafaka yükümlüsü ile yapılmış ve nafaka hakkından feragat edildiğini gösteren sözleşmeler de geçersizdir.¹³² Bu tür bir feragatin temini için nafaka borçlusu tarafından ödeme yapılması, diğer bir ifadeyle feragatin ivaz karşılığında yapılması, bu tür sözleşmeleri geçerli hale getirmez.¹³³

Ne var ki, henüz doğmamış nafaka alacağından feragat yasağı, görülmekte olan nafaka davasından veya nafaka ilamı dayalı başlatılmış icra takibinden feragat edilmesine engel teşkil etmez.¹³⁴ Nafaka davasından feragat edilebilmesi için, davacının tek taraflı ve açık irade beyanını mahkemeye yöneltmesi ve bu feragat beyanının mahkemeye ulaşması yeterlidir. Böyle bir feragatin geçerli olması için, ayrıca bu beyanın davalıya ulaşması veya feragat için davalının veya mahkemenin onayı aranmaz (HMK m. 309/2). Davacı bizzat kendi nafaka davasından feragat edebileceği gibi vekil aracılığıyla da edebilir. Ancak, davadan feragat özel yetki verilmesi gereken durumlardan biri olduğu için, vekilin feragat beyanında bulunabilmesi için vekaletnamesinde feragat için özel olarak yetkilendirilmesi gerekmektedir.¹³⁵ Davadan feragat davanın fer'ilerini de kapsamaktadır.¹³⁶

Yukarıda bahsi geçtiği üzere, davadan feragat maddi anlamda kesin hükmün sonuçlarını doğurmaktadır. Ancak bazı yazarlar, nafaka davasından veya icra takibinden feragat edilmesinin yeni bir dava açılmasına engel olmayacağını

---

nafakası takdir edilmemiş olması Medeni Kanununun 23, 137 ve 162. maddelerine aykırıdır.” (Y2HD, 14.10.1976, 6041/6991) (**Tutumlu**, Boşanma Yargılaması, s. 1156).

130 **Köprülü/Kaneti**, s. 294; **Bozovalı**, s. 81; **Oğuzman/Dural**, s. 390; **Öztan**, s. 1216; **Akintürk/Ateş**, s. 453; **Dural/Öğüz/Gümüş**, s. 390.

131 **Egger** 352; **Velidedeoğlu**, s. 412; **Ergenekon**, s. 38; **Köprülü/Kaneti**, s. 294; **Tekinay**, s. 598; **Hatemi/Serozan** 339; **Oğuzman/Dural**, s.390; **Ruhi**, s. 129; **Öztan**, s. 1216; **Akintürk/Ateş**, s. 453.

132 **Atar**, s. 258; **Özdemir Kol**, s. 13; **Ergenekon** s. 38; **Bozovalı**, s. 81; **Ruhi**, s. 107 .

133 **Egger** s. 352; **Ruhi**, s. 129.

134 **Ergenekon**, s. 39; **Tekinay**, s. 598.

135 **Kuru/Aydın**, s. 1052-1062; **Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası**, Usul, s. 590-591.

136 “... Hüküm kesinleşinceye kadar davadan feragat edilebilir. Bu nedenle feragat boşanma hükmü açısından sonuç doğurmayacaktır. Davadan feragat davanın fer'ilerini de kapsar. Davalı-davacı kadın tazminatlar, tedbir ve yoksulluk nafakası haklarından da vazgeçmiş sayılır. ...” (Y2HD, 06.07.2011, E. 2011/10538, K. 2011/11632) (**Gençcan**, s. 562).

savunmaktadır.¹³⁷ Yargıtay ise, feragat beyanının kesin hükmün hukuki sonuçlarını doğrulacağı görüşüne sahiptir.¹³⁸

1.3.7. Nafaka Alacağıın Miras Yoluyla Mirasçılara Geçememesi

Ölüm halinde, ölenin mirası bir kül halinde kanun gereği mirasçılara geçer (TMK m. 509/1). Kanun aksini kararlaştırmadığı sürece, mirasçılar ölenin alacaklarını, aynı haklarını, diğer malvarlığı haklarını, taşınmaz ve taşınır üzerindeki zilyetliklerini doğrudan kazandıkları gibi borçlarından da şahsen sorumludur (TMK m. 509/2). Ölüm, kural olarak, alacak ve borçlara son veren bir durum değildir. Ancak, nafaka müessesesi, bu kuralı bir istisnasıdır. Ölüm gerek nafaka alacağına gerekse henüz kullanılmamış nafaka talep etme hakkına son verir.¹³⁹

Nafaka, sahibine bağlı bir hak olması dolayısıyla kişinin ölümüyle sona erer. Diğer borçlarda olduğu gibi kişinin ölümü halinde tüm borçlarının mirasçılara geçmesine imkân sağlayan zincirleme sorumluluk, nafaka borcu bakımından uygulanmaz.¹⁴⁰ Nafaka borcu, ölüm anında sona erer; borçlusunun mirasçılara intikal etmez. Ancak, bu sona erme durumu, yalnızca ölümden sonra işleyecek, henüz muaccel hale gelmemiş nafaka borcu için mevcuttur. Yoksa, nafaka borçlusunun ölümüne kadar işlemiş, geçmişe dönük nafaka borcu varlığını sürdürür. Miras bırakanın diğer borçları gibi mirasçılar, ölüm anına kadar işlemiş nafaka borcundan kişisel olarak sorumludur.¹⁴¹ Keza, nafaka alacaklısının ölümü de nafaka alacağına son verir. Yine, alacaklısının ölümüne kadar biriken nafaka alacağı, nafaka alacaklısının mirasçılarınca nafaka borçlusundan; borçlunun da ölümü halinde onun mirasçılarından istenebilir. Birikmiş nafaka alacağı, ölen nafaka alacaklısının malvarlığına girmiş birer alacak

137 **Bozovalı**, s. 82; **Tekinay**, s. 598.

138 İlgili Yargıtay kararları için *bkn.* YHGK, 13.12.2018, E. 2017/2206, K. 2018/1940; Y2HD, 9.09.2014, E. 2014/5794, K. 2014/16840; Y2HD, 21.05.2012, E. 2011/16798, K. 2012/13707; Y2HD, 7.03.2011, E. 2010/3214, K. 2011/3936.

"Davacı kadın temyiz aşamasında 14.11.2017 tarihli ilk dilekçesiyle "Kendisi yararına tedbir ve yoksulluk nafakası talebinden" feragat ettiğini bildirmiş, yine temyiz aşamasında 07.06.2018 tarihli ikinci dilekçesi ile de iradesinin sakatlandığı gerekçesiyle 14.11.2017 tarihinde sunduğu feragat dilekçesinin dikkate alınmamasını talep etmiştir. HMK'nın 311. maddesine göre, feragat açıklandığı tarihte kesin hüküm gibi sonuç doğurur." (Y2HD, 04.02.2019, E. 2017/3860, K. 2019/461) (E.T. 25.11.2021) (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>).

139 **Öztan**, s. 1215; **Oğuzman/Dural**, s. 389; **Feyzioğlu** s.587; **Bozovalı**, s. 83;**Tekinay**, s. 597; **Akıntürk/Ateş**, s. 453.

140 **Kaleli**, s. 116

141 **Dural/Öğüz/Gümüş**, s. 389; **Oğuzman & Dural**, s. 389; **Bozovalı**, s. 83; **Tekinay**, s. 597.

olarak terekeye dahil edildiği için mirasçılara bu alacağı da diğer alacaklar gibi talep edebilir.¹⁴²

Ne var ki henüz işlememiş nafaka alacakları gibi gerek nafaka isteme hakkı gerekse nafaka yükümlülüğü mirasçılara aktarılmaz.¹⁴³ Nafaka alacaklısı, sağken nafaka davası açmamışsa, mirasçuları ölümünden sonra onun adına nafaka davası açamazlar. Keza, nafaka yükümlüsünün hayatta olduğu dönemde kendisi aleyhine nafaka istemiyle dava açılmamışsa, ölümünden sonra da mirasçılarına karşı nafaka davası yöneltilemez. Nitekim, nafaka şahsa bağlı bir haktır ve yaşarken kullanılmayan bu hak, ölüm ile ortadan kalkar.

Nafaka davası açıldıktan sonra nafaka alacaklısı veya borçlusunun ölümü halinde ise, nafaka alacağından doğan talep etme hakkı varlıksal nitelik kazanıp, diğer bir ifadeyle bir malvarlığı hakkına dönüşeceği için, müteveffanın terekesine dahil olur. Bu durumda, nafaka alacaklısının mirasçuları, açılmış nafaka davasını külli halef olarak yürütebilir. Ancak, alacaklının mirasçuları dava tarihi ile ölüm günü arasındaki dönemle sınırlı olacak şekilde davayı devam ettirebilir. Keza, nafaka yükümlüsünün ölümü durumunda da mirasçuları açılmış olan nafaka davasına dahil edilebilir. Her iki durumda da davaya bakmakta olan mahkeme, dava günü ile ölüm tarihi arasında sınırlı olacak şekilde nafaka tayini yapar.¹⁴⁴ Dava sonucunda hükmolunacak bedel, ölen nafaka alacaklısının terekesine eklenip alacakları arasına yazılır; ölen nafaka borçlusunun ise borçları arasında, terekenin pasifine yazılır.¹⁴⁵

142 **Oğuzman/Dural**, s. 389; **Dural/Öğüz/Gümüş**, s. 389.

"Boşanma davası devam ederken davacının ölmesi nedeniyle evlilik birliğinin sona ermesi halinde, mahkemece davacının mirasçuları lehinde Medeni Yasanın, 169., 174. Maddeleri uyarınca maddi ve manevi tazminata hükmedilmesi yasaya aykırıdır. Ancak, tahakkuk eden ve muacceliyet kazanan tedbir nafakasını talep hakkı ölenin mirasçılarına geçer." (Y2HD, 17.10.2011, 16598-15889) (**İnal**, s. 489).

143 **Oğuzman/Dural**, s. 389; **Akıntürk/Ateş**, s. 453; **Dural/Öğüz/Gümüş**, s. 389.

144 **Tekinay**, s. 590; **Bozovalı**, s. 83; **Köprülü/Kaneti**, s. 294; **Akıntürk/Ateş**, s. 453.

"Nafaka davası açıldıktan sonra davacı veya davalı ölürse, bu döneme ait nafakaya inhisar etmek üzere, mirasçılar külli halef sıfatı ile davaya devam edebilir." (Y2HD, 06.05.1974, 2939/2795) (**Tutumlu**, Boşanma Yargılaması, s. 1158); "...Nafaka, dava açılmakla mal varlığı hakkı kazanır, davalının çlümü halinde, dava mirasçılara karşı devam eder. Dava günü ile ölüm tarihi arasında geçerli olmak üzere nafaka takdir edilmelidir." (Y2HD, 05.04.1979, 2679/2841) (**Tutumlu**, Boşanma Yargılaması, s. 1158).

145 **Kaleli**, s. 116; **Bozovalı**, s. 83.

İKİNCİ BÖLÜM

YOKSULLUK NAFKASININ TANIMI, TARİHÇESİ VE BENZER KURUMLARDAN FARKI

2.1. YOKSULLUK NAFKASININ TANIMI

Yoksulluk nafakası, Medeni Kanunun aynı başlığını taşıyan 175'inci maddesinde yer alır. Buna göre, daha hafif kusurlu olup, boşanma sebebiyle yoksulluğa düşecek olan eski eş, diğer taraftan boşanmadan sonra ödenmek üzere nafaka isteme hakkına sahiptir. Yoksulluk nafakası adını, bünyesinde taşıdığı yoksulluk şartından alır.¹⁴⁶

Bir bakım nafakası olan yoksulluk nafakası, boşanmanın mali sonuçlarından biridir.¹⁴⁷ Yoksulluk nafakasına karar verilebilmesi için öncelikle evlilik birliğinin bir mahkeme ilamıyla sona ermelidir. Ayrıca, kanun koyucu, söz konusu bu nafakaya her boşanma davası sonucunda hükmedilmesini zorunlu kılmamıştır. Aksine, bu nafaka türü isteğe bağlı tutularak, taraflardan birinin talebi üzerine karar verilebileceği düzenlenmiştir. Boşanma davası sırasında veya boşanmadan sonra bir yıl içinde açılacak bağımsız, yeni bir davayla yoksulluk nafakası talebi yapılabilir. Bu açıdan yoksulluk nafakasını düzenleyen hüküm, yan ve ayrıcalıklı bir karakteri barındırmaktadır.¹⁴⁸

Yoksulluk nafakası isteminde bulunacak kimse bakımından, TMK m. 175'te bir kusur şartı öngörülmemiştir. Boşanmada kusuru daha az olan veya kusursuz tarafın nafaka talep edebileceği açıkça vurgulanmıştır. Ayrıca, nafaka talebinde bulunacak kimsenin boşanma dolayısıyla yoksulluğa düşmüş olması veya düşme tehlikesi altında olması gereklidir. Medeni Kanunun ruhuna uygun olarak, eşler arasında eşit ilkesi gözetilmiş ve nafaka talebinde, cinsiyet ayrımı yapılmaksızın, her iki eşe de eşit şartlar altında nafaka isteme hakkı tanınmıştır. Son olarak, nafaka borçlusunun ekonomik durumuna uygun bir oranda nafakaya hükmedilmesi gerektiği belirtilmiştir.

¹⁴⁶ **Bozovalı**, s 69; **Tekinay**, s. 263.

Söz konusunun nafakanın yoksulluk nafakası olarak anılması öğretide bazı yazarlarca eleştirilmektedir. *Şahin*, boşanmadan sonra boşanan eşlerden birinin diğerine yaptığı katkının yoksulluk nafakası olarak söylenmesi katkırı alan kimsenin rencide olmasına neden olabileceğini ifade eder. Yazar, mevzuatta nafakanın isminin "*evlilik sonrası katkı*" olarak değiştirilmesi gerektiğini önermektedir (**Şahin** Mustafa, *Türk-İsviçre Medeni Kanunlarına Göre Evlilik Sonrası Katkının (Yoksulluk Nafakasının) Şartları* (TMK m.175-ZGB m.125), GÜHFD, C. 21, S. 3, 2017, 75-107, s. 78). *Bulut*'a göre yoksulluk nafakası kavramı her yönüyle sakıncalı olduğu için "*boşanma sonrası katkı*" ifadesi daha yerindedir.

¹⁴⁷ **Bozovalı**, s. 67 vd; **Ruhi**, s. 23; **Öztan**, s. 832; **Akıntürk/Ateş**, s. 444.

¹⁴⁸ **Feyzioğlu/Doğanay/Aybay**, s. 269.

Kanun koyucu, yoksulluk nafakası talebinde bulunacak taraf bakımından bir kusur şartı kabul etmiş olsa da nafaka yükümlüsü için böyle bir şart aramamıştır. Kusursuz eşin dahi nafaka yükümlüsü olabileceği kabul edilmiştir. Yükümlü açısından kusur aranmaması, yoksulluk nafakasının bir ceza veya tazminat niteliğine sahip olmadığını gösteren en açık kanıttır.

Yoksulluk nafakasının ödenme biçimi, miktarının değiştirilmesi ve kaldırılması halleri, medeni Kanununun 176'ncı maddesinde yer almaktadır. Bu madde de kanun koyucu, tazminat ile nafakanın ödenme biçimi başlığı yelpazesinde yoksulluk nafakası ve tazminat kurumlarını ortak düzenlemeyi tercih etmiştir.

2.2. YOKSULLUK NAFKASININ TARİHÇESİ

2.2.1. Türk Hukuku Bakımından

Türk Hukukunda yoksulluk nafakasına ilişkin ilk düzenleme 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi¹⁴⁹ m. 144'te "nafaka" başlığı altında yer almaktaydı. Söz konusu madde şöyleydi:

"Kabahatsiz olan karı yahut koca, boşanma neticesi olarak büyük bir yoksulluğa düşerse, diğeri boşanmaya sebebiyet vermemiş olsa dahi kudreti ile münasip bir surette bir sene müddetle nafaka itasına mahkûm edilebilir."

743 sayılı Kanununun ilk hali incelendiğinde, boşanma sebebiyle düşülecek yoksulluğun büyük bir yoksulluk olması, nafaka talep edebilecek kimsenin kusursuz olması ve en fazla bir yıl süreyle nafakaya hükmedilecek olması ölçütleri dikkat çekmektedir.

1998 yılında 3444 sayılı Yasa'nın¹⁵⁰ 6'ncı maddesi ile yapılan değişiklikten sonra anılan hükmün yeni hali şu şekildedir:

149 17.02.1926 tarihinde Kabul edilen 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi 04.04.1926 tarihinde 339 sayılı Resmî Gazete'de yayınlanmıştır. 01.01.2002 tarihinde 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun yürürlüğe girmesiyle yürürlükten kalkmıştır.

150 <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/5.3.743.pdf> (E.T.: 12.12.2021)

“Boşanma yüzünden yoksulluğa düşecek eş, kusuru daha ağır olmamak şartıyla geçimi için diğer eşten mali gücü oranında süresiz olarak nafaka isteyebilir. Ancak erkeğin kadından yoksulluk nafakası isteyebilmesi için kadının hali refahta bulunması gerekir. Nafaka yükümlüsünün kusuru aranmaz.”

743 sayılı mülga yasada 3444 sayılı Kanun ile yapılan yenilikten önce ahlaki ve sosyal gerekçelerle mevzuatta yerini alan yoksulluk nafakası kurumu, yalnızca nafaka olarak nitelendirilmekteydi. Ancak, yasal düzenlemede nafaka olarak bahsedilse de öğreti de yoksulluk nafakası terimi kullanılmaktaydı.¹⁵¹ 3444 sayılı Yasa, anılan madde başlığını yoksulluk nafakası şeklinde tanımlayarak öğreti ve uygulamada paralellik sağlamıştır.¹⁵²

3444 sayılı Kanun ile yapılan değişikikte ilk göze çarpan, yoksulluk nafakası isteme hakkına sahip eşin kusuruna ilişkindir. Düzenlemenin ilk halinde *“Kabahatsiz karı yahut koca”* denilerek, yoksulluk nafakası talep etme hakkı sadece kusursuz eşe tanınmıştı.¹⁵³ Ancak bu durum, öğretilerde tartışmaların odağı olmuştu.¹⁵⁴ Nafaka hakkının yalnızca kusursuz eşe verilmesi, nafakanın uygulama alanını daralttığı gerekçesiyle eleştirilmekteydi.¹⁵⁵ Bazı yazarlar ise, her ne kadar yasal düzenlemede *“kusursuz”* deyimini kullanılmış olsa da evliliğin sona ermesine neden olan olaylarda kusuru daha az olan eşin de yoksulluk nafakasına hak kazanabileceğini savunuyordu.¹⁵⁶ Ancak, Yargıtay, kanuni metne sadık kalarak yoksulluk nafakasının kabulü için talep sahibinin tamamen kusursuz olması gerektiği görüşünü

151 **Akintürk** Turgut, *Boşanmanın Hukuki Sonuçları*, Ankara Hukuk Fakültesi Ellinci Yıl Armağanı, C. 2, Boşanma Hukuku Haftası, Ankara 1977, s. 191.

152 **Akintürk/Ateş**, s. 302.

153 Eğer yoksulluk nafakası isteminde bulunan eş kendi kusuru ile boşanmaya yol açmışsa, düşeceği yoksulluk ne kadar büyük olursa olsun, nafaka talebi reddedilir. Yoksulluk nafakasına hükmedilebilmesi için talep sahibinin kusursuz olması gerekir. (**Göktürk**, s. 318; **Akintürk**, Turgut, Aile Hukuku Dersleri, Ankara 1967, s. 231; **Arsebük**, Esat, Medeni Hukuk Cilt 2, Ankara 1940, s. 794; **Tekinay**, s. 247).

154 **Feyzioğlu**, s. 397; **Zevkliler** Aydın, Medeni Hukuk, Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku, Aile Hukuku, Diyarbakır 1986, s. 918; **Yalçinkaya** Namık/ **Kaleli** Şakir, Boşanma Hukuku, İkinci Cilt, Ankara 1987, s. 2092; **Çeliktas**, s. 668; **Köprülü/Kaneti**, s. 195; **Bozovalı**, s. 6.

155 **Bozovalı**, s. 68; **Çeliktas**, s. 668 (Yazara göre, yoksulluk nafakasına bakımından hiçbir kusurun bulunmaması şeklinde bir şartın aranması, hem bu nafakanın uygulama alanını daraltacak hem de yoksulluk nafakasının eski eşlere toplum da yeni bir hayat kurabilmelerine imkân sağlamak ve ahlaki yardım sağlamak amaçlarına aykırı düşecektir. Boşanmada her iki eşinde kusur sahibi olduğu düşünüldüğünde, yazar, boşanmaya sebep olan olaylarda eski eşlerin kusurlarını karşılaştırarak her iki tarafın menfaatlerinin dengelenmesi ve hakkaniyetli bir sonuca varmak daha uygun olacağını ifade eder).

156 **Ergenekon** 136; **Zevklililer/Acarbey/Gökyayla**, s. 1036

benimsemişti.¹⁵⁷ 3444 sayılı Yasa'da yapılan değişiklikten sonra¹⁵⁸ “*kusuru daha ağır olmamak*” ifadesiyle kusursuzluk unsuru terk edilmiştir. Böylece, yoksulluk nafakasının uygulama alanı genişlemiş olup, boşanmaya yol açan vakıalarda kusuru hafif olan taraf da yoksulluk nafakası talep etme imkanına kavuşmuştur.

Kusur konusunda getirilmiş olan yenilik, 4721 sayılı Kanunda da aynen kabul edilmiştir. Ancak, kanun koyucu, burada küçük bir değişiklik yaparak “eş” yerine “*taraf*” ibaresini kullanmıştır. Hükmün gerekçesinde yapılan değişikliğin sebebi açıklanmasa da artık eşler arasındaki evlilik birliği sona erdiği için taraf kavramına yer verilmesinin daha uygun olduğu söylenebilir.¹⁵⁹

Anılan Kanun ile yapılan bir diğer değişiklik, nafakanın süresine ilişkindi. Maddenin ilk halinde, yoksulluk nafakası yalnızca bir yıl süresince istenebilirdi. Mahkeme, bu bir yıllık süreyle bağlıydı. Bir yıllık sürenin artırılması veya kısaltılması mümkün değildi. Ancak, nafaka alacaklısının maddi durumu veya medeni halinde bir değişiklik olması durumunda, bir yıllık süre dolmadan yoksulluk nafakasının kaldırılması istenebilirdi.¹⁶⁰ Yoksulluk nafakasının bir yıllık süreyle sınırlandırılmış olması, öğretide¹⁶¹ nafakanın düzenlenme amacına aykırı bulunmaktaydı. Yoksulluktan kurtulmak için yeterli görülmeyen bu bir yıllık süre, bitiminde nafaka alacaklısının tekrar ekonomik açıdan zor duruma düşmesi sebebiyle eleştirilmiştir. Ayrıca, İsviçre Medeni Kanununda nafakanın süre yönünden sınırlı olduğunu gösteren bir düzenleme bulunmadığı da vurgulanmaktaydı.

157 İlgili Yargıtay kararları için *bkn.* Y2HD, 25.02.1986, E. 1732, K. 1965; Y2HD, 24.10.1932, E. 2219, K. 2064; Y2HD, 07.06.1948, E. 3474, K. 268.

158 *Bozovalı* yapılan değişikliğin sebebini şu şekilde nitelendirmiştir:

“3444 sayılı Kanun bunu yumuşatarak ve şüphesiz evlilik birliği içerisinde eşlerden birisinin tamamen kusursuz olmasının güçlüğünü düşünmüş olacak ki; kusuru daha ağır olmayan eşe nafaka isteyebilme hakkı tanımıştır” (s. 68).

159 *Tutumlu*, s. 525.

160 *Feyzioğlu*, s. 399; *Kaleli*, s. 129. Yoksulluk nafakası isteminin bir yıllık süreyle sınırlandırılmasındaki amacın, boşanan eşler arasındaki ekonomik ilişkinin uzun süre devam etmesini engellemek olabileceği yönünde *bkn.* *Tekinay*, s. 264.

161 *Bozovalı*, s. 72; *Saymen/Elbir*, s. 283; *Feyzioğlu/Doğanay/Aybay*, s. 269; *Akintürk*, s. 193; *Zevkililer*, s. 630; *Tekinay*, s. 256; *Velidedeoğlu*, s. 262; *Feyzioğlu*, s. 399; *Oğuzman/Dural*, s. 147; *Akintürk/Ateş*, s.; *Köseoğlu/Kocağa*, s. 233; *Ateş*, s. 24; *Dural/Öğüz/Gümüş*, s. 158; *Gürkan Ülker, Medeni Kanun Eleştirileri I : Karının İktisaden Korunması*, AÜHFD, C. 30, S. 1, 1973, 317-352, s. 393-394; *Öztan*, 1983, s. 297; *Uzun* Mine, Yargıtay Kararları Kapsamında Yoksulluk Nafakası, İstanbul 2013, s. 14; *Şener*, s.583 (Yazar, yeni düzenlemeyi haklı görmekle birlikte uzun vadede süresiz nafakanın sakıncalı olabileceğini düşünmektedir); *Bozkurt* Fatma Duygu, *Yoksulluk Nafakasını İnsan Hakları ve Toplumsal Cinsiyet Ekseninde Yeniden Düşünmek*, İÜHFD, C. 12, S. 2, 2021, 566-584, s. 567.

Aksi görüş için *bkn.* *Arbek*, s. 145; *Demir*, s. 66; *Arkan Serim* Azra, *Yoksulluk Nafakası*, İÜHFM, C. 65, S. 1, 2007, 285-302, s. 294; *Ruhi*, s. 46; *Bulut*, s. 9 dn. 20.

04.05.1988 tarihli 3444 sayılı Kanun’la gelen yenilik sonucunda süre kısıtlaması kaldırılarak yoksulluk nafakasının süresiz istenebileceği hüküm altına alınmıştır. Yapılan bu değişiklik 3444 sayılı Kanunun Hükümet gerekçesinde şöyle belirtilir:

“Bu madde ile Türk Kanunu Medenisinin 144 üncü maddesi değiştirilmektedir. Mevcut metindeki ‘kusursuz eşin boşanma davası neticesinde yoksulluğa düşmesi halinde diğerinin ona bir sene süre ile nafaka ödemeye mahkum edileceği’ hükmü değiştirilerek, bir yıllık kaydının adalete uygun düşmediği nazara alınıp, kaynak İsviçre Medeni Kanununun 152 nci maddesine uygun olarak süresiz nafaka mecburiyeti esas kabul edilmiştir.”

Yukarıda bahsi geçen Hükümet gerekçesinde, yoksulluk nafakasının süresinde yapılan değişikliğin İsviçre Medeni Kanununda nafakanın süresiz olması zorunluluğundan kaynaklandığından söz edilir. Ancak, gerekçede belirtilenin aksine, 2000 yılında yapılan İsviçre Medeni Kanunundaki değişiklikler¹⁶² sonucu yürürlükten kalkan 152’nci maddede “*süresiz nafaka mecburiyeti*” şeklinde bir zorunluluk bulunmuyordu. Aksine, hâkim, nafakayı belli bir süreyle sınırlandırma yetkisine sahipti.¹⁶³ Yoksulluk nafakasının süresindeki değişiklik, 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu’nda aynen benimsenmiş olup, yoksulluk nafakasının süresiz talep edilmesi esas kabul edilmiştir.

3444 sayılı Kanunla yoksulluk nafakası düzenlemesine -ilk halinde bulunmayan- yeni bir kriter eklenmişti. Buna göre, yoksulluk nafakası talep eden tarafın erkek olması durumunda, nafaka kararı verilmesi “*kadının hali refahta olması*” şartına bağlanmıştı. Kadın yararına pozitif ayrımcılık yapılarak kadın eşten nafaka isteyebilmek için getirilen hali refahta olma unsuru öğretide tartışmalara neden olmuştu.¹⁶⁴ Özellikle, bu kriterin Anayasa’da düzenlenen eşitlik ilkesine aykırı olduğu vurgulanmıştı. Ayrıca, “*hali refah*” ifadesinden ne anlama geldiği hususunda da bir düzenleme yoktu. Muğlak bırakılması

162 İsviçre Hukukunda 26.06.1998 tarihinde yapılan ve 01.01.2000 tarihinde yürürlüğe giren değişikliklerle İMK m. 125 vd maddelerinde düzenlenen yoksulluk nafakası, değişiklik öncesinde İMK’nın 152 ve 153’üncü maddelerde yer almaktaydı.

163 **Yağcı** Kürşat, *Yoksulluk Nafakasında Süresizlik Sorunu*, İÜHF, C. 76, S. 1, 2018, 323-358, s. 327; **Ceylan**, s. 115.

164 **Köseoğlu/Kocaağa**, s. 186; **Bozovalı**, s. 72; **Tekinay**, s. 263-264; **Başpınar** Veysel, *Türk Medeni Kanunu ile Aile Hukukunda Yapılan Değişiklikler ve Bu Konuda Bazı Önerilerimiz*, AÜHF, C. 52, S. 3, 2003, 79-101, s. 8; **Memişoğlu Bozan**, s. 60; **Uzun**, s. 17.

hali refahta olma kavramından ne anlaşılacağı konusunda belirsizlik yaratmıştı.¹⁶⁵ Yargıtay verdiği bir kararında refah halini şöyle tanımlar:¹⁶⁶

“...Refah halinden ne anlaşılması gerektiği hususunda kanunda bir açıklık yoktur. Geliri, çevresine ve sosyal durumuna göre lüks sayılabilecek şeyleri sağlamaya elverişli bulunan ve ihtiyaçları dışında bir bolluk ve zenginlik içinde olan kimse, refah halinde sayılır.”

Değişiklikten sonra 743 sayılı Kanunda yer alan kadın-erkek eşitliğine aykırı nitelikteki, bu şart, 4721 sayılı Türk Medeni Kanununda dışlanmıştır. Yeni Medeni Kanun, tamamen eşler arasında eşitlik ilkesine uygun olarak tasarlanmıştır. Böylece, yoksulluk nafakası isteme hakkının doğumu konusunda eşler arasında yasal eşitlik sağlanmıştır.¹⁶⁷ Bu durum TMK 175’inci maddenin gerekçesinde şu şekilde açıklanmıştır:¹⁶⁸

“Yürürlükteki maddenin birinci fıkrasının ikinci cümlesindeki ‘Ancak, erkeğin kadından yoksulluk nafakası isteyebilmesi için, kadının hâli refahta bulunması gerekir.’ hükmü kadın-erkek eşitliği ilkesine ters düştüğü için çıkarılmıştır.”

743 sayılı Yasanın ilk halinde önem arz eden diğer bir konu “büyük yoksulluk” ölçütüdür. Eski Medeni Kanunun 144’üncü maddesinde, yoksulluk nafakası isteyebilmek için taraflardan birinin içine düştüğü yoksulluğun büyük bir yoksulluk

165 **Bozovalı**, s. 72; **Akıntürk/Ateş**, s. 304 vd.

166 Y2HD, 07.04.1980, E. 1980/2746, K. 1980/2958 (Yargıtay Kararları Dergisi, Cilt 6, Sayı 9, Eylül 1980, s. 1207).

167 Yapılan bu değişiklik bazı yazarlar tarafından eleştirilmiştir. *Hatemi*, kadından nafaka istenemeyeceğini, yalnızca kadının kendi isteğiyle ve ahlaki bir vazife olarak nafaka ödeyebileceğini belirtir (s. 134); “Yasal eşitlik sağlanmış olmakla birlikte bunun yaşama geçirilmesi yani erkeğin kadından nafaka isteyebilmesi için; kadının eğitim ve iş olanaklarından yararlanmasında cinsiyet ayrımına dayalı kültürel algılamanın dönüşüme uğraması gerektiği görüşündeyiz.” (**Tutumlu**, s. 521); “Çalışmayan dolayısıyla evin giderlerine katılma yükümlülüğünü yerine getirmeyen kocaya karşı, yıllarca eve ve çocuklara bakarken ev dışında da çalışarak evin giderlerini karşılamaya çalışan kadın, boşandıktan sonra da görevini yerine getirmeyen eski eşine nafaka ödemek zorunda kalacaktır. Bu haksızlığı gören yürürlükteki yasanın 144. Maddesi, “Erkeği kadından yoksulluk nafakası isteyebilmesi için kadının hali refahta bulunması gerekir” hükmünü getirmiştir. Tasarıda bu hüküm “Madem eşitli istiyorsunuz, kadın da boşandığı eşine nafaka ödemelidir” anlayışı sonucu kabul edilmiştir. Bu anlayış, yasal eşitliğin olgusal eşitliği sağlayamayacağını göz ardı etmektedir. Emeği ile eve bakma ve çocukları yetiştirme sorumluluğunu yerine getiren kadını, boşanma yüzünden yoksulluğa düşecek sorumsuz kocaya nafaka ile sorumlu tutmak hakkaniyete aykırıdır. Bu yaklaşım, henüz toplumsal olarak eşit durumda olmayan kadına yapılmış olan bir haksızlıktır ve tasarı ile getirilecek olumlu değişikliklere gölge düşürecek niteliktedir” ((Aysel Çelikel “Kadın Nafaka Ödeyecek mi?”, 15 Mart 2001, Cumhuriyet Gazetesi) **Özdamar** Demet, Türk Hukukunda Özellikle Türk Medeni Kanunu Hükümleri Karşısında Kadının Hukuki Durumu, Seçkin Yayınları, Ankara, 2002, s. 388).

168 http://mevzuat.tbmm.gov.tr/mevzuat/faces/kanunmaddeleri?_adf.ctrlstate=sx55zmpnt_14&pkanunlarno=10285&pkanunnumarasi=4721 (E.T.: 15.12.2021)

olması gerekliydi. Yoksulluk ifadesi zaten soyut bir kavram iken madde metninde büyük yoksulluktan bahsedilmesi bu ölçütü daha da belirsiz hale getirmişti.¹⁶⁹ 3444 sayılı Kanunla büyük ibaresi kaldırılarak, boşanan eşlerden birinin yoksulluğa düşecek olması yeterli görülmüştü.¹⁷⁰ Böylece, her derecedeki, yani normal ve vasat seviyedeki yoksulluk durumunda da nafaka talep edilmesini mümkün hale gelmiştir.¹⁷¹

Son olarak, 743 sayılı Medeni Kanunun 144'üncü maddesinde geçen "*kudreti ile mütenasip bir surette*" deyimini, yenilikle beraber "*mali gücü oranında*" şeklinde uyarlanmıştır. Her iki söylem özünde aynı anlamı barındırır da kanun koyucu mali gücü oranında diyerek daha uygun bir anlatıma yer vermiştir.¹⁷² Ayrıca, kanun koyucu 3444 sayılı Kanunla yoksulluk nafakası düzenlemesine "*Nafaka yükümlüsünün kusuru aranmaz.*" biçiminde yeni bir fıkra eklenmiştir.

Yoksulluk nafakasının son hali, 4721 sayılı Türk Medeni Kanunun ikinci kitabı olan Aile Hukuku'nda "*Boşanmada tazminat ve nafaka*" başlığı altındaki "*Yoksulluk Nafakası*" kenar başlığı taşıyan 175'inci maddede kendine şu şekilde yer bulmuştur:

"Boşanma yüzünden yoksulluğa düşecek taraf, kusuru daha az olmak koşuluyla geçimi için diğer taraftan mali gücü oranında süresiz olarak nafaka isteyebilir. Nafaka yükümlüsünün kusuru aranmaz."

Yukarıda yapılan açıklamalardan anlaşılacağı üzere, 743 sayılı Medeni Kanunda yer alan yoksulluk nafakası düzenlemesinin ilk hali ile 3444 sayılı Yasa yapılan değişikten sonraki hali arasında büyük farklılıklar vardır. Ancak, 4721 sayılı Kanun ile yoksulluk nafakası kurumuna büyük yenilikler getirilmeyip, ufak dokunuşlarla nafaka kurumu iyileştirilmeye çalışılmıştır.

¹⁶⁹ Bu konuda yapılan eleştiriler için *bkn. Yalçınkaya/ Kaleli*, s. 2090; *Bulut*, s. 7; *Medar Arzu Ahsen*; Yargı kararları ışığında Türk ve İsviçre Hukukunda Yoksulluk Nafakası, *Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü/ Özel Hukuk Anabilim Dalı*, Yüksek Lisans Tezi, 2018, s. 21; *Memişoğlu Bozan*, s. 58; *Uzun*, s. 12; *Kartal*, s 11; *Bozovalı*, s. 69.

¹⁷⁰ *Arbek*, değişiklikle düşülecek yoksulluğun büyük olması gibi ek bir koşula yer verilmemesinin daha isabetli olduğu görüşündedir. Yazara göre, boşanma sebebiyle düşülecek yoksulluk nafaka hükmünden ziyade nafaka miktarıyla ilgili bir konudur (s. 142). Bozovalı, yoksulluk halinin büyüğü veya küçüğü olamayacağı, böyle bir şey olsa bile sonuca etki etmeyeceği düşünüldüğünde kanuni düzenlemede yalnızca "*yoksulluk*" ifadesine yer verilmesinin uygun olduğunu ifade etmektedir. (s. 69).

¹⁷¹ *Çelikleş*, s. 670; *Zevkililer/Acarbey/Gökyayla*, s. 1039; *Kaçak Nazif*, Açıklamalı ve İçtihatlı Boşanma Davalarında Maddi ve Manevi Tazminat ile Yoksulluk Nafakası, Ankara 2009, s. 219.

¹⁷² *Bozovalı*, s. 71; *Yalçınkaya/Kaleli*, s. 2092.

743 sayılı Türk Kanuni Medenisi 31.12.2001 tarihinde ilga edilmiştir. 01.01.2002 tarihine kadar 743 sayılı Yasa uyarınca karara bağlanmış olan bütün nafaka kararları geçerliliğini korur. 01.01.2002 tarihinden sonra yoksulluk nafakasına ilişkin açılan davalar ise 4721 sayılı TMK hükümleri çerçevesinde çözüme kavuşturulur. Ancak, 01.01.2002'den önce açılmış ancak karara bağlanmamış bütün nafaka, nafakanın artırılması, nafakanın azaltılması veya nafakanın ortadan kaldırılmasına ilişkin davalar taraflar açısından kazanılmış hak niteliğinde değil ise yeni TMK hükümlerine göre çözülür.

2.2.2. İsviçre Hukuku Bakımından

İsviçre Aile Hukuku'nu düzenleyen İsviçre Medeni Kanunu, 1912 yılında yürürlüğe girmiştir.¹⁷³ İMK, İsviçre'deki ilk federal kanunlaştırma hareketiydi ve yaklaşık altmış yıl boyunca hiç değişikliğe uğramadan uygulanmıştır. Ancak, 1970'li yıllardan sonra değişen zaman koşullarına uygun hale getirilmek amacıyla İMK yeniden düzenlenmeye başlanmıştır. 1973¹⁷⁴ yılında evlat edinmeye ilişkin kurallarda yapılan ilk değişikliği, 1978¹⁷⁵ yılında çocuk hukukunun genel hükümlerindeki ve 1988¹⁷⁶ yılında evlilik hukukundaki yenilikler takip etmiştir. Boşanma hukukuna ilişkin yeni kurallar, 2000¹⁷⁷ yılında yürürlüğe girmiş ve günümüze kadar iki kere revize edilmiştir. 2007 yılında ise kayıtlı eşcinsel birliktelikler¹⁷⁸ ile aile içi şiddete¹⁷⁹ ilişkin değişiklikler yasalasmıştır.

173 İsviçre Medeni Kanunu, Federal Konsey Onay Tarihi: 10.12.1907 (Schweizerisches Zivilgesetzbuch (ZGB)), SR 210 (<https://www.fedlex.admin.ch/de/>) (E.T.: 01.07.2022).

174 İMK m. 264-269, Federal Konsey Onay Tarihi: 12.05.1971 (Botschaft über die Änderung des Schweizerischen Zivilgesetzbuches (Adoption und Arts. 321 ZGB)) Bundesblatt (BBl) 1971 I 1200 (<https://www.fedlex.admin.ch/de/>) (E.T.: 01.07.2022).

175 İMK m. 252-327, Federal Konsey Onay Tarihi: 05.06.1974 (Botschaft über die Änderung des Schweizerischen Zivilgesetzbuches (Kindesverhältnis)), BBl 1974 II 1 (<https://www.fedlex.admin.ch/de/>) (E.T.: 01.07.2022).

176 İMK m. 159-251, Federal Konsey Onay Tarihi: 11.07.1979 (Botschaft über die Änderung des Schweizerischen Zivilgesetzbuches (Wirkungen der Ehe im allgemeinen, Ehegüterrecht und Erbrecht)), BBl 1979 II 1191 (<https://www.fedlex.admin.ch/de/>) (E.T.: 01.07.2022).

177 İMK m. 111-149, Federal Konsey Onay Tarihi: 15.11.1995 (Botschaft über die Änderung des Schweizerischen Zivilgesetzbuches (Personenstand, Eheschliessung, Scheidung, Kindesrecht, Verwandtenunterstützungspflicht, Heimstätten, Vormundschaft und Ehevermittlung)), BBl 1996 I (<https://www.fedlex.admin.ch/de/>) (E.T.: 01.07.2022).

178 Kayıtlı Eşcinsel Birliktelik Üzerine Federal Yasa (Federal Law on Registered Partnership for Same-Sex Couples), Federal Konsey Onay Tarihi: 01.07.2002 (Bundesgesetz über die eingetragene Partnerschaft gleichgeschlechtlicher Paare (PartG)), SR 211.231 (<https://www.fedlex.admin.ch/de/>) (E.T.: 01.07.2022).

179 23.06.2006 tarihinde İMK'de yapılan değişiklikler (Änderung des Schweizerischen Zivilgesetzbuches (Schutz der Persönlichkeit gegen Gewalt, Drohungen oder Nachstellungen)), BBl 2006 5745 (<https://www.fedlex.admin.ch/de/>) (E.T.: 01.07.2022).

Ayrıca, aile hukuku davalarının işleyişi, 2011¹⁸⁰ yılında yürürlüğe giren İsviçre Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda düzenlenmiştir.

Yoksulluk nafakası, birçok ülkede olduğu gibi İsviçre Boşanma Hukukunda en çok tartışılan konulardan biridir.¹⁸¹ 26.06.1998 tarihinde yapılan ve İsviçre Medeni Kanunun boşanma hukukuna ilişkin hükümlerinde önemli yenilikleri barındıran revizyon 01.01.2000 tarihinde yasalasmıştır.¹⁸² Yapılan bu değişiklik sonucunda evliliğin sona ermesi kurumu, adi ortaklık tasfiyesine benzeyen olabildiğince biçimsel bir şekle bürünmüştür.¹⁸³ İsviçre Hukukunda boşanma hukukunu değişen sosyal koşullara uyarlama görevi, kural olarak, İsviçre Federal Mahkemesinin yetkisi altındadır.¹⁸⁴ 2000 yılındaki reformdan önce öğretide ve Federal Mahkemesince yoksulluk nafakasının belirlenmesinde dikkate alınacak birtakım ölçütler geliştirilmişti.¹⁸⁵ 1970'lerden sonra yoksulluk nafakası isteminde bulunan açısından kusur ilkesi, mahkemeler tarafından daha göreceli değerlendirilmeye başlanmıştı.¹⁸⁶ Uygulama ve mevzuat arasındaki

180 19.12.2008 tarihli İsviçre Hukuk Muhakemeleri Kanunu (Schweizerische Zivilprozessordnung (ZPO)); Federal Konsey Onay Tarihi: 28.06.2006 (Botschaft zur Schweizerischen Zivilprozessordnung), BBl 2006 7221 (<https://www.fedlex.admin.ch/de/>) (E.T.: 01.07.2022).

181 **Schwenzer** Ingeborg, Ten Years Divorce Reform in Switzerland, *International Survey of Family Law*, 2011, 397-408, s. 402.

182 İsviçre'de geleneksel olarak Protestan ve Katolik kantonlar arasında boşanma hukuku farklılık göstermekteydi. Katolik bölgelerde, 1874 yılına kadar boşanma kanon hukuk kurallarınca yasaklanmıştı. Protestan bölgelerde ise 1525'ten beri boşanmaya izin veriliyordu. 1874 yılında liberal doktrine dayalı bir boşanma yasası kabul edildi. Katolik bölgelerin çıkarlarına saygı göstermek için yasal ayrılık getirildi. 1907/1912 federal medeni yasası boşanma sebeplerini genişletti. Böylece, boşanma sebepleri zina, eşe veya çocuğa kötü muamele, eşin namussuz yaşamı, firar ve evliliğin bozulması olarak düzenlenmişti. (**Buchker** Andrea, Family Law in Switzerland: Recent Reforms and Future Issues – An Overview, *European Journal of Law Reform*, C. 3, S. 3, 2001, 275-296, s. 278-279). 2000 yılındaki reformla birlikte uygulamada var olmasına rağmen İMK'da daha önceden yer almayan anlaşmalı boşanma kurumu yasal hale getirilmiştir (**Hausheer** Heinz, *Yeni İsviçre Boşanma Hukukunun Önemli Yenilikleri*, İsviçre Medeni Kanunu ve Borçlar Kanunu'nun Alınışının 80. Yılı Sempozyumu (Çevirenler: Ali Çivi/Denise Unkan), İstanbul, 2007, 29-53, s. 32; **Hausheer** Heinz/ **Wolf** Stephan, *Switzerland, Grounds for Divorce and Maintenance Between Former Spouses*, Ekim 2002, 1-51, s. 2). Yapılan revizyon sonucunda boşanma sebepleri 3 başlık altında düzenlenmiştir. Buna göre, eşlerin karşılıklı anlaşması (İMK m. 112/3), eşlerin en az 4 yıldan fazla ayrı yaşaması (İMK m. 114) veya evliliğin devamını kabul edilemez kılan ciddi sebeplerin varlığı halinde (İMK m. 115) evliliğin sona ermesi istenebilir (**Buchker**, s. 279-281).

183 **Hausheer**, s. 32; **Tosun** Yalçın, *Türk ve İsviçre Hukukunda Yoksulluk Nafakasının ve Doğurduğu Hukuki Sorunların İncelenmesi*, BÜHFD, C. 10, S. 129-130, 2016, 53-77. s. 57; **Öcal**, s. 86.

184 **Schwenzer** Ingeborg/ **Keller** Tomie, *Recent Developments In Swiss Family Law*, Public and Private International Law Bulletin, C. 35, S. 1, 2015, 1-28, s. 11; **Buchker**, s. 279.

185 **Kocabaş** Gediz, *Evlilik Sonrası Dayanışma İlkesi ve Bu İlkenin Sınırı Olarak Clean Break İlkesi Doğrultusunda Yoksulluk Nafakasını Belirleyici Ölçütler*, MÜHFAD, C. 18, S. 1, 2013, 357-391.s. 363.

186 **Schwenzer/Keller**, s. 8; **Buchker**, s. 279.

boşluğun giderek daha belirgin hale gelmesi üzerine 2000 yılında gerçekleştirilen revizyon ile mevzuattaki eksiklikler ve sorunlar giderilmek istendi.¹⁸⁷

2000 senesinde yapılan değişiklikten önce, boşanma sonrası nafakaya ilişkin düzenleme İMK m. 152 ve 153'te yer almaktaydı. İlk halinde, boşanma sonrası nafaka yalnızca kusursuz eş tarafından istenebilirdi.¹⁸⁸ Ayrıca, İsviçre Boşanma Hukuku sisteminde evlilik sonrası dayanışma ilkesi hakimdi. Bu ilke gereğince, boşanmadan sonra karşılaştığı ekonomik zorlukların giderilmesi amacıyla geçimini sağlamakta yetersiz olan taraf, ekonomik gücü yerinde olan diğer taraftan nafaka talep edebilirdi.¹⁸⁹ İMK'da boşanma sonrası nafaka olarak adlandırılan yoksulluk nafakası düzenlemesinin ilk hali, TMK m. 175 ile benzerlik gösterir.

Yapılan boşanma hukuku reformu sonrasında boşanma sonrası nafaka,¹⁹⁰ İMK m. 125 ve devamında kendisine yer bulmuştur. Getirilen yeniliklerden en önemlisi, nafakanın belirlenmesinde kusur ilkesinin kaldırılmasıdır.¹⁹¹ İsviçre hukuk sistemi, diğer ülkelerin başlattığı uluslararası gelişmeyi takip ederek yoksulluk nafakası kurumunda kusur ilkesini tamamen terk etmiştir.¹⁹² Yapılan bir diğer değişiklik ise boşanma sonrası nafakanın tayin edilmesinde başvurulacak ilkeyle ilgilidir. Revizyon sonrasında evlilik sonrası dayanışma ilkesini büyük oranda sınırlandıran clean break (kesin ayrılık) prensibi benimsenmiştir.¹⁹³ Anglo-Amerikan temelli olan bu ilke, boşanan eşler

187 *Buchker*, bu revizyonun amacı hem boşanma sebeplerinde hem de boşanmanın mali sonuçlarında kusuru kaldırmak, anlaşmalı boşanmayı kolaylaştırarak yasal prosedürü iyileştirmek ve boşanmanın mali sonuçlarındaki cinsiyete özgü dengesizlikleri azaltmak olduğunu ifade eder (s. 279). Kocabaş, revizyonun temelinde boşanma sonrasında ekonomik olumsuzlukların mümkün olduğunca kısa bir sürede taraflar arasında paylaştırılarak dengelenmesi ve dolayısıyla tarafların mali istemlerine son vererek ekonomik olarak bağımsız bir hayat düzeni kurması amacı taşıdığını belirtir (s. 363).

188 **Arkan Serim**, s. 287.

189 **Hausheer/Wolf.**, s.20; **Kocabaş.**, s.360.

190 İsviçre Medeni Kanunu'nda yoksulluk nafakası, Almanca metninde "*nachehelicher Unterhalt*" olarak, İngilizce metninde ise "*post-marital maintenance*" şeklinde ifade edilmiştir. Türk öğretisinde, bu ifadeler farklı şekillerde tercüme edilmiştir. *Şahin* (s. 75 vd), "*evlilik sonrası katkı*" olarak nitelendirirken, *Tosun* (s. 57 vd) "*boşanma sonrası nafaka*" şeklinde adlandırmayı daha uygun bulmuştur. Biz de Tosun'a katılarak, "*boşanma sonrası nafaka*" ifadesinin daha yerinde olduğu görüşündeyiz. Bu itibarla, İsviçre Hukukunda yoksulluk nafakasından söz edilirken "*boşanma sonrası nafaka*" ibaresine yer verilecektir.

191 *Schwenzer/Keller*'e göre, yoksulluk nafakası kurumunda kusur ilkesinin terk edilmesi gerçek bir başarı olsa da yasa koyucu açık ve belirgin bir yoksulluk nafakası kavramı getiremedi (s. 10). *Buchker*, kusur ilkesinin kaldırılmasının boşanma sonrası nafakanın amacı ve gerekçelerini nasıl etkilediği konusunda çok sınırlı bir tartışma olduğunu ifade eder (s. 281- 282).

192 **Schwenzer/Keller**, s. 8.

193 **Hausheer**, s. 31 (Yazar, yeni boşanma hukukunun esasının "nasıl evliyse öyle boşanılmalı" ilkesi olduğunu kanaatindedir); **Kocabaş**, s. 364 vd; **Yağcı**, s. 328. 2000 yılındaki reform sonrasında İsviçre Boşanma Hukukunda clean break ilkesinin egemen olduğunu ifade eden İsviçre Federal Mahkemesi kararı için *bkn.* BGer 5A_441/2008

arasında mali talepleri en aza indirerek, en kısa sürede kendi ekonomik özgürlüklerini elde ettikleri bir hayat düzeni kurmalarını amaçlar.¹⁹⁴

İMK m. 125/1'e göre, boşanan eşlerden birinin yeterli miktardaki emeklilik gelinine rağmen bile geçimini sağlaması kendisinden beklenemiyorsa diğer eş uygun bir miktar ödemek zorundadır. İsviçre kanun koyucu, öncelikle tarafların kendi geçimlerini kendilerinin sağlamalarını amaçlayarak yalnızca geçimini sağlama yeteneğinden yoksun olanlara nafaka talep etme imkânı tanımıştır. Böylece, clean break ilkesi uyarınca kural olarak eşler, boşanmadan sonra birbirlerine karşı bir bakım yükümlülüğü altında olmayarak sadece kendi geçimlerini sağlamakla sorumludur.¹⁹⁵ Ancak, boşanan taraflardan birinin ekonomik özgürlüğüne kavuşması mümkün değilse evlilik sonrası dayanışma ilkesi gereğince diğer eş, nafaka ödemekle mükelleftir.¹⁹⁶

İMK m. 125'inci maddenin ikinci fıkrasında ise boşanma sonrası nafakanın niceliklerinin (miktarı ve süresi) tespit edilmesinde dikkate alınacak ölçütler sayılmıştır. Bu hükme göre:

“Boşanma sonrası nafakanın verilip verilmeyeceği, takdir edilecekse ne miktarda ve ne kadar süreyle verileceğine karar verilirken özellikle aşağıdaki faktörler dikkate alınır:

- 1) *Evlilik birliği içerisindeki görev paylaşımı,*
- 2) *Evlilik süresi,*
- 3) *Evlilik birliği içindeki hayat standardı,*
- 4) *Eşlerin yaşı ve sağlık durumu,*
- 5) *Eşlerin geliri ve malvarlığı,*
- 6) *Müşterek çocuğun bakımını üstlenen taraf bakımından bakım yükü ve süresi,*
- 7) *Eşlerin mesleki eğitim ve kariyer beklentileri ve çalışma hayatına yeniden entegrasyonun olası maliyeti,*
- 8) *Yaşlılık ve emeklilik sigortası gibi özel veya devlet kurumlarınca yapılacak her türlü sosyal yardım ödemesi.”*

(http://relevancy.bger.ch/php/aza/http/index.php?highlight_docid=aza%3A%2F%2F29-12-2008-5A_441-2008&lang=de&type=show_document) (E.T.: 02.08.2022).

194 Hausheer, s. 43; Kocabaş, s. 364-365

195 Hausheer, s. 42; Tosun, s. 58.

196 Hausheer, s. 43; Kocabaş, s. 369.

Anılan düzenlemenin üçüncü fıkrasında, boşanma sonrası nafaka isteminin tamamen veya kısmen reddedilebileceği durumlara yer verilmiştir. İsviçre Boşanma Hukukunda nafakanın belirlenmesi konusunda her ne kadar kusur ilkesi dışlanmış olsa da açıkça hakkaniyete aykırı olan durumlarda nafaka talebinin reddedileceği kabul edilmiştir.¹⁹⁷ Madde metni şu şekildedir:

“İstisnai olarak, özellikle aşağıda sayılı hallerden biri sebebiyle taraflardan biri yararına nafaka verilmesi açıkça adaletsiz olacak nafaka istemi reddedilir veya kısmen kabul edilir:

- 1- boşanma sonrası nafaka talep eden tarafın ailenin geçimine katkı bulunma sorumluluğunu büyük ölçüde ihmal etmesi,
- 2- içinde bulunduğu yoksulluğa kasten düşmesi,
- 3- nafaka yükümlüsünün kendisine veya yakınlarına karşı ciddi bir suç işlemesi.”

2.3. YOKSULLUK NAFKASININ DİĞER NAFKA TÜRLERİNDEN ve MADDİ TAZMİNATTAN FARKI

2.3.1. Yoksulluk Nafkasının Diğer Nafaka Türlerinden Farkı

2.3.1.1. Yoksulluk Nafkasının Tedbir Nafkasından Farkı

Tedbir nafakası, boşanma, ayrılık ve evliliğin iptali davalarında veya evliliğin devamı sırasında aile birliğinin korunması amacıyla eş ve müşterek çocukların geçimlerinin sağlanması için ödenmesi düzenlenmiş bir nafakadır. Yoksulluk nafakası ise, boşanma dolayısıyla yoksulluğa düşecek tarafın bu yoksulluk halinden kurtulması için diğer tarafça ödenen nafaka türüdür.

Tedbir nafkasını yoksulluk nafkasından ayıran en önemli fark, nafakanın talep zamanına ilişkindir. Tedbir nafakası evlilik birliği esnasında istenebildiği gibi boşanma, ayrılık veya evliliğin iptali davaları sırasında da ileri sürülebilir.¹⁹⁸ Diğer bir deyişle, tedbir nafaka istemleri boşanma kararının kesinleşmesine kadar mahkemeye

¹⁹⁷ Hausheer, s. 46; Schwenger/Keller, s. 11; Helvacı İlhan, Gereçeli-Karşılaştırmalı-İçtihatlı-Notlu Türk Medeni Kanunu Aile Hukuku, Cilt: II, İstanbul 2013 s. 169; Tosun, s. 58-59.

¹⁹⁸ Köprülü/Kaneti, s. 196; Ceylan, s. 114; Akıntürk/Ateş, s. 305; Öztan, s. 837; Köseoğlu/Kocaağa, s. 204; Hamzaçebi, s. 29; Özyazgan, s. 12; Girgin, s. 205; Yavuz Nihat, Öğretide ve Uygulamada; Nafaka, Nişan ve Eşlerin Katkı Payı ile İlgili Davalar, Ankara 2008 s. 3; Baştürk, s. 27.

yöneltilir. Yoksulluk nafakası ise, ancak boşanma ilamının kesinleşmesinden sonra gündeme gelebilir.¹⁹⁹ Ayrıca, kanun koyucu yoksulluk nafakasını belirli bir süreye tabi tutmayı, süresiz olarak düzenlemiştir. Bu açıdan, yoksulluk nafakası sürekli ve devamlı bir özelliğe sahipken evliliğin sona ermesiyle ortadan kalkan tedbir nafakası, sınırlı süreli olma şeklinde, geçici bir yapıdadır.²⁰⁰

İki nafaka türü arasındaki diğer bir fark kusur bakımından kendini gösterir. Yoksulluk nafakası düzenlemesinde kusur, nafakanın belirlenmesinde zorunlu bir ölçüt olarak belirlenmiştir. Buna göre, yoksulluk nafakası evliliğin sona ermesine yol açan olaylarda daha ağır kusurlu olmayan taraf lehine hükmedilir (TMK m. 175/1). Öte yandan, tedbir nafakasının takdirinde kusur derecesi önem arz etmez.²⁰¹ Tedbir nafakasının temeli, evlilik birliğin dolayısıyla aile hukukundan doğan yükümlülükler ile müşterek çocuğa karşı bakım yükümlülüğüdür.²⁰² Eşin veya çocuğun daha ağır ya da tam kusurlu olması, kendi yararlarına tedbir nafakası tayin edilmesini engellemez.²⁰³ Tedbir nafakası takdirinde önemli olan, nafaka borçlusunun üzerine düşen sorumluluğu yerine getirip getirmemiş olmasıdır.

Tedbir nafakasını yoksulluk nafakasından farklı kılan bir diğer ayrıcı özellik talep konusundadır. Ayrılık ve boşanma davaları sırasında hâkim gerekli gördüğü tedbirleri kendiliğinden alır (TMK m. 169). Tarafardan biri nafaka isteminde bulunmamış olsa dahi, somut olaya göre hâkim re'sen tedbir nafakasına karar verebilir.²⁰⁴ Ancak taraflardan birinin talebi, yoksulluk nafakasının kurucu unsurudur. Boşanan eşler yoksulluk nafakası haklarını kullanmak istemedikçe -somut durum bunu gerektirse dahi- hâkim kendiliğinden yoksulluk nafakasına hükmedemez.²⁰⁵

Tedbir ve yoksulluk nafakası hakkı sahipleri benzerlik gösterse de tamamen aynı değildir. Yoksulluk nafakasının tarafları yalnızca boşanan eşlerdir; eşlerin dışında bir

199 Akıntürk/Ateş, s. 285; Öztan, Aile, s. 747; Dural/Öğüz/Gümüş, s. 135; Ceylan, s. 36; Kılıçoğlu, s. 119-120; Erdem Mehmet, Aile Hukuku, Seçkin Yayınevi, İstanbul 2019, s. 157.

200 Kartal, s. 27;

201 Öztan, s. 749; Bulut, 18; Özdemir Kol, s. 41; Dural/Öğüz/Gümüş, s. 134; Öcal, s. 17; Köprülü/Kaneti, s. 187; Baştürk, s. 27; Ertürk Erkan, 4721 Sayılı Yeni Medeni Kanun'a Göre Uygulamada Nafaka Davaları, İstanbul 2005, s. 3.

202 Köseoğlu/Kocaağa, s. 155; Kartal, s. 26-27.

203 Köprülü/Kaneti, s. 187; Öztan, s. 749-750.

204 Dural/Öğüz/Gümüş, s. 134; Öztan, Aile, s. 747; Erdem, s. 153; Kılıçoğlu, Aile, s. 119; Doğan, s. 61; Hamzaçebi, s. 27; Memişoğlu Bozan, s. 30; Gedikli, s. 22; Orhan, s. 115; Akıntürk/Ateş, s. 283.

205 Ayrıntılı bilgi için *bkn.* 3.2.2.

kimsenin yoksulluk nafakası iddiasında bulunması mümkün değildir. Kaynağını aile hukukundan alan tedbir nafakası, eşleri ve müşterek çocukları kapsar. Çocuklar ebeveynlerine karşı, eşler de karşılıklı tedbir nafakası talebinde bulunabilir.

Yoksulluk nafakası hakkının doğabilmesi için istem sahibinin boşanma dolayısıyla yoksulluk tehdidi altında olması kriteri aranır (TMK m. 175/1). Yoksulluk nafakasının amacı boşanan kimseleri yoksulluktan kurtarmak olması, nafaka miktarını bu kimsenin zorunlu ihtiyaçlarıyla sınırlar.²⁰⁶ Diğer taraftan, mevzuatta tedbir nafakası tayin edilmesini öngören hükümlerde yoksulluk bir koşul olarak düzenlenmemiştir. Tedbir nafakası belirlenirken, eşlerin geçimi, barınması, malların yönetimi ve çocukların bakım ve gözetimi gibi ölçütler dikkate alınır (TMK m. 169). Evlilik birliğinde yaşam düzenini koruma amacı güden tedbir nafakasının miktarı, nafaka alacaklısının zorunlu ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik olarak değil; evlilik sırasındaki hayat standardına göre tespit edilir.²⁰⁷

Son olarak, yoksulluk ve tedbir nafakası nafakanın başlangıç tarihi bakımından değişiklik gösterir. Bir boşanma davasında tedbir nafakasının başlangıcı, kural olarak, dava tarihi iken,²⁰⁸ yoksulluk nafakası ilamın kesinleşmesinden sonra başlar.²⁰⁹

2.3.1.2. Yoksulluk Nafakasının İştirak Nafakasından Farkı

Reşit olmayan çocuğa bakma borcu ebeveyn olmanın doğal bir sonucudur. Boşanmadan sonra her ne kadar eşlerin karşılıklı yükümlülükleri ortadan kalksa da çocuklarına karşı bakım sorumlulukları mümkün olduğu ölçüde devam eder. Boşanma veya ayrılık kararı üzerine ergin olmayan çocuğun velayeti anne-babadan birine bırakılır. Velayeti elinde bulunduran kişi, çocuğun bakımına katılımını sağlamak amacıyla diğer tarafa karşı iştirak nafakası davası açabilir (TMK m. 329/1).²¹⁰

²⁰⁶ Ayrıntılı bilgi için *bkn.* 4.1.2.3.

²⁰⁷ **Öztaş**, s. 751-752; **Büyükyıldız** Sinem Ezgi, Boşanmanın Mali Sonuçları, *Bahçeşehir Üniversitesi/ Lisansüstü Eğitim Enstitüsü/ Özel Hukuk Anabilim Dalı*, Yüksek Lisans Tezi, 2021, s. 167; **Özyazgan**, s.13.

²⁰⁸ **Orhan**, s. 117; **Hamzaçebi**, s. 28; **Güncan**, s. 40; **Gençcan**, s. 233; **Özyazgan**, s. 12.

²⁰⁹ Ayrıntılı bilgi için *bkn.* 4.1.2.1.

²¹⁰ **Akıntürk/Ateş**, s. 286; **Kılıçoğlu**, s. 133; **Öztaş**, s. 759; **Dural/Öğüz/Gümüş**, s. 136; **Fırtına**, s. 106; **Erdem**, s. 158.

Yoksulluk nafakası, boşanan eşlerden birinin boşanma dolayısıyla yoksulluğa düşmekten kurtarmak için diğer tarafça verilen nafakadır. Yoksulluk nafakası ancak taraflardan birinin talebi üzerine gündeme gelirken, hâkim iştirak nafakasını kendiliğinden takdir eder. Dolayısıyla çocukların korunması gayesi taşıyan iştirak nafakası bakımından kusur kurucu bir unsur değildir.

Yoksulluk nafakası süresiz olarak düzenlenmiştir (TMK m. 175/1). Taraflarca süre sınırlaması yapılmamış veya TMK m. 176/3'te sayılı sebeplerden biri ortaya çıkmamışsa yoksulluk nafakası süresiz olarak ödenir. İştirak nafakası ise, kural olarak, çocuğun ergin olmasıyla ortadan kalkar (TMK m. 328/2). Bu bakımdan yoksulluk nafakası devamlı bir özelliğe sahipken iştirak nafakası sınırlı bir süreli, geçici bir yapıdadır.

Yoksulluk nafakası hakkının doğumu için gerekli olan kriterlerden biri de kusurdur (TMK m. 175/1). Boşanmaya yol açan vakıalarda daha hafif kusurlu olan taraf yararına yoksulluk nafakası tayin edilebilir. Ancak, iştirak nafakası temelini anne-baba olmanın getirdiği bakım yükümlülüğünden aldığı için nafakanın takdirinde kusur bir önem arz etmez.

Yoksulluk nafakası istemleri, boşanma kararının kesinleşmesinden itibaren bir yıl geçmekle zamanaşımına uğrarken (TMK m. 178), çocuğun ergin olmasıyla sona eren iştirak nafakası bakımından zamanaşımı tarihi, çocuğun ergin olduğu tarihtir (TMK m. 328/1).

Her iki nafaka türü de boşanma davası esnasında talep edilebileceği gibi boşanmadan sonra bağımsız, yeni bir davayla da istenebilir. Ancak, nafaka davasının tarafları birbirinden farklıdır. Yoksulluk nafakası davasının tarafları, yalnızca boşanan eşlerdir (TMK m. 175/1). İştirak nafakası davasının davalısı ise ebeveynlerden biriyken, davacı müşterek çocuk, velayeti elinde bulunduran taraf, kayyım veya vasidir (TMK m. 329).

2.3.1.3. Yoksulluk Nafakasının Yardım Nafakasından Farkı

Yoksulluk nafakası, boşanma nedeniyle yoksulluğa düşecek olan kişinin eski eşinden talep ettiği ekonomik bir istemdir. Yoksulluk nafakası isteme hakkı, boşanma sonucu

doğan ve yalnızca eşler arasında söz konusu olan bir haktır. Yardım nafakası ise, sosyal ve ahlaki nedenlerle yalnızca belirli derecedeki akrabalara yöneltebilecek bir taleptir. Yoksulluk nafakası istenebilmesi için daha önceden kurulmuş bir evlilik birliğinin boşanma nedeniyle sona ermesi gerekir. Ancak yardım nafakası temelini akrabalık ilişkilerinden aldığı için herhangi bir sözleşmenin varlığı aranmaz. İki nafaka türünün de amacı, talep sahibini yoksulluktan kurtarmak olsa da her iki nafaka bakımından aranan kanuni şartlar birbirinden farklıdır.

Yardım nafakası istemleri incelenirken, kural olarak, kusur araştırılması yapılmaz. Ancak, nafaka talebinde bulunan kimse kendi tembelliği nedeniyle yardıma muhtaç hale düşmüş veya nafaka borçlusunu zarara uğratmak için kusurlu davranıyorsa yardım nafakasına karar verilmez.²¹¹ İstem sahibinin ihtiyaçlarını karşılayamama konusunda iyiniyetli davranması beklenir.²¹² Bahsedilen iki hakkaniyet kaydı dışında yardım nafakası ilişkin davalarda kusur dikkate alınmaz.²¹³ Ancak, boşanan eşlerin yoksulluk nafakası iddiasının kabulü için diğer taraftan daha az kusurlu olması şartı aranır (TMK m. 175/1).

Yardım nafakası ve yoksulluk nafakası, nafaka borçlusunun ödeme gücü kıstası bakımından benzerlik gösterir. Yeterli ödeme gücüne sahip altsoy ve üstsoy hısımlar, yardım nafakası borcu altındadır.²¹⁴ Yeterli ödeme gücüyle kastedilen nafaka talep eden kimseye yardım etmesi durumunda kendisinin de yoksulluğa düşmeyeceğidir.²¹⁵ Ayrıca, kardeşlerin yardım nafaka yükümlüsü olması, refah içinde bulunmaları şartına bağlıdır (TMK m. 364/2). Yoksulluk nafakasında böyle bir şart aranmamış, nafaka borçlusunun ödeme gücü oranında nafakaya hükmedileceği düzenlenmiştir (TMK m. 175/1).

Yoksulluk nafakası boşanma kararının kesinleşmesiyle başlarken, yardım nafakası dava tarihinden itibaren işlemeye başlar.²¹⁶ Mevzuatta yardım nafakasının yalnızca irat

211 **Dural/Öğüz/Gümüş**, s. 371; **Özta**n, s. 1211; **Ergenekon**, s. 64; **Keskin** Alper, Boşanma Davaları, Ankara 2017, s.185.

212 **Dural/Öğüz/Gümüş**, s. 371; **Keskin**, s. 185.

213 **Özyazgan**, s. 53;

214 **Tekinay**, s. 590; **Özta**n, s. 1213

215 **Dural/Öğüz/Gümüş**, s. 372; **Özta**n, s. 1213.

216 **Özta**n, s. 1220; "...her davada açıldığı tarihte tespit edilen durum hükme esas alınmak icap eder." Yargıtay İBK, 28.11.1956, 15/15 (**Dural/Öğüz/ Gümüş**, s. 369).

olarak ödenebileceği öngörülmüştür (TMK m. 365/5). Yoksulluk nafakasının ise irat şeklinde veya toptan ödenmesi mümkündür (TMK m. 176/1). Ayrıca, yoksulluk nafakası talebi bakımından bir yıllık bir zamanaşımı süresi söz konusudur (TMK m. 178). Yardım nafakası istemleri zamanaşımına uğramaz, çünkü süreklidir.

2.3.2. Yoksulluk Nafakasının Maddi Tazminattan Farkı

Türk Medenin Kanununun 174'üncü maddesinde maddi ve manevi tazminat kurumları düzenlenmiştir. Söz konusu maddeye göre:

*“Mevcut veya beklenen menfaatleri boşanma yüzünden zedelenen kusursuz veya daha az kusurlu taraf, kusurlu taraftan uygun bir maddî tazminat isteyebilir.
Boşanmaya sebep olan olaylar yüzünden kişilik hakkı saldırıya uğrayan taraf, kusurlu olan diğer taraftan manevî tazminat olarak uygun miktarda bir para ödenmesini isteyebilir.”*

Yoksulluk nafakası ile maddi kurumları ayrı maddelerde açıklanmış olmasına rağmen kanun koyucu, her iki kurumun ödenme şekli, miktarında değişiklik yapılması ve kaldırılması hallerini içeren TMK m. 176'da “*Tazminat ve nafakanın ödenme biçimi*” başlığı altında ortak bir hükümlerle düzenlemiştir. Her ne kadar içerikleri itibariyle birbirinden farklı olsalar da bu iki kurumun uygulanmasında karışıklıklar ortaya çıkabilmektedir. Çalışmamızın konusunu oluşturan yoksulluk nafakasının anlaşılabilirliği bakımından, yoksulluk nafakası ile TMK'nin 174/1'inci maddesinde düzenlenen maddi tazminat arasındaki farklılıklardan ve bu iki kurumun birlikte istenip istenemeyeceği açıklanacaktır.

Öncelikle, maddi tazminat ile yoksulluk nafakasının temel düzenlenme amacı ve koşulları birbirinden farklılık arz etmektedir. Maddi tazminatın asıl amacı, evliliğin sona ermesi halinde kusursuz veya daha az kusurlu olan tarafın, diğer eşin boşanmaya sebep olan kusurlu davranışları dolayısıyla uğramış olduğu maddi zararların tazminine yöneliktir.²¹⁷ Oysa yoksulluk nafakası, TMK'de düzenlenmiş bakım nafakalarından biridir. Bu nafakanın düzenlenme amacının arkasındaki temel düşünce ise, eşlerden birinin boşanma sebebiyle düşecek olduğu yoksulluk durumundan sosyal dayanışma

²¹⁷ Tutumlu, s. 474-475; Öztan, s. 806; Büyükyıldız, s. 64.

düşüncesi ve ahlaki değerler uyarınca olduğunca kurtarmaya çalışmayı hedeflemektedir.

Yoksulluk nafakası ve maddi tazminat arasındaki en önemli fark, kusur bakımından ortaya çıkmaktadır. TMK'nın 174/1 hükmü gereği ödenecek miktar, kusursuz veya daha az kusurlu tarafın boşanma dolayısıyla uğradığı zararları gidermek amacıyla kusurlu tarafça ödenmesi öngörülmüş bir tazminattır. Zararın hesaplanması da tazminat hükümlerine göre yapılır. Eski eşin muhtaç duruma düşmesini engellemek amacı taşıyan yoksulluk nafakası ise bünyesinde bir tazminat veya ceza niteliği barındırmaz.²¹⁸ Aksi kabul edilseydi, yalnızca boşanmaya neden olan olaylarda kusurlu olan eşten nafaka istenebilirdi. Halbuki, kanun koyucu, yoksulluk nafakası talebinde bulunmak için nafaka borçlusunun kusurunu aramamış, kusursuz eşi dahi nafaka ödemekle yükümlü tutmuştur (TMK m.175/2). Tam ehliyetsiz olan kimsenin davranışları iradi olmayacağı için, eylemlerinden dolayı kendisine kusur atfedilemez.²¹⁹ Akıl hastalığı nedeniyle açılan boşanma davalarında, davalının kusurundan söz edilemeyeceği için maddi tazminat talep edilmez.²²⁰ Buna karşın, akıl hastası eşe karşı yoksulluk nafakası istemi yöneltilebilir.²²¹ Ayrıca, tazminat ödemeye mahkûm edilen tarafın kusuru miktarının belirlenmesinde önemli bir rol oynar. Tazminat miktarı kusurla doğru orantılı olarak artar. Yoksulluk nafakasında ise, nafaka yükümlüsünün kusuru miktarın belirlenmesinde dikkate alınmaz. Nafaka miktarı, yükümlüsünün mali gücü oranına göre tespit edilir. Talep eden bakımından, maddi tazminat yalnızca daha az kusurlu veya kusursuz tarafça istenebilir, kusuru daha ağır olmayan eş yoksulluk nafakası isteyebilir. Bu açıdan, eşit kusurun veya iki tarafında kusursuz olduğu hallerde nafaka takdiri gündeme gelebilirken, maddi tazminat için böyle bir durum söz konusu değildir.²²²

Maddi tazminat ile yoksulluk nafakasının birlikte istenip istenemeyeceği konusu, öğretide tartışmalıdır. Yoksulluk nafakasının maddi tazminatla birlikte talep

218 **Velidedeoğlu**, s. 371; **Arslan**, s. 192; **Turhan Nedim**, *Boşanma Halinde Maddi Tazminat ve Yoksulluk Nafakası*, YD, C. 19, S. 3, 1993, 248-269, s.262; **Öztaş**, s.834; **Akıntürk/Ateş**, s. 302; **Demirbaş**, s. 226; **Ceylan**, s. 104; **Bozdağ**, s. 73; **Yıldırım**, s. 62; **Ersöz**, s. 467.

219 İlgili Yargıtay kararları için *bkn.* Y2HD, 03.03.2021, E. 2021/325, K. 2021/1897; Y2HD, 15.05.2018, E. 2018/2559, K. 2018/6246; Y2HD, 23.05.2016, E. 2015/18122, K. 2016/10004; Y2HD, 22.02.2016, E. 2015/12872, K. 2016/3104; Y2HD, 22.02.2010, E. 2010/1960, K. 2010/3113.

220 **Öztaş**, s. 808; **Akıntürk/Ateş**, s. 297; **Tekinay**, s. 259; **Girgin**, s. 189; **Dural/Öğüz/Gümüş**, s. 153.

221 **Akıntürk/ Ateş**, s. 303.

222 **Öztaş**, s. 838; **Akıntürk/Ateş**, s. 303; **Erdem**, s. 200; **Ceylan**, s. 110; **Dural/Öğüz/Gümüş**, s. 156; **Büyükyıldız**, s. 169

edilemeyeceğini savunanlar,²²³ maddi tazminatın daha geniş bir kapsama sahip olması nedeniyle nafaka menfaatlerini kapsadığını vurgular. Bu görüşe göre, boşanmada kusursuz veya eşit kusurlu oldukları için tazminat talebinde bulunamayanlar, boşanma dolayısıyla yoksulluğa düşecek ise nafaka talebinde bulunabilir. Diğer bir görüşe göre²²⁴ ise, yoksulluk nafakasının ile maddi tazminatla birlikte talep edilmesini engelleyen yasal bir düzenleme yoktur. Bu görüşün taraftarlarına göre, kanun koyucunun maddi tazminatla birlikte yoksulluk nafakasına karar verilemeyeceği şeklinde bir düşüncesi olsaydı böyle bir düzenleme mevzuatta yerini alırdı.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu ise, verdiği bir kararında hukuki dayanakları birbirinden farklı olan maddi tazminatla yoksulluk nafakasının birlikte istenmesinde sakınca olmadığını belirtmiştir. Buna göre:²²⁵

“4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 174. Maddesine göre, mevcut veya beklenen menfaatleri boşanma yüzünden zedelenen kusursuz veya daha az kusurlu tarafın, kusurlu taraftan uygun bir maddi tazminat isteyebileceği, boşanmaya sebep olan olaylar yüzünden kişilik hakkı saldırıya uğrayan tarafın, kusurlu olan diğer taraftan manevi tazminat olarak uygun bir miktarda bir para ödenmesini isteyebileceği öngörülmüştür. Yine aynı kanunun 175. Maddesinde ise, boşanma yüzünden yoksulluğa düşecek tarafın kusuru daha ağır olmamak koşuluyla, geçimi için diğer taraftan mali gücü oranında süresiz olarak nafaka isteyebileceği, nafaka yükümlüsünün kusuru aranmayacağı açıklanmıştır. Görüleceği üzere davacı kadın yararına hükmedilen maddi ve manevi tazminatların hukuksal dayanağı ile yoksulluk nafakasının hukuksal dayanağı birbirinden farklıdır. Biri diğerinin yerine ikame edilemeyeceği gibi, birini alanın diğerini alamayacağını ileri sürülmesi yasal mevzuat karşısında mümkün görülmemektedir.”

Kanaatimizce de maddi ile yoksulluk nafakası için kanunda öngörülmüş gerekli şartlar gerçekleşmişse, kural olarak, her ikisinin istenmesinde bir engel yoktur. Ancak, maddi tazminat ve yoksulluk nafakası taleplerinde, istem sahibi yararına öncelikle tazminata karar verilmesi durumunda, öncelikle hükmedilen tazminatın talepte bulunanı yoksulluğa düşmekten kurtarabilme kabiliyeti araştırılmalıdır. Bazı yazarlar, takdir edilen tazminat miktarının, kişinin yoksulluk nafakası istemesini engelleyebileceği gibi kısıtlayabileceğini de vurgular. Şöyle ki, bir kimsenin normalde kendi yararına tazminat

²²³ Yavuz, s. 265; Tekinay, s. 265.

²²⁴ Oğuzman/Dural, s. 147; Ruhi, s. 74; Öztan, s. 844; Büyükyıldız, s. 170 (Yazar'a göre, tazminat bedeli dikkate alınarak nafaka isteminde bulunan kimsenin yoksulluğu belirlenmelidir.).

²²⁵ YHGK, 25.11.2009, E. 2009/2-500, K. 2009/557, E.T.: 12.12.2021, <https://www.kararara.com/>.

hükmedilmeseydi boşanma ile yoksulluğa düşecek iken, takdir edilen tazminat bu kimseyi yoksulluğa düşmekten kurtarabilir. Burada, yoksulluk şartı ortadan kalkacağı için yoksulluk nafakası talep etme imkânı da ortadan kalkar.²²⁶ Benzer şekilde, bu durum yoksulluk nafakası miktarının azaltılması sonucunu da doğurabilir. Bu itibarla, yoksulluk nafakası, TMK. m.174'ün uygulanmadığı hallerde istenebilen özel ve ikinci derecede bir hüküm olduğu ileri sürülebilir.²²⁷

---

226 Tekinay, s. 265; Zevkliler/Acarbey/Gökyayla, s. 929; Turhan, s. 268; Ateş, s. 560; Oğuzman/Dural, s. 146-147; Ruhi, s. 74; Akıntürk/Ateş, s. 304; Arkan Serim, s. 291; Ceylan, Yoksulluk Nafakası, s. 22.

227 Tekinay, s. 265; Öztan, s. 834.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YOKSULLUK NAFKASINA HÂKİM OLAN İLKELER, YOKSULLUK NAFKASININ ŞARTLARI VE SÜRESİ

3.1. YOKSULLUK NAFKASINA HÂKİM OLAN İLKELER

3.1.1. Türk Hukuku Bakımından

Evlilik birliğinin tesisiyle birlikte eşler arasında bazı hak ve yükümlülükler doğar. Bunlar, TMK m. 184'te şu şekilde sıralanmıştır:

“Evlenmeyle eşler arasında evlilik birliği kurulmuş olur.

Eşler, bu birliğin mutluluğunu elbirliğiyle sağlamak ve çocukların bakımına, eğitim ve gözetimine beraberce özen göstermekle yükümlüdürler.

Eşler birlikte yaşamak, birbirine sadık kalmak ve yardımcı olmak zorundadırlar.”

Anılan hüküm, eşlere hem bazı haklar tanınmış hem de birtakım sorumluluklar yüklemiştir. Evliliğin eşler bakımından getirdiği haklar birlikte yaşama, ortak konutu seçme, birliği yönetme ve temsil etme iken; yükümlülükler birlikte yaşama, sadakat gösterme, birliğin mutluluğunu sağlama, çocuklara bakma ve yetiştirme, giderlere katılma ile dayanışma ve yardımcı olma şeklindedir.²²⁸ Evliliğin getirmiş olduğu sorumluluklar, kural olarak, evlilik süresince geçerlidir. Evliliğin sona ermesiyle birlikte evliliğe bağlı hak ve yükümlülükler de ortadan kalkar.

Boşanmayla birlikte eşlerin birlikte inşa ettikleri ortak yaşamları sona erer. Evlilik içerisindeki yaşam standardını kaybeden tarafların hem maddi hem de manevi anlamda olumsuzluklarla karşılaşması çok muhtemeldir. Boşanmadan sonra bireylerin

228 Ayrıntılı bilgi için bkn. **Dural/Öğüz/Gümüş**, s. 165; **Akıntürk/Ateş**, s. 109 vd; **Özdemir/Ruhi**, s. 149 vd; **Doğan** Murat, *Türk Medenî Kanunu'nun Evliliğin Genel Hükümleri Bakımından Getirdiği Yenilikler*, AÜHFD, C. 52, S. 4, 2003, 93-129; **Uçar** Ayhan, *4721 Sayılı Medenî Kanun İle Evliliğin Genel Hükümleri Alanında Yapılan Bir Kısım Değişiklikler Üzerine Düşünceler*, EBYÜHFD, C. 6, S. 1-4, 2002, 317-332; **Yaman** Süleyman, *Evlilik Birliğinin Temsili Ve Eşlerin Sorumluluğu*, SÜHFD, C. 12, S. 3-4, 2004, 7-30; **Tezcan** Fethi Tuğhan, *Evliliğin Genel Hükümleri ve Sadakat Yükümlülüğünün Sona Ermesi*, *Beykent Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü/ Hukuk Ana Bilim Dalı/ Özel Hukuk Bilim Dalı*, Yüksek Lisans Tezi, 2019; **Demir** Dost, *Evliliğin Genel Hükümlerine Uygulanacak Hukukun Tayini*, *Atılım Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü/ Özel Hukuk Ana Bilim Dalı/ Milletlerarası Özel Hukuk Bilim Dalı*, Yüksek Lisans Tezi, 2019.

evlilikle birlikte elde ettikleri hayat standardını tekrar yakalaması zaman alabilir. Hatta, boşanan eşler boşanma yüzünden yoksulluğa düşme tehlikesiyle de karşılaşabilir. Medeni Kanunda yoksulluk düzenlemesine yer verilerek boşanmadan sonra dezavantajı duruma düşecek olan eşe yardım etmek istenmiştir.

Türk hukukunda, yaygın görüşe göre, yoksulluk nafakasının amacı, evlilik akdinin kurulmasıyla ortaya çıkan dayanışma ve yardımlaşma yükümlülüğünün evliliğin sona ermesinden sonra da devam edeceği anlayışıdır.²²⁹ Bünyesinde sosyal ve ahlaki düşünceleri barındıran²³⁰ yoksulluk nafakası düzenlemesiyle, boşanma dolayısıyla muhtaç duruma düşecek olan tarafın korunması hedeflenir.²³¹ Boşansalar dahi aynı yastığa baş koymuş kimselerin birbirlerine tamamen yabancı olmayacakları varsayılarak,²³² yoksulluğa düşecek eski eşe maddi yardımda bulunma ve onu zaruret haline düşmekten kurtarma yükümlülüğü, boşanmada eşit veya daha ağır kusurlu olan tarafa yüklenmiştir.²³³

229 **Okyar Karasmanoğlu** Dila, *Yargıtay Kararları Işığında Yoksulluk Nafakası Ödeme Yükümlülüğünün Şartları ve Ortadan Kalkması*, İKÜHFD, C. 15, S. 2, 2016, 412-434, s. 422; **Özyazgan**, s. 32; **Bozdağ**, s. 73; **Kocabaş**, s. 360; **Kulaklı Emrah**, *Yoksulluk Nafakası ve Yoksulluk Nafakasının Süresi Bağlamında Bir Mukayeseli Hukuk İncelemesi*, İMÜHFD, C. 5, S. 2, 2018, 237-269, s. 241; **Medar**, s. 36; **Ruhi**, s. 42; **Serin Of**, 75; **Akıntürk**, s. 191-192; **Tutumlu**, s. 522; **Zevkliler/Acarbey/Gökyayla**, s. 1034-1035; **Bozovalı**, s. 67; **Oğuzman/Dural**, s. 147; **Öztan**, s. 832-833; **Çeliktaş**, s. 666 (Yazar, boşanma öncesinde eşler arasında bulunan bakım yükümlülüğü, bazı koşulların varlığı halinde bir yardım yükümlülüğüne dönüşerek belirli bir süre daha devam ettiği görüşündedir); **Ersöz**, s. 466. Aksi görüş için *bkn. Akıncı*, s. 35

230 **Arslan** Yusuf, (Bütün Yönleriyle) Boşanma Davaları, Ankara 1970, s. 193; **Akıntürk**, s. 191-192; **Ruhi**, s. 70; **Feyzioğlu**, s. 397; **Arbek**, s. 139-140; **Ceylan**, s. 104; **Bozdağ**, s. 73; **Demirbaş**, s. 226; **Ersöz**, s. 466. "...evlilik birliğinde eşler arasında geçerli olan dayanışma ve yardımlaşma yükümlülüğünün, evlilik birliğinin sona ermesinden sonra da kısmen devamı niteliğinde olan yoksulluk nafakasının özünde, ahlâki değerler ve sosyal dayanışma düşüncesi yer almaktadır." (AYM, 08.07.2020, 2015/11677) (E.T.: 15.12.2022) (<https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr>).

Öğretide bazı yazarlar ise, yoksulluk nafakasının altında yatan temel fikrin evlilik birliğine duyulan güvenin korunması olduğunu savunmaktadır. Ayrıntılı bilgi için *bkn. Medar*, s. 37; **Kocabaş**, s. 360; **Demir**, Süresiz, s. 227; **Demir**, s. 40; **Güncan**, s. 48; **Bulut**, s. 41.

231 **Akıntürk**, s. 191-192; **Köprülü/Kaneti**, s.191; **Bozovalı**, s. 67; **Tutumlu**, s. 522.

232 **Arslan**, s. 193; **Çeliktaş**, s.666.

233 **Şahin**, s. 77; **Oğuz** Cemal, *Medeni Kanun Madde 174/1 ile 175 Arasındaki Farklar*, AHBVÜHFD, C. 4, S. 2, 2000, s. 5; **Gelmez** Ezgi, Boşanmanın Mali Sonuçları, *Bahçeşehir Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü/ Özel Hukuk Anabilim Dalı*, Yüksek Lisans Tezi, 2019, s. 90; **Baran Celep** Ebru, Boşanma Davasının Sonuçları, *Marmara Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü/ Özel Hukuk Anabilim Dalı/ Özel Hukuk Bilim Dalı*, Yüksek Lisans Tezi, 2015, s. 99; **Ersöz**, s. 464; **Gürkan**, s. 393; **Akıntürk**, s. 302; **Bozovalı**, s. 67; **Uzun**, s. 13; **Demir**, s. 40; **Özyazgan**, s. 32; **Demir**, Süresiz, s. 227; **Memişoğlu Bozan**, s. 55; **Güncan**, s. 44; **Doğan**, s. 84; **Fırtına**, s. 94; **Bulut**, s. 40.

3.1.2. İsviçre Hukuku Bakımından

Yoksulluk nafakası, boşanma sonrası nafaka başlığı taşıyan İsviçre Medeni Kanununun 125'incin maddesine düzenlenmiştir. Buna göre, emeklilik güvencesi nazara alındığında dahi kendi geçimini sağlaması mümkün olmayan taraf, kendisine uygun bir nafaka ödenmesini isteyebilir. İsviçre hukukunda boşanma sonrası nafaka olarak adlandırılan yoksulluk nafakası bakımından iki temel ilke benimsenmiştir:

3.1.2.1. Evlilik Sonrası Dayanışma İlkesi

İsviçre Boşanma Hukukunda, eşler evlilikleri süresince birbirleriyle dayanışma ve yardımlaşma, aile birliğinin giderlerine emek ve sermayeleriyle katılma yükümü altındadır.²³⁴ Evlilik birliğinin sona ermesiyle bu yükümlülükler de kendiliğinden sona erer (İMK m. 159). Ancak, boşanmadan sonra tarafların mali ve sosyal durumlarında bazı değişiklikler meydana gelebilir ve bu değişiklikler boşanan eşlerden biri açısından ekonomik sıkıntılar yaratabilir. Ortaya çıkan ekonomik zorlukların giderilmesi amacıyla, evlilik sırasında var olan dayanışma yükümlülüğünün boşanmadan sonra da kısmen devam etmesi evlilik sonrası dayanışma ilkesi olarak açıklanır.²³⁵ Evlilik sonrası dayanışma prensibinin amacı, evlilik birliği için mesleki kariyeri ile ekonomik özgürlüğünden feragat eden ve boşanmakla daha fazla mağdur olacak taraf için eşitlik sağlamaktır.²³⁶

Evlilik sonrası dayanışma ilkesi, boşanmadan sonra taraflardan birini, diğerinin ekonomik özgürlüğüne kavuşabilmesine yardım etme yükümlülüğü altına sokar.²³⁷ Bu ilkede esas olan, boşanmadan sonra maddi anlamda eski eşlerin şahsi sorumluluğunu alması değil, mali güçlük karşısında dayanışma sorumluluğudur. Evlilik sonrası dayanışma ilkesinde boşanmadan sonra taraflardan birinin geçim zorluğuna düşmesi ve diğerinin bu ekonomik zorluğun ortadan kalkmasını sağlayacak bir ekonomik güce

²³⁴ Kocabaş, s. 16; Öcal, s. 87.

²³⁵ Medar, s. 37; Bulut, s. 48; Odabaşı, s. 53.

²³⁶ Kocabaş, s. 16; Medar, s. 45.

²³⁷ BGE 127 III 289 (Kocabaş, s. 360)

sahip olması önemlidir.²³⁸ Ayrıca, bu ilkeye dayanarak nafaka istenebilmesi, talep sahibinin tüm çabasına rağmen geçimini sağlamakta yetersiz kalmasına bağlıdır.²³⁹

Evlilik sonrası dayanışma ilkesi uyarınca, boşanmadan sonra zor duruma düşecek olan kimse, mali durumu iyi olan taraftan nafaka isteme imkanına sahiptir.²⁴⁰ Ancak, bu ilkenin uygulanması halinde, nafaka hakkının hangi durumlarda ortaya çıktığı ve anılan ilkenin kapsamının ne olduğu belirsizdir.²⁴¹ Federal Mahkeme, nafaka yükümlüsünün mali durumunun evlilik sonrası dayanışma ilkesinin sınırını belirlediğini ifade eder.²⁴² Nafaka borçlusunun asgari geçim düzeyine müdahale niteliği taşıyan her türlü nafaka talebi Yüksek Mahkeme tarafından reddedilmektedir.²⁴³

İsviçre hukuk öğretisinde, evlilik sonrası dayanışma ilkesinin yapılan tüm boşanma sonrası nafaka taleplerinin kabul edilmesi sonucunu doğurmadığı vurgulanır. Örneğin, uzun süreli işsizlik veya sağlık sorunları dolayısıyla kısa bir süreyle de olsa kendi geçimini temin etmekte zorluk çeken tarafça yapılan ve sürekli nafaka istemi içeren başvurular, genellikle mahkeme tarafından kabul edilmektedir. Ancak, yalnızca evlilik sonrası dayanışma ilkesinin kabulü, boşanan eşlere süresiz veya süreli nafaka ödeme sorumluluğu yüklemesizdir.²⁴⁴ Evlilik sonrası dayanışma ilkesinin uygulanabilir olup olmadığı konusunda Federal Mahkeme, davaya konu evliliğin hayat biçimlendirici bir evlilik olması gerektiği koşulunu arar.²⁴⁵

Federal Mahkeme tarafından geliştirilen²⁴⁶ hayat biçimlendirici evlilik (lebensprägende Ehe) kavramı, uzun süreli veya boşanan eşlerin ortak çocuklarının bulunduğu ya da benzeri nedenlerle taraflar arasında güçlü bir güven bağı kurulmuş evlilikler anlamına

238 **Kocabaş**, s. 16; **Öcal**, s. 87.

239 **Medar**, s. 52; **Yağcı**, s. 328-329; **Bulut**, s. 48.

240 **Hausheer/Wolf**, s.20; **Kocabaş**, s.360; **Öcal**, s. 87; BGE 127 III 289; BGer 5A_767/2007 (**Kocabaş**, s. 360).

241 **Medar**, s. 46

242 BGE 134 III 147 E. 4; BGE 127 III 289 (**Medar**, s. 46).

243 BGer 5A_767/2007, 23.01.2008; 123 III 1 ff; 121 III 301 (**Medar**, s. 46).

244 **Demirbaş** Ali, *Güncel Tartışmalarla Yoksulluk Nafakası*, İMÜHFD, C. 5, S. 2, 2018, 219-236, s. 222; **Bulut**, s. 49; **Medar**, s. 45-46.

245 BGE 135 III 59 E. 4.1; BGE 137 III 106 E. 4.4.1.2; BGeR, 28.01.2013, 5A 623/2012, E. 5. 1; BGeR, 21.10.2008, 5A_384/2008, E. 5.2.1 (**Medar**, s. 46)

246 Hayat biçiminde evlilik kavramının İFM tarafından geliştirildiği yönünde *bkn.* **Hausheer/Geiser/Aebi-Müller**, N. 10.68.

gelir.²⁴⁷ Ortak kader paylaşımı ve kuvvetli güven ilişkisi üzerine kurulmuş olan hayat biçimlendirici evliliklerde, evliliğin sona ermesiyle ortaya çıkan olumsuz mali sonuçlar dengelenmelidir. Nitekim, böyle evliliklerde eşler, evliliğin devam edeceğine dair güçlü bir inanç içerisinde. Federal Mahkeme, hayat biçimlendirici nitelikteki evlilikler bakımından taraflar arasındaki bu haklı güveni korumayı tercih etmiştir. Bunun en belirgin işareti; hayat biçimlendirici evliliklerde boşanan eşlerin mevcut hayat standardı korunmaya çalışılırken, diğer evliliklerde ise böyle bir çabaya tanık olmak güçtür.²⁴⁸ Ancak, hangi evliliklerin hayat biçimlendirici nitelikte olduğunun tespit edilmesi için kesin ölçütler belirlenmemiştir. Mahkeme her somut olaya göre ayrı ayrı değerlendirip karar vermelidir.²⁴⁹

Bir evliliğin hayat biçimlendirici evlilik olup olmamasında evliliğin süresi önem arz eder. İsviçre hukuk öğretisi ve uygulamasında, genel olarak, beş yıldan az evlilikler, kısa süreli; on yıldan fazla süren evlilikler ise uzun süreli olarak kabul edilir.²⁵⁰ Federal Mahkeme 2008 yılında vermiş olduğu bir kararında²⁵¹ evliliğin süresinin hayat biçimlendirici evlilik olgusuna etkisini şöyle açıklamıştır:

“Beş yılın altındaki evlilikler kısa süreli evlilik sayılmakla birlikte kural olarak hayat biçimlendirici evlilik kapsamına girmezler. On yıldan uzun süren evlilikler uzun süreli evlilik olup varsayımsal olarak hayat biçimlendirici olarak kabul edilirler. Beş ile on yıl arası süren evliliklerde ise evliliğin hayat biçimlendirici özelliklere sahip olup olmadığına bakılması gerekmektedir.”

Anılan kararda Yüksek Mahkeme, evlilikte beşinci ve onuncu yılı bir kriter olarak belirlemiştir. İsviçre öğretisi ve yargı uygulamasında benimsenmiş olan bu yaklaşıma göre, beş yıldan az süren kısa evlilikler hayat biçimlendirici niteliği taşımazken, on yıldan fazla süren uzun süreli evlilikler hayat biçimlendirici evlilik olarak kabul edilir. Yine anılan kararda, beş ile on yıl arasında kalan evlilikler bakımından ise somut olaya göre bir değerlendirme yapılması gerektiği vurgulanmıştır. Yapılan açıklamalardan da

247 BGE 135 III 59 E. 4.1; BGeR 5C.308/2005, E. 2.2 (**Medar**, s. 47). Evlilik ilişkisi kader birliğine dönüşmesi şeklindeki tanım için *bkn.* **Demirbaş**, s. 222.

248 BGE 115 II 10 E. 3c; 137 III108 E. 4.2.2.2 (**Medar**, s. 47); BGE 116 II 108; BGE 115 II 6; BGE 109 II 184; BGE 110 II 225 (**Yağcı**, s. 350).

249 **Medar**, s. 47; **Bulut**, s. 49; **Tosun**, s. 67.

250 **Medar**, s. 47; **Bulut**, s. 49; **Tosun**, s. 67.

251 BGeR 5A_103/2008 E. 2.2.2 (**Medar**, s. 47).

anlaşıldığı üzere, evlilik süresi evlilik hayat biçimlendirici olup olmadığı araştırmasında mühimdir.

Boşanan eşlerin evlilikten önce bir süre birlikte yaşamış olmaları, hayat biçimlendirici evliliğin belirlenmesinde istisnai olarak etkili olduğu kabul edilir.²⁵² Ancak, boşanma öncesinde eşlerin ayrı yaşadıkları süre, toplam evlilik süresinden çıkarılmaz. Şöyle ki, örneğin beş yıl sürmüş bir evlilikte boşanmadan önce eşler bir yıl ayrı yaşamışsa, sanki evlilik dört yıl sürmüş gibi değerlendirilemez.²⁵³ Fakat, Federal Mahkeme 2006 tarihli bir kararında, eşlerin on bir yıllık evliliklerinin son beş yılını çoğunlukla ayrı geçirdiği örnekte, her ne kadar uzun süreli olsa da evliliğin hayat biçimlendirici olmadığına karar vermiştir.²⁵⁴ Dolayısıyla, evlilik süresinin hayat biçimlendirici olgusunun belirlenmesinde dikkate alınacak tek ölçüt olduğu söylenemez. Nafaka yükümlüsünün dar gelirli olduğu davalarda evlilik süresi uzun olsa dahi Federal Mahkeme'nin hayat biçimlendirici evlilik kavramını kullanmaktan kaçındığı görülür.²⁵⁵

Evlilik süresinin kısa olması, hayat biçimlendirici özelliği dışladığı anlayışı prensip olarak benimsenmiş olsa da evlilik sonrası yaşamlarında boşanan eşleri uzun yıllar etkileyecek olan vakıa ve olguların varlığı kısa süreli evliliklere de hayat biçimlendirici nitelik kazandırabilir.²⁵⁶ İlk olarak, müşterek çocuğun varlığı bu durumun en önemli örneklerinden biridir. Tarafların ortak çocuklarına karşı bakım sorumluluğu varsa, evliliğin süresi önem taşımaksızın hayat biçimlendirici olduğu kabul edilir.²⁵⁷ Ancak, Federal Mahkeme birçok kararında, müşterek çocuğun bakım yükümlülüğünün anne-babanın üzerinde olmayan evliliklerin hayat biçimlendirici olmadığına karar vermiştir.²⁵⁸ Bir diğer vakıa ise, eşlerden birinin evliliği için büyük fedakarlıklar yapmasıdır. Taraflardan birinin yaşadığı çevreyi, ülkeyi veya kariyerini bırakmakta zorunda kaldığı evlilikler de hayat biçimlendirici olarak anılır.²⁵⁹ Ne var ki, Federal Mahkeme verdiği bazı kararlarda, evlenmek niyetiyle ülkesinden ayrılan kimse için ait olduğu çevreden ayrılmanın sonuçlarının uygulanmayacağını belirtmiştir.²⁶⁰ Benzer şekilde,

252 BGE 135 III 59 E. 4.4 (**Medar**, s. 48).

253 **Medar**, s. 48.

254 BGeR 5C.142/2006 E. 4.1 (**Medar**, s. 48)

255 BGeR 5A_275/2009 (**Medar**, s. 51).

256 **Medar**, s. 49.

257 BGeR 5C. 237/2006; BGeR 5C.237/2006 E.2.3 (**Medar**, s. 49).

258 BGeR 5A_177/2010; BGeR 5A_167/2007; BGeR 5C. 278/2000 (**Medar**, s. 49).

259 **Medar**, s. 49; BGE 5C.38/2007 E 2.3 (**Yağcı**, s. 350, dn. 90).

260 BGeR 5A_178/2012 E. 5.3.1 (**Medar**, s. 49).

boşanmadan sonra memleketine dönüp çalışmaya başlayan kişinin evliliğe bağlı kültürel bir kopuş yaşadığından bahsedilemez.²⁶¹ Öte yandan, çevresini veya ülkesini bırakmak mecburiyetinde olmasa da evliliğin devamı için eşlerden birinin kendi ekonomik bağımsızlığından vazgeçmesi, evliliğin hayat şekillendirici nitelikte olduğunu gösterir.²⁶²

Beş yıldan uzun ancak on yıldan kısa süren evliliklerin hayat biçimlendirici karaktere sahip olup olmadığı, her olaya göre ayrı ayrı değerlendirilir. Federal Mahkeme bir kararında,²⁶³ altı yıllık evliliklerinin yalnızca iki yılı birlikte yaşayarak geçiren 60 yaş üzeri bir çiftin evliliğini hayat biçimlendirici olarak kabul etmiştir. Hükümde, ayrı geçirilen dönemde dahi erkeğin eşinin geçimi için para vermesi ve kadının kalan ömründe ekonomik özgürlüğünü elde etme yeteneğinden yoksun olması evliliğe hayat biçimlendirici özellik kazandırdığından bahsedilmiştir.

Uzun süreli evlilikler, ise her zaman hayat biçimlendirici olarak kabul edilmeyebilir. Örneğin, 28 yıllık evliliği boyunca yarım gün çalışan kadının nafaka istemi, evliliğin hayat biçimlendirici olmaması nedeniyle reddedilip, kadına tam gün çalışması önerilmiştir.²⁶⁴ Yine, her iki eşin çalıştığı on beş yıl süren bir evlilikte, kadının hamilelik planı nedeniyle altı ay öncesinden haftalık çalışma saatlerini azaltması veya işini bırakması durumunda, hayat biçimlendirici kavramın oluşmadığı kabul edilir.²⁶⁵

Evlilik süresince ekonomik özgürlüğünü elde etmekten vazgeçen ve boşanmadan sonra kendi geçimini sağlamakta zorluk yaşayacak taraf bakımından evlilik sonrası dayanışma ilkesi önem taşır.²⁶⁶ Hayat biçimlendirici evlilik kavramını evlilik sonrası dayanışma ilkesiyle ilişkilendirme yaklaşımı, Federal Mahkeme tarafından güvene ve haklı inanca dayalı evliliklerin gözetilmesi olarak nitelendirilmiştir.²⁶⁷ Bir evliliğin hayat biçimlendirici olarak adlandırılması, evlilik sonrası dayanışma ilkesi gereğince boşanma sonrası nafaka tayininde önemli bir yeri vardır.

261 BGeR 5A_65/2010 (**Medar**, s. 49); BGeR, 28.1.2013, 5A_623/2012, E. 5.2; BGeR, FamPra.ch 2015, 723, 726 (**Yağcı**, s. 350, dn. 90).

262 **Medar**, s. 49.

263 BGeR 5C. 187/2000 E. 3b (**Medar**, s. 50).

264 BGeR 5C.32/2001 E. 3b (**Medar**, s. 51).

265 **Medar**, s. 51.

266 BGeR 5A_14/2014 E.3.3; BGeR 5A_209/2013 E. 3.2 (**Medar**, s. 51).

267 **Medar**, s. 51.

Hayat biçimlendirici olmayan evliliklerde ise, çoğunlukla clean break ilkesine başvurulur.²⁶⁸

3.1.2.2. Clean Break ilkesi

Sınırsız olarak uygulanması boşanmadan sonra tarafların yeni ve bağımsız bir hayat kurabilmesi açısından hukuki belirsizliğe yol açacağı düşüncesiyle, İsviçre nafaka hukukunda evlilik sonrası dayanışma ilkesinin sınırlandırılması yoluna gidilmiştir.²⁶⁹ 2000 yılında yürürlüğe giren reformla birlikte, yeni bir ilke olan clean break prensibi doğrultusunda İsviçre boşanma hukuku hükümleri yenilenmiştir.²⁷⁰ Clean break ilkesinin kabulüyle, boşanma dolayısıyla ortaya çıkan muhtemel mali olumsuzlukların boşanan eşler arasında paylaşılarak giderilmesi ve taraflar arasındaki mali talepler en aza indirilmek istenmiştir.²⁷¹ Clean break ilkesine göre, evliliğin sona ermesinden sonra taraflar kendi bireysel sorumluluğunu üstlenir.²⁷² Böylece, taraflar mali nitelikli istemlerle mümkün olabildiğince karşı karşıya gelmeyip, en kısa zamanda kendi - bilhassa mali bakımdan- bağımsız hayat düzenini kurabilir.²⁷³

2000 yılındaki yenilikten bu yana İsviçre boşanma hukukunda egemen olan ilke, esasen Anglo-Amerikan hukuk modelinden doğan clean break ilkesidir.²⁷⁴ Clean break ilkesinin boşanma hukukuna yansımaları, boşanmadan sonra eski eşlerin arasındaki bağların olabildiğince çabuk ve kesin olarak koparılması şeklinde açıklanabilir. İsviçre Federal Mahkemesi, clean break ilkesini, evliliğin sona ermesiyle birlikte boşanan eşlerin mali ihtiyaçlarını kendi karşılaması ve bunun için gerektiğinde desteklenmesi

268 **Bulut**, s. 49; **Medar**, s. 50 (Yazar, evlilik sonrası dayanışma ilkesinin uygulanması bakımından kabul edilen hayat biçimlendirici kavramının özünde clean break ilkesinin izlerini taşıdığını ifade eder. Yazara göre, hayat biçimlendirici karakterde olmayan evliliklerde evlilik sonrası dayanışma ilkesi uygulanmayacağı için taraflar kendi bireysel sorumluluklarını üstlenir; dolayısıyla hayat biçimlendirici evliliğin tespitinde clean break ilkesinin izleri vardır).

269 **Kocabaş**, s. 363; **Öcal**, s. 88

270 2000 yılındaki revizyon sonrası İsviçre boşanma hukukunda clean break ilkesinin hâkim olduğu ilgili İFM kararı için *bkn.* BGE 127 III 136 (**Medar**, s. 42); BGer 5A_441/2008 (**Öcal**, s. 88).

271 **Kocabaş**, s. 364; **Öcal**, s. 88; **Schwenzer/Keller**, s. 8.

272 İsviçre hukukunda clean break ilkesi sonucunda boşanma sonrası nafakanın ortaya çıkması için gerekli olan kendi geçimini temin etme kabiliyeti, Alman hukukunda kabul edilen bireysel sorumluluk prensibine karşılık gelir BGer 5A_56/2010 (FamPra 2010, s.696) (**Kocabaş**, s.363).

273 **Hausheer**, s. 43; **Kocabaş**, s.364-365. Clean break ilkesi, boşandıktan sonra eşlerin kendi paralarını kazanmalarını ve mali sorunlarını kendilerinin çözmesini destekler. Boşanan tarafların eski yaşamlarını geride bırakarak, eski evliliğinin gölgesi altında olmayan yeni bir hayat kurmaları hedeflenir. Clean break ilkesiyle, devam edecek düzenli ödemelerle eski eşler arasında sürdürülecek bir bağlantının kalmaması hedeflenir (**Douglas Gillian**, *Obligation and Commitment in Family Law*, Oxford 2018, s. 119-122).

274 BGer 5A_441/2008 (FamPra 2009, s.470) (**Kocabaş**, s. 364, dn 20)

biçiminde tanımlar.²⁷⁵ Clean break ilkesiyle, taraflar arasındaki ²⁷⁶ilişkinin kesin olarak sona erdirilip, en kısa sürede kendi özgürlüklerini kazanarak kendi geçimlerini sağlayabilmeleri amaçlanır. Bu ilkeye göre evlenmek, tek başına boşanma sonrasında ödenecek bir nafakanın kabulü için yeterli değildir. Ancak gerekli koşulların oluşması durumunda uygun bir nafaka verilmesi öngörülmüşse, muhtaç duruma düşen taraf kendi geçimini sağlayana kadar, nafaka yükümlüsü nafaka ödemek zorundadır.²⁷⁷ Böylece, yıllarca sürebilecek bir nafaka sorumluluğunun önüne geçilir.²⁷⁸ Kendi geçimi sağlama kabiliyeti, İsviçre boşanma hukukunda clean break ilkesini somutlaştıran bir element olarak kabul edilir.²⁷⁹ Keza, boşanma sonrası nafakanın belirlenmesi bakımından kendi geçimini temin etme yeteneği, Yüksek Mahkeme kararlarında belirleyici faktör olarak vurgulanır.²⁸⁰ Bu kabiliyet, aynı zamanda boşanma sonrası nafakanın miktarının belirlenmesinde de önemli rol oynar. Nafaka miktarı olarak takdir edilecek miktar, boşanan eşlerin bir an önce kendi geçimini temin etmesine yardımcı olacak bir meblağ olacaktır.²⁸¹

2000 yılındaki revizyon sonucunda İsviçre boşanma hukukunda her ne kadar clean break hâkim ilke olarak kabul edilse de evlilik sonrası dayanışma ilkesi tamamen kanun sistematüğinden çıkarılmayıp, sınırlı biçimde uygulanması uygun görülmüştür.²⁸² Böylece, İsviçre hukukunda boşanma sonrası nafaka kurumu, bu iki ilkenin birleşiminden meydana gelmektedir.²⁸³ Hem clean break ilkesi hem de boşanma sonrası dayanışma ilkesi boşanma sonrası nafakanın mevcudiyeti, miktarı ve süresinin tespitinde önemli bir role sahiptir.²⁸⁴ İsviçre boşanma hukukunda esas bireylerin kendi bireysel sorumluluğunu almasıdır.²⁸⁵ Ancak kendi geçimini sağlaması kendisinden

275 Hausheer/ Wolf, s. 22-23; Schwenger/ Keller, s. 10; Kocabaş, s. 365; BGer 5P.352/2003 (Öcal, s. 88); BGE 127 III 136 (Demirbaş, s. 222); BGer 5C.27/2005; BGer 5P.352/2003 (FamPra 2004, s.401); 5C.48/2001 (FamPra 2002, s.144); BGer 5C.222/2000 (FamPra 2000, s.585) (Kocabaş, s. 365).

276 BGer 5C.265/2002 (FamPra 2003, s.685) (Kocabaş, s. 366).

277 Medar, s. 41-42.

278 Kocabaş, s. 364; Medar, s. 42.

279 Kocabaş, s. 365; Medar, s. 42.

280 BGer 10.12.2013, 5A_474/2013; BGer 08.06.2010, 5A_177/2010, E.8.2.2; BGE 134 III 146 E. 4 (Medar, s. 43).

281 Kocabaş, s. 365; Medar, s. 42; Öcal, s. 89.

282 Kocabaş, s. 366 (Yazara göre, clean break ilkesi evlilik sonrası dayanışma ilkesinin uygulama alanı ve kapsamını sınırlandırılmasına hizmet eder); Medar, s. 45; Schwenger/Keller, s. 8; Öcal, s. 87.

283 BGE 132 III 598; BGE 127 III 136; BGE 129 III 7; BGer 5C. 48/2001 (FamPra 2002, s.144); BGer 5A_56/2010 (FamPra 2010, s.696) (Kocabaş, s. 366).

284 Medar, s. 52.

285 Özlük Betül, *Modern Nafaka Düzenlemeleri ve Türk Hukukunda Revizyon Gereği*, THD, C. 13, S. 147, 2018, 40-47, s. 44; Demirbaş, s. 220; Meyer Karin, *İsviçre'de Eş ve İştirak Nafakası* (Çeviren Kıvılcım Bilgen), ABÜHFD, C. 2, S. 3, 2014, 191-201, s. 193; Bulut, s. 47.

beklenemez ise muhtaç duruma düşecek olan kimseye eski eşinden mali gücü oranında nafaka talep etme imkânı tanınmıştır.²⁸⁶ Burada, clean break ve evlilik sonrası dayanışma ilkesi arasında bir öncelik sırası olduğunu söylemek mümkündür. Federal Mahkeme, genellikle, boşanma sonrası nafakaya ilişkin kararlarında evlilik sonrası dayanışma ilkesinin clean break prensibine nazaran ikincil öneme sahip olduğunu vurgular.²⁸⁷

İsviçre hukukunda boşanma sonrası nafakanın düzenlemesinin asıl amacı, boşanan eşlerin mümkün olan en kısa sürede ekonomik bağımsızlıklarını kazanmalarına yardım etmektir. Clean break ilkesiyle öncelikle bireylerin kendi mali sorumluluklarını üstelenmeleri beklenir. Ancak, geçimini sağlayamaması durumunda evlilik sonrası dayanışma ilkesi gereğince kişiler, kendi hayatını idame ettirebilme kabiliyetine kavuşuncaya kadar eski eşinden nafaka adı altında yardım etmesini talep edebilir. Dolayısıyla, İsviçre hukukunda, boşanmadan sonra bireysel sorumluluk kuralı; nafaka ise istisnadır.²⁸⁸ Buna karşın, Türk hukukunda yoksulluk nafakası ise, boşanmadan sonra yoksulluğa düşecek olan tarafın korunması gayesi güder. Hukukumuzda da bu korumayı sağlayacak kişi, eski eş olarak belirlenmiştir. Evlilik birliği sırasında birbirlerine yardım ettikleri gibi boşanmadan sonra da belirli bir süre eski eşlerin birbirinin geçimine yardım etmesi düşüncesiyle yoksulluk nafakası kabul edilmiştir. Kanun koyucu boşanmadan sonra eşlerin bağımsız olarak kendi ayakları üzerinde durmasına öncelik vermeyip, zaruret haline düşecek tarafın eski eşinin yardımıyla hayatta kalması anlayışını benimsemiştir. Kanaatimizce, böyle bir anlayış kısa süreli olarak bireyleri yoksulluktan kurtarsa da uzun vadede taraflardan biri için ekonomik bir külfet olurken diğerini sürekli bir tembelliğe sevk edecektir. Ayrıca, evlilikte eşler arasındaki yardımlaşma yükümlülüğünün süresiz olarak yoksulluk nafakası adı altında devam ettiğini kabul etmek, taraflardan birine ömür boyu katlanmak zorunda kaldığı bir sorumluluk verilmesi sonucu doğurur ki kanımızca bu durum adalete aykırıdır.

286 **Oktay Özdemir** Saibe, *Türk Hukukunda Boşanma Sisteminde Revizyon İhtiyacı*, Public and Private International Law Bulletin, C. 35, S. 1, 2015, 29-46, s. 42; **Yağcı**, s. 328; **Tosun**, s. 57, 58; **Bulut**, s. 48.

287 BGer 10.12.2013 5A_474/2013 E. 4.3.2; BGer 5.5.2008 5A_103/2008 E. 4; BGE 134 III 146 E. 4 (**Medar**, s. 52); BGE 141 III 165, 468 f. =FamPra.ch 2016, 280 283 (**Demirbaş**, s. 222); **Bulut**, s. 50.

288 **Kocabaş**, s. 362-363; **Şahin**, s. 90; **Yağcı**, s. 109; **Kulaklı**, s. 256; **Heinz**, s. 43; **Baş Seda/ Özcan Nisa**, *Yoksulluk Nafakasında Süre Sorununun Anayasal ve Medeni Hukuk Boyutuyla Tartışılması ve Bir Öneri Olarak Boşanma Tazminatı*, ASBÜHFD, C.4. S.1, 2022, 328-383, s. 330. Clean break ilkesinin kabul edilmesinin bir yansıması olarak, İsviçre’de yapılan araştırmalarda boşanma davalarının çoğunluğunda nafaka anlaşması yapılmadığı veya mahkemelerin nafakaya hükmü kurmadığı görülmektedir (**Demirbaş**, s. 222).

Boşanmayla birlikte her iki taraf içinde ekonomik sorunların ortaya çıkması çok doğaldır. Söz konusu sorunlar en kısa sürede çözülerek, eşler arasındaki bağ olabildiğinde kısa sürede koparılmalıdır. Böylece, boşanan eşler boşanmadan sonra kendilerine bağımsız bir hayat kurabilirler. Ne var ki, evliliğin sona ermesinde sonra taraflardan birinin mali anlamda diğerinin yardımını talep edebilir. Ancak, bu yardımı eşler arasındaki yardımlaşma yükümlülüğünün devamı olarak kişileri yoksulluktan kurtarmak gayesiyle somutlaştırmak -uygulamada görüldüğü üzere- birçok soruna sebep olabilir. Kanaatimizce, İsviçre hukukunda olduğu gibi clean break ilkesi temel alınarak, yoksulluk nafakasının amacının eski eşlerin en kısa sürede ekonomik özgürlüklerine kavuşmasına katkıda bulunmak şeklinde değiştirilmesi gerekmektedir. Dolayısıyla, yoksulluk nafakası, yoksulluğa düşecek herkes lehine değil de yalnızca kendi geçimini sağlama kabiliyetinden yoksun kimseler yararına tayin edilecektir. Nafaka talep sahibi, karşı tarafın yardımıyla kendi hayatını idame ettirebilme imkanına kavuştuğunda ise yoksulluk nafakası sona erecektir. Temel amaç, bireylerin mali sorumluluklarını kendilerinin üstlenmesi olarak değiştirildiğinde, ömür boyu süren dayanışma yükümlülüğü tehlikesi sona ereceği gibi süresiz olarak ödenen nafaka uygulaması da ortadan kalkacaktır.

3.2. YOKSULLUK NAFKASININ ŞARTLARI

Medeni Kanunda yoksulluk nafakasını düzenleyen hüküm şöyledir:

“2. Yoksulluk nafakası

Maddesi 175- Boşanma yüzünden yoksulluğa düşecek taraf, kusuru daha ağır olmamak koşuluyla geçimi için diğer taraftan mali gücü oranında süresiz olarak nafaka isteyebilir.

Nafaka yükümlüsünün kusuru aranmaz.”

Görüldüğü üzere, yoksulluk nafakası kararı verilebilmesi için TMK’da bazı unsurlara yer verilmiştir. Nafaka talebinin kabul edilebilir olması için gerekli koşullar beş başlık altında incelenebilir:²⁸⁹ evliliğin sona ermesi, boşanan eşlerden birinin yoksulluk nafakası

289 Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun yoksulluk nafakasına dair 09.04.2003 tarih ve 2-280/274 sayılı kararı şöyledir:

“... özellikle boşanmaya karar verilmesi halinde, yasada belirtilen ve aşağıda açıklanan üç unsurun birlikte gerçekleşmesi koşulu ile yoksulluk nafakasına hükmolunabileceği anlaşılmaktadır.

talebinin olması, boşanma nedeniyle yoksulluğa düşme tehlikesiyle karşılaşması, istem sahibinin boşanmaya yol açan olaylarda daha hafif kusurlu olması ve nafaka yükümlüsünün nafaka miktarını ödemeye yeter mali gücü olması.

3.2.1. Kesinleşmiş Bir Boşanma Kararı

Medeni Kanunun m. 175, “Boşanma yüzünden yoksulluğa düşecek taraf...” ifadesiyle yoksulluk nafakası hakkının doğumu için gerekli olan ilk şartı tanımlamıştır. Öğreti²⁹⁰ ve uygulamada da “boşanmayla veya butlan kararıyla sona ermesi” ölçütü, nafakanın tayin edilmesinde dikkate alınacak kıstaslardan biri olarak kabul edilir.

Anılan hükümde her ne kadar yoksulluk nafakası için boşanma zorunlu tutulmuş olsa da batıl evliliklerin iptali durumunda da nafaka istenebileceği düzenlenmiştir. TMK m. 158/2'ye göre:

“... Eşler arasındaki mal rejiminin tasfiyesi, tazminat, nafaka ve soyadı hakkında boşanmaya ilişkin hükümler uygulanır.”

Madde metninden evliliğin yalnızca boşanmayla sonuçlanması durumunda değil de butlan halinde de nafaka hakkının gündeme gelebileceği sonucuna ulaşılır.

Medeni Kanunun düzenleniş sıralamasında batıl evliliklerin daha önce yer almasına rağmen, TMK m. 175'te sadece boşanma kavramına yer verilmesi kanaatimizce yerinde değildir. TMK'nın 175'inci maddesinden yoksulluk nafakasının yalnızca boşanma ile sona eren evlilikler ile sınırlı olacağı sonucuna ulaşılmaktadır. Oysaki,

---

Belirlenen duruma göre, yoksulluk nafakası takdiri için önce boşanmaya hükmedilmek ve sonrada olayda diğer üç şartın gerçekleşmiş olup olmadığı araştırılarak sonucuna göre karar vermek gerekmektedir.

Bu üç unsur ise şunlardır.

- Bu konuda hüküm tesisi için öncelikle istek olması gerekmektedir. Talep yazılı şekilde ve hatta sözlü olarak da yapılabilir. Ancak, hukuki sonuç doğurabilmesi için sözlü isteklerin mahkeme tutanağına geçirilmesi zorunludur.
- İstekte bulunanın, boşanmaya sebep olan olaylarda diğer eşten daha ağır kusuru olmaması lazımdır. Başka bir anlatımla nafaka isteyen boşanmada kusursuz olması en azından kusurunun diğer eş ile eşit düzeyde bulunması gerekmektedir. Şayet boşanma istek sahibinin tam ya da baskın kusuru ile gerçekleşmemiş ise kendisine yoksulluk nafakası takdiri mümkün değildir.
- Üçüncü koşulda nafaka isteyen, boşanma yüzünden yoksulluğa düşeceğinin gerçekleşmesidir. ...”

(**Tutumlu**, Boşanma Yargılaması Hukuku, s. 1288-1289).

290 **Tekinay**, s. 263; **Feyzioğlu**, s. **Kılıçoğlu**, s. 134; **Yağcı**, s 323, **Öcal**, s. 32.

158'inci madde, batıl evliliklerde de nafaka hakkının gündeme geleceğini açıkça ifade etmiştir. Ayrıca, yoksulluk nafakasının maksadı evlilik akdinin sona ermesinden sonra yoksulluğa düşecek eşi korumak olduğu düşünüldüğünde, m. 175'te "boşanma" kelimesinin kullanımı doğru olmamıştır. Kanaatimizce, "boşanma" ifadesi yerine 155'inci maddeyi de kapsayan "evlilik birliğinin sona ermesi" kavramına yer verilmesi daha doğru olurdu. Ancak, çalışmada kanun metnine sadık kalarak yoksulluk nafakasının şartlarından bir olarak "boşanma" ifadesi kullanılacak olsa da bu bölüm boşanma ve batıl evlilikler olacak şekilde bağımsız iki başlık altında incelenecektir.

3.2.1.1. Boşanmada

Eşlerin hayatta oldukları hallerde, evlilik birliğini sonlandıran en yaygın yöntem, boşanmadır. Boşanma, eşlerin sağlıklarında kanunda sayılı sebeplerden birine dayanarak açacağı davayla, evliliğin hâkim kararıyla sona ermesi olarak tanımlanır.²⁹¹ Kanun koyucu, Medeni Kanunun genel ruhuna uygun olarak boşanmanın tanımına yer vermek yerine boşanmanın kendisiyle ilgili mevzuatta ayrıntılı bir düzenleme yapmayı daha doğru bulmuştur.²⁹²

Boşanma davasının sonuçları, genel olarak, eşlerle ilgili sonuçları, çocuklarla ilgili sonuçları ve mali sonuçları olacak şekilde üç başlık altında toplanmaktadır.²⁹³ Yoksulluk nafakası, boşanmanın mali sonuçları arasında yer alır. Yargıtay Genel Kurulu'nun 30.05.1990 tarih ve 2-223/334 sayılı kararında "yoksulluk nafakasının boşanma davasının bir eki" niteliğinde olduğu ve nafaka talebinin "boşanma davasının sonucuyla kesin bağıllık içinde" olduğu vurgulanmıştır.²⁹⁴ Tutumlu da yoksulluk nafakasının yasal düzenlenmesinde geçen "boşanma yüzünden yoksulluğa düşecek taraf..." ifadesinin yoksulluk nafakası ile boşanma arasındaki "organik bağlantı"yı işaret ettiğini ifade eder.²⁹⁵

291 Oğuzman/Dural, s. 112; Yıldırım, s. 64; Dural/Öğüz/Gümüş, s. 104; Öcal, s. 32; Özşenol, s. 22; Akıntürk/Ateş, s. 235.

292 Öztan, s. 644; Uzun, s. 22; Öcal, s. 32.

293 Akıntürk/Ateş, s. 290; Dural/Öğüz/Gümüş, s. 140. Boşanmanın hukuki sonuçlarını farklı tasniflere tabi tutan yazarlar için *bkn.* Saymen/Elbir, s. 269; Velidedeoğlu, s. 251; Feyzioğlu, s. 374; Köprülü/Kaneti, s. 189-190; Tekinay, s. 255-291.

294 YHGK, 30.05.1990, 2-223/33 (E.T.: 12.01.2022) (<http://www.hukuki.net/>).

295 Tutumlu, s. 521

Boşanmanın fer'i sonuçlarından biri olan yoksulluk nafakasının doğumu için gerekli şartlardan ilk ve en önemlisi, boşanmanın gerçekleşmiş olmasıdır.²⁹⁶ Boşanma hakkında bir karara varılmadığı sürece, yoksulluk nafakası bakımından bir değerlendirme yapılamaz. Boşanma hükmü kuruluna kadar boşanma davasının tarafı olan eşlerden biri yararına tesis edilecek nafaka, tedbir nafakasıdır (TMK m. 169; İMK m. 118).²⁹⁷ Yoksulluk nafakası, ancak boşanma kararının verilmesinden sonra gündeme gelebilir.

Taraflardan biri yararına yoksulluk nafakası verilmesi yönünde bir hüküm tesis edilebilmesi için, boşanma kararının kesinleşmiş olması gerekir.²⁹⁸ Boşanma kararının kesinleşmesi, nafaka talep edebilmek için değil, nafaka kararı verilebilmesi için aranan bir koşuldur. Zira, boşanmakla yoksulluğa düşecek olan taraf boşanma davasıyla birlikte yoksulluk nafakası isteminde bulunabilir. Hâkim, boşanma kararı kesinleştikten sonra yoksulluk nafakası istemini değerlendirip bir karara varır. Boşanma davasının reddedilmesi durumunda ise, evlilik halen devam ettiği için yoksulluk nafakasına hükmedilemez.²⁹⁹

Mahkeme, boşanma nedeninin ispat edilmesi üzerine, boşanma yerine ayrılığa da hükmedebilir (TMK m. 170/1). Ayrılık halinde evlilik birliği sona ermeyip, devam eder.

296 **Tutumlu**, Boşanma Yargılaması Hukuku, s. 1236; **Özüğür**, s. 448; **Kartal**, s. 34; **Ceylan**, s. 106; **Uzun**, s. 23; **Okyar Karaosmanoğlu**, s. 423; **Kaçak**, s. 144; **Şener**, s. 584; **Ersöz**, s. 468; **Öcal**, s. 33.

"Yoksulluk ve iştirak nafakaları ancak evliliğin sona ermesinden sonra gündeme gelir. Hal böyle olunca mahkemece hüküm altına alınan tedbir nafakalarının boşanmanın reddine ilişkin kararın kesinleşmesinden sonraki dönemde yoksulluk ve iştirak nafakası olarak devamına karar verilmiş olması usul ve yasaya aykırıdır." (Y2HD, 23.01.2012, E. 2010/14473, K. 2012/906) (**Gençcan**, s. 546).

297 "... boşanma ve ayrılık davası devam ettiği sürece maddi imkânları kısıtlı olan eşin bakım ve geçimine diğer eşin katkısını sağlayan tedbir nafakasıdır. Tedbir nafakası, talebe bağlı olmaksızın (resen) takdir edilir ve geçici bir önlem olarak dava tarihinden kararın kesinleştiği tarihe kadar hüküm altına alınır. ... takdir edilen tedbir nafakası, hâkim tarafından yargılama sırasında kaldırılmadığı takdirde boşanma davasında verilen kararın kesinleşmesi ile kendiliğinden sona erer." (YHGK, 05.03.2020, E. 2017/2427, K. 2020/262) (E.T. 04.04.2022) (<https://www.hukukturk.com>).

298 **Köseoğlu/Kocaağa**, s. 186; **Akıntürk/Ateş**, s. 305.

"... kararın kesinleşmesinden itibaren aylık 150,00 TL yoksulluk nafakasına hükmedildiğine göre, boşanma ilamının kesinleşmesine kadar takdir edilen nafaka tedbir nafakası olup, 150,00 TL olarak hükmedilen yoksulluk nafakası ise boşanmanın eklentisi olup, boşanma kararının kesinleşmesinden sonra hüküm ifade eder." (Y12HD, 05.05.2011, E. 2010/27598, K. 2011/8581) (E.T. 04.04.2022) (<https://www.hukukturk.com>). Benzer yöndeki Yargıtay kararları için *bkn.* YHGK, 09.07.2020, E. 2017/2208, K. 2020/575; YHGK, 18.04.2018, E. 2017/1578, K. 2018/791; YHGK, 17.01.2018, E. 2017/3102, K. 2018/46. Yargıtay bir kararında yoksulluk nafakasının evlilik sona erdikten sonra gündeme gelebileceğine karar vermiştir. İlgili karar için *bkn.* Y2HD, 23.01.2012, E. 2010/14473, K. 2012/906 (**Gençcan**, s. 546).

299 "Boşanma davasında, dava veya cevap dilekçesiyle ya da tahkikat sırasında karar verilmeye kadar talep edilebilen yoksulluk nafakası, boşanmanın eki niteliğinde olup, boşanmaya karar verilmesi halinde sonuca bağlanması zorunlu ve boşanmadan sonrası için geçerli bir talep niteliğindedir. Boşanma davası, bozmaya uyularak reddedildiğine göre, artık yoksulluk nafakasına hükmedilmez. ..." (Y2HD, 18.05.2011, E. 2011/8094, K. 2011/8667) (**Gençcan**, s. 566).

Yalnızca, ayrılık kararında sonra eşler ortak konutta birlikte yaşamaz. Evlilik akdi ortadan kalkmadığı için taraflardan biri yararına hükmedilecek nafaka, eşlerin birbirine karşı bakım yükümlülüğünden doğan tedbir nafakasıdır.³⁰⁰ Ayrılık durumunda, boşanma nedeniyle evliliğin sona erdiğinden söz edilemediği için yoksulluk nafakası gündeme gelemez.

Yoksulluk nafakası talepleri, kesinleşmiş boşanma kararına göre değerlendirilir.³⁰¹ Yoksulluk nafakası için gerekli olan diğer kanuni unsurların oluşup oluşmadığı boşanma hükmüne göre incelenir. Eksik olan kısımlar hâkimin davayı aydınlatma ödevi çerçevesinde tamamlanarak, nafaka hakkında bir karar verilir.

Eşlerin Türkiye sınırları dışında, yabancı bir mahkemeye başvurarak boşanmaları da mümkündür. Ancak, yabancı bir yargı merciince verilmiş boşanma ilamının Türkiye’de sonuç doğurabilmesi için bu kararın Türk mahkemeleri tarafından tanıma veya tenfizine karar verilmesi gerekir. Aksi takdirde, boşanan eşler doğrudan bu mahkeme kararına dayanarak boşanmaya veya boşanmanın mali sonuçlarına ilişkin bir talep ileri süremez. Tanıma ve tenfiz kurumları Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanunun³⁰² ikinci bölümünde düzenlenmektedir. Buna göre, hukuk davasına ilişkin yabancı mahkemece verilmiş ve kesinleşmiş bir kararın Türkiye’de uygulanması için yetkili Türk yargı merciince verilmiş tenfiz kararı şarttır (MÖHUK m. 50/1). Ayrıca, böyle bir hükmünün kesin hüküm veya delil olarak adlandırılabilmesi için Türk mahkemelerinin yabancı mahkeme ilamının, tenfiz şartlarını barındırdığını tespit etmesi gerekir (MÖHUK m. 58/1). Yabancı mahkemece verilmiş boşanma kararına istinaden yöneltilecek yoksulluk nafakası talepleri için de öncelikle bu ilamının Türk mahkemelerince tanıma ve tenfizine karar verilmesi gerekir.

---

300 **Çeliktaş**, s. 666.

301 **Kartal**, s. 35; **Ruhi**, s. 71 (Yazar, yoksulluk nafakasının şartlarının varlığının boşanma kararının verildiği tarihe göre belirlenmesi gerektiğini ileri sürer); **Gençcan**, s. 462-463 (Yazar, yoksulluk nafakası istemlerinin değerlendirilmesinde kesinleşmiş boşanma kararının gerekçesinin bağlayıcı olduğunu belirtir).

302 27.11.2007 tarihinde kabul edilen 5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun 12.12.2007 tarihinde 26728 sayılı Resmî Gazete’de yayınlanmıştır.

3.2.1.2. Batıl Evliliklerde

Türk Hukukunda evliliğin butlanı halleri,³⁰³ TMK'de tahdidi olarak 145 ile 160'nci maddeleri arasında düzenlenmiştir. Evliliğin butlanı nedenleri, mutlak ve nispi butlan olacak şekilde iki başlık altında toplanmaktadır.

Medeni Kanunun m. 145'te bir evliliğin mutlak butlan ile batıl olduğunun belirlenmesinde dikkate alınacak ölçütler belirlenmiştir. Buna göre, eşler arasında evlenemeye engel hısımlığın olması, eşlerden birinin evlenmeyi engelleyecek ölçüde akıl hastası olması, evlenme esnasında sürekli bir nedenle ayırt etme gücünden yoksul olması ve evlilik esnasında zaten evli olması hallerde yapılan evlilik mutlak butlan ile batıldır. TMK'nın 148 ile 151'inci maddeleri arasında ise nispi butlan nedenleri sayılmıştır. Yanılma, aldatma ve korkutma ile ayırt etme gücünden geçici yoksunluk durumlarından birinin varlığı, yapılan evliliği nispi butlanla sakat hale getirecektir.

Ancak gerek mutlak gerek de nispi butlan hallerinden birinin varlığı durumunda, hâkimin kararına kadar batıl evlilik, gerçek bir evliliğin bütün hüküm ve sonuçlarını doğurur (TMK m. 156). Burada, tesis edilecek hüküm boşanma olmayıp, iptal kararıdır. Ne var ki, iptal kararının eşler açısından sonuçlarını düzenleyen TMK m. 158/2'ye göre, batıl evliliğin tarafları arasındaki nafaka ve tazminat konusunda boşanmaya ilişkin maddelerin uygulanır.³⁰⁴ Ayrıca, öğretide³⁰⁵ batıl evliliklerde kötü niyetli tarafın yoksulluk nafakasına hak kazanamayacağı kabul edilir.

303 Evliliğin butlanı hakkında ayrıntılı bilgi için *bkn. Çörtoğlu Koca Sema, Boşanma, Ayrılık ve Evliliğin Butlanı Davaları ile Velâyete İlişkin Davalarda Milletlerarası Yetki Sorunu*, AHBVÜHFD, C. 20, S. 2, 2016, 209-268; **Tekben** Tuğçe, *Evliliğin Mutlak Butlanına İlişkin Bir Yargıtay Kararının Değerlendirilmesi*, YÜHFD, C. 16, S. 2, 2019, 163-214; **Köroğlu** Emre, *Türk Medeni Hukukunda Evliliğin Nisbi Butlanı Sebeplerinden Korkutma*, İHM, C. 80, S. 3, 2022, 925-966; **Akkurt** Sinan Sami, *Türk Medeni Hukukunda Evlenmenin Butlanı, Selçuk Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü/ Özel Hukuk (Medeni Hukuk) Ana Bilim Dalı/ Hukuk Bilim Dalı*, Yüksek Lisans Tezi, 2008.

304 *Kılıçoğlu*, TMK m. 158/2'de evliliğin butlanı halinde boşanmayı düzenleyen hükümlere atıf yapıldığını ve dolayısıyla TMK'nin 175'inci hükmünde açıkça belirtilmese de butlan sebebiyle sona eren evliliklerde de nafakanın gündeme gelebileceğini ifade eder (s.133-134).

305 *Çeliktaş*, evliliğin butlanı halinde nafaka için gereken şartın, meydana gelen zaruret hali ile butlan kararı arasında bir illiyet bağının bulunması gerektiğini ileri sürer. Yazara göre, eşin kötü niyetli olması halinde, zaruret haline kendi kusuru sebebiyle düşmüş olacağı kabul edilmelidir. Bu itibarla, bir kimsenin kendi hatasından yararlanamayacağı dikkate alındığında, Çeliktaş, kötü niyetli eşin yoksulluk nafakası talep etme hakkına sahip olmadığı sonucuna ulaşılacağını belirtir (s. 667). *Özta*n, batıl evliliklerde her iki eşin de iyiniyetli olması durumunda zaruret haline düşecek olan tarafa yoksulluk nafakası takdir edilebileceğini savunur. Ancak, yazara göre, burada nafaka için aranan şart, butlan kararıyla meydana gelen yoksulluk durumu arasında bir illiyet bağının varlığıdır. Nitekim, eşin kötü niyetli olması durumunda yine zaruret hali butlan kararı dolayısıyla doğacağı için butlan ile yoksulluk durumu arasında illiyet bağı

3.2.2. Taraflardan Birinin Talebi

3.2.2.1. Talebin Şekli

Boşanma kararı kesinleştikten sonra, mahkeme taraflardan birinin yoksulluğa düşeceğinden bahisle kendiliğinden yoksulluk nafakasına karar veremez. TMK m. 175/1'de boşanma dolayısıyla yoksulluğa düşen taraf "...nafaka isteyebilir" diyerek, yoksulluk nafakasının ancak talep üzerine karar verilebilecek bir nafaka türü olduğunu açıkça vurgular. Dolayısıyla, boşanan eşlerden biri tarafından yöneltilen nafaka istemi, yoksulluk nafakası tayin edilmesinde gerekli şartlardan biridir.³⁰⁶

Talep zorunlu bir unsur olduğu için, taraflardan birinin isteği olmadıkça yoksulluk nafakası hakkında karar verilemez; aksi durumda böyle bir hüküm usul ve yasaya aykırı olur.³⁰⁷ Ancak, görülmekte olan bir boşanma davasında istemde bulunulmadığı halde nafakanın reddine karar verilmiş ve boşanma kararı kesinleşmişse, ret kararı sonradan açılacak yoksulluk nafakası davası için kesin hüküm niteliği taşır.³⁰⁸ Kesin hüküm, dava şartı olması dolayısıyla kararı veren mahkeme de dahil tüm mahkemeler bakımından bağlayıcıdır (HMK m.114/1-i). Yeni açılan bir davayla, kesin hüküm niteliğine haiz bir ilamın sonuçlarını değiştirecek şekilde karar verilmesi mümkün

---

kurulacaktır. Ancak, bu durumda taraflardan birinin kendi kusuru ile yoksulluğa düştüğü dikkate alındığında, bir kimsenin kendi hatasından faydalanamayacağı göz önüne alınarak kötü niyeti eşin bu durumdan istifade edemeyeceği için kötü niyetli tarafın yoksulluk nafakasına hak kazanamayacağı sonucuna varılacaktır (s. 205).

306 **Doğan**, s. 77; **Akıntürk/Ateş**, 2019 s. 303; **Kılıçoğlu**, Aile, s. 134; **Uzun**, s. 58; **Şahin**, s. 89; **Odabaşı**, s. 55; **Dural/Öğüz/Gümüş**, s. 156; **Serin Of**, s. 77; **Hamzaçebî**, s. 33; **Okyar Karasmanoğlu**, s. 424; **Öztan**, s. 836; **Ersöz**, s. 467-468; **Arkan Serim**, s. 288; **Memişoğlu Bozan**, s. 63; **Baran Celep**, s. 101; **Bozovalı**, s. 70; **Çitak**, s. 26; **Gelmez**, s. 108; **Günçan**, s. 60; **Özyazgan**, s. 37; **Medar**, s. 71-72; **Ruhi**, s. 78; **Arbek**, s. 140; **Demir**, s. 44; **Ceylan**, s. 16.

"Görüldüğü üzere, boşanma yüzünden yoksulluğa düşecek olan eşin, kusuru daha ağır olmamak şartıyla geçimi için diğer eşten mali gücü oranında süresiz olarak yoksulluk nafakası isteyebilmesi için öncelikle bu konuda bir talebin bulunması gerekir. Talep yazılı şekilde ve hatta sözlü olarak da yapılabilir. Ancak hukuki sonuç doğurabilmesi için sözlü isteklerin mahkeme tutanağına geçirilmesi zorunludur." (YHGK, 18.09.2013, E. 2013/2-231, K. 2013/1370) (E.T.: 23.01.2022) (<https://www.turkhukuk sitesi.com/showthread.php?t=3287>).

307 "Usulü dairesinde talep mesbuk olmadığı halde yoksulluk nafakasına re'sen hükmedilmesi yolsuzdur." (Y2HD, 13.09.1937, E. 2964, K. 3006) (**Arslan**, s. 193); "Davacı kadının miktarı da açıklanmak üzere açık bir yoksulluk nafakası talebi bulunmamaktadır. Buna rağmen yoksulluk nafakasına karar verilmiş olması; usul ve yasaya aykırı olup bozmayı gerektirmiştir." (Y2HD, 15.06.2011, E. 2011/10218, K. 2011/10649) (**Gençcan**, s. 547).

308 "Davacı yoksulluk nafakası talep etmemiştir. Talep olmadığı halde yoksulluk nafakasının reddine karar verilmiş olması; davacının bu konuda daha sonra açabileceği dava bakımından kesin hüküm oluşturacağından; usul ve yasaya aykırı olup, bozmayı gerektirmiştir." (Y2HD, 26.09.2011, E. 2010/12763, K. 2011/14042) (**Gençcan**, s. 556).

değildir.³⁰⁹ Bu nedenle, yoksulluk nafakası isteminin mahkemece reddedilmesi durumunda, söz konusu karar kesin hüküm teşkil ettiği için yeniden nafaka talep edilemez.

Hâkimin yoksulluk nafakası hakkında bir karara varabilmesi için taraflardan birinin yoksulluk nafakasına dair bir talebinin bulunması zorunlu olsa da nafaka talebi için özel bir şekil şartı yoktur. Taraflar nafaka istemini, dava veya cevap dilekçesinde belirtebileceği gibi duruşma esnasında yazılı veya sözlü olarak da beyan edebilir. Ancak, sözlü isteklerin sonuç doğurabilmesi için mahkeme tutanağına yazılması gerekir.³¹⁰

TMK m. 175/1'den açıkça anlaşıldığı üzere, yoksulluk nafakası talep edebilecek kişiler daima boşanan eşlerdir.³¹¹ Boşanan taraflar dışında, mirasçılar veya -vekili hariç- üçüncü bir kişi nafaka isteminde bulunamaz.³¹² Ayrıca, yoksulluk nafakası boşanmanın mali sonuçlarından biri olduğu için, boşanma kararı kesinleşinceye kadar davanın her aşamasında harca tabi olmaksızın ileri sürülebilir.³¹³ Boşanma davasından ayrı, bağımsız bir davayla da nafaka istenebilir (TMK 177).³¹⁴

Boşanma davası devam ederken talep edilen nafakanın türü, taraf beyanlarındaki belirsizlik nedeniyle anlaşmazlığa yol açabilir. Öğretide bir görüşe göre, dava esnasında yapılan nafaka istemlerinde “*yoksulluk nafakası*” deyimine yer verilmesi zorunlu değildir.³¹⁵ “*Sürekli nafaka*” veya “*ömür boyu nafaka*” biçimindeki talepler, yoksulluk nafakası talebi olarak değerlendirilmelidir.

309 Y3HD, 28.06.2012, E. 2012/11364, K. 2012/16412 (Özüğür, s. 476-477).

310 Y2HD, 12.04.1977, E. 1977/1978, K. 1977/3081 (Bulut Harun, Aile Hukukunda Velayet (Çocukla Kişisel İlişki Kurulması) ve Nafaka Davaları, İstanbul 2007, s. 101); YHGK, 22.12.2010, E. 2010/2-649, K. 2010/683 (E.T.: 23.01.2022) (<https://www.turkhukuk sitesi.com/serh.php?did=12594>).

311 Çeliktas, s. 667.

312 Ayrıntılı bilgi için *bkn.* 1.3.

313 Şener, s. 547; Hamzaçebi, 23-53, s. 34; Dural/Öğüz/Gümüş, s. 156; Ceylan Ebru, *Geçmişten Bugüne Yargıtay Kararlarında Yoksulluk Nafakası Talebinde Etkili Olan Unsurları Değerlendirme*, İBD, C. 92, S. 5, 2018, 15-32, s. 16.

314 Ayrıntılı bilgi için *bkn.* Başlık 4.1.1.

315 Tutumlu, s. 520; Kaçak, s. 216-217; Baran Celep, s. 101; Çitak, s. 26; Demir, s. 46; Doğan, s. 77; Firtına, s. 99; Uzun, s. 59; Bulut, Tez, s.130; Ersöz, s. 470.

Yargıtay uygulamasında, nafakanın türünde uyuşmazlık çıkması halinde hâkimin durumu açıklattırması gerektiği kabul edilir.³¹⁶ Yüksek Mahkeme bazı kararlarında ise, açıkça bahsedilmese de “*nafaka istiyorum*”,³¹⁷ “*talepte bulunan ev hanımıdır, bir işi ya da yapabileceği bir mesleği yoktur*”,³¹⁸ “*başka türlü geçinmelerini sağlaması ve iş bulup çalışması olanaksız*”³¹⁹ şeklindeki beyanları yoksulluk nafakası olarak yorumlamıştır.

3.2.2.2. Talebin Miktarı

Yoksulluk nafakası talebinin kabul edilebilir olması için, nafaka miktarını da içerecek şekilde mahkemeye yöneltilmiş olması gerekir. Öğretide bazı yazarlar, nafaka miktarının da belirtildiği açık bir istem olmadıkça, yoksulluk nafakası takdir edilemeyeceğini ileri sürmektedir.³²⁰ Yargıtay ise, miktarın bildirilmemiş olmasının talepte bulunmamış sayılması anlamına gelmediği görüşündedir.³²¹ Yüksek Mahkeme kararlarında, nafaka miktarının istem sahibine sorularak mahkemece açıklattırıldıktan sonra bir karara varılması gerektiğini vurgular.³²²

316 “Davalı kadın cevap dilekçesinde 250 YTL. nafaka talep etmiştir. Ancak nafaka talebi tedbir, yoksulluk ya da iştirak olarak açıklattırılmamıştır. (HUMK.md. 75) Davalıya talep ettiği nafakanın niteliği açıklattırılmadan yazılı şekilde tedbir, iştirak ve yoksulluk nafakası takdir edilmiş olması bozmayı gerektirmiştir.” (Y2HD, 25.02.2008, E. 2008/5174, K. 2008/2241) (E.T. 22.01.2022) (<https://www.hukukmedeniyeti.org/ictihat/124769/yargitay-2-hukuk-dairesi-e-2007-5174-k-2008-2241/>).

317 YHGK, 18.9.2013, E. 2013/2-231, K. 2013/1370 (Tuna Sıla, *Boşanmanın Mali Sonuçlarından İştirak ve Yoksulluk Nafakası*, İBD, C. 89, S. 2016/3, 2015, 291-307, s. 295).

318 Y2HD, 03.02.2003, 156E-1423 K (Arbek, s. 141).

319 Y2HD, 20.10.2014, E. 2014/9832, K. 2014/20170 (E.T.: 15.01.2022) (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>).

320 Bulut, s. 129; Tutumlu, s. 1290; Perktas Hatice, *Boşanmada Yoksulluk Nafakası, Çankaya Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü/ Özel Hukuk (Medeni Hukuk) Ana Bilim Dalı/ Hukuk Bilim Dalı*, Yüksek Lisans Tezi, 2008, s. 26; Özüğür, s. 297; Memişoğlu Bozan, s. 85; Doğan, Nafaka, s. 78; Ruhi, s. 79.

321 “...Yoksulluk nafakasına hükmedilmek için miktarı da belirtilmek üzere, bu yönde istemde bulunulması gerekir.” Ferman Kıbrıscıklı tarafından yapılan muhalefet şerhinde ise, “Davacı duruşma sırasında açıkça yoksulluk nafakası talebinde bulunmuştur. Nafaka miktarını takdir hâkime ait olmasına göre miktarın açıklanmamış olması istemde bulunmamış sayılmayı gerektirmez. En azından hâkimin miktarı açıklattırması gerekir.” (Y2HD, 09.11.1998, E. 1998/10496, K. 1998/11998) (Yasa Hukuk İçtihat ve Mevzuat Dergisi, C. XVIII, S. 214/9, 1999, s. 1091).

322 İlgili Yargıtay kararları için *bkn.* Y2HD, 13.03.2019, E. 2019/1563, K. 2019/2731; Y2HD, 28.05.2018, E. 2016/19330, K. 2018/6834; Y2HD, 19.03.2018, E. 2016/13976, K. 2018/3512.

“Mahkemece yapılacak iş davalı kadından istediği yoksulluk nafakası miktarını açıklattırarak boşanmaya sebep olan olaylarda kusurlu olmadığı, herhangi bir geliri ve malvarlığının bulunmadığı, boşanma yüzünden yoksulluğa düşeceği hususlarının gerçekleşmiş olması da dikkate alınarak geçimi için uygun miktarda yoksulluk nafakasına hükmetmektir.” (Y2HD, 31.10.2013, E. 103/19621, K. 2013/24516) (E.T.: 15.01.2022) (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>). “Davalının cevap dilekçesindeki beyanları yoksulluk nafakası istemini de kapsamaktadır. Mahkemece yapılacak iş davalıya istediği yoksulluk nafakası miktarını açıklattırarak ve sonucuna göre bir karar vermekten ibaret olduğu aksi düşünce ile istek hakkında olumlu-olumsuz bir karar verilmesi doğru görülmemiştir.” (Y2HD, 06.10.2011, E.

Yoksulluk nafakası miktarının açıklattırılması, hâkimin davayı aydınlatma ödevi arasındadır (HMK m. 31). Hâkim, nafaka olarak istenecek miktarın ne olduğunu talep edene sormalıdır.³²³ Aksi takdirde, istem sahibi yerine kendiliğinden bir miktara karar veremez. Benzer şekilde, yoksulluk nafakasıyla birlikte tazminat talep edilmiş, ancak istemler arasında bir belirsizlik varsa, hâkim talepte bulunan tarafa açıklattırarak belirsizliği giderir.³²⁴

Miktarı da içeren açıkça yapılmış yoksulluk nafakası talebi bakımından davaya bakmakta olan hâkim olumlu veya olumsuz bir karar verir.³²⁵ Hakkında bir sonuca varılmayan ve hükümde yer verilmeyen istem, ilamın kesinleşmesinden sonra zımnen reddedildiği anlamına gelmez. İstem sahibi daha sonradan tekrar nafaka talebinde bulunabilir.³²⁶ Taleple bağlılık ilkesi gereğince hâkim, istenen meblağın üzerinde bir nafaka tayini yapamasa da altında bir değeri yoksulluk nafakası olarak takdir edebilir.³²⁷

2010/13497, K. 2011/15041 (E.T.: 15.01.2022)
(<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>).

323 **Özyazgan**, s. 39; **Kartal**, s. 38; **Güncan**, s. 63; **Çitak**, s. 37; **Bulut**, s. 129.

324 "...Davacı, maddi tazminat ve yoksulluk nafakası olarak 20.000.000.000. TL. istemiştir. Davacıya ne kadar maddi tazminat ne kadar yoksulluk nafakası istediğinin açıklattırılması gerekir." (Y2HD, 06.05.2002, E. 2002/5126, K. 2002/5949) (**Ruhi**, s. 79, dipnot 305)

325 **Ulusoy**, s. 36; **Ruhi**, s. 46; **Perktaş**, s. 28; **Özyazgan**, s. 38; **Odabaşı**, s. 55; **Güncan**, s. 61; **Arkan Serim**, s. 288; **Uzun**, s. 59.

"Davalı-davacı kadının yoksulluk nafakası talebi konusunda olumlu ya da olumsuz bir karar verilmemesi doğru olmamış, bozmayı gerektirmiştir." (Y2HD, 19.12.2013, E. 2013/16929, K. 2013/30163) (E.T.: 16.01.2022) (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>); "Hükümde, istek sonuçlarından her biri hakkında verilen kararın gösterilmesi gerekir. (HUMK.m.389/son) davalı maddi ve manevi tazminat ile tedbir ve yoksulluk nafakası istemlerinde bulunduğu halde; bu istemler hakkında olumlu ya da olumsuz bir karar verilmemesi usul ve yasaya aykırı olup, bozmayı gerektirmiştir." (Y2HD, 26.09.2011, E. 2010/12749, K. 2011/14034) (**Gençcan**, s. 553).

326 "...8.000 TL maddi 4.000 TL manevi tazminatın davacı kocadan alınarak davacıya verilmesine karar verildiği, ancak davacının yoksulluk nafakası talebi hakkında olumlu ya da olumsuz bir karar verilmediği, bu kararında davacı tarafından temyiz edilmediği dava dosyası içeriğinden anlaşılmaktadır. Davada asıl ve yardımcı taleplerinden biri hakkında hükümde karar verilmesi unutulmuş olan davacı, hükmün bu nedenle bozulması için, temyiz yoluna başvurabilir. Ancak davacı, lehine verilmiş olan kararın bir an önce kesinleşmesini sağlamak için taleplerinden biri hakkında karar verilmemiş olması nedeniyle hükmü temyiz etmezse, hakkında olumlu veya olumsuz bir karar verilmemiş olan talep, zımnen reddedilmiş sayılmaz; yani davacı o davada hakkında olumlu veya olumsuz bir karar verilmemiş olan talep için yeni bir dava açabilir. Çünkü hakkında olumlu veya olumsuz bir karar verilmemiş olan hususlarda kesin hüküm söz konusu olmaz.(Baki Kuru HUMK. Cilt 3. Sy 3115-3116) Mahkemenin de kabul ettiği üzere hükmü temyiz etmeyerek, yoksulluk nafakası talebinden zımnen feragat etmiş olmaz. Boşanma davasında davacının yoksulluk talebi hakkında bir hüküm kurulmamış olmakla, davacının ayrı bir dava ile yoksulluk nafakası istemesinde yasal bir engel yoktur." (Y3HD, 05.12.2011, E. 2011/15136, K. 2011/19601) (E.T.: 15.01.2022) (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>).

327 "Davacı kadın dava dilekçesinde 200 TL. tedbir ve yoksulluk nafakası istediği halde, mahkemece talep aşılacak suretiyle 300 TL. tedbir ve yoksulluk nafakasına hükmedilmesi (HMK. md.26) ve istek olmadığı halde maddi tazminat için faize hükmedilmesi doğru görülmemiştir." (Y2HD, 14.01.2013, E. 2012/13503, K. 2013/208) (E.T.: 15.01.2022) (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>); "Hakim tarafların talep sonuçlarıyla bağlıdır; ondan fazlasına veya başka bir şeye karar veremez (HMK. Mad.26/1). Davacı kadın 150 TL yoksulluk nafakasına hükmedilmesini talep etmiştir. Mahkemece aşılarak 175 TL

3.2.2.3. Yoksulluk Nafakası Talebinden Feragat

Tarafların tek taraflı veya karşılıklı olarak yoksulluk nafakası hakkından feragat etmesi de mümkündür. Kural olarak henüz doğmamış bir haktan feragat edilemez. Boşanma davası açılmadan önce yapılan feragat beyanı da nafaka hakkını ortadan kaldırmaz.³²⁸ Ayrıca, boşanma davası esnasında yoksulluk nafakası talebinde bulunulmaması, nafakadan feragat edildiği anlamına gelmez.³²⁹

Boşanma davası esnasında³³⁰ ya da karar verildikten sonra nafakaya ilişkin kısım kesinleşinceye kadar nafaka hakkından feragat edilebilir.³³¹ Yoksulluk nafakası, kaynağını aile hukukundan alan ve şahsa bağlı bir haktır. Böyle bir haktan yalnızca hak sahibi veya vekaletnamesinde açıkça yetkilendirilmesi halinde vekili feragat edebilir.³³² Feragat beyanı, kesin ve açık olarak yazılı veya sözlü şekilde mahkemeye yöneltilir. Kesin hüküm etkisine sahip olan feragat bildirim (HMK m. 311), açıklandığı anda hüküm ve sonuç doğurur. İradeyi sakatlayan hallerden biri olmaksızın yoksulluk

---

yoksulluk nafakasına hükmedilmiş olması usul ve yasaya aykırı olup..." (Y2HD, 10.12.2015, E. 8065, K. 23794) (**Uyar** Talih, **Uyar** Alper, **Uyar** Cüneyt, Türk Medeni Kanunu, Aile Hukuk (MK. 175-202), Cilt II, Ankara 2016, s. 1711).

328 **Uzun**, s. 2013; **Atar**, s.258.

329 "... evlilik birliğinin temelden sarsılmasına sebep olan olaylarda davalı kocanın tam kusurlu olduğu, boşanma davası sırasında talep edilmediği için davacı kadın lehine yoksulluk nafakasına hükmedilmediği, davacı kadının boşanma sonucu yoksulluğa düştüğü; yoksulluk nafakasına hükmedilebilmesi için yasanın aradığı tüm koşulların somut olayda gerçekleştiği anlaşılmaktadır. Davacı kadının boşanma davası sırasında yoksulluk nafakası talebinde bulunmamış olması, yoksulluk nafakasından feragat edildiği anlamına gelmez. O halde mahkemece, tarafların gerçekleşen sosyal ve ekonomik durumları ile, günün ekonomik koşullarına göre; TMK'nın 4.maddesindeki hakkaniyet ilkeside nazara alınarak davacı kadın lehine uygun bir nafakaya hükmedilmesi gerekir..." (Y3HD, 18.03.2013, E. 2013/3807, K. 2013/4556) (E.T.: 16.01.2022) (<https://www.hukukturk.com/>).

330 "Davacı kadın eş dava dilekçesinde "nafaka veya tazminat gibi bir talebimiz yoktur" şeklinde beyanda bulunmuştur. Bu beyan feragat niteliğinde olup feragattan rücu mümkün değildir. Feragat o iradenin açıklandığı anda kesin hükmün sonuçlarını doğurur (HMK md. 307-312). Gerçekleşen bu durum karşısında davacının maddi ve manevi tazminat isteklerinin reddine karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde kabulü usul ve yasaya aykırıdır." (Y2HD, 10.03.2015, E. 2014/19891, K. 2015/4074) (E.T.: 16.01.2022) (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>).

331 "Davacı 06.07.2010 tarihli dilekçesiyle hükmün yoksulluk nafakasına ilişkin kısmı kesinleşmeden hükmolunan yoksulluk nafakasından feragat etmiştir. Yoksulluk nafakası yönünden feragat konusunda bir karar verilmek üzere hükmün bozulmasına karar vermek gerekmiştir." (Y2HD, 20.07.2011, E. 2010/11696, K. 2011/12727) (E.T.: 16.01.2022) (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>); "Davacı 06.07.2010 tarihli dilekçesiyle hükmün yoksulluk nafakasına ilişkin kısmı kesinleşmeden hükmolunan yoksulluk nafakasından feragat etmiştir. Yoksulluk nafakası yönünden feragat konusunda bir karar verilmek üzere hükmün bozulmasına karar vermek gerekmiştir." (Y2HD, 20.07.2011, E. 2010/11696, K. 2011/12727) (E.T.: 16.01.2022) (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>).

332 **Kuru**, s. 3551; **Atar**, s. 258.

nafakasından vazgeçtiğini bildiren taraf, sonradan nafaka talebinde bulunamaz. Feragatten vazgeçmek de mümkün değildir.³³³

Boşanmanın mali sonuçlarından biri olması dolayısıyla boşanma davası esnasında veya öncesinde yoksulluk nafakasına ilişkin anlaşma yapılabilir. Sözleşmede, taraflar nafaka istemediğini hüküm altına almışsa, bu beyan feragat olarak yorumlanır. Anlaşmada nafaka talebinin olmadığını açıkça belirten taraf, daha sonradan yoksulluk nafakası isteyemez.³³⁴ Ancak, anlaşmanın sağlanamaması durumunda taraflar, yönelttikleri feragat söylemleriyle bağlı değildir. Boşanma sebebiyle yoksulluğa düşecek olan kimse, yine nafaka talebinde bulunabilir.³³⁵

Yoksulluk nafakasından vazgeçtiği veya nafaka istemediği şeklindeki söylemlerin feragat niteliğinde olduğu açıktır.³³⁶ Ancak, mahkemeye yöneltilen bazı ifadelerin feragat içeriğine sahip olup olmadığı kesin olarak anlaşılabilir. Yargıtay, duruşma

333 "...Davalı kadın 18.06.2003 tarihli dilekçe ile maddi ve manevi tazminat ile nafaka isteklerinden vazgeçmiştir. Feragat o iradenin açıklandığı anda kesin bir hükmün sonuçlarını doğurur. (HUMK. Md. 91-95) Bundan sonra feragatten vazgeçme hüküm ifade etmez. Gerçekleşen bu durum karşısında maddi tazminat, manevi tazminat ve nafaka isteklerinin reddine karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde kabulü usul ve yasaya aykırıdır." (Y2HD, 07.06.2011, E. 2010/20473, K. 2011/9997) (Gençcan, s. 565).

334 "...Uyuşmazlık, anlaşarak boşanma davasında nafaka isteği olmadığını açıklayan tarafın bu beyanının, boşanma yüzünden yoksulluğa düşmesi nedeniyle açacağı yoksulluk nafakası davasında kendisini bağlayıp bağlamayacağı noktasında toplanmaktadır. Tarafların boşanma sırasında nihai olarak anlaşabildiklerini bildirdikleri ve nafaka isteğinden feragat edildiği, davacının bu beyanında açıkça yoksulluk nafakasından söz edilmemiş ise de kendisini bağlayacağı, anlaşmalı boşanmanın kesinleşmesi ile istenebilecek tek nafakanın çocuklar için iştirak nafakası olduğu, somut olayda, davacının boşanma yüzünden yoksulluğa düştüğünden bahisle nafaka isteyemeyeceği, yerel mahkeme kararının usul ve yasaya uygun olduğu benimsenmiş ve bu nedenle direnme kararının onanması gerekmiştir." (YHGK, 06.03.2013) E. 2012/3-836, K. 2013/306) (E.T.: 28.02.2022) (<https://buken.av.tr/etiket/feragat-beyaninda-acikca-yoksulluk-nafakasindan-soz-edilmemesi/>).

335 "Davacı koca, Türk Medeni Kanununun 166/1. maddesi kapsamında dava açmış, davalı kadın vekili 20.12.2011 tarihli celsede davacı tarafla anlaşabildiklerini, maddi-manevi tazminat ve nafaka taleplerinin bulunmadığını belirtmiş, mahkemece Türk Medeni Kanununun 166/1. maddesi kapsamında tarafların boşanmalarına karar verilmiştir. Hüküm davalı kadının temyizi üzerine dairemizce Türk Medeni Kanununun 166/3 maddesi koşulları oluşmadığı, davacı kocanın tam kusurlu olması nedeniyle davanın reddi gerektiğinden bahisle bozulmuştur. Davalı kadın bozma sonrası birleşen boşanma davası ile boşanma yanında yoksulluk nafakası ile maddi-manevi tazminat talebinde bulunulmuştur. Davalı kadın vekilinin asıl davadaki nafaka ve tazminat istemediğine dair beyanı anlaşmalı boşanmayı sağlamaya yönelik olup, anlaşmalı boşanma sağlanmadığı takdirde bu taleplerden feragat anlamına gelmez. O halde mahkemece kusursuz olan davalı kadının birleşen boşanma davası kabul edilmesine rağmen vekilinin beyanı feragat niteliğinde kabul edilerek yoksulluk nafakası ile maddi ve manevi tazminat taleplerinin münhasıran bu sebeple reddi doğru görülmemiş ve mahkemece toplanan delillere göre kadının yoksulluk nafakası ve tazminat talepleri konusunda karar verilmek üzere hükmün bozulmasına karar vermek gerekmiştir." (Y2HD, 16.12.2014, E. 2014/26449, K. 2014/25794) (E.T. 14.02.2022) (<https://legalbank.net>).

336 "Davalı kadın 15.12.2011 tarihli duruşmada ve 22.12.2009 tarihli dilekçe ile yoksulluk nafakası istemediğini bildirmiştir. Bu beyan yoksulluk nafakası yönünden feragat niteliğinde olup buna rağmen davalı yararına yoksulluk nafakası takdiri usul ve yasaya aykırıdır." Y2HD, 13.09.2011, E. 2010/13867, K. 2011/13270) (Gençcan, s. 562-563).

sırasında veya mahkemeye sunulan dilekçelerde, “*nafaka talebinin olmadığı*”,³³⁷ “*boşanmanın fer’ilerine ilişkin hiçbir talebinin olmadığı*”,³³⁸ “*boşanmak dışında hiçbir hak talep etmediği*”³³⁹ şeklindeki ifadelerin nafakadan feragat anlamına geldiğini kabul etmektedir. Ayrıca, şarta bağlı olarak yoksulluk nafakasından feragat edilmesi de ise mümkün değildir.³⁴⁰

3.2.3. Talep Edenin Daha Ağır Kusurlu Olan Taraf Olmaması

3.2.3.1. Türk Hukuku Bakımından

Türk boşanma hukukuna ilişkin olarak Medeni Kanunda benimsenen ilkelerden biri, kusur ilkesidir. Yoksulluk nafakası bakımından TMK m. 175’te geçen “*kusuru daha ağır olmamak koşuluyla*” ibaresi kusur ilkesinin boşanmadaki yansımalarından biridir.³⁴¹ Türk hukukunda nafaka hakkının oluşması ve miktarının belirlenmesinde, kusurun önemi büyüktür. Modern aile hukukunda kusur ise, yalnızca tazminat istemlerinde söz konusu olması gerektiği, nafaka gibi sosyal boyutu ağır basan bir kurumun kusurdan mümkün olduğunca uzaklaştırılması anlayışı ön plandadır.³⁴²

Yoksulluk nafakası hakkının doğumu için mevzuatta daha ağır kusurlu olmama şartı aranmıştır. Buna göre, nafaka talep edecek tarafın nafaka borçlusuyla eşit kusura veya

337 “Davacı kadın dava dilekçesinde kendisi için nafaka talebinin bulunmadığını belirtmiş, ön incelemede ise 500 TL tedbir ve 500 TL yoksulluk nafakası taleplerinde bulunmuştur. Davacının davalıdan nafaka istemediğini açıklaması, nafaka isteğinden feragat niteliğindedir. Bu beyan davacıyı yoksulluk nafakası konusunda bağlar.” (Y2HD, 08.03.2017, E. 2015/23418, K. 2017/2499) (E.T.: 16.01.2022) (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>).

338 “Davacı 2.3.2010 tarihli oturumda “boşanmanın fer’ilerine ilişkin hiçbir talebinin bulunmadığını” bildirdiği halde, bu beyanı gözetilmeksizin davacı yararına boşanmanın fer’isi olan yoksulluk nafakası takdir edilmesi doğru bulunmamıştır.” (Y2HD, 23.06.2011, E. 2010/10617, K. 2011/11241) (**Gençcan**, s. 563).

339 “...cevap dilekçesi ile boşanmak ve ortak çocuğun velayeti dışında hiçbir hak talep etmediğini belirtmiştir. Davalı kadının bu talebi yoksulluk nafakasından feragat niteliğinde olup...” (Y2HD, 07.04.2021, E. 2021/631, K. 2021/2803) (E.T.: 16.01.2022) (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>).

340 “... “... dilekçemde bildirdiğim nafakaların da karar bağlanmasını isterim, ben şu anda geçici olarak işte çalışıyorum ayda 400 TL alıyorum buradan ayrılırsam davalıya karşı yoksulluk nafakası davası açacağım çocuk için de ayda 200 TL tedbir ve katılma nafakasının davalıdan alınmasını isterim” şeklinde beyanda bulunmuştur. Feragat şarta bağlı yapılamayacağından ve davacı beyanında nafaka hakkını saklı tuttuğundan, kadının bu beyanı yoksulluk nafakasından feragat olarak nitelendirilemez.” (YHGK, 12.06.2013, E. 2012/3-1626, K. 2013/813) (E.T.: 15.01.2022) (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>).

341 **Akıntürk/Ateş**, s. 240.

342 *Tosun’a* göre, örneğin, uzun süren bir evlilikte tüm sorumluluklarını eksiksiz yerine getiren bir eşin kusuru sebebiyle boşanmadan sonra yoksulluğa mahkûm edilmesi gibi sakıncalı sonuçları barındıran kusur ilkesinin, yoksulluk nafakası sisteminden mümkün olduğunca çıkarılması gerekir (s. 60).

ondan daha hafif kusura sahip olması ya da kusursuz olması gereklidir.³⁴³ Kusur değerlendirmesi yapılırken, eski eşlerin boşanmaya sebep olan olaylardaki hareketlerinin ağırlığı yerine, bu fiillerin birbirine nazaran hafif veya ağır olması incelenir.³⁴⁴ Yapılan inceleme sonucunda yoksulluk nafakası tayini hakkında bir karar verilir.

TMK m. 175/1'de kusur unsuruna yer verilmiş olsa da kusurun tanımı yapılmamıştır. Hangi durumların kusur olarak adlandırılacağını içeren yasal bir düzenlemede yoktur. Bu nedenle, kusur unsurunun belirlenmesi Yargıtay kararları incelenerek yapılır.

Hâkim, önüne gelen her somut olayı kusur açısından ayrı ayrı değerlendirir. Boşanmaya yol açan olaylarda diğer tarafa nazaran tam kusurlu³⁴⁵ veya daha ağır kusurlu³⁴⁶ olduğu anlaşılan kimsenin yoksulluk nafakası istemi reddedilir. Yargı içtihatlarında boşanmaya sebep olan olaylarda ağır kusur olarak değerlendirilen bazı davranışlara şunlar örnek verilebilir; eşine hakaret ve beddua etmek,³⁴⁷ eşini ortak konuttan gönderdikten sonra barışmak için çaba göstermemek,³⁴⁸ annesinin evliliğe

343 **Kartal**, s. 46; **Kartöz**, s. 23, 24; **Özüğür**, s. 283; **Topkaya**, s. 52.

344 **Şahin**, s. 84-84; **Bulut**, s. 77.

345 İlgili Yargıtay kararları için bkn. Y2HD, 16.05.2019, E. 2018/7945, K. 2019/6173; Y3HD, 18.10.2017, E. 2016/3928, K. 2017/14144; Y2HD, 08.05.2014., E. 2013/26583, K. 2014/10696.

"...tam kusurlu eş yararına yoksulluk nafakası verilemeyeceği (TMK m. 175) nazara alınmadan, davalı-karşı davacı kadın yararına yoksulluk nafakasına hükmedilmesi doğru olmayıp, bozmayı gerektirmiştir." (Y2HD, 14.01.2021, E. 2020/6055, K. 2021/218) (E.T.: 17.01.2022) (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasilstemciWeb/>).

346 **Arkan Serim**, s. 291; **Baran Celep**, s. 102; **Çitak**, s. 29; **Doğan**, s. 79; **Fırtına**, s. 97; **Gençcan**, s. 455; **Kartal**, s. 46; **Kılıçoğlu**, s. 135; **Memişoğlu Bozan**, s. 64; **Özyazgan**, s. 41; **Bulut**, s. 79.

"Boşanma yüzünden yoksulluğa düşecek taraf, kusuru daha ağır olmamak koşuluyla geçimi için diğer taraftan mali gücü oranında süresiz olarak nafaka isteyebilir. Nafaka yükümlüsünün kusuru aranmaz (TMK md. 175). Mahkemece, evlilik birliğinin temelinden sarsılmasına, ailevi yükümlülüklerini yerine getirmeyen davalının sebebiyet verdiği kabul edilerek koca kusurlu bulunmuştur. Oysa davacının bir başka erkekle ilişkisinde 28.03.2011 tarihinde çocuk doğurduğu, bu çocuğun soybağının davalı tarafında reddedildiği yapılan soruşturma ve toplanan delillerden anlaşılmaktadır. Bu halde, boşanmaya sebep olan olaylarda davacı daha ağır kusurludur. Daha ağır kusurlu taraf lehine yoksulluk nafakasına hükmedilemez. Bu husus nazara alınmadan davacı yararına yoksulluk nafakası tayin ve takdiri doğru bulunmamıştır." (Y2HD, 11.09.2014, E. 2014/6436, K. 2014/17081) (E.T.: 17.01.2022) (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasilstemciWeb/>). Benzer yöndeki Yargıtay kararları için bkn. YHGK, 12.11.2019, E. 2017/965, K. 2019/1158; YHGK, 05.11.2019, E. 2017/1025, K. 2019/1135; Y3HD, 14.05.2015, E. 2014/15802, K. 2015/8633; Y3HD, 18.12.2014, E. 2014/10583, K. 2014/16828.

347 "Mahkemece her iki taraf eşit kusurlu kabul edilerek boşanmaya karar verilmiş ise de; yapılan yargılama ve toplanan delillerden mahkemece tarafların belirlenen kusurlu davranışları yanında, davalı-davacı erkeğin davacı-davalı kadına hakaret ve beddua ettiği de anlaşılmaktadır. Gerçekleşen bu durum karşısında boşanmaya sebep olan olaylarda davalı-davacı erkeğin kadına göre ağır kusurlu olduğunun kabulü gerekir." (Y2HD, 12.01.2016, E. 2015/9457, K. 2016/248) (E.T.: 01.02.2022) (<https://adanabarusu.org.tr/tr/yargitay-kararlari/bosanma-ese-hakaret-ve-beddua-etmek>).

348 "... İstemiyorum, zorla mı, alın götürün başımdan" diyerek kadını ortak konuttan kovan, kadını gönderdikten sonra barışmak için çaba göstermeyen ve kadının anneannesine parmakla ikazda bulunarak "bana bak lan, bana bak" şeklinde saygısız söylemlerde bulunan davalı-karşı davacı erkeğin, erkeğe

ağır müdahalelerine karşın eşin sessiz kalması,³⁴⁹ evlilik birliğinden kaynaklanan yükümlülükleri yerine getirmemek,³⁵⁰ ortak konutu terk etmek,³⁵¹ eşinin ailesini ortak konuta almamak,³⁵² eşine karşı şiddet uygulamak,³⁵³ eşini tehdit etmek,³⁵⁴ ortak çocuk için DNA testi yaptırmak,³⁵⁵ bir başkası ile evlilik dışında gayri resmi ilişki içinde bulunmak,³⁵⁶ evlilik birliği devam ederken bir başkası ile fiilen evliymiş gibi yaşamak.³⁵⁷

“Gözlerini oyarım” diyen, erkeğe hakaret eden ve evlendikten sonra kişisel bakımına dikkat etmeyen davacı-karşı davalı kadına nazaran boşanmaya sebebiyet veren olaylarda daha ağır kusurlu olduğu...” (Y2HD, 09.11.2021, E. 2021/7208, K. 2021/8370) (E.T.: 01.02.2022) (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasilstemciWeb/pf/sorgula.xhtml>).

349 “...erkeğin, annesinin eşine hakaretine ve evliliğe ağır şekilde müdahalesine sessiz kaldığı anlaşılmaktadır. Bu hale göre; evlilik birliğinin temelinden sarsılmasında davalı erkeğin daha ağır kusurlu olduğunun kabulü gerekir.” (Y2HD, 18.03.2021, E. 2020/6902, K. 2021/2415) (E.T.: 17.01.2022) (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasilstemciWeb/>).

350 “Toplanan delillerden; davalının eşine hakaret ettiği, başka erkekle birlikte yaşadığı ve birlik görevlerini yerine getirmediği, davacının da birlik görevlerini yerine getirmediği, boşanmaya neden olan olaylarda davalının ağır kusurlu olduğu anlaşılmaktadır. Bu açıklama karşısında davalı yararına tedbir ve yoksulluk nafakası takdir edilmesi usul ve yasaya aykırıdır” (Y2HD, 14.06.2011, E. 2010/7207, K. 2011/10552) (E.T.: 17.01.2022) (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasilstemciWeb/>).

351 “Terk (TMK.m.164) hukuki sebebine dayalı boşanma davası kabul edildiği takdirde, kusur tamamen haklı bir sebep olmaksızın ortak konuştaki dönmeyen tarafa ait olur. Mahkemece davacı-karşı davalı kocanın terk hukuksal sebebine dayalı boşanma davası kabul edilip, davalı davacı kadının evlilik birliğinin sarsılması (TMK.m.166/1) sebebine dayalı karşı boşanma davası reddedildiğine göre; tam kusurlu davalı-davacı kadın yararına yoksulluk nafakası takdir edilemeyeceği (TMK.mf.175) gözetilmeden, isteğin reddi yerine davalı-davacı kadın yararına yoksulluk nafakası takdiri usul ve yasaya aykırı olup, bozmayı gerektirmiştir.” (Y2HD, 15.01.2014, E. 2013/18185, K. 2014/494) (E.T.: 17.01.2022) (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasilstemciWeb/>).

352 “Kocanın birlik görevlerini yerine getirmediği eşinde şiddet uygulayıp tehdit ettiği, eşinin ailesinin müşterek konuta gelmesini istememektedir. Bu durumda kadının eşini aşağıladığından bahisle eşit kusurlu saymak doğru değildir. Olayda koca daha fazla kusurludur (MY. m. 169, 185, 186).” (Y2HD, 10.05.2013, 12551-13208) (İnal Nihat, Örnek Karar ve Dilekçelerle Açıklamalı Boşanma Nafaka Davaları, Ankara 2021, s. 486).

353 “...davacı-karşı davalı kadının sadakatsizlik olarak kabul edilen kusurlu eyleminin güven sarsıcı davranış niteliğinde bulunduğu; davalı-karşı davacı erkeğin ise mahkemece kabul edilen ve gerçekleşen kusurlu davranışlarının yanında davacı-davalı kadına fiziksel şiddet uyguladığı anlaşılmaktadır. Gerçekleşen bu durum karşısında boşanmaya sebebiyet veren olaylarda davalı-karşı davacı erkeğin, davacı-karşı davalı kadına nazaran daha ağır kusurlu olduğunun kabulü gereklidir.” (Y2HD, 16.01.2019, E. 2018/7792, K. 2019/300). (E.T.: 17.01.2022) (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasilstemciWeb/>).

354 “...eşine fiziksel şiddet uyguladığı, fiili ayrılık döneminde eşini tehdit ettiği, ve birlik görevlerini ihmal ettiği anlaşılmaktadır. Tarafların gerçekleşen kusurlu eylemleri dikkate alındığında, evlilik birliğinin temelinden sarsılmasında iki tarafta kusurlu olmakla birlikte, davacı erkeğin daha fazla kusurlu olduğu...” (Y2HD, 22.02.2018, E. 2016/11025, K. 2018/2353) (E.T.: 18.01.2022) (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasilstemciWeb/>).

355 “...tarafların mahkemece belirlenen ve gerçekleşen kusurlu davranışlarının yanında erkeğin ayrıca eşini birkaç kez evden kovduğu ortak çocuk için DNA testi yapılmasını istediği anlaşılmaktadır. Bu durumda erkeğin boşanmaya sebebiyet veren olaylarda kadına nazaran daha fazla kusurlu olduğunun kabulü gerekir.” (Y2HD, 17.10.2018, E. 2018/3059, K. 2018/11229) (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasilstemciWeb/>).

356 “Toplanan delillerden; davacı-davalı (kadın)ın ortak konutu terk ettiği ve bir başka erkekle yaşadığı anlaşılmaktadır. Mahkemece de bu vakıya sabit kabul edilmiştir. Bu durumda davacı-davalı yararına yoksulluk nafakası hükümlenmesi (TMK.m.175). Öyleyse yoksulluk nafakası isteğinin reddi gerekirken, yazılı şekilde hüküm kurulması doğru bulunmamıştır.” (Y2HD, 10.03.2011, E. 2010/2790, K. 2011/4284) (Gençcan, s. 564).

357 “Davacı kadının yukarıda açıklanan sadakatsizlik eylemiyle bir başka erkekle birlikte yaşamış olduğu gerçeği karşısında; Türk Medeni Kanununun 175. Maddesindeki yoksulluk nafakası verilmesi koşulları

Bahsi geçen fiilleri işleyen kimseye nazaran karşı tarafın davranışları daha hafif nitelikteyse, ağır kusurlu eski eş yararına nafakaya hükmedilmez.

Eski eşlerin boşanmaya neden olan olaylarda eşit kusurlu³⁵⁸ olabilir. Ancak, eşit kusur halinde taraflardan birinin nafakaya hak kazanıp kazanamayacağı mevzuatta açık olarak düzenlenmemiştir.³⁵⁹ Yargıtay, eşit kusur halinde de boşanmakla yoksulluğa düşecek taraf yararına nafaka tayin edileceği görüşündedir.³⁶⁰ Yüksek Mahkemenin vermiş olduğu bazı kararlar incelendiğinde boşanma davasında birlik görevlerini yerine getirmeyen ve eşine hakaret eden taraf ile aynı davranışları sergileyen karşı tarafın,³⁶¹ ailesinin aşağılama ve hakaretlerine sessiz kalan ve ayrı oldukları dönemde eşini aramayan taraf ile eşine küçük düşürücü sözler söyleyen ve birlik görevlerine yerine getirmeyen karşı tarafın,³⁶² eşinin ilk evliliğinden olan çocuğuna yeterli ilgi ve özen göstermeyen taraf ile birlik görevlerini yerine getirmeyen karşı tarafın³⁶³ veya eşine

---

oluşmadığı halde; yazılı şekilde yoksulluk nafakasına hükmedilmesi isabetsiz olup, bozmayı gerektirmiştir” (Y2HD, 09.05.2011, E. 2011/7227, K. 2011/7970) (**Gençcan**, s. 564).

358 Eşit kusur, her iki eş açısından da karşı tarafın eylemlerinin boşanmaya neden olabilecek ağırlıkta olması ve yapılacak incelemesi sonucunda tarafların boşanmaya neden olan olaylardaki kusurlarının birbirine denk, eşit nitelikte olduğunun anlaşılmasıdır (**Turhan**, s. 263).

359 Öğretide eşit kusur halinde yoksulluk nafakası takdir edilebileceği yönündeki görüş hakimdir (**Ersöz**, s. 472; **Kaçak**, s. 154; **Köseoğlu/Kocağa**, s. 190; **Çitak**, s. 243; **Öztan**, s. 838 (Yazara göre, yoksulluk nafakasına ilişkin maddenin düzenlenme amacı, sosyal yardımlaşma amacı taşıdığı için boşanmada eşlerin kusuru eşit olsa bile hakkaniyet gereği yoksulluk nafakasına hükmedilmelidir). Buna karşın, **Turhan**, boşanan eşlerin kusurlarının eşit olması durumunda birini diğerine üstün tutma veya bir tarafa öncelik verme ihtimali söz konusu olmadığını belirtir (s. 263).

360 “...boşanmaya sebep olan olaylarda tarafların eşit kusurlu oldukları, davalı-davacı kadının boşanma yüzünden yoksulluğa düşeceği de sabit olduğuna göre, kadın yararına uygun miktarda yoksulluk nafakasına (TMK m.175) hükmedilmesi gerekirken bu isteğinin reddi doğru olmamış ve bozmayı gerektirmiştir.” (Y2HD, 21.10.2021, E. 2021/6103, K. 2021/7544) (E.T.: 18.01.2022) (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>).

361 “Mahkemece davalı kadın ağır kusurlu kabul edilerek boşanma kararı verilmiş ise de; yapılan soruşturma ve toplanan delillerden; davalı kocanın eşine hakaret ettiği, birlik görevlerini yerine getirmediği, davacı kadının ise birlik görevlerini yerine getirmediği, eşine hakaret ettiği anlaşılmaktadır. Gerçekleşen bu durum karşısında boşanmaya neden olan olaylarda taraflar eşit kusurludur. Hal böyle iken davacının ağır kusurlu kabul edilmesi ve bu hatalı kusur belirlemesi gereğince davacının yoksulluk nafakası talebinin reddi doğru görülmemiştir.” (Y2HD, 01.10.2012, E. 2012/6451, K. 2012/23186) (E.T.: 18.01.2022) (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>).

362 “...ailesinin hakaret ve aşağılamalarına sessiz kalan ve fiili ayrılık döneminde eşini arayıp sormayan, ihtiyaçlarını karşılamayan erkek ile eşine küçük düşürücü sözler söyleyen ve birlik görevlerini yerine getirmeyen kadın eşit kusurludur.” (Y2HD, 08.11.2021, E. 2021/7210, K. 2021/8316) (E.T.: 18.01.2022) (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>).

363 “...kadının, davacının ilk evliliğinden olan ergin olmayan çocuğuna iyi davranmadığı ve şiddet uyguladığı, davacı erkeğin de eşi ile yeterince ilgilenmeyerek birlik görevlerini yerine getirmede ihmal gösterdiği gerekçesiyle boşanmaya sebebiyet veren olaylarda kadının, erkeğe nazaran ağır kusurlu olduğu kabul edilmişse de; yapılan yargılama ve toplanan delillerden, kadına yüklenen şiddete yönelik vakıanın ispat edilemediği ve bu vakıanın kadına kusur olarak yüklenemeyeceği fakat kadının davacının ilk evliliğinden olan çocuğuna yeterli ilgi ve özeni göstermediği anlaşılmaktadır. Bu durumda; evlilik birliğinin sarsılmasında tarafların eşit kusurlu olduğunun kabulü gerekir.” (Y2HD, 10.11.2021, E. 2021/6790, K. 2021/8390) (E.T.: 18.01.2022) (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>).

ağır hakaretler eden taraf ile eşini döven karşı tarafın³⁶⁴ boşanmada eşit kusurlu olarak kabul edildiği görülmektedir.

Medeni Kanunda yoksulluk nafakası bakımından talep sahibinin daha ağır kusurlu olmaması ölçütü kabul edilmesine karşın, yükümlüsü için kusur aranmamıştır (TMK m. 177/2). TMK m. 175/2'de açıkça nafaka borçlusunun kusurunun aranmayacağı söylemiyle, nafaka yükümlüsünün kusursuzluk haline hukuki bir sonuç atfedilmemiştir. Bu nedenle, nafaka borçlusunun kusursuz olduğunu ileri sürmesi, onu yoksulluk nafakası ödemekten kurtaramaz.³⁶⁵ Ancak, burada önemli olan nokta, her iki tarafın da kusursuz olması gerektiğidir. Nitekim, kusursuz eski eş karşısında az da olsa boşanmada bir kusuru olan taraf yararına, nafaka takdiri yapılması söz konusu olamaz.

Yasal düzenlemede yoksulluk nafakası yükümlüsünün kusuru aranmadığı için karşı tarafın da kusursuz olması şartıyla herkes nafaka mükellefi olabilir. Örneğin, akıl hastalığı nedeniyle açılan boşanma davasında, boşanmaya yol açan akıl hatası eş olsa da diğer taraf yoksulluk nafakası isteyebilir. Akıl hastası eşin nafaka ödemesi hakkaniyete aykırı değilse, yoksulluk nafakası ödemekle yükümlü tutulabilir.³⁶⁶ Benzer

364 "...Davalının muhtelif yer ve zamanlarda eşine karşı ağır hakaretlerde bulunduğu, kocanın da davalıyı dövdüğü sabittir. Geçimsizlikte eşler eşit kusurludur. Kadının hiçbir mal varlığı ve geliri yoktur. Boşanma sonucu yoksulluğa düşeceği açıktır. O halde Mahkemece, tarafların gerçekleşen sosyal ve ekonomik durumları, Medeni Kanunun 4. Maddesindeki hakkaniyet ilkesi dikkate alınarak uygun bir miktar nafakaya hükmedilmesi gerekir." (Y2HD, 22.10.1992, 9427/10145) (**Tutumlu**, s. 526). Yargıtay'ın bu kararına katılmamaktayız. Fiziksel şiddet uygulan kimseyle, hakaret eden kişinin fiillerini birbirine denk kabul etmek hakkaniyete uygun olmaz.

365 **Köprülü/Kaneti**, s. 194; **Feyzioğlu**, s. 398; **Ersöz**, s. 472; **Bozovalı**, s. 68 (Yazara göre, yoksulluk nafakasının bir ceza veya tazminat mahiyetine sahip olmadığı düşünüldüğünde kanun koyucunun böyle bir düzenleme yapması çok olağandır); **Özkan Nihat**, Hukuk Rehberi, Cilt I, Ankara 1999, s. 15; **Öztan**, s. 839; **Dural/Öğüz/Gümüş**, s. 149; **Çeliktas**, s. 672 (Yazar, hak ve adalet duygularıyla hareket edilmesi sebebiyle, nafaka yükümlüsü bakımından kusur aranmadığı görüşündedir). Bu yönde Yargıtay kararları için *bkn.* Y2HD, 24.01.2013, E. 2012/26787, K. 2013/1726; Y2HD, 27.01.2011, E. 2010/21473, K. 2011/1488; Y2HD, 10.04.2003, E. 2003/4078, K. 2003/5167.

"Mahkemenin de kabulünde olduğu üzere tarafların boşanmayı gerektirecek kusurlu bir davranışları kanıtlanamamıştır. Yoksulluk nafakasında nafaka yükümlüsünün kusuru aranmaz (TMK. md. 175/2). Boşanma ile yoksulluğa düşeceği anlaşılan davalı kadının yoksulluk nafakası talebinin miktar yönünden açıklattırılması ve kadın lehine yoksulluk nafakasına hükmedilmesi gerekirken, yazılı şekilde hüküm tesisi usul ve yasaya aykırı olup bozmayı gerektirmiştir." (Y2HD, 24.11.2013, E. 2012/26787, K. 2013/1726) (E.T.: 18.01.2022) (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>).

Aksi yönde: "Kanun koyucu, aslında bu düzenlemenin birinci fıkrasında, kusuruyla boşanmaya sebebiyet veren tarafın yoksulluk nafakası talep edemeyeceğini, buna karşın ikinci fıkrada ise, kusur sebebine dayanmayan boşanma sebebinde nafaka yükümlüsünün kusurunun aranmayacağını kastetmiştir. Kanımızca, kanun koyucu, yoksulluk nafakasına ilişkin düzenlemeyi yaparken, boşanan tarafların kusurlarıyla ilgilenmekten ziyade, boşanma sonucunda yoksulluğa düşen taraf, diğer taraftan mali gücü oranında ve hakkaniyete uygun bir nafaka talebinde bulunabilir şeklinde bir düzenleme yapması daha isabetli olurdu. Nitekim, İsviçre kanun koyucusu, yoksulluk nafakasına ilişkin düzenlemede tarafların kusuruna hiç değinmemiştir (ZGB. Art. 125/1)" (**Arbek**, s.141-142).

366 **Akıntürk**, Boşanma, s. 192; **Akıntürk/Ateş**, s. 303; **Ersöz**, s. 466; **Erol Yasemin**, *Akıl Hastalığına Dayalı Boşanma*, SÜHFD, C. 19, S. 1, 2011, 119-150, s. 142-143.

şekilde, -nafakanın takdiri için gerekli koşulların oluşması kaydıyla- akıl hastası eş yararına nafaka tayin edilmesi mümkündür. Burada, boşanmaya sebep olan tarafın akıl hastası eş olması, lehine nafaka takdir edilmesini engellemez.³⁶⁷ Her iki tarafında akıl hastası olması durumunda da yoksulluk nafakası gündeme gelebilir.³⁶⁸

Boşanma davasıyla birlikte talep edilen yoksulluk nafakası bakımından kusur incelemesi, boşanma kararında tespit edilen kusur durumuna göre yapılır. Bu kural, boşanmadan bağımsız açılan nafaka davalarında yapılacak kusur araştırması için de geçerlidir. Aralarında hukuki bir neden birliği olmasa da yoksulluk nafakasının boşanma davasının eki niteliğinde olması, ikisi arasında biri olmadan diğerinin olamayacağı şeklinde sıkı bir ilişki yarattığı kabul edilir.³⁶⁹ Boşanma davasında tespit edilen kusurluluk durumu, ayrı bir davayla istenen yoksulluk nafakasının belirlenmesinde kesin delil ve kesin hüküm teşkil eder.³⁷⁰ Buna göre, boşanma davasında ağır kusurlu olduğu anlaşılan tarafın ayrı bir davayla yönelttiği yoksulluk nafakası istemi reddedilir.

Yabancı mahkemece verilmiş boşanma kararı, Türk mahkemeleri tarafından tanıma ve tenfiz kararı verildikten sonra yoksulluk nafakası davasında dikkate alınabilir. Tanıma ve tenfizi yapılmayan yabancı mahkeme hükümlerine atıf yapılarak nafaka davasında tarafların kusuru tespit edilemez.³⁷¹ Ancak, yabancı ilamda tarafların kusur durumlarına

---

"Davalının doğuştan akıl hastası olduğu, sabit ve düzenli bir işinin, gelirin ve malvarlığının bulunmadığı, akli durumu nedeniyle başkalarının bakımına ve yardımına muhtaç olduğu anlaşılmaktadır. Kendisi başkalarının yardım ve bakımına muhtaç olan kişinin yoksulluk nafakası ödemekle yükümlü tutulması hakkaniyete aykırı bulunmuştur." (Y2HD, 12.07.2012, E. 2012/561, K. 2012/19749) (E.T.: 16.02.2022) (<https://www.hukukturk.com/>).

367 **Köprülü/Kaneti**, s 194.

368 **Gençcan**, s.457.

369 YHGK, 28.03.2012, E. 2011/2-890, K. 2012/239 (E.T.: 16.02.2022) (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/pfsorgula.xhtml>).

370 "Her ne kadar boşanma davası ile TMK'nın 178. maddesine göre devam edilen dava konularının, birbirinden farklı olmasına rağmen; her iki davanın temelini de taraflar arasındaki evlilik birliğine dayalı hukuki ilişkiden kaynaklandığı, yukarıda da açıkça vurgulandığı üzere; aynı taraflar arasında, aynı hukuki ilişkinin temelini oluşturan sebebe dayalı olarak açılan ve sonuçlanan "kesin hüküm nedeniyle oluşan kesin delilin" tarafları ve hâkimi bağladığı, artık kesin delil ile kanıtlanan olayların hukuksal açıdan doğru olarak kabul edilmesinin zorunlu olduğu, hâkimin kesin delilleri takdir yetkisinin bulunmadığı gibi ayrıca TMK'nın 178 . maddesine göre açılmış veya somut olayda olduğu gibi taraflar arasında boşanma kararının kesinleşmiş olması nedeniyle davaya tazminatlar ve yoksulluk nafakası yönünden devam edilmesinin zorunlu hâle gelmesi nedeniyle devam edilen davaların, boşanma davasının devamı niteliğinde olduğu, artık bu davada hâkimin, boşanma davasıyla belirlenen kusurlu davranışların boşanmaya sebep olması nedeniyle boşanma davasında belirlenen kusur belirlenmesi ile bağlı olduğu, başka bir ifadeyle boşanma kararında taraflarca gerçekleştirildiği kabul edilerek kesinleşen kusurlu davranışların, TMK'nın 178. maddesine göre devam edilen davada kesin hüküm oluşturacağı, hâkimin boşanmaya sebep olan olaylar yönünden yeniden bir kusur belirlenmesi yaparak nafaka ve tazminatlara ilişkin karar veremeyeceği açıktır." (Y2HD, 04.11.2020, E. 2017/2291, K. 2020/845) (E.T.: 16.02.2022) (<https://www.hukukturk.com/>).

371 "...Taraflar arasında tanıma ve tenfizine karar verilen ve kesinleşen boşanma kararlarının gerekçesine göre davacı kadının ağır kusurlu olduğu anlaşılmıştır. Bu yön gözetilmeden davacı kadın yararına

ilişkin bir açıklama yer almıyorsa, mahkeme ayrıyeten delil toplayarak boşanan eşlerin kusurlarını inceler.³⁷²

3.2.3.2. İsviçre Hukuku Bakımından

2000 yılında gerçekleştirilen revizyonla birlikte İsviçre boşanma hukukunda kusur ilkesi terk edilmiştir.³⁷³ Yapılan yenilikle paralel olarak İMK m. 125'te yer alan boşanma

---

yoksulluk nafakası, maddi ve manevi tazminata hükmedilmesi doğru bulunmamıştır.” (Y2HD, 15.05.2006, E. 2006/986 K. 2006/7515) (E.T.: 18.01.2022) (<https://karararama.yargitay.gov.tr/Yargitay/BilgiBankasiIstemciWeb/>); “Toplanan delillerden tarafların Belçika ülkesinde boşandığı, boşanmaya ilişkin bu kararın 10.09.2013 tarihinde kesinleştiği anlaşılmaktadır. Belçika ülkesinde boşanma kararı, tarafların biraraya gelmemeleri sebebiyle verildiğinden, taraflar boşanmaya sebep olan olaylarda eşit kusurlu kabul edilmelidir. Boşanma yüzünden yoksulluğa düşecek taraf, kusuru daha ağır olmamak koşuluyla geçimi için diğer taraftan mali gücü oranında süresiz olarak nafaka isteyebilir. Nafaka yükümlüsünün kusuru aranmaz. (TMK.m.175) Toplanan delillerle, boşanmaya sebep olan olaylarda davalı- karşı davacı kadının daha ağır kusurlu olmadığı, herhangi bir geliri ve malvarlığının bulunmadığı, boşanma yüzünden yoksulluğa düşeceği gerçekleşmiştir. O halde, davalı-karşı davacı kadın yararına geçimi için uygun miktarda yoksulluk nafakası takdiri gerekirken isteğin reddi doğru görülmemiştir.” (Y2HD, 07.05.2015, E. 2015/1627, K. 2015/9544) (**Gençcan**, s. 545).

372 “Davacının boşanmanın eki niteliğindeki maddi ve manevi tazminat ve yoksulluk nafakası talebi, mahkemece reddedilmiştir. Redde gerekçe olarak, “yabancı mahkemenin 15 Ekim 2009 tarihli tedbir nafakasına ilişkin kararında tarafların anlaşması ile nominal yoksulluk nafakası miktarının belirlendiği, aynı zamanda tazminat ve mal varlığına ilişkin de tarafların anlaşması üzerine ret kararı verildiği, söz konusu kararın varlığına ilişkin de tarafların anlaşması üzerine ret kararı verildiği, söz konusu kararın varlığına rağmen davacının yeniden aynı talepte bulunmasının iyi niyetle bağdaşmadığı” gösterilmektedir. Gerekçenin dayandırıldığı 15.10.2009 tarihli yabancı mahkeme kararının, boşanmanın eki niteliğindeki talepler bakımından tarafları bağlayıcı nitelikte ve “kesin hüküm” kabul edilebilmesi için Türkiye’de usulünce tanınmış olması zorunludur. Bu karara ilişkin verilmiş bir tanıma kararı mevcut değildir. Tanınan sadece yabancı mahkemece verilmiş bulunan 08.08.2008 tarihli boşanma kararıdır. Öyleyse yabancı yetkili makamca boşanmadan ayrı ve ondan bağımsız olarak oluşturulan 15.10.2009 tarihli belge, tanınmadıkça içerdiği konular bakımından tarafları bağlayıcı nitelikte sayılmaz. Tanınan ve bu sebeple yabancı mahkemedeki kesinleşme anından itibaren “kesin hüküm” vasfını alan yabancı mahkemece verilen boşanma kararında, tarafların boşanmadaki kusur durumlarına ilişkin bir gerekçe yer almadığına ve boşanmanın tarafların anlaşmasına dayalı olarak gerçekleştiğine ilişkin bir açıklama bulunmadığına göre, boşanmaya bağlı fer’i taleplerin burada sonuca bağlanması mümkündür. Öyleyse, mahkemece yapılacak iş, tarafların varsa ve göstermeleri halinde delillerini toplamak, evlilik birliğinin boşanma ile sona ermesine sebep olan süreçte tarafların hangisinin kusurlu ya da baskın kusurlu olduğunu belirlemek ve davacının maddi ve manevi tazminat talepleri ile yoksulluk nafakası isteğini buna göre karara bağlamaktan ibarettir. Bu husus nazara alınmadan eksik inceleme ile yazılı şekilde hüküm kurulması doğru bulunmamıştır.” (Y2HD, 10.12.2014, E. 2014/8935, k. 2014/25473) (E.T.: 18.01.2022) (<https://karararama.yargitay.gov.tr/Yargitay/BilgiBankasiIstemciWeb/>); “... yabancı mahkemece verilen boşanma kararında, tarafların boşanmadaki kusur durumlarına ilişkin bir gerekçe yer almadığına ve boşanmanın tarafların anlaşmalarına dayalı olarak gerçekleştiğine ilişkin bir açıklama bulunmadığına göre, boşanmaya bağlı fer’i taleplerin burada sonuca bağlanması mümkündür.” (Y2HD, E. 2014/8935, K. 2014/25473, T. 10.12.2014) (E.T.: 18.01.2022) (<https://www.hukukturk.com/>).

373 **Boele-Woelki** Katharina/ **Ferrand** Frédérique/ **Gonzalez Beilfuss** Cristina/ **Lowe** Nigel/ **Jänterä-Jareborg** Maarit/ **Pintens** Walter/ **Martiny** Dieter, Principles of European Family Law Regarding Divorce and Maintenance Between Former Spouses, Oxford 2004, s. 73-742; **Schwenzer/Keller**, s.10; **Schwenzer** Ingeborg/ **Keller** Tomie, Recent Developments in Swiss Family Law, Public and Private International Law Bulletin, Volume: 35, Issue: 1, 1-28, s..17; BGE 119 II 12 (**Kocabaş**, s. 358). Boşanmada kusur ilkesinden vazgeçilmesiyle boşanmada anlaşmalı boşanma veya ayrı yaşama ilkesine (evlilik birliğinin temelden sarsılmış olması karinesi) dayanan sistem kabul edilmiştir (**Demirbaş**, s. 223). İsviçre hukukunda olduğu gibi Türk hukukunda da kusur ilkesine dayalı boşanma sisteminden vazgeçilmesi önerisi için *bkn. Oktay Özdemir*, s. 35-37. Yoksulluk nafakası isteminin kusurdan arındırılması önerisi için *bkn. Tosun*, s. 60-61.

sonrası nafaka kurumu da kusur ilkesinden arındırılmıştır.³⁷⁴ Boşanmaya yol açan olaylardaki kusurlarına bakılmaksızın, taraflardan birinin kendi geçimini sağlama kabiliyetinden yoksun olduğu anlaşılıyorsa yararına nafakaya hükmedilir. Her ne kadar boşanma sonrası nafaka bakımından kusur ilkesi dışlanmış olsa da açıkça hakkaniyetin gerektirdiği durumlarda hâkime nafaka isteminin kabulü konusunda bir sınırlama getirilmiştir. İMK m. 125/3'e göre:

“Özellikle aşağıda sayılı hallerden biri nedeniyle lehine nafaka hükmedilmesi hakkaniyete aykırı olacaksa, istisnai olarak boşanma sonrası nafaka hak kazanan eşin nafaka talebi kısmen veya tamamen reddedilebilir:

- 1- Ailenin geçimine katkıda bulunma görevini büyük ölçüde ihmal etmek,
- 2- Bir kimsenin yoksulluğuna kendi sebep olması,
- 3- Eşine veya ona yakın birine karşı ağır bir suç işlemek.”

İsviçre kanun sistematüğinde nafaka, kusur ilkesinden tamamen bağımsız olarak düzenlenmiş olsa da kanun koyucu, nafaka takdirinin adaletsiz sonuçlara yol açacağı durumlarda nafaka hakkını sınırlamıştır.³⁷⁵ Anılan maddede söz edilen açıkça hakkaniyete aykırı durumlar, örneksene yoluyla sayılmıştır.³⁷⁶ Söz konusu hükümde yer almayan hakkaniyete aykırı hallerde de nafaka talebi reddedilir. Ancak, hakkaniyet kuralı her somut olaya göre çeşitlendirilebilse de kusur ilkesini uygulanabilir hale getirmez.³⁷⁷

İMK m. 125/3'te hakkaniyete aykırı olarak adlandırılmış ilk hal, istem sahibinin ailenin geçimine katkıda bulunma yükümlülüğünü önemli ölçüde ihlal etmesidir. Ailenin giderlerine katılma ödevi hem eve maddi katkıda bulunmayı hem de müşterek çocukların temizlik ve bakım ihtiyaçlarını kapsar. Düzenli olarak sağlanmayan katkı nedeniyle aile büyük sıkıntılar yaşamış olmalıdır.³⁷⁸ Evlilik süresince üzerine düşen görevi yerine getirmeyerek ailesine sorun yaratan bir kimse yararına nafakaya hükmedilmesi adilane olmaz.

374 BGE 127 III 65 (**Kocabaş**, s. 370).

375 İMK m. 125/3'te sayılı haller tahdidi olmayıp, hâkime yol gösterici niteliktedir. Ancak, sayılı haller kusur ilkesine tekrar hayat vermek amacıyla kullanılamaz (BGer 5C.238/2000 (**Kocabaş**, s. 371)).

376 **Kocabaş**, s. 371; **Öcal**, s. 92. Aksi yönde *bkn.* **Medar**, s. 79.

377 **Kocabaş**, s. 371; **Öcal**, s. 92

378 **Medar**, s. 79.

Diğer bir hal ise, nafaka talebinde bulunan kimsenin kendi kusurlu davranışlarıyla yoksulluğa düşmesidir. Boşanma sonrasında ödenecek nafakanın amacı, kendi geçimini sağlayamayan eski eşe destek olmaktır.³⁷⁹ Bu itibarla, bir kimsenin kendi kusuru sebebiyle yoksulluğa düşmesi halinde lehine yoksulluk nafakası hükmedilmesi, hakkaniyete aykırı olması sebebiyle İsviçre kanun koyucunca doğru bulunmamıştır. Kendi yoksulluğuna kendi sebep olan kişinin talebinin reddedileceği veya miktarında indirime gidileceği öngörülmüştür. Boşanma sonrası nafakasının amacı kendi geçimini sağlama kabiliyetinden yoksun olan kimseye katkıda bulunma fikri olduğu düşünüldüğünde kendi kusuruyla yoksulluğa düşen kimse lehine nafaka bağlanması nafakanın esas gayesiyle bağdaşmazdı.

Hakkaniyete aykırı olarak kabul edilen son hal ise, eski eşine veya ona yakın birine karşı ağır bir suç işlenmesidir. Kimsenin kendisine veya bir yakınına karşı büyük bir suç işleyen kişiye nafaka adı altında yardım etmesi beklenemez.

Bu üç hal, İsviçre Medeni Kanunda, hakkaniyete aykırılık teşkil etmesi sebebiyle nafaka hükmedilmesini engelleyen veya nafakanın miktarında indirime gidilmesi sonucu doğuran sebepler olarak düzenlenmiştir. Her ne kadar boşanma sonrasında nafakaya hükmedilmesi için kusur aranmıyor olsa da yukarıda sayılı hakkaniyete aykırı durumların varlığı halinde nafakaya müdahale edilmesi mümkündür.³⁸⁰

3.2.4. Talep Eden Tarafın Boşanma Yüzünden Yoksulluğa Düşmesi

3.2.4.1. Türk Hukuku Bakımından

3.2.4.1.1. Yoksulluk Kavramı

Medeni Kanun'da "*yoksulluğa düşecek*" kişinin yoksulluk nafakası isteyebileceği kabul edilmiştir. Yalnızca yoksulluk içinde olan kimselerin değil de yoksulluğa düşme ihtimali olanlara da nafaka hakkı tanınmıştır. Nafaka isteme hakkı yalnızca yoksulluk içinde bulunanlar ile sınırlı tutulmayıp, yoksulluğa düşme ihtimali olan kişileri de kapsayacak

³⁷⁹ Boele-Woelki/Ferrand/Gonzalez Beilfuss/Lowe/Jäntherä-Jareborg/Pintens/Martiny, s. 71.

³⁸⁰ Medar, s. 80-81.

şekilde düzenlenmiştir.³⁸¹ Dolayısıyla, henüz yoksul olmasa da boşanmadan sonra muhtaç duruma düşme ihtimali olan kimseler de -ispat etmeleri şartıyla-³⁸² yoksulluk nafakası talep edebilir.

Nafakanın adına da isim veren yoksulluk koşulu, mevzuatta açıklanmamıştır. Diğer bir ifadeyle, yoksulluktan ne anlaşılması gerektiği veya hangi koşullar altında bireylerin yoksul sayılacağı konusunda bir yasal düzenleme yoktur. Yoksulluk kavramı bakımından oluşan bu boşluk, öğretide kural içi boşluk olarak değerlendirilmektedir.³⁸³

Somut vakiya uygulanacak yasal hüküm, kanun koyucu tarafından bilerek ve istenerek, ayrıntıya girilmeyerek genel hatlarıyla düzenlenebilir.³⁸⁴ Hâkim takdir yetkisini kullanarak, düzenlemedeki boşlukları somutlaştırır.³⁸⁵ Hâkimin gidermesi gerektiği belirsizlikler, kural içi boşluk olarak adlandırılır.³⁸⁶ Kural içi boşluk, üç başlığa ayrılır: tanımlama, genel klozlar ve atıf yoluyla boşluk.³⁸⁷ TMK m. 175/1'de geçen yoksulluk ifadesinin tanımına yer verilmemesi, söz konusu hüküm açısından tanımlama boşluğu olduğu söylenebilir.³⁸⁸ Yoksulluk nafakası düzenlemesinin uygulanabilir olması, madde metninde açıkça anlaşılmayan söylemlerin izah edilmesine bağlıdır.

381 **Zevkililer/Acarbey/Gökyayla**, s. 1035; **Kaçak**, s. 217; **Baran Celep**, s. 104; **Demirbaş**, s. 228; **Erdem**, s. 201; **Gelmez**, Boşanma, s. 97; **Güncan**, s. 59; **Bulut**, s. 119; **Kartal**, s. 51; **Ruhi**, s. 42; **Serin Of**, s. 81; **Demir**, Yoksulluk, s. 225.

382 "Boşanma yüzünden yoksulluğa düşecek eş için yoksulluk nafakası hükmedilebilmekle birlikte somut olayda eşin yoksulluğa düşeceği kanıtlanamadığına göre bu yolda hüküm kurulması yasaya aykırıdır." (Y2HD, 31.01.1991-10992/1522) (**Kaçak Nazif**, Alfabetik- Özetli A'dan Z'ye Yargıtay İçtihatları Külliyesi, II. Cilt, Ankara 2000, s. 1835).

383 **Antalya Gökhan/ Topuz Murad**, Medeni Hukuk, İstanbul 2020, s. 251; **Altaş Hüseyin**, Medeni Hukuk Başlangıç Hükümleri, Ankara 2020, s. 250; **Öztan**, s. 834.

384 **Akyol Şener**, Medeni Hukuka Giriş, İstanbul 2006, s. 274; **Aktaş Sururi**, *Pozitif Hukukta Boşluk Kavramı*, EBYÜHFD, C. 14, S. 1-2, 2010, 1-28, s. 14; **Gözler Kemal**, Hukuka Giriş, Bursa, 2021, s. 243-244; **Edis Seyfullah**, Medeni Hukuka Giriş ve Başlangıç Hükümleri, Ankara 1979 s. 116.

385 **Gözler**, s. 244; **Dinçkol Abdullah**, Hukuka Giriş, İstanbul 2020, s. 273; **Hatemi Hüseyin**, Medeni Hukuka Giriş, İstanbul 2021, s. 83-84; **Ayan/Ayan**, s. 57; **Aktaş**, s. 15; **Kayıhan Şaban**, Hukukun Temel Kavramları, Ankara 2022, s. 175

386 **Antalya/Topuz**, s. 250; **Altaş**, s. 248; **Hatemi**, Medeni, s.94; **Akyol**, s. 274; **Oğuzman/Barlas**, s. 90; **Öztan**, s. 834.

387 **Aktaş**, s. 15; **Antalya/Topuz**, s. 250; **Altaş**, s. 248; **Öztan**, s. 834. Tanımlama boşluğunda yasal metinde geçen bazı ifadelerin tanımlanması gerekir. Genel klozlarda ise, hâkimin takdir yetkisini kullanmasını gerektiren haklı sebepler söz konusudur. Atıf yoluyla boşlukta da yasal metinde uygulanacak maddelere atıf yapılır (**Aktaş**, s. 15-16).

388 **Kocabaş** s. 369; **Öztan**, s. 834-835 (Yazara göre, kanun koyucu TMK m.175'te kural içi boşluk bırakmak istemese de belirli bir anlam içermeyen, birden fazla manaya gelebilecek bir ifadeye yer vermiştir. Dolayısıyla buradaki sorun yoruma ilişkindir; bu sebeple, hâkim somut vakianın özelliklerine göre takdir yetkisini kullanarak (TMK m. 4) normun anlamı, ne anlatmak istediği arayıp bulmalıdır).

Yoksulluk unsuru, nafaka için önemli bir yere sahip olduğundan nafaka alacaklısının hangi durumlarda boşanmakla yoksulluğa düşeceğinin belirlenmesi önemlidir. Kelime olarak yoksulluk, “geçinmekte çok sıkıntı çeken (kimse, toplum, ülke), parasız, yoksuz, varlıksız, varyetsiz” olarak tanımlanır.³⁸⁹ Öğretide de yoksulluk nafakası için farklı tanımlar yapılmış ve bazı noktalara dikkat çekilmiştir. “Kendi geçimini sağlama”, malvarlığı” ve “çalışma gücü” en çok vurgulanan ölçütlerdir. Buna göre, boşanmadan sonra kendi mali imkanları ve çalışma gücüyle dahi hayatını idame ettirebilme kabiliyetinden yoksun olan kimse, “yoksul”³⁹⁰ olarak adlandırılır.³⁹¹

“...Yoksulluk yasa da tanımlanmamıştır. Bunu ülkenin ekonomik ve sosyal koşullarına göre belirlemek gerekir. Herkes sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama, maddi ve manevi varlığını geliştirme hakkına sahiptir. (Anayasa 17/1,5) Şu hâlde temel haktan tabii sonucu yeme, giyinme, barınma, sağlık, ulaşım, kültür gibi harcamaları karşılayacak geliri olmayanlara yoksul denebilir.” (Y2HD, 10.10.1991, 9589/12321) (Tutumlu, s. 523).

389 Türk Dil Kurumu, E.T.: 30.21.2021, <https://sozluk.gov.tr/>.

390 Yoksulluk kavramı, farklı kategoriler altında da incelenmiştir. Bunlardan ilki mutlak ve nispi yoksulluk ayrımıdır. Mutlak yoksulluk, bir kimsenin yaşamını idame ettirebilmesi için gerekli olan asgari gıdayı dahi temin edemeyecek düzeyde yoksul olmasıdır (Yücel Beyza Nur, “2000 Yılı Sonrası Türkiye’de Yoksulluk ve Sosyal Politika, Kırıkkale Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü/ Sosyoloji Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2017, s. 10; Doğan Elif, Gelişmekte Olan Ülkelerde Yoksulluk Siyaseti: Türkiye Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu Örneği, Ankara Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü/ Siyaset Bilimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2008, s. 14; Ceylan Çakmak Zübeyde, İnsani Yoksulluk ve İnsani Gelişme Endeksi Alanında Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülkelerin Karşılaştırılması, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü/ İktisat Anabilim Dalı/ İktisat Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2019, s. 4; Bal Erdi, Sosyal Yardımların Yoksulluk Üzerine Etkileri: Türkiye Örneği, İstanbul Teknik Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018, s. 4; Bulut, s. 117). Mutlak yoksulluk sınırı belirlenirken, hayatta kalmak için günlük tüketilmesi gereken gıda maliyetini hesaplayan açlık sınırı ile gıdanın yanı sıra giyinme, barınma ve ısınma gibi temel ihtiyaçları da hesaplayan yoksulluk sınırı ölçütleri dikkate alınır (Yücel, s. 10-11). Nispi yoksulluk ise, bir kimsenin gelir ve refah durumunun toplumun ortalamasının altında kalması nedeniyle yoksul olmasıdır (Yücel, s. 12; Ceylan Çakmak, s. 5; Bal, s. 5; Bulut, s. 118; Erol Nihal, Gelişmekte Olan Ülkelerde Yoksulluk ve Yoksullukla Mücadele Politikaları, Selçuk Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü/ İktisat Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2006, s. 11). Bir diğer ayırım, objektif ve subjektif yoksulluktur. Objektif yoksulluk, somut verilere göre önceden belirlenmiş objektif koşullarla yoksulluğun kaynağını araştıran ve yoksulluğun sebebini değerlendiren yoksulluk yaklaşımıdır (Erol, Yoksulluk, s. 11; Yücel, s. 14; Bulut, s. 118). Subjektif yoksulluk ise, bireylerin yoksulluk kavramı hususundaki algısı ve kendilerini hangi durumda yoksul gördüklerini değerlendiren yaklaşımdır (Yücel, s. 14-15; Bulut, s. 18).

391 Tekinay, s. 262-263 (Yazara göre, geçimini kendi mali kaynakları ve çalışma gücüyle sağlayamayan kişinin yoksul olduğu kabul edilir); Oğuzman/Dural, s. 146; Ruhi, s. 70; Akıntürk/Ateş, s. 303 (Yazarlara göre, kendi geliri veya çalışacak durumu olmadığı için kendi geçimini sağlayamayan kişinin yoksulluğa düşeceği kabul edilir); Zevkililer Aydın/ Havutçu Ayşe, Medeni Hukuk Temel Bilgiler, Ankara 2018, s. 289; Tutumlu, Boşanmanın Hukuki Sonuçları, s. 522-523; Kaçak, s. 218; Öztan, s. 843 (Yazara göre boşanma yüzünden yoksulluğa düşmek, kişinin kendi serveti ve çalışmasıyla kendi ihtiyaçlarını karşılayamayacak duruma gelmesi veya kısa bir süre sonra bu hale düşecek olmasıdır); Kılıçoğlu, s. 134 (Yazara göre, boşanma dolayısıyla yoksulluk barınma ve geçimini idame ettirme konusunda çaresizliği ifade eder); Dural/Öğüz/Gümüş, s. 156 (Yazara göre, çalışma gücünden yoksun ve başka geliri olmayan kişi yoksuldur). Gökçeoğlu Balcı ise, yoksulluğu toplumun yaşam standardının görece veya mutlak olarak belirlenen asgari düzeyin altında kalan bireyin durumu olarak tanımlar (Yoksulluk-Hukuk İlişkisi Bağlamında Güvenceli Asgari Gelir, GHD, Şubat 2007, s. 8); Ceylan, Yoksulluk Nafakası, s. 17 (Yazara göre, nafaka takdiri için gerçek bir yoksulluğun olması gerekir. Gerçek yoksulluk, günlük ve olağan zorunlu giderlerin dahi karşılanamaz olmasıdır); Demir, Yoksulluk, s. 225; Ersöz, s. 470 (Yazara göre yoksulluk, yoksulluk nafakası olmadan nafaka isteminde bulunan tarafın hayatını “orta halli birinin” seviyesinde dahi devam ettirememesidir).

Yoksulluk nafakası bakımından üzerinde durulan bir diğer husus, “*evlilik birliği süresince sahip olunan hayat standardı*”dır. Boşanan eşlerin evlilikleri sırasında sahip oldukları yaşam şartlarının, yoksulluk değerlendirmesi yapılırken dikkate alınıp alınmayacağı öğretide tartışmalıdır. Bir görüşe göre,³⁹² evlilik sırasındaki yaşam şartı dikkate alınıp nafaka talep eden kişinin yoksulluğa düşüp düşmediği belirlenmeliyken; diğerine göre,³⁹³ boşanmakla evlilik süresince sahip olunan hayat standardının kaybedilmesi, yoksulluğa düşmek olarak adlandırılmaz.

Öne çıkan diğer bir konu, boşanan eşlerin “*ailelerinin mali güçleri*”nin yoksulluğa düşmeye etkisidir. Kural olarak, talep sahibinin ailesinin mali gücü, nafaka takdirinde belirleyici değildir. Ailesinin zengin olması, tek başına istemde bulunanın yoksul sayılmasına engel teşkil etmez. Örneğin, geliri olmadığı için ailesinin yanında kalıp, onların yardımıyla yaşamını sürdüren kimse yararına -diğer koşulların da oluşması şartıyla- nafaka tayin edilir.³⁹⁴ Burada talep sahibi, kendi geçimini sağlayamayarak ailesinin bakımına muhtaç haldedir. Hayatını idame ettirme kabiliyetinden yoksun olan kimse, yoksul kabul edileceğinden nafaka talebi reddedilemez. Ancak, boşanmakla yoksulluğa düşeceği iddiasında bulunan kişiye ailesinden miras kalması durumunda, mirasın yoksulluğa engel düzeyde olup olmadığı incelenmelidir. Nitekim, miras dolayısıyla iddia sahibinin malvarlığında artış meydana gelmiştir. Bu artışın kendisini yoksulluğa düşmekten kurtarıp kurtarmayacağı araştırılmalıdır.³⁹⁵ Yoksulluk nafakası isteme hakkına sahip olan tarafın aynı zamanda yardım nafakası hak sahibi olması, yoksulluk belirlemede dikkate alınmaz.³⁹⁶ Evlilik hukukundan doğan bakım

392 **Öztan**, s. 839 (Evlilik birliğinde yapılan rol paylaşımı gereği, eşlerden biri evi çekip çevirirken, diğeri evi geçindirmek için çalışıyor olabilir. Böyle bir evliliğin boşanmayla sonuçlanması halinde, ortaya çıkacak olumsuz sonuçlara sadece eşlerden biri katlanmak zorunda kalır. Bu nedenle, Aile Hukuku'nda geçerli olan “emeğin değerlendirilmesi ilkesine” uygun olacak şekilde her iki eşin de ortaya çıkan olumsuz sonuçlara katlanmasını sağlayacak, uygun bir nafaka takdiri yapılmalıdır); **Bulut**, Yoksulluk, s. 103 (Yazara göre, asgari ücretten fazla gelire sahip olan kimsenin boşanmakla oturduğu muhit, kültürel ihtiyaçları ve diğer giderleri değişerek öncesine nazaran daha kötü bir yaşam standardına maruz kalacaksa, nafakayla önceki yaşantısına yakın bir hayat standardı yakalanmaya çalışılmalıdır).

393 **Feyzioğlu**, s. 297; **Arkan Serim**, s. 290; **Ruhi**, s. 72; **Arbek**, s. 142; **Kılıçoğlu**, s. 134 (Yazara göre, evlilikteki hayat standardının nafaka belirlenirken bir kriter olarak kabul edilmesi, kişilerin boşanmış ve boşanmamış olmaları bakımından bir fark yaratmaz. Nafaka yükümlüsünün evlilik sırasındaki mali ve ekonomik yükü, boşanmadan sonra da aynı şekilde devam eder); **Bozovalı**, s. 69-71 (Yazara göre yoksulluk nafakası, nafaka alacaklısının boşanmadan önce sahip olduğu imkân ve yaşamı devam ettirmesine yardımcı olmak gibi bir amacı kapsamaz); **Ersöz**, s. 471.

394 “Dosya kapsamından davacı-karşı davalı kadının ev hanımı olduğu, boşanma ile yoksulluğa düşeceği anlaşılmaktadır. Kadının ailesinin mali durumunun iyi olması nedeniyle bu talebin reddi usul ve yasaya aykırıdır. (TMK.175.md.)” (Y2HD, 04.10.2006 6266-13104) (E.T.: 28.01.2022) (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>).

395 **Kaçak**, s. 223.

396 **Ruhi**, s. 72; **Ersöz**, s. 471; **Erdem**, s. 200.

nafakaları, yardım nafakasına nazaran önceliğe sahiptir.³⁹⁷ Bakım nafakaları arasında yer alan yoksulluk nafakası tayini yapılırken de hak sahibinin öncelikli olarak yardım nafakası isteme imkânının olması dikkate alınmaz.³⁹⁸

Yoksulluk kavramı, yargı içtihatlarında kendine yer bulmuş ve farklı açılardan değerlendirilmiştir. Birçok kararda atıf yapılan³⁹⁹ Yargıtay Hukuk Genel Kurulu 1998 tarihli kararında⁴⁰⁰ yoksulluğun tanımı şu şekilde yapılmıştır:

“Yoksulluğun hukuksal kavramı anılan yasa maddesinde tanımlanmamıştır. Yeri gelmişken şunu belirtmek gerekir ki yoksulluk ekonomik ve sosyal koşullarla doğrudan ilgilidir. O nedenle bunu ülkenin ekonomik ve sosyal koşulları altında belirlemek gerekir. Herkes sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama, maddi ve manevi varlığını geliştirme hakkına sahiptir. (Anayasa 17/1, 55) Şu halde, bu temel hakkın tabii sonucu yeme, giyinme, barınma, sağlık, ulaşım, kültür gibi bireyin maddi varlığını geliştirmek için zorunlu ve gerekli görülen harcamaları karşılayacak düzeyde geliri olmayanları yoksul kabul etmek yerinde olur.”

Anılan karardan anlaşıldığı üzere, öncelikle her toplumun içinde bulunduğu sosyal ve ekonomik şartlar, yoksulluk kavramı bakımından önem arz eder.⁴⁰¹ ayrıca kararda, Anayasa’da tanımlanan “herkes sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama, maddi ve manevi varlığını geliştirme” temel hakkına atıf yapılarak, yoksulluğun unsurlarının belirlenmesinde söz konusu hakkın ehemmiyeti vurgulanmıştır. Bahsi geçen iki olgunun ışığında, yoksulluğun tanımı yapılmıştır. Buna göre, bireyin maddi varlığını geliştirmek için gerekli giderlerle yoksulluk durumuna açıklık getirilmeye çalışılıp, gelir seviyesi yoksulluğun tespitinde ana kriter olarak kabul edilmiştir. Açıklanan ölçütlere ek olarak Yargıtay birçok kararında, geçimini sağlayabilecek mali kaynağının veya çalışma

397 “Davacı kadın evli olup, evli olan davacının nafakasından birinci derecede "kocasını" sorumludur. Ancak, davacının kocasının bakım gücünün olmaması halinde ise, öncelikle alt soyundan nafaka isteminde bulunabilir. Eğer onlarda yoksul iseler ancak o taktirde annesinden yardım nafakası isteyebilecektir. Eş söyleyişle, nafaka davası mirasçılıktaki sıra gözönünde tutularak açılmalıdır.” (Y3HD, 14.09.2015, E. 2015/6371, K. 2015/14052) (E.T.: 28.01.2022) (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>).

398 **Çeliktaş**, s. 670.

399 İlgili Yargıtay kararları için *bkn.* YHGK, 22.06.2021, E. 2017/2671, K. 2021/808; YHGK, 07.11.2019, E. 2017/1036, K. 2019/1147; YHGK, 21.03.2018, E. 2017/1584, K. 2018/503; Y3HD, 02.05.2016, E. 2016/3842, K. 2016/6936; Y3HD, 15.01.2015, E. 2014/14503, K. 2015/763.

400 YHGK, 07.10.1998, E. 1998/2-656, K.688 (**Gençcan**, s.452).

401 Öğretide bazı yazarlar da yoksulluğun belirlenmesinde toplumların ekonomik ve sosyal koşullarının büyük öneme sahip olduğunu vurgular. İlgili yazarlar için *bkn.* **Dural/ Ögüz/ Gümüş**, s.149. **Gençcan**, s. 464; **Turhan**, s. 264; **Demir**, Süresiz, s. 224.

gücünün olmaması⁴⁰² kıstaslarına göre de yoksulluk durumunu belirlediği görülmektedir.⁴⁰³

3.2.4.1.2. Yoksulluğa Düşme ile Boşanmaya Sebep Olan Olaylar Bakımından İlliyet Bağının Varlığı

Yoksulluk nafakası öngörülebilmesi için nafaka talebinde bulunanın yoksulluğa düşecek olması yeterli değildir. Aynı zamanda, yoksulluk ile boşanma arasında illiyet bağı kurulabilmelidir. Diğer bir deyişle, istem sahibi boşanma nedeniyle yoksulluğa düşecek olmalıdır.⁴⁰⁴ Boşanma dışında başka bir nedenle yoksulluğa düşmek, nafaka takdir edilmesine engeldir. Eski eşin tembelliği, dolandırılması, kendi hatası dolayısıyla iflas etmesi, kumar ve içki alışkanlığı gibi nedenlerle yoksulluğa düşen tarafın nafaka talebi reddedilir.⁴⁰⁵

Boşanan eşlerden birinin boşanma yüzünden yoksulluğa düştüğü anlaşıldıktan sonra, yoksulluğun meydana geleceği zaman değerlendirilir. Yoksulluk tehdidinin boşanma kararı esnasında mı yoksa hüküm kesinleştiğinde mi ortaya çıkması, önem arz eder. Yargıtay, nafaka koşullarının boşanma kararının kesinleştiği tarihe göre belirlenmesi gerektiği görüşündedir.⁴⁰⁶ dolayısıyla, nafaka isteminde bulunan tarafın, boşanma kararı kesinleştiği tarihteki ekonomik ve sosyal durumuna göre yoksulluk tespiti yapılmalıdır. Yüksek Mahkeme, boşanma kararı onandıktan sonra karar düzeltme aşamasında, yararına nafaka tayin edilen kimseye talih oyunlarında büyük ikramiye

402 YHGK, 11.03.2021, E. 2017/2653, K. 2021/249; YHGK, 09.07.2020, E. 2017/2208, K. 2020/575 (E.T.: 01.01.2022) (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/pf/sorgula.xhtml>).

403 Yargıtay kararları ışığında yoksulluk halinin belirlenmesi konusunda ayrıntılı bilgi için *bkn.* 3.2.4.1.3.

404 **Feyzioğlu**, s. 397; **Turhan**, s. 264; **Saymen/Elbir**, s. 280; **Ersöz**, s. 472; **Bulut**, s. 103; **Öztan**, s. 838; **Arkan Serim**, s. 290; **Ceylan**, Yoksulluk Nafakası, s. 17.

Bu yönde Yargıtay kararları için *bkn.* YHGK, 20.06.2019, E. 2017/2424, K. 2019/751; YHGK, 09.05.2019, E. 2017/1893, K. 2019/546; YHGK, 21.03.2018, E. 2017/1584, K. 2018/503; YHGK, 10.11.2010, E. 2010/614, K. 2010/597.

"... yoksulluk nafakası istenebilmesi için istemde bulunan tarafın boşanma yüzünden yoksulluğa düşme tehlikesiyle karşılaşmış bulunması şarttır. Başka bir ifadeyle, geçimini kendi mali kaynakları ve çalışma gücüyle sağlama imkânından yoksun olan taraf diğer koşulları da varsa yoksulluk nafakası talep edebilecektir." (YHGK, 12.11.2019, E. 2017/965, K. 2019/1158) (E.T.: 03.03.2022) (<https://www.hukukturk.com/>).

405 **Velidedeoğlu**, s. 261; **Feyzioğlu**, s. 397; **Uzun**, s. 33; **Ersöz**, s. 472; **Yalçınkaya/Kaleli**, s. 1816; **Turhan**, s. 264; **Ruhi**, s. 72; **Kaçak**, s. 222; **Bozovalı**, s. 69-70; **Köprülü/Kaneti**, s. 195; **Arkan Serim**, s. 195.

406 "...Yoksulluk nafakasına hükmedilebilmek için, boşanma yüzünden yoksulluğa düştüğünün ispatı gerekir. Yoksulluk nafakası, boşanma davasında ve bu davanın kesinleşmesinden sonra açılmış ise bu halde boşanma davasının kesinleştiği tarihte yoksulluğa düşüp düşmeyeceğinin araştırılması gerekir." (Y2HD, 01.04.1993, E. 1993/2422, K. 1993/3152) (Yargıtay Kararları Dergisi, Cilt 20, Sayı 3, Mart 1994, s. 363).

çıkmasını nafaka hükmetmeye engel görmüştür. Kararda gerekçe olarak, istem sahibinin boşanma kararı kesinleşmeden önce yoksulluktan kurtulması gösterilmiştir.⁴⁰⁷

Mahkeme, yoksulluk nafakası tayini için gerekli olan yoksulluğa düşecek olma şartını, her somut olaya göre ayrıca inceler. Bu nedenle, yoksulluğun tespiti açısından genel bir kuralın oluşması zor olsa da Yargıtay'ın bazı ölçütler geliştirildiği görülmektedir. Yüksek Mahkeme'nin vermiş olduğu kararlar ışığında söz konusu ölçütler aşağıdaki başlık altında incelenecektir.

3.2.4.1.3. Yoksulluk Nafakası Kararı Verilmesine Engel Durumlar

Boşanan eşler bakımından yoksulluk nafakasının gündeme gelebilmesi için öncelikle boşanmada ağır kusuru olmayan tarafın yoksulluk tehdidi altında olması gerekir.⁴⁰⁸ Bireylerin boşanmakla yoksulluğa düşüp düşmeyeceği ülkenin genel ekonomik durumu, tarafların sosyal ve ekonomik durumu ve evlilik sırasındaki hayat standartlarının boşanmadan sonra ne ölçüde değişeceği sunulan deliller ışığında değerlendirilir. Boşanan eşlerin yoksulluk durumlarının tespitinde, meslekleriyle ilgili bilgi ve belgeler, maaş bordrosu, varsa taşınmazlarını gösteren tapı kaydı, gayrimenkulün değeri ve getireceği gelir miktarı, miras yoluyla edindikleri mallar ile zorunlu ihtiyaçları, evlilik esnasındaki hayat standartları ve ilgili konularda tanık beyanı, keşif ve bilirkişi incelemesine başvurulur.⁴⁰⁹ Mahkeme, topladığı bilgiler ışığında nafaka talep eden tarafın boşanmakla yoksulluğa düşüp düşmediğine karar verir.

Boşanma yüzünden yoksulluğa düşme olgusu her somut olaya göre farklılık gösterir.⁴¹⁰ Bu açıdan, her duruma uygulanacak kesin kriterler oluşturulmaması da Yargıtay uygulamasında genel ölçütler geliştirilmiştir. Yüksek Mahkeme tarafından yoksulluğun

407 **Gençcan**, Nafaka, s. 465.

408 "Davacı kadının bir sağlık kuruluşunda hizmet veren bir özel şirkette aylık 700 TL ücretle çalıştığı, düzenli ve sabit geliri bulunduğu anlaşılmaktadır. Dosyaya giren araştırmada, davacının iddiasının aksine, davalı kocanın kendine ait işyerinde ortalama aylık 1000 TL sabit gelirinin bulunduğu, başkaca önemli bir malvarlığı ve gelirinin bulunmadığı görülmektedir. Yoksulluk nafakası verebilmek için, öncelikle boşanma sonucu yoksulluğa düşecek olma koşulunun gerçekleşmiş olması gerekir (TMK.md.175/1). Bu nedenle, davacı kadın bakımından, boşanmayla yoksulluğa düşecek olma koşulu gerçekleşmediği halde; yazılı şekilde yoksulluk nafakasına karar verilmesi, isabetsiz olup..." (Y2HD, 22.06.2011, E. 2010/10437, K. 2011/11102) (**Gençcan**, s. 564).

409 **Bulut**, s. 104.

410 Öğretide yazarlar hem yoksulluk halinin tespitinde hem de nafaka miktarının belirlenmesinde evlilik süresi, boşanan eşlerin evlilik içindeki rol paylaşımı, yaşı, geliri, malvarlığı, sağlık durumu, çocuğun bakımı konusundaki yaptıkları görev paylaşımı dikkate alınır (**Ersöz**, s. 471; **Arkan Serim**, s. 290)

belirlenmesinde üretilen unsurların, yoksulluk nafakasının tayinindeki yeri aşağıda incelenecektir.

3.2.4.1.3.1. Yoksulluğa Düşmeye Engel Derecede Gelir Sahibi Olmak

Yoksulluk durumu belirlenirken Yargıtay'ın öncelikle, nafaka talep eden eşin gelir durumunu incelediği görülür. Yüksek Mahkeme, vermiş olduğu birçok kararda, gelir durumu incelenmeksizin taraflardan biri lehine nafaka tesis edilmesini hukuka aykırı kabul etmiştir.⁴¹¹ Gelir durumu araştırmasında bağlanan aylık, elde edilen gelir, malvarlıklarının gelir getirmesi ve meslek kriterleri ön plana çıkar.

3.2.4.1.3.1.1. Yeterli Aylığı Olanlar

Devlet tarafından özel nedenlerle bağlanan dul veya yetim aylığı gibi aylıklar düzenli gelir niteliğinde olsa da Yargıtay, bu aylıkların doğrudan nafakaya engel teşkil etmediğini belirtmektedir.⁴¹² Mahkeme öncelikle, aylığın istem sahibini yoksulluktan kurtarmaya yeterli olup olmadığını araştırmalıdır. İnceleme sonucunda aylığın yetersiz olduğu anlaşılması üzerine aylık miktarı da dikkate alınarak uygun bir nafaka tayin edilir. Ancak, Yüksek Mahkeme, emekli sandığı⁴¹³, Sosyal Sigortalar Kurumu⁴¹⁴ veya

411 İlgili Yargıtay kararları için *bkn.* Y2HD, 23.03.2021, E. 2021/1261, K. 2021/2547; Y2HD, 06.10.2020, E. 2020/3072, K. 2020/4482; Y2HD, 12.06.2019, E. 2019/1587, K. 2019/7105; Y2HD, 11.03.2019, E. 2018/2449, K. 2019/2497; Y2HD, 22.05.2018, E. 2018/2958, K. 2018/6491.

"2018 yılında yapılan sosyal ve ekonomik durum araştırması tutanaklarında, kadının çalışmadığı, gelirin ve malvarlığının olmadığı, ailesi ile yaşadığı ve kira ödemediği; erkeğin de ayda 2800 TL kazandığı, malvarlığı olmadığı ve ailesi ile yaşayıp kira ödemediği belirtilmiştir. Dosya kapsamında dinlenen tanık beyanlarında davacı kadının çalıştığı ifade edilmiştir. Bu durumda, mahkemece yeniden usulünce tarafların sosyal ve ekonomik durumlarının araştırılarak, kadının sürekli ve düzenli bir işte çalışıp çalışmadığının, çalıştığı tespit edilmesi halinde çalışması karşılığında elde ettiği gelirin düzenli ve sürekli olup olmadığının, kendisini yoksulluktan kurtaracak düzeyde bulunup bulunmadığının belirlenerek sonuca göre kadının yoksulluk nafakası talebi hakkında karar verilmesi gerekirken, bu konuda eksik incelemeyle yazılı şekilde hüküm tesisi usul ve kanuna aykırı olup, bozmayı gerektirmiştir." (Y2HD, 04.10.2021, E. 2021/4760, K. 2021/6815) (E.T.: 11.01.2022) (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasistemciWeb/pf/sorgula.xhtml>)

412 İlgili Yargıtay kararları için *bkn.* Y3HD, 16.03.2017, E. 2016/13824, K. 2017/3221; Y3HD, 18.02.2015, E. 2014/15994, K. 2015/2514; Y3HD, 18.02.2014, E. 2013/18061, K. 2014/2422; Y3HD, 15.01.2013, E. 2012/22483, K. 2013/251

"Yerleşmiş Yargıtay içtihatlarına göre, dul aylığı alınması, yoksulluk nafakası hükmolünmesine mani olmadığı gibi, yoksulluğu da ortadan kaldırmaz." (Y3HD, 18.02.2015, E. 2014/15994, K. 2015/2514) (E.T.: 01.02.2022) (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasistemciWeb/>); "Mahkemece davalı kadının yetim aylığı aldığı ve bu nedenle kadına yoksulluk nafakası verilemeyeceği belirtilmiş ise de yetim aylığı kadını yoksulluktan kurtarmaz. Bu nedenle davalı kadının boşanma yüzünden yoksulluğa düşeceği şartları gerçekleşmiştir." (Y2HD, 19.04.2021, E. 2021/1974, K. 2021/3240) (E.T.: 01.02.2022) (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasistemciWeb/>).

413 "Davalı davacı kadının emekli olduğu, asgari yaşam gereksinimlerini karşılamaya yeterli, düzenli ve sürekli maaş gelirinin bulunduğu anlaşılmaktadır. Davalı davacı (kadın) yararına koşulları oluşmamıştır. ..."

Bağ-kur⁴¹⁵'dan yeterli emekli aylığı alan⁴¹⁶ kişilerin yoksulluğa düşmeyeceği görüşündedir.⁴¹⁷ Talepte bulunanın böyle bir aylığa sahip olup olmadığı konusunda bir belirsizlik varsa, gerekli araştırmalar yapılarak belirsizlikler giderilir.⁴¹⁸ Ayrıca ileride nafaka talebinde bulunan kimse yararına maaş bağlanacağı gerekçesiyle, yoksulluk nafakası davası reddedilemez. Nafaka için gerekli koşullar, geleceğe yönelik olarak ortaya çıkacak koşullara göre değil; mevcut duruma göre incelenir.⁴¹⁹

(YHGK, 30.03.2016, 1250-435) (**İnal**, s. 489); “Dosya kapsamına göre tarafların emekli öğretmen oldukları, davacı-davalı kadın'ın asgari yaşam gereksinimlerini karşılamaya yeterli düzenli gelirinin bulunduğu bu sebeple boşanmakla yoksulluğa düşmeyeceği anlaşıldığı...” (Y2HD, E. 201/16716, K. 2016/8319) (E.T.: 01.02.2022) (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasistemciWeb/>); “Toplanan delillerden davacı kadının Emekli Sandığından emekli maaşı aldığı, düzenli ve sürekli gelirinin olduğu anlaşılmaktadır. Türk Medeni Kanununun 175. maddesi koşulları oluşmadığı halde...” Y2HD, 30.10.2008, E. 2007/14329, K. 2008/14302) (E.T.: 11.02.2022) (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasistemciWeb/>).

414 “Toplanan delillerden davalı kadının Sosyal Sigortalar Kurumundan emekli olduğu ve düzenli gelirinin bulunduğu ve boşanma nedeniyle yoksulluğa düşmeyeceği anlaşılmıştır.” (Y2HD, 11.10.2012, E. 2013/4202, K. 2012/24288) (E.T.: 11.02.2022) (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasistemciWeb/>).

415 “...Toplanan delillerden davacı kadının Bağ-Kur emeklisi olduğu, bunun dışında taşınmazları ile kira gelirinin bulunduğu anlaşılmıştır. Türk Medeni Kanununun 175. Maddesi koşulları gerçekleşmemiştir.” (Y2HD, 21.04.2005, 4125-6578) (**Gençcan**, Nafaka, s. 477).

416 “...davacı-karşı davalı kadının emekli maaşı aldığı ve taşınmazı bulunduğu tespit edilmiştir. Tarafların sosyal ve ekonomik durumları dikkate alındığında davacı-karşı davalı kadın yönünden Türk Medeni Kanunu'nun 175. maddesi koşulları oluşmamıştır.” (Y2HD, 14.06.2021, E. 2021/3212, K. 2021/4844) (E.T.: 11.02.2022) (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasistemciWeb/>).

417 “...Emekli olup, bir sosyal güvenlik kurumundan emekli aylığı alan kişinin yoksulluğa düşeceği kabul edilemez.” (Y2HD, 22.06.2004, 5201-8240) (**Gençcan**, Nafaka, s. 476). Yargıtay'ın daha yeni tarihli kararlarında, emekli maaşı gerekçesiyle nafaka istemini doğrudan reddetmek yerine istem sahibinin emekli maaşının kendisini yoksulluktan kurtarmaya yetip yetmediğini incelediği görülmektedir. İlgili Yargıtay kararları için *bkn.* Y2HD, E. 2018/7465, K. 2019/126, T. 15.01.2019; Y3HD, E. 2016/11248, K. 2017/1107, T. 9.02.2017; Y3HD, 09.06.2015, E. 2015/3339, K. 2015/10532; Y3HD, 23.01.2014, E. 2013/15973, K. 2014/831.

418 “...davacı kadının emekli olup, yalnız yaşadığı, aylık 2.661 TL. maaş aldığı da belirtilmekle birlikte dosyada yaptırılan sosyal ve ekonomik durum araştırma tutanağından kadının memur emeklisi olup emekli maaşı aldığı anlaşılmaktadır. Gerçekleşen bu durum karşısında davacı kadının sürekli ve kendisini yoksulluktan kurtaracak bir gelirinin olup olmadığı hususunda çelişki söz konusudur. Şu hale göre mahkemece, davacı kadının ekonomik ve sosyal durumu araştırılarak; sürekli ve yeterli gelirinin bulunup bulunmadığının ve boşanma yüzünden yoksulluğa düşüp düşmeyeceğinin belirlenmesi, gerçekleşecek sonuca göre davacının yoksulluk nafakası talebi hakkında karar verilmesi gerekir...” (Y2HD, 06.04.2021, E. 2021/1325, K. 2021/2740) (E.T.: 11.02.2022) (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasistemciWeb/>).

419 “...Her dava açıldığı tarihteki koşullara göre sonuçlandırılır. Davacının evlenmekle ölü babası nedeniyle aldığı maaşının kesildiği ileri sürülmüş, mahkemece bu konuda araştırma yapılmamıştır. Ayrıca geleceğe yönelik olarak ileride maaş alacaktır gerekçesi ile de hüküm kurulamaz. Mahkemece halen davacının maaş alıp almadığı, alıyorsa alınan maaşın davacıyı yoksulluktan kurtaracak miktarda olup olmadığı belirlenip sonucu uyarınca hüküm kurulması gerekirken yazılı şekilde eksik inceleme ile yoksulluk nafakası isteğinin reddi usul ve yasaya aykırıdır.” (Y2HD, 03.04.2008, E. 2007/6718, K. 2008/4615) (E.T.: 11.02.2022) (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasistemciWeb/>).

“Mahkemece “davacıya boşanma halinde babasından 900 TL. maaş bağlanacağı” gerekçesiyle davacının yoksulluk nafakası talebinin reddine karar verilmiştir. Geleceğe yönelik olarak ileride maaş bağlanacağı gerekçesi ile hüküm kurulamaz. Mahkemenin gerekçesinde belirttiği husus ancak Türk Medeni Kanununun 176/4. Maddesinde öngörülen hallerde ayrı bir davanın konusu olur. Açıklanan bu durum karşısında mahkemece halen davacı kadının maaş alıp almadığı, alınıyorsa alınan maaşın davacıyı yoksulluktan kurtaracak miktarda olup olmadığı belirlenip sonucu uyarınca hüküm kurulması gerekirken, yazılı şekilde eksik inceleme ile yoksulluk nafakası isteğinin reddi usul ve yasaya aykırıdır.” (Y2HD, 20.12.2012, E.

3.2.4.1.3.1.2. Sürekli ve Düzenli Gelir Sahibi Olanlar

Kural olarak, düzenli ve yeterli gelire sahip olan kişinin yoksulluğa düşmeyeceği kabul edilir.⁴²⁰ Yoksulluk nafakası talebinde öncelikle, hak sahibinin düzenli ve sürekli bir gelirinin olup olmadığı incelenir.⁴²¹ Yargı içtihatlarına göre, düzenli ve sürekli geliri olmayanlar veya geçici ya da sezonluk işlerde çalışanlar, boşanmada daha ağır kusurlu değil ise yoksulluk nafakasına hak kazanır.⁴²² Gelirin düzenli ve sürekli olduğu anlaşılması durumunda ise, bu gelirin sahibini yoksulluğa düşmekten kurtarma kudretine sahip olup olmadığı araştırılır.⁴²³

Düzenli ve sürekli gelir bakımından en çok tartışılan konuş asgari ücret⁴²⁴ seviyesinde gelir sahip olan kişi yararına yoksulluk nafakası takdir edilip edilemeyeceğidir. Yargıtay'ın yerleşik görüşüne göre, asgari ücret nafaka hakkının doğumunu imkânsız

2012/10543, K. 2012/31077) (E.T.: 11.02.2022) (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasistemciWeb/>).

420 İlgili Yargıtay kararları için *bkn.* Y2HD, 10.11.2020, E. 2020/4773, K. 2020/5556; Y2HD, 21.04.2014, E. 2013/26141, K. 2014/9463; Y2HD, 20.01.2014, E. 2013/19389, K. 2014/947; Y2HD, 19.11.2013, E. 2013/12869, K. 2013/26934; Y2HD, 18.07.2011, E. 2010/10728, K. 2011/12489.

421 "...kadının sürekli ve düzenli bir işte çalışıp çalışmadığının, çalıştığı tespit edilmesi halinde çalışması karşılığında elde ettiği gelirin düzenli ve sürekli olup olmadığı, kendisini yoksulluktan kurtaracak düzeyde bulunup bulunmadığının belirlenerek sonuca göre yoksulluk nafakası talebi hakkında karar verilmesi gerekirken" (Y2HD, 05.07.2021, E. 2021/4045, K. 2021/5789) (E.T.: 12.02.2022) (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasistemciWeb/pf/sorgula.xhtml>).

422 İlgili Yargıtay kararları için *bkn.* Y2HD, 23.06.2021, E. 2021/3939, K. 2021/5197; Y2HD, 26.04.2021, E. 2021/2619, K. 2021/3388; Y2HD, 13.02.2020, E. 2019/8410, K. 2020/1070; Y2HD, 12.11.2019, E. 2019/7159, K. 2019/11244; Y2HD, 07.04.2016, E. 2016/6789, K. 2016/7072.

"Toplanan delillerden davalı kadının, yevmiyeli işlerde çalıştığı, çalıştığı dönemlere ilişkin değişkenlik gösteren ücret aldığı ancak bu işin devamlılık arz etmediği anlaşılmaktadır. Kadın yararına uygun miktarda yoksulluk nafakası hükmedilmesi gerekirken, reddi doğru olmayıp bozmayı gerektirir." (Y2HD, 15.02.2018, E. 2016/10339, K. 2018/2048) (E.T.: 12.02.2022) (<https://www.hukukturk.com/>); "Davacı kadının bir ara çalışıp ayrıldığı ve halen de çalıştığı iş nedeniyle sağladığı gelirin düzenli ve sürekli olmadığı, gelirin miktarı da gözönüne alındığında, davacının boşanmayla yoksulluğa düşeceği anlaşılmaktadır. ... davacı kadının daha ağır kusurlu olmadığı, yeterli bir gelir ve malvarlığının bulunmadığı, boşanma yüzünden yoksulluğa düşeceği ve bu nedenle; Türk Medeni Kanununun 175. Maddesindeki yoksulluk nafakası verilmesi koşullarının gerçekleştiği kabul edilmelidir." (Y2HD, 13.10.2011, E. 2010/14695, K. 2011/15764) (E.T.: 12.02.2022) (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasistemciWeb/pf/sorgula.xhtml>).

423 İlgili Yargıtay kararları için *bkn.* Y2HD, E. 2020/1845, K. 2020/3377, T. 29.06.2020; Y2HD, E. 2017/6205, K. 2018/12609, T. 6.11.2018; YHGK, E. 2011/514, K. 2011/542, T. 21.09.2011.

"Buna göre mahkemece davacı-davalı kadının çalışıp çalışmadığı yeniden araştırılıp çalışıyor ise bu işyerinde güvenceli olup olmadığı, bu çalışmanın düzenli ve sürekli olup olmadığı belirlenmesi ve çalışıyor ise gelirin ne kadar olduğu ve bu gelirin onu yoksulluktan kurtaracak düzeyde olup olmadığı ve işten kendi isteği ile mi çıkıp çıkmadığı belirlenerek sonucu uyarınca yoksulluk nafakası hakkında karar verilmesi gerekirken..." (Y2HD, 19.04.2021, E. 2021/2064, K. 2021/3231) (E.T.: 12.02.2022) (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasistemciWeb/pf/sorgula.xhtml>).

424 Asgari ücret, 01.08.2004 tarihinde 25540 sayılı Resmî Gazetede yayınlanan Asgari Ücret Yönetmeliğinin Tanımlar başlığı altında yer alan 4. maddenin d bendinde tanımlanmıştır. Bu tanıma göre, işçilere normal bir çalışma günü karşılığı ödenen ve işçinin konut, sağlık, gıda, ulaşım, giyim gibi zaruri ihtiyaçlarını günün fiyatları nazarında asgari düzeyde karşılayabilecek ücrete asgari ücret olarak tanımlanmaktadır.

kılan bir olgu değildir.⁴²⁵ Yargı kararlarında, asgari ücretin, tek başına sahibini yoksulluktan kurtarma kabiliyetinde olmadığı kabul edilir.⁴²⁶ Yine, Yüksek Mahkeme'nin yerleşik kararlarında asgari ücretin üzerindeki gelirin varlığı da yoksulluk nafakası bağlanmasına engel olmadığı ifade edilmektedir.⁴²⁷ Bu durumun, yalnızca nafaka miktarının belirlenmesinde dikkate alınacak bir husus olduğu her defasında vurgulanmıştır.⁴²⁸ Sonuç olarak, nafaka tayin edilirken düzenli ve sürekli gelirin yoksulluğu ortadan kaldırma kudretine sahip olup olmadığı incelenir. Asgari ücret gibi düzenli ve sürekli gelirin kişinin yoksulluğuna son vermediği anlaşılıyorsa, -nafaka için gerekli diğer unsurların da oluşması şartıyla- uygun miktarda nafakaya hükmedilir.

İşsizlik parası ya da bir kurum veya kuruluştan alınan yardım parası da bireyleri yoksulluktan kurtaracak düzeyde değildir. Öncelikle verilen bedelin, sahibini geçimini sağlayabilecek kudrette olup olmadığı, ilgili kuruluştan istenecek belgelerle değerlendirilir.⁴²⁹ Ayrıca, sosyal yardım gelirinin niteliği, miktarı, verilme süresi ve

425 İlgili Yargıtay kararları için *bkn.* YHGK, 14.11.2019, E. 2017/1009, K. 2019/1179; YHGK, 21.03.2018, E. 2017/1584, K. 2018/503; YHGK, 10.11.2010, E.2010/2-614, K. 2010/597; YHGK, 07.07.2010, E. 2010/2-371, K. 2010/364.

"İlk derece mahkemesi ve bölge adliye mahkemesince davacı-karşı davalı kadının asgari ücret seviyesinde ve sürekli geliri olduğu gerekçe gösterilerek yoksulluk nafakası talebinin reddine karar verilmiş ise de; davacı-karşı davalı kadının asgari ücret seviyesindeki geliri kendisini yoksulluktan kurtaracak düzeyde değildir. Bu durumda, Türk Medeni Kanunu'nun 175 inci maddesi koşulları davacı-karşı davalı kadın bakımından oluşmuştur." (Y2HD, 29.11.2021, E. 2021/7805, K. 2021/8831) (E.T.: 12.02.2022) (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/pf/sorgula.xhtml>).

426 İlgili Yargıtay kararları için *bkn.* Y3HD, 15.02.2016, E. 2015/19768, K. 2016/1733; Y3HD, 18.01.2016, E. 2015/16107, K. 2016/224; Y3HD, 07.12.2015, E. 2015/13454, K. 2015/19696.

"Davalı kadın boşanma davasından sonra temizlik görevlisi olarak çalışmaya başlamış, asgari ücret seviyesinde bir gelire kavuşmuştur. Davalının aldığı nafaka ile geçinmesi günümüz ekonomik koşullarında mümkün görünmediğine göre çalışması bir zorunluluk arz etmekle birlikte, asgari ücret seviyesindeki geliri de davalıyı yoksulluktan kurtaracak düzeyde değildir." (Y3HD, E. 2015/15153, K. 2015/20624, T. 21.12.2015) (E.T.: 12.02.2022) (<https://www.hukukturk.com/>).

427 İlgili Yargıtay kararları için *bkn.* Y3HD, 18.03.2015, E. 2014/17300, K. 2015/4390; Y3HD, 12.01.2015, E. 2014/10943, K. 2015/302; Y3HD, 22.12.2014, E. 2014/10669, K. 2014/16984; Y3HD, 08.12.2014, E. 2014/7257, K. 2014/16067.

"Hukuk Genel Kurulu'nun yerleşik kararlarında "asgari ücret seviyesinde gelire sahip olunması" yoksulluk nafakası bağlanmasını olanaksız kılan bir olgu kabul edilmediği gibi asgari ücretin üzerinde gelire sahip olunması da yoksulluk nafakası bağlanmasını olanaksız kılan bir olgu olarak kabul edilmemiştir." (Y3HD, 15.01.2015, E. 2014/14503, K. 2015/763) (E.T.: 12.02.2022) (<https://www.hukukturk.com/>).

428 İlgili Yargıtay kararları için *bkn.* Y3HD, E. 2016/404, K. 2016/4436, T. 23.03.2016; Y3HD, T. 23.12.2015, E. 2015/14779, K. 2015/20942; Y3HD, 02.06.2014, E. 2014/868, K. 2014/8662.

"Ne var ki, asgari ücret seviyesinde veya biraz üzerinde gelir elde edilmesi yoksulluk nafakası bağlanmasına engel değilse de bu durumun nafaka miktarının tespitinde esas alınacağı da unutulmamalıdır. Yoksulluk durumu günün ekonomik koşulları ile birlikte, tarafların sosyal ve ekonomik durumları ve yaşam tarzları değerlendirilerek takdir edilmelidir." (YHGK, 12.11.2019, E. 2017/965, K. 2019/1158) (E.T.: 12.02.2022) (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/pf/sorgula.xhtml>).

429 "... davalı-davacı kadın öğrencidir ancak bir miktar işsizlik parası ve burs almaktadır. Mahkemece davalı-davacının çalışıp çalışmadığı, aldığı iddia edilen bursun ve işsizlik parasının niteliğinin araştırılarak boşanma sonucu yoksulluğa düşüp düşmeyeceğinin tespiti gerekir..." (Y2HD, 04.06.2013, E. 2012/27295, K. 2013/15532) (E.T.: 12.02.2022) (<https://www.hukukturk.com/>).

şartları ile kesilme koşulları da dava dosyası kapsamında araştırılır. İnceleme sonucunda, yoksulluk nafakası için gerekli unsurların oluştuğu tespit ediliyorsa, nafaka istemi kabul edilir.⁴³⁰ Benzer şekilde, yoksulluk nafakası talep eden kişinin yurt dışı kaynaklı gelirin olması durumunda, gelirin niteliği ve sahibinin yoksulluktan kurtarmaya yeterli olup olmadığına incelenip, nafaka açısından bir karara varılır.⁴³¹

Yoksulluk nafakası isteminde bulunan taraf çalışmıyor olsa dahi yukarıda bahsi geçen durumlar dışında bir gelir elde ediyor olabilir. Talep sahibinin kira geliri,⁴³² kayıtlı ticari taksisi,⁴³³ minibüs işletmecisi,⁴³⁴ şirket yönetim kurulu üyesi⁴³⁵ veya şirket ortağı⁴³⁶

430 "Davacı kadının ekonomik ve sosyal durumunun tespitinde, aşçı olduğu, asgari ücret aldığı belirtilmiş olup davacı kadın ön inceleme duruşmasında alınan beyanında, iş yerinin kapandığını, işsizlik parası aldığını beyan etmiştir. Mahkemece bu hususta bir araştırma yapılmamıştır. O halde, mahkemece araştırma yapılarak kadının çalışıp çalışmadığı, işten ayrılmış ise kendi isteği ile ayrılıp ayrılmadığı, çalışıyor ise gelirin sürekli, düzenli ve boşanma halinde kendisini yoksulluktan kurtaracak nitelikte olup olmadığı hususları araştırılarak sonucuna göre yoksulluk nafakası (TMK m. 175) hakkında hüküm tesisi gerekirken..." (Y2HD, 19.02.2018, E. 2016/12289, K. 2018/2151) (E.T.: 12.02.2022) (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/pf/sorgula.xhtml>).

431 "İğdır PTT. Merkez Müdürlüğünün 25.01.2011 tarihli yazısında davalı adına yurtdışından aylık 1053 Euro para geldiği bildirilmiştir. Dosyaya tercümesi sunulan Brüksel Emekli Sandığı Genel Müdürlüğünden alınan 09.11.2010 tarihli belgede de "davacıya eşinden fiilen ayrı yaşamayı nedeniyle 01.01.2001 tarihinden itibaren emekli aylığı ve yakıt yardım ödeneğinin yarısının ödendiği" belirtilmektedir. Kadına kocanın emekli hesabından yapılan bu ödemelerin neye istinaden yapıldığı ve sebebi konusunda taraflar bir izahat yapmamışlardır. Bu durumda, öncelikle "hakimin davayı aydınlatma ödevi (HMK.md.31)" çerçevesinde, ödemenin Belçika devletindeki yasal dayanağı, sürekliliği ve kesilme koşulları bakımından taraflardan açıklama istenmesi, yeterli olmadığı takdirde ise, aynı hususların, ödemeyi yapan Belçika Emekli Sandığı Genel Müdürlüğünden Belçika'nın da "taraf" olduğu "Adli Yardım Taleplerinin İletilmesine İlişkin Avrupa Sözleşmesi" hükümlerinden yararlanılarak, Adalet Bakanlığı Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü vasıtasıyla sorulup tespiti ile hasıl olacak sonuca göre davalının yoksulluğa düşüp düşmeyeceğinin saptanması gerekirken..." (Y2HD, 22.11.2012, E. 2012/8296, K. 2012/28007) (E.T.: 12.02.2022) (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/pf/sorgula.xhtml>); "...davalı kadının Belçika'da bulunduğu sürekli ve düzenli bir gelire sahip olduğu anlaşılmış ve Türk Medeni Kanununun 175. Maddesi koşulları davalı kadın lehine gerçekleşmemiştir. Davalı kadının yoksulluk nafakası isteminin reddi gerekirken yazılı şekilde karar verilmesi doğru görülmemiştir." (Y2HD, 27.12.2007, 3273-17896) (Gençcan, s. 478).

432 "...davacı-karşı davalı kadının pay sahibi olduğu taşınmazların değeri ve kira geliri bulunup bulunmadığı bu gelirlerin kendisini yoksulluktan kurtarıp kurtaramayacağı yönünde araştırma yapılarak sonucuna göre karar verilmesi gerektiği..." (Y2HD, 14.01.2020, E. 2019/8162, K. 2020/119) (E.T.: 12.02.2022) (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/pf/sorgula.xhtml>).

"...boşanma neticesinde davalı lehine aylık 250 TL yoksulluk nafakasına hükmedildiği, kararın 18.12.2014 tarihinde kesinleştiği, davacının polis memuru olduğu, aylık 3.100 TL geliri olduğu, adına kayıtlı iki adet taşınmazının bulunduğu, davalının ise ev hanımı olup, adına kayıtlı hisseli birçok taşınmazı olduğu tespit edilmiştir. Ancak mahkemece, davalının bu taşınmazlardan aldığı kira geliri araştırılmamıştır. O halde, mahkemece davalının taşınmazlardan aldığı kira geliri tespit edilerek yukarıdaki ilkeler de gözönünde tutularak varılacak sonuca göre karar verilmesi gerekirken..." (Y3HD, 02.05.2016, E. 2016/3048, K. 2016/6869) (E.T.: 12.02.2022) (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/pf/sorgula.xhtml>).

433 "Toplanan delillerden, davalı-davacı kadının ticari taksisinin bulunduğu ve bu taksiden günlük 100.00 TL kazancı ile, aylık 450,00 TL kira gelirin olduğu anlaşılmaktadır. Gerçekleşen bu durum karşısında, davalı-davacı kadının düzenli ve yeterli gelirin bulunduğu ve boşanmakla yoksulluğa düşmeyeceği, Türk Medeni Kanununun 175. maddesindeki koşulların da oluşmadığı, bu nedenle davalı-davacı kadının yoksulluk nafakası talebinin reddine karar verilmesi gerekirken, yazılı şekilde kabulüne karar verilmesi doğru görülmemiştir." (Y2HD, 10.04.2013, E. 2013/6235, K. 2013/10002) (E.T.: 12.02.2022) (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/pf/sorgula.xhtml>).

olması gibi nedenlerle gelir elde ettiği anlaşılıyorsa, gelirin yoksulluk durumuna etkisi incelenir. Hak sahibinin hayatını idame ettirmesinde gelirin yetersiz kaldığı tespit edilmesi üzerine yararına nafaka tayin edilir. Ancak, yetersiz gelirin yanı sıra malvarlığı veya ek bir gelirin varlığı sonucunda, yoksulluğa düşmekten söz edilemiyorsa nafaka talebi reddedilir.⁴³⁷

Sonuç olarak, bireylerin geçici ya da düzenli ve sürekli bir geliri olduğunda bahisle, kurla olarak, yoksulluk olgusunun ortadan kalktığı sonucuna varılmaz. İlgili mahkeme, öncelikle bu gelirin hak sahibinin yoksulluktan kurtarma kabiliyetine sahip olup olmadığı incelenir. Gelirin sahibinin geçimini sağlamakta yeterli olduğu anlaşılıyorsa, artık yoksulluk kriterinden söz edilemeyeceği için yoksulluk nafakası söz konusu olamaz. Ancak, sahip olunan gelir bir kimsenin hayatını idame ettirebilmesi için gerekli zorunlu ihtiyaçları karşılamakta yetersiz kalıyorsa, nafaka bakımından yoksulluk unsurunun oluşmuştur. Buna karşın, yoksulluk nafakası isteminde bulunan eski eşin geliri, her ne kadar geçimini sağlamakta yetersiz kalıyor olsa da karşı tarafın geliriyle denk ise yararına nafaka tayini yapılamaz.⁴³⁸ Burada yoksulluk koşulu gerçekleşmiş olmasına karşın karşı tarafın mali gücü nafaka ödemeye elverişli olmaması, nafaka hakkının

434 "...Davacı kadının minibüs işletmecisi olduğu, boşanma nedeniyle yoksulluğa düşmeyeceği anlaşılmaktadır. Davacının yoksulluk nafakası isteminin reddi gerekirken yazılı şekilde kabulü bozmayı gerektirmiştir." (Y2HD, 12.09.2005, 9426-11798) (Gençcan, s. 481).

435 "...Davalı kadının bir tekstil şirketinde hisse sahibi olduğu ve aynı şirkette yönetim kurulu üyesi olduğu anlaşılmaktadır. Kadının boşanmakla yoksulluğa düşmeyeceği sabittir. Türk Medeni Kanununun 175. Madde koşullarının oluşmamasına rağmen davalı kadın yararına yoksulluk nafakası verilmesi doğru olmamıştır." (Y2HD, 08.06.2006, E. 2006/3017, K. 2006/9063) (E.T.: 12.02.2022) (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/pf/sorgula.xhtml>).

436 "...Dosyadaki belgelerde davacı-davalı kadının şirket ortağı olduğu beyan edilmiştir. Bu hususun Ticaret Sicil Memurluğundan araştırılıp, gerektiğinde Vergi Dairesi kayıtları getirilip şirketin sermayesi, pay oranı ve elde ettiği gelir tespit edilmeden eksik inceleme ile kadın yararına yoksulluk nafakası takdiri doğru görülmemiştir." (Y2HD, 02.11.2009, 15406-18691) (Gençcan, s. 482)

437 "...Toplanan delillerden davalının Sosyal Sigortalar Kurumundan emekli olduğu, kira geliri ile otomobilinin bulunduğu, kendi evinde oturduğu anlaşılmaktadır. Bu malvarlığı ve gelire sahip kadının boşanma sonucu yoksulluğa düşeceği kabul edilemez. Yoksulluk nafakası isteğinin reddi gerekirken yazılı şekilde hüküm kurulması usul ve yasaya aykırıdır." (Y2HD, 04.07.2006, E. 2006/2077, K. 2006/10737) (E.T.: 12.02.2022) (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/pf/sorgula.xhtml>).

438 İlgili Yargıtay kararları için *bkn.* Y2HD, 26.06.2018, E. 2016/20687, K. 2018/8133; Y2HD, 18.04.2018, E. 2016/16020, K. 2018/5187; Y2HD, 18.10.2010, E. 2010/16631, K. 2010/17066.

"...davacı-karşı davalı erkeğin mevsimlik işçi olduğu, SGK kaydının bulunduğu, davalı-karşı davacı kadının ise SGK'dan emekli olduğu, aylık düzenli gelirin bulunduğu, ayrıca adına kayıtlı bir adet de aracının olduğu, tarafların gelirlerinin birbirine denk olduğu anlaşılmaktadır." (Y2HD, 15.06.2020, E. 2020/2341, K. 202/2961) (E.T.: 12.02.2022) (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/pf/sorgula.xhtml>).

doğumunu engeller. Nitekim, yoksul olan birinden nafaka ödemesini istemek hakkaniyetle bağdaşmaz.⁴³⁹

3.2.4.1.3.1.3. Meslek Sahibi Olanlar

Meslek sahibi olmak, nafaka takdir edilmesini engelleyen olgulardan biridir. Ancak, buradaki engelleme mutlak değildir. Üyesi olduğu meslek grubundaki eleman fazlalığı ya da mesleğin icrasına artık ihtiyaç duyulmaması gibi nedenlerle, işsiz kalmış veya iş bulsa da yetersiz bir ücret karşılığı çalışan kişi yararına nafaka hükmedilmelidir.⁴⁴⁰

Yargıtay uygulamasında, farklı iş kollarından birinde fiilen işçi olarak çalışan kimsenin geçimini sağlayabilecek düzeyde yeterli ve sürekli ücret aldığı anlaşılıyorsa, yoksulluk nafakası takdir edilemeyeceği kabul edilmektedir.⁴⁴¹ Verilen kararlarda eczanede,⁴⁴² bir firmada,⁴⁴³ konfeksiyon mağazasında,⁴⁴⁴ tekstil firmasında,⁴⁴⁵ ya da bir şirkette çaycı⁴⁴⁶

439 İlgili Yargıtay kararları için *bkn.* Y2HD, 20.02.2019, E. 2017/6531, K. 2019/1501; Y2HD, 14.01.2016, E. 2015/8977, K. 2016/596; Y2HD, 22.02.2010, E. 2010/1960, K. 2010/3113.

“Toplanan delillerden davalı-davacı erkeğin de yoksul olduğu, engelli maaşı aldığı anlaşılmaktadır. Kendi yoksul olan kişi yoksulluk nafakası ile yükümlü tutulamaz. Açıklanan sebeple koşulları oluşmadığı halde davacı-davalı kadın lehine yoksulluk nafakası takdiri doğru bulunmamıştır.” (Y2HD, 03.07.2019, E. 2019/3335, K. 2019/8117) (E.T.: 12.02.2022) (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasilstemciWeb/pf/sorgula.xhtml>); “... -davacı erkeğin halen ... Ağır Ceza Mahkemesi'nin 08.05.2015 tarihli ve 2014/52 esas, 2015/118 Sayılı kararı ile mahkum olduğu 24 yıl 12 ay hapis cezasının infazı için ceza infaz kurumunda bulunduğu anlaşılmaktadır. Her ne kadar erkeğin cezaevinde tutuklu veya hükümlü olması, yoksulluk nafakası ile sorumlu tutulmamasını gerektirmez ise de dosya kapsamından yaptırılan sosyal ve ekonomik durum araştırmasında davalı-davacı erkeğin herhangi bir geliri ve malvarlığının olmadığı anlaşılmaktadır. Kendi yoksul olan kişi nafaka ile yükümlü tutulamaz. Bu durumda davacı-davalı kadının yoksulluk nafakası talebinin reddine karar verilmesi gerekir...” (Y2HD, E. 2016/23161, K. 2018/9526, T. 19.09.2018) (E.T.: 12.02.2022) (<https://www.hukukturk.com/>).

440 **Gençcan**, s. 482.

441 İlgili Yargıtay kararları için *bkn.* Y2HD, 21.11.2018, E. 2017/5930, K. 2018/13304; Y3HD, 14.01.2015, E. 2014/11702, K. 2015/686; Y3HD, 07.09.2015, E. 2015/9825, K. 2015/13574.

“... kadın fabrikada işçi olarak çalıştığını ve asgari ücret aldığını belirtmiş ve aksi de iddia edilmemiştir. O halde sürekli gelir getiren bir işte çalışan kadın yararına yoksulluk nafakası (TMK m. 175) hükmedilmesi doğru olmamış...” (Y2HD, 11.03.2021, E. 2021/768, K. 2021/2166) (E.T.: 12.02.2022) (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasilstemciWeb/pf/sorgula.xhtml>).

442 “...Kadının eczanede kalfa olarak çalışıp ayda 120 milyon TL. düzenli geliri olup yoksulluğa düşmeyeceği gözetilmeden yazılı şekilde yoksulluk nafakasına karar verilmesi de doğru değildir.” (Y2HD, 20.02.2002, 1693-2334) (**Gençcan**, s. 483).

443 “...kadın eşin de aynı şekilde özel bir firmada asgari ücretle çalıştığı, ailesine ait evde oturduğu, bu nedenle kira giderinin bulunmadığı, adına kayıtlı herhangi bir malvarlığının bulunmadığı, nüfus kaydının incelenmesinde de 02.12.2016 tarihinde yeniden evlendiği anlaşılmaktadır. Tarafların gelir durumları karşılaştırıldığında davacı kadının dava tarihinden itibaren çalışıyor olduğu, düzenli ve sabit geliri bulunduğu bu nedenle yerel mahkemece kadının sürekli ve düzenli bir gelirin bulunduğu gerekçesinin yerinde olduğu sonucuna varılmıştır.” (YHGK, 22.06.2021, E. 2017/2671, K. 2021/808) (E.T.: 12.02.2022) (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasilstemciWeb/pf/sorgula.xhtml>).

444 “...Davalı kadının konfeksiyon mağazasında çalışıp muntazam geliri olduğu anlaşıldığına göre boşanma ile birlikte yoksulluğa düşeceği kabul edilemez. Şartları oluşmadığı halde davalı kadın yararına yoksulluk nafakası takdiri doğru görülmemiştir.” (Y2HD, 27.05.2002, 6463-7112) (**Gençcan**, s. 483).

olarak çalışanların sosyal ve ekonomik durumu incelendiğinde yeterli ve düzenli bir gelire sahip oldukları anlaşıldığı için, yoksulluğa düşmeyeceklerini belirtilmiştir. Ancak, Yüksek Mahkeme bir kararında, asgari ücretle temizlik şirketinde çalışan kişinin geliri kendisini yoksulluktan kurtarmaya yeterli olmadığı için nafaka talebinin kabul edileceğine karar vermiştir.⁴⁴⁷

Kamu kurum ve kuruluşlarında çalışan kimsenin asgari ücretin üzerinde düzenli ve sürekli gelire sahip olduğu için yoksulluğa düşmeyeceği ve dolayısıyla yoksulluk nafakasından söz edilemeyeceği kabul edilmektedir.⁴⁴⁸ Yargıtay'ın çeşitli kararlarında öğretmen,⁴⁴⁹ hemşire⁴⁵⁰ veya bir kamu kurumunda çalışan bir memur,⁴⁵¹ yani bir kamu görevlisi olarak çalışan kimselerin yoksulluk nafakası isteminin reddedilmesi yönünde karar verdiği görülmektedir.

Serbest meslek olarak çalışma durumunda ise, hâkim durum ve koşullara göre yoksulluk nafakası istemini değerlendirir. Serbest meslek grubu çok geniş bir yelpazeye

445 "...Kadının Menderes Tekstilde işçi olup sürekli gelir sahibi bulunduğu anlaşılmasına göre boşanma yüzünden yoksulluğa düşeceği kabul edilemez. Koşulları oluşmadığı halde yoksulluk nafakası verilmesi doğru değildir." (Y2HD, 02.07.2002, 6895-8826) (**Gençcan**, s. 484).

446 "...Davalının özel bir şirkette çaycı olarak çalıştığı anlaşılmaktadır. Bu durumda boşanma yüzünden yoksulluğa düşeceği kabul olunamaz. Türk Medeni Kanununun 175. Maddesi koşulları gerçekleşmemiştir. İsteğin reddi gerekirken, yoksulluk nafakasına hükmolunması doğru görülmemiştir." (Y2HD, 13.07.2004, 6706-9525) (**Gençcan**, s. 483).

447 "Yapılan soruşturma ve toplanan delillerden; davalı-karşı davacı (kadın)'ın temizlik şirketinde çalıştığı anlaşılmaktadır. Asgari ücret davalı-davacı (kadın)'ı yoksulluktan kurtarmaz. Tarafların gerçekleşen ekonomik durumları da dikkate alınarak davalı-karşı davacı (kadın) lehine uygun miktarda yoksulluk nafakası takdiri gerekirken, yazılı şekilde bu talebin reddi doğru olmayıp, bozmayı gerektirmiştir." (Y2HD, 26.02.2015, E. 2014/18587, K. 2015/2920) (E.T.: 12.02.2022) (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasistemciWeb/pf/sorgula.xhtml>).

448 İlgili Yargıtay kararları için *bkn.* YHGK, 21.03.2018, E. 2017/1584, K. 2018/503; Y2HD, 29.12.2011, E. 2011/1400, K. 2011/24019; Y2HD, 22.01.1990, E. 1989/9761, K. 1990/227.

"Toplanan delillerden davacı kadının devlet memuru olarak çalıştığı, sürekli ve düzenli gelirinin bulunduğu, Türk Medeni Kanununun 175. maddesi koşullarının kadın yararına oluşmadığı anlaşılmaktadır. Açıklanan nedenle davacı kadının yoksulluk nafakası isteminin reddi gerekirken yazılı şekilde kabulü doğru görülmemiştir." (Y2HD, 30.05.2014, E.2013/22578, K. 2014/11944) (E.T.: 13.02.2022) (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasistemciWeb/pf/sorgula.xhtml>).

449 "...Davalı-davacı kadının Edremit Lisesinde öğretmen olarak çalıştığı anlaşılma ile yararına yoksulluk nafakasına (TMK.md.175) hükmedilmesi usul ve yasaya aykırıdır." (Y2HD, 16.04.2007, 17961-6378) (**Gençcan**, s. 484). Ancak Yargıtay'ın sözleşmeli öğretmen olan davacı yararına yoksulluk nafakası verilebileceği yönündeki kararı için *bkn.* Y2HD, 12.11.2020, E. 2020/4988, K. 2020/5696.

450 "Dosyanın incelenmesinde, davalı-davacı kadının hemşire olduğu, düzenli ve yeterli gelirinin bulunduğu, kadının yoksulluğa düşmeyeceği anlaşılmaktadır. Açıklanan sebeple davalı-davacı kadın lehine yoksulluk nafakası takdiri doğru olmamıştır." (Y2HD, 11.01.2018, E. 2017/4896, K. 2018/347) (E.T.: 13.02.2022) (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasistemciWeb/pf/sorgula.xhtml>).

451 "...Toplanan delillerden; davacı-karşı davalı kadının memur olarak çalıştığı, düzenli ve sürekli gelirinin bulunduğu, adına kayıtlı İstanbul'un ... ilçesinde bir adet dairesinin bulunduğu ayrıca bu daireden de kira geliri elde ettiği anlaşılmaktadır. Gerçekleşen bu duruma göre davacı-karşı davalı kadının boşanma ile yoksulluğa düşeceğinden söz edilemez." (Y2HD, 02.02.2018, E. 2016/22868, K. 2018/10356) (E.T.: 13.02.2022) (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasistemciWeb/pf/sorgula.xhtml>).

sahiptir. Ayrıca, aynı işi yapmalarına rağmen kişiler çok farklı gelirlere sahip olabilmektedir. Dolayısıyla, talep sahibinin yoksulluk durumunun belirlenmesi için mahkeme gelir tespiti yaptırır ve gerekirse bilirkişiden yardım alır. İnceleme sonucunda, gelirin yoksulluk olgusunu ortadan kaldırdığı anlaşılıyorsa, nafaka istemi reddedilir. Yargı içtihatlarında inşaat mühendisi,⁴⁵² gazonada çalışan şarkıcı,⁴⁵³ lokanta işletmecisi,⁴⁵⁴ tacir⁴⁵⁵ veya yazar⁴⁵⁶ olarak çalışan tarafın nafaka istemi, yoksulluğa düşmesi kabule edilemeyecek düzeyde bir gelire sahip olduğu tespit edildiği için reddedilmiştir.

3.2.4.1.3.2. Yoksulluğa Düşmeye Engel Malvarlığına Sahip Olmak

Yoksulluk olgusu değerlendirilirken, gelir durumunun yanı sıra araştırılacak bir diğer ölçüt, malvarlığıdır. Bireylerin sahip oldukları malvarlığı, yoksulluktan söz edilmesini imkânsız kılabilir. Yoksulluk nafakası talep eden tarafın geliri olmadığı veya gelirin geçimi için yetersiz olduğu anlaşılması üzerine malvarlığının olup olmadığı araştırılır. Malvarlığı incelemesinde ilk olarak, tapu kayıtlarında istem sahibi üzerine kayıtlı bir taşınmaz olup olmadığı incelenir. Taşınmaz sahibi olduğu anlaşıldıktan sonra ise, bu

452 "Yapılan soruşturma ve toplanan delillerden davacı-davalı kadının inşaat mühendisi olduğu, sahibi bulunduğu bir bürodan aylık 250 TL kira gelirin ve halen aktif olarak faaliyette bulunan bir şirkette %50 ortaklık payının bulunduğu, boşanmayla birlikte yoksulluğa düşmeyeceği anlaşılmıştır. Davacı-davalı kadın yararına Türk Medeni Kanununun 175. maddesindeki koşullar oluşmamıştır." (Y2HD, 05.03.2013, E. 2012/7916, K. 2013/5675) (E.T.: 13.02.2022) (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasilistemciWeb/pf/sorgula.xhtml>).

453 "...davacının gazonalarda şarkıcılık yaptığı ve gelirin bulunduğu anlaşılmaktadır. Türk Medeni Kanununun 175. Maddesi koşulları gerçekleşmemiştir. Davacının yoksulluk nafakası isteğinin reddi gerekirken yazılı şekilde hüküm kurulması doğru görülmemiştir." (Y2HD, 19.06.2007, E. 2006/21176, K. 2007/10359) (E.T.: 13.02.2022) (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasilistemciWeb/pf/sorgula.xhtml>).

454 "...Davacının lokanta işlettiği sürekli gelirin olduğu toplanan delillerden anlaşılmıştır. Türk Medeni Kanununun 186/son, 196 ve 175. Maddesi koşulları davacı yararına oluşmamıştır. Davacı lehine yoksulluk nafakasına hükmedilmesi usul ve yasaya aykırı olup bozmayı gerektirmiştir." (Y2HD, 28.12.2004, 12975-12425) (Gençcan, s. 485).

455 "...davacının işyeri olup halen ticaretle iştiğal ettiği, Türk Medeni Kanununun 175. Maddesi şartlarının davacı yararına gerçekleşmediği anlaşıldığından, davacının yoksulluk nafakası isteminin reddi gerekirken yazılı olduğu şekilde kabulüne karar verilmesi usul ve yasaya aykırıdır." (Y2HD, 22.04.2004, 4057-5167) (Gençcan, s. 486).

456 "Davalı-davacının, kamu yönetimi bölümü mezunu olduğu, iç mimarlık ve tasarım alanında lisans eğitimi aldığı, çocuk kitapları yazarlığı ve çevirmenlik yaptığı, 2007 yılında Tolstoy Uluslararası Ödülü aldığı halen Rusya'da çocuk bakıcılığı yaptığı, Türk lirası cinsinden aylık 3.000TL gelirin mevcut olduğu yapılan soruşturma ve toplanan delillerden anlaşılmaktadır. Gerçekleşen bu ekonomik ve sosyal durumuna göre davalı-davacı'(nın) boşanma yüzünden yoksulluğa düşeceği kabul edilemez. Bu bakımdan yoksulluk nafakası talebinin reddi gerekirken, yazılı şekilde hüküm kurulması doğru bulunmamıştır." (Y2HD, 07.05.2015, E. 2014/24112, K. 2015/9557) (E.T.: 13.02.2022) (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasilistemciWeb/pf/sorgula.xhtml>).

gayrimenkulün yoksulluk durumuna etkisi değerlendirilir.⁴⁵⁷ Bu itibarla, gayrimenkulün değeri, kiraya verilmişse veya verilmesi halinde elde edilecek kira tutarı -gerektiğinde bilirkişi ve keşif incelemesi de yapılarak- belirlenir.⁴⁵⁸ Ulaşılan veriler ışığında sahip olunan taşınmaz talepte bulunanı yoksulluktan kurtarmaya muktedir ise, yoksulluk nafakası istemi reddedilir.⁴⁵⁹ Mülkiyetten kaynaklı hakların kullanılamıyor olması şeklindeki itirazlar da nafakanın tayininde dikkate alınır.⁴⁶⁰

Maliki olduğu taşınmazlara ek olarak, hak sahibinin sahip olduğu taşınmazlar da yoksulluk nafakası incelemesinde göz önüne alınır. Yoksulluk nafakası istemini mahkemeye yöneltten eski eşin mülkiyetinde bulundurduğu araba,⁴⁶¹ para veya mevduatlar⁴⁶² gibi değerlerin yoksulluk durumuna tesiri değerlendirilir.

457 “Kadının boşanma yüzünden yoksulluğa düşmeyeceğinin kabulü için yoksulluktan kurtaracak değer ve gelirden mal varlığının bulunması veya yoksulluktan kurtaracak miktarda düzenli bir gelirin olması gerekir.” (Y2HD, E. 2001/16086, K. 2001/17795, T. 14.12.2001) (E.T.: 13.02.2022) (<https://www.hukukturk.com/>).

458 İlgili Yargıtay kararları için *bkn.* Y2HD, 29.11.2021, E. 2021/8908, K. 2021/8842; Y2HD, 28.01.2020, E. 2019/6803, K. 2020/404; Y2HD, 14.05.2019, E. 2018/6339, K. 2019/5934; Y2HD, 03.02.2016, E. 2015/11608, K. 2016/1715; Y2HD, 16.04.2001, E. 2001/3711, K. 2001/6062.

“Davalı kadın yoksulluk nafakası isteminde bulunmuştur. Yapılan araştırmada davalı kadın adına 3 katlı bina bulunduğu saptanmıştır. Bu taşınmazın bedeli ile ayrıca kiraya verilmesi durumunda getireceği kira gelirin gerektiğinde keşif ve bilirkişi yapılmak suretiyle belirlenerek, taşınmaz bedeli ve kira gelirin davalı kadını yoksulluğa düşmekten kurtarıp kurtarmayacağı değerlendirilerek, yoksulluk nafakası istemi hakkında bir karar verilmesi gerekirken, eksik araştırma ve incelemeyle yazılı şekilde yoksulluk nafakası isteminin reddine karar verilmiş olması isabetsiz olup bozmayı gerektirmiştir.” (Y2HD, 22.09.2011, E. 2010/12253, K. 2011/13906) (E.T.: 13.02.2022) (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/pf/sorgula.xhtml>).

459 “... davalı-karşı davacı kadının 1.015,00 TL emekli maaşı aldığı, ... ve ... gibi kurumlara konser organizasyonları gerçekleştirdiği ve tanıklarının beyanlarına göre bu organizasyonlardan gelir elde ettiği, davacı-karşı davalı ile ortak oldukları ve davacı-karşı davalı erkek lehine intifa hakkı tanınan toplam değeri 4.900.000,00 TL olarak belirlenen iki adet işyerinde ½ şer payının bulunduğu, değeri bilirkişi tarafından 1.900.000,00 USD olarak belirlenen tarafların fiili ayrılık öncesi birlikte oturdukları konutta da ½ oranında payının bulunduğu, belirlenen bu duruma göre boşanma nedeniyle yoksulluğa düşmeyeceği anlaşılmaktadır.” (Y2HD, 07.03.2016, E. 2015/13231, K. 2016/44390) (E.T.: 13.02.2022) (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/pf/sorgula.xhtml>); “... davacı kadın adına kayıtlı bulunan taşınmazların geliri, kendisini yoksulluktan kurtaracak nitelikte değildir. Türk Medeni Kanununun 175. Maddesi koşulları oluşmuştur. Davacı kadın lehine uygun miktar yoksulluk nafakası takdiri gerekirken...” (Y2HD, 22.06.2011, E. 2010/10445, K. 2011/11108) (E.T.: 13.02.2022) (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/pf/sorgula.xhtml>).

460 “... “davalının Polenezköy’de 17780 m2 miktarında, üzerinde otel, restoran ve kır bahçesi olan adına kayıtlı taşınmazının bulunduğu anlaşılmaktadır. Bu taşınmazın üzerindeki muhtesatlar dahil 2007 yılı itibarıyla değerinin iki milyon TL.’yi aştığı bilirkişi incelemesi ile belirlenmiştir. Davalının mülkiyetten kaynaklanan haklarını kullanmıyor olması sonuca etkili değildir. Bu mal varlığı karşısında yoksulluğa düşeceğinden söz edilemez. ...” gerekçesiyle hükmün yoksulluk nafakası bakımından bozulmasına karar verilmiş ise de; davalının gelirden yararlanmadığının anlaşılması, ileride koşulların varlığı halinde yoksulluk nafakasının kaldırılmasının da imkan dahilinde bulunması, davalıya ait taşınmaz hakkında davacı tarafça açılan tapu iptal tescil davasının kabul edilmiş olup henüz kesinleşmediğinin de anlaşılmasına göre, davalı lehine Türk Medeni Kanununun 175. maddesi koşulları gerçekleşmiştir. ...” (Y2HD, 31.05.2011, E. 2011/7716, K. 2011/9637) (E.T.: 13.02.2022) (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/pfsorgula.xhtml>).

461 “...mahkemece belirtilen menkul ve gayrimenkullerin değeri, gelir getirip getirmediği, gelir getiriyorsa bu gelirin kadını yoksulluktan kurtarıp kurtarmayacağı araştırılmamıştır. Kadına ait araba, tarla dükkan ve

3.2.4.1.3.3. Yoksulluğa Düşmeye Kendi Sebep Olanlar

3.2.4.1.3.3.1. Çalışabilecek Durumda Olmalarına Rağmen Çalışmayanlar

Gelir durumu ve malvarlığının kişinin geçimini sağlamasında yetersiz olduğu anlaşılması halinde, yoksulluk nafakası hakkının doğumu bakımından kişilerin çalışma kabiliyeti değerlendirilir. Çalışmasında bir engel olmayan veya iş bulma imkanına sahip olup, çalışmakla yoksulluktan kurtulacak kimsenin yoksulluk nafakası hakkı sahibi olamayacağı kabul edilir.⁴⁶³ Nitekim, nafaka alabilmek için iş arama çabasına dahi girmeyen tarafın bu kötü niyeti (TMK m. 2) yasalar tarafından korunamaz.⁴⁶⁴

Yargıtay uygulamasına göre, fikri ve bedeni yeteneğine uygun olan bir işte çalışmayan veya mazeretsiz olarak gelir etmeyen kişi, davranışlarının sonuçlarına katlanmak zorundadır.⁴⁶⁵ Örneğin, doktor, avukat, mühendis veya ikiden fazla dil bilen kimsenin ülke şartlarında iş bulamaması düşük bir ihtimaldir. İşe girebilmek için hiçbir gayret göstermeyen kimsenin yoksul olduğundan bahisle yararına yoksulluk nafakası hükmedilmesi, kanaatimizce hakkaniyet ilkesiyle aykırı olduğu gibi adilane olmaz. Keza, kendi çabasıyla yoksulluktan kurtulma imkânı varken eski eşi nafaka ödemeye mecbur bırakmak, yoksulluk nafakasının amacına da terstir. Yoksulluk nafakası, yalnızca kendi çabasına rağmen yoksulluğa düşmekten kurtulamayacak kişiler bakımından gündeme gelebilir.

---

evin değerinin belirlenmesi, varsa getirdiği gelirin hesaplanması ve kadını yoksulluktan kurtarıp kurtarmayacağı belirlendikten sonra davalı erkeğin ekonomik, sosyal durumu da göz önünde bulundurularak bir karar verilmesi gerekirken..." (Y2HD, 29.02.2016, E. 2016/3480, K. 2016/3640) (E.T.: 14.02.2022) (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/pfsorgula.xhtml>).

462 "Mahkemece; davacının yoksulluğa düşmediği gerekçesiyle dava reddedilmiş ise de; tarafların ekonomik sosyal durumları yeterince araştırılmamış, her iki tarafın şirket ortaklığına ilişkin resmi kayıtlar ve belgeler getirilmek, adlarına kayıtlı taşınmaz bulunup bulunmadığı, banka hesapları vb. araştırılmak suretiyle, tam ve sağlıklı saptanmamıştır." (Y3HD, 15.01.2015, E. 2014/12256, K. 2015/836) (E.T.: 14.02.2022) (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/pfsorgula.xhtml>).

463 **Ruhi**, s. 73-74; **Kaçak**, s. 224; **Öztaş**, s. 842-843 (Yazara göre, boşanmadan sonra eski eşlerin öncelikle kendi ihtiyaçlarını, mümkün olduğunca tek başına karşılamalıdır ve kimse çalışabilecek durumdayken çalışmaktan kaçınmamalıdır).

464 **Bulut**, s. 104; **Şimşek**, s. 43; **Turhan**, s. 264 (Yazara göre, yoksulluğa düşmenin sebebinin kişinin kendi kusurundan kaynaklanıp kaynaklanmadığı önem arz eder. Yazar, bireylerin servetine sahip çıkmaması veya normale aykırı olacak şekilde malvarlığını elden çıkarması dolayısıyla yoksulluğa düşmesi halinde yoksulluk nafakası hakkından söz edilemeyeceğini ifade eder).

465 İlgili Yargıtay kararları için *bkn.* Y3HD, 31.10.2012, E. 2012/17886, K. 2012/22340; Y2HD, 17.03.2005, E. 2005/2115, K. 2005/4194.

Nafaka yükümlüsü açısından Yargıtay bir kararında ise, çalışmasına engel olmayan kişi aleyhine yoksulluk nafakası takdirinde, malvarlığının olmaması veya işsiz olması iddiaları onu sorumluluktan kurtarmayacağına karar vermiştir.⁴⁶⁶

3.2.4.1.3.3.2. Yeterli Miktarda Geliri Olmasına Rağmen İşten İsteyerek Ayrılanlar

Evlilik süresince yeterli ve düzenli gelir getiren bir işte çalışmasına rağmen boşanma aşamasında kendi rızasıyla işten ayrılan kimselerin de yoksulluk nafakasına hak kazanmayacağı kabul edilir. Kendi isteğiyle işi bırakan kimse, nafaka elde edebilmek amacıyla kötü niyetli olarak hareket etmektedir. İsteyerek yoksulluğa düşme tehlikesiyle karşılaşan kötü niyetli eski yararına nafaka takdir edilmesi mümkün değildir.⁴⁶⁷

Yargıtay'a göre de yeterli ve düzenli gelire sahipken bilerek ve isteyerek işten ayrılanların boşanma nedeniyle yoksulluğa düştüğü kabul edilemez. Verilen kararlarda, kendi rızasıyla işi bırakan kimseler bakımından yoksulluk nafakasının koşullarının oluşmadığını vurgulanır.⁴⁶⁸ Ancak, Yüksek Mahkeme bir kararında, kendi arzusuyla çalışmayı bırakmış olsa dahi zaten elde ettiği gelir kendisinin yoksulluğunu ortadan kaldırıyorsa, nafaka isteminin kabul edilmesi gerektiğini belirtmiştir.⁴⁶⁹

466 "Erkeğin işsiz olması ve malvarlığının bulunmaması onu nafaka sorumluluğundan kurtarmaz. Toplanan delillerden erkeğin çalışmasına engel olacak fiziki bir rahatsızlığının varlığı da sabit değilken, üstelik tanık beyanları ile zaman zaman yurtdışına giderek çalıştığı da beyan edilmekle boşanma sonrası yoksulluğa düşeceği anlaşılan kadın yararına Türk Medeni Kanununun 175. maddesi uyarınca yoksulluk nafakası takdir edilmemesi doğru bulunmayıp bozmayı gerektirmiştir." (Y2HD, 07.06.2021, E. 2021/3387, K. 2021/4564) (E.T.: 14.02.2022) (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasistemciWeb/pfsorgula.xhtml>).

467 **Şimşek**, s. 43; **Ruhi**, s. 73 (Yazara göre, kendi rızasıyla işten ayrılan kimse lehine yoksulluk nafakası tayin etmek, yoksulluktan kurtulmak için çabalayan ve kendi isteği dışında işten çıkarılanları cezalandırmak; çalışmayan ve çalışmaya dahi teşebbüs etmeyenleri ödüllendirmek manasına gelir).

468 İlgili Yargıtay kararları için *bkn.* Y2HD, 01.02.2016, E. 2015/13392, K. 2016/3981; Y2HD, 25.12.2014, E. 2014/15552, K. 2014/26622; Y2HD, 05.04.2012, E. 2012/5066, K. 2012/8552; Y2HD, 05.05.2004, E. 2004/12072, K. 2004/13234

"Toplanan delillerden davacı kadının yargılama sırasında kendi isteği ile işinden ayrıldığı anlaşılmaktadır. Bu durumda boşanma yüzünden yoksulluğa düştüğü kabul edilemez. O halde, davacı kadının yoksulluk nafakası isteminin reddi gerekir..." (Y2HD, 09.09.2015, E. 2015/585, K. 2015/15359) (E.T.: 14.02.2022) (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasistemciWeb/pfsorgula.xhtml>).

469 "...SGK hizmet dökümüne göre kadının 01.05.2018 tarihinde çalışmaya başladığı, en son çalıştığı iş yerinden 18.11.2020 tarihinde istifa ederek ayrıldığı, işinden kendi isteği ile ayrılan kadın yararına yoksulluk nafakasına hükmedilemeyeceği belirtilmiş, bu konuda erkeğin istinaf kanun yolu incelemesi talebi yoksulluk nafakası yönünden kabul edilip, sair yönlerden esasen reddedilmiştir. Boşanan eş yararına yoksulluk nafakasına hükmedebilmek için, boşanma yüzünden yoksulluğa düşecek olması gerekir (TMK m. 175). Her ne kadar, kadının kendi isteği ile işten ayrıldığı belirtilerek, ilk derece mahkemesince hükmedilen yoksulluk nafakası yerinde görülmemiş ise de; yapılan yargılama ve toplanan delillerden, kadının sürekli ve düzenli bir işinin olmadığı, geçici sezonluk işlerde çalıştığı anlaşılmakla yoksulluk nafakasına hak kazandığı değerlendirilmesi gerekirken..." (Y2HD, 26.01.2021, E. 2021/2619, K.

Yoksulluk nafakası isteminde bulunan tarafın kendi rızası dışında, başka bir nedenle işten ayrılmış olması da muhtemeldir. Böyle bir itirazın varlığı halinde mahkeme, işten ayrılma sebebi, diğer bir ifadeyle kendi isteğiyle işi bırakıp bırakmadığı, araştırılır.⁴⁷⁰ İşten çıkarılması⁴⁷¹ veya hastalığı nedeniyle işi bırakmak zorunda kalması⁴⁷² gibi kendisine atfedilemeyecek bir sebeple işten ayrıldığı anlaşılıyorsa, yoksulluk nafakası gündeme gelir.

Sonuç olarak, nafaka talep eden eski eşin boşanma sürecinde işten ayrıldığı tespit edildikten sonra, işten ayrılma nedeni araştırılmalıdır. İstem sahibinin kendi isteğiyle işi bıraktığı fark edildiğinde nafaka istemi reddedilir. Buna karşın, işi bırakmasında kendi kusurunun olmadığı anlaşılırsa -diğer koşulların oluşması şartıyla- yararına yoksulluk nafakası tayin edilir.

2021/3388) (E.T.: 14.02.2022) (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasilstemciWeb/pfsorgula.xhtml>).

470 İlgili Yargıtay kararları için *bkn.* Y2HD, 02.10.2014, E. 2013/26207, K. 2014/19204; Y3HD, 21.01.2013, E. 2012/22699, K. 2013/748; Y2HD, 06.04.2010, E. 2009/2452, K. 2010/6626.

“...Davalı davacı kadın, zorunlu sebeplerle işten ayrılmak zorunda kaldığını bildirmiştir. Çalıştığı iş yerinin Sosyal Güvenlik Kurumundan sorulup tespit edilmesi ve işyerinden kendi isteğiyle mi, yoksa işverenin iş akdini tek taraflı olarak feshetmesi sonucu mu ayrıldığı işyerinden araştırılması ve hasil olacak sonuca göre, yoksulluk nafakası takdirinin gerekip gerekmediğinin değerlendirilmesi gerekir.” (Y2HD, 24.09.2013, 24151-21700) (İnal, s. 487); “...SGK kaydında 22.06.2015 tarihinde kadının işten çıktığı anlaşılmaktadır. Boşanan eş yararına yoksulluk nafakasına hükmedebilmek için, nafaka talep eden eşin boşanma yüzünden yoksulluğa düşecek olması gerekir (TMK m. 175). Mahkemece davacı kadının boşanmakla yoksulluğa düşeceği gerekçesiyle kadın yararına yoksulluk nafakasına hükmedilmiş ise de; davacı kadının kendi isteğiyle mi işten çıktığı yoksa işveren tarafından mı işten çıkartıldığı hususu araştırılıp sonucu uyarınca bir karar verilmesi gerekir...” (Y2HD, 31.10.2018, E. 2017/556, K. 2018/12159) (E.T.: 14.02.2022) (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasilstemciWeb/pfsorgula.xhtml>).

471 “...davacı kadının 30.04.2013 tarihi itibarıyla personel fazlalığı nedeniyle işten çıkartıldığı, boşanmanın kesinleştiği tarihte düzenli gelir ve mal varlığının bulunmadığı anlaşılmış, toplanan delillerle boşanmaya sebep olan olaylarda daha ağır kusurlu olmadığı, boşanma yüzünden yoksulluğa düşeceği gerçekleşmiştir. O halde davacı kadın yararına geçimi için uygun miktarda yoksulluk nafakası takdiri gerekir...” (Y2HD, 18.04.2016, E. 2016/7966, K. 2016/7703) (E.T.: 14.02.2022) (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasilstemciWeb/pfsorgula.xhtml>).

472 “Davalı-karşılık davacının yargılama sırasında işe girdiği, ancak kendisinde mevcut panik hastalığı nedeniyle bir gün sonra işten ayrılmak zorunda kaldığı anlaşılmaktadır. Boşanma yüzünden yoksulluğa düşecek taraf, kusuru daha ağır olmamak koşuluyla geçimi için diğer taraftan mali gücü oranında süresiz olarak nafaka isteyebilir. Nafaka yükümlüsünün kusuru aranmaz. (TMK.m.175) toplanan delillerle, boşanmaya sebep olan olaylarda davalı-karşılık davacı kadının daha ağır kusurlu olmadığı, her hangi bir geliri ve malvarlığının bulunmadığı, boşanma yüzünden yoksulluğa düşeceği gerçekleşmiştir. O halde, davalı-karşılık davacı kadın yararına geçimi için uygun bir miktarda yoksulluk nafakası takdiri gerekir...” (Y2HD, 06.04.2010, E. 2009/2452, K. 2010/6626) (E.T.: 14.02.2022) (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasilstemciWeb/pfsorgula.xhtml>).

3.2.4.2. İsviçre Hukuku Bakımından

Türk Hukukunda, TMK m. 175 uyarınca talep sahibinin boşanma sebebiyle yoksulluğa düşecek olması şarttır. Bu yoksulluk koşulu, İsviçre Hukukunda İMK m. 125/1'de “geçimini sağlaması kendisinden beklenemeyecek taraf” olarak dizayn edilmiştir.

Türk hukukunda olduğu gibi İsviçre hukukunda da evliliğin sona ermesi doğrudan nafaka talep etme hakkı vermez. Boşanma sonrası nafakanın gündeme gelebilmesi için talep sahibinin boşanma yüzünden yoksulluğa düşecek olması gerekir.⁴⁷³ Federal Mahkeme içtihatlarında, yoksulluk unsuru yerine “kendi geçimini temin etme” ifadesi kullanıldığı görülür.⁴⁷⁴ Geçimini sağlama yeteneği, boşanma sonrası nafakanın talep edilmesinde asli belirleyici unsurdur.⁴⁷⁵ Nafaka isteminde boşanma sonrası dayanışma ilkesinin gündeme gelebilmesi için nafaka isteminde bulunan tarafın, hayatta kalabilmesi için gerekli olan ihtiyaçları dahi sağlama kabiliyetinden yoksun olması şarttır.⁴⁷⁶ Dolayısıyla, geçimini sağlama kabiliyeti ve evlilik sonrası dayanışma ilkesi arasında “güçlü bir çatışma” olduğu varsayılır.⁴⁷⁷

İsviçre Medeni Kanununda, boşanma sonrası nafaka hakkının devreye girebilmesi için bir kimsenin kendi geçimini sağlayamayacak durumda olması şarttır. Bu koşul, birçok hukuk sisteminde nafakayı sınırlandırmak amacıyla kabul edilmiş clean break ilkesine işaret etmektedir.⁴⁷⁸ Dolayısıyla, bu ilkenin bir sonucu olarak kendi hayatını idame ettirebilen eski eşin boşanma sonrası nafaka talebi reddedilecektir. Öte yandan, nafaka talebinde bulundan kimsenin, kendi geçimini sağlayamadığı anlaşılması durumunda evlilik birliği süresince sahip oldukları olanaklar incelenecektir. Evlilik sonrası dayanışma ilkesi uyarınca, “yaşam biçimlendirici bir etkiye sahip evlilikler” açısından kural olarak; böyle bir özelliği taşımayan evlilikler için ise istisnai olarak nafaka takdir edilecektir.⁴⁷⁹

---

473 **Kocabaş**, s. 368-369.

474 BGE 134 III 145; BGer 5C.244/2006 (FamPra 2007, s.647); BGer 5A_154/2008 (FamPra 2008, s.937) (**Kocabaş**, s. 369).

475 BGer 5A_243/2007 (FamPra 2008, s.662) (**Kocabaş**, s. 399).

476 BGer 5A_63/2009 (FamPra 2009, s.1045); BGer 5A_6/2009 (FamPra 2009, s.770) (**Kocabaş**, s. 369).

477 **Kocabaş**, s. 369.

478 **Schwenzer/Keller**, s.10.

479 **Kocabaş**, s. 369.

Boşanma sonrası nafaka talep eden kimsenin geçimini sağlayamayacak durumda olmasının belirlenmesi bakımından İMK m. 125/3'te bazı ölçütler kabul edilmiştir: 1. Evlilik birliği içerisindeki görev paylaşımı, 2. Evlilik süresi, 3. Evlilik birliği içindeki yaşam standardı, 4. Eşlerin yaşı ve sağlık durumu, 5. Eşlerin geliri ve malvarlığı, 6. Müşterek çocuğun bakımını üstlenen taraf bakımından bakım yükü ve süresi, 7. Eşlerin mesleki eğitim ve kariyer beklentileri ve çalışma hayatına yeniden entegrasyonun olası maliyeti, 8. Yaşlılık ve emeklilik sigortası⁴⁸⁰ gibi özel veya devlet kurumlarınca yapılacak her türlü sosyal yardım ödemesi.⁴⁸¹ Bahsi geçen unsurlar değerlendirildiğinde nafaka isteminde bulunan kimsenin hayatını idame ettirebilme kabiliyetinden yoksun olduğu anlaşılıyorsa yararına nafaka takdir edilir.

3.2.5. Nafaka Miktarının Nafaka Yükümlüsünün Maddi Gücü ile Orantılı Olması

Medeni Kanununun m. 175/1'de yoksulluk nafakası için öngörölmüş son şart, nafaka yükümlüsünün ekonomik gücünün nafaka ödemeye elverişli olmasıdır. Nafaka yükümlüsünün nafaka ödeyecek bir mali güçten yoksun olması, nafaka hükmetmeye engeldir. Ancak, nafakanın gündeme gelebilmesi için nafaka borçlusunun illa zengin olması gerekmez; kendisi bakımından bazı yoksunluklar söz konusu olsa da yoksulluk nafakasına hükmedilebilir.⁴⁸²

Yoksulluk nafakasına karar verilmesi durumunda kendisinden nafaka tahsil edilecek kimse, hükmedilen bu nafaka sebebiyle kendi yaşantısında oluşacak bazı değişikliklere ve mahrumiyetlere mahkûm edilecektir. Bu nafakanın temelini insani ve sosyal düşünceler oluşturmaktadır. Dolayısıyla, boşanan taraflardan birinin kendi mali durumunda yapacağı fedakârlık karşısında, tayin edilecek nafaka ile bu kimseyi zaruret içine düşmeye mahkûm etmek hakkaniyete aykırı olacaktır.⁴⁸³ Diğer bir ifade ile, yoksulluk nafakası bir tarafı yoksulluktan kurtarıırken diğer tarafın ekonomik açıdan mahvına yol açmamalıdır. Bu sebeple, nafaka alacaklısının düşeceği yoksulluk ne

480 İFM, kişinin sigortası ihtiyaçlarını karşılıyorsa, örneğin zorunlu sağlık sigortası tedavi masraflarını karşılıyorsa, kişinin bu açıdan yoksulluğa düşüğünün kabul edilemeyeceğine karar vermiştir (BGF 133 II 507 (Çilenti Konuralp, s. 1028, dn 23)).

481 Ayrıntılı açıklama için *bkn.* 4.1.2.3.2.

482 Velidedeoğlu, s. 371-372.

483 Çelikaş, s. 671; Ateş, s. 561

kadar büyük olursa olsun, belirlenecek yoksulluk nafakası miktarı nafaka yükümlüsünün mali gücünü aşacak seviyede olmamalıdır.⁴⁸⁴

Nafaka borçlusunun mali durumunun çok iyi olması nafaka miktarının çok yüksek tutulması gerektiği anlamına da gelmemektedir. Nafakanın amacı, istem sahibini yoksulluğa düşmekten kurtarmaktır. Bu itibarla, yoksulluk nafakası yoksulluğa son verecek şekilde tayin edilmelidir. Nafaka yükümlüsünün ekonomik durumunun çok iyi olması, diğer tarafın yoksulluk sınırının üzerinde bir nafakaya karar verilebileceği anlamına gelmemektedir.⁴⁸⁵ Aksi bir durum, hem yoksulluk nafakasının amacına ters düşecek hem de nafaka borçlusunu cezalandırmak manasına gelecektir. Ayrıca, böyle bir sonuç adalet ve hakkaniyet ilkesi ile de çelişecektir.⁴⁸⁶ Bu açıdan, takdir edilecek nafaka, tarafların karşılıklı menfaatlerini dengelemelidir.⁴⁸⁷

Nafaka yükümlüsünün mali gücünün tespitinde, malvarlığı ve gelir durumu incelemesi yapılacaktır.⁴⁸⁸ Ayrıca, bu kimsenin yeni eşi veya çocukları gibi bakmakla yükümlü olduğu kişilerin bulunması durumunda, onların ihtiyaçları da dikkate alınarak mali durum belirlenmesi yapılmalıdır.⁴⁸⁹ Bu açıdan, yoksulluk nafakası takdirinde, tarafların ekonomik ve sosyal durumlarını araştırılmalıdır. Hâkim bunu yaparken, 4787 sayılı Kanunun 5'inci hükmü uyarınca bir uzmandan yardım alabilir.

Yapılan araştırma sonucunda, nafaka yükümlüsünün de yoksul olduğu anlaşılırsa bu kimse aleyhine nafaka hükmedilemeyecektir.⁴⁹⁰ Zira, kendisi de yoksul olan birinin

484 **Ateş**, s. 561; **Dural/Öğüz/Gümüş**, s. 157; **Ersöz**, s. 473 (Yazara göre, yoksulluk nafakası isteminin kabul edilebilir olması için nafaka borçlusunun nafaka yükümlülüğünü yerine getirme kudretine sahip olmalıdır).

485 **Oğuzman/Dural**, s. 147; **Akıntürk/Ateş**, s. 304; **Feyzioğlu**, s. 398.

486 **Ateş**, 561.

487 **Feyzioğlu**, s. 398; **Çeliktas**, s. 671; **Oğuzman/Dural**, s. 146-147; **Zevkliler/Acarbey/Gökyayla**, s. 939; **Ruhi**, s. 76; **Öztaş**, s. 841.

488 **Kocabaş**, s. 372; **Arkan Serim**, s. 292.

489 **Dural/Öğüz/Gümüş**, s. 157.

490 **Feyzioğlu**, s. 398; **Velidedeoğlu**, s. 262; **Zevkliler/Acarbey/Gökyayla**, s. 939; **Ruhi**, s. 76; **Öztaş**, s. 840; **Dural/Öğüz/Gümüş**, s. 157.

"Davalı erkeğin halen Silifke Ağır Ceza Mahkemesinin 2015/128 esas sayılı dosyası üzerinden mahkum olduğu 16 yıl 8 ay ve 2 yıl 6 ay hapis cezalarından dolayı ceza infaz kurumunda hüküm özlü olarak bulunduğu anlaşılmaktadır. Her ne kadar erkeğin cezaevinde tutuklu veya hükümlü olması, yoksulluk nafakası ile sorumlu tutulmamasını gerektirmez ise de dosya kapsamından yaptırılan sosyal ve ekonomik durum araştırmasında davalı erkeğin herhangi bir geliri ve malvarlığının olmadığı anlaşılmaktadır. Kendi yoksul olan kişi nafaka ile yükümlü tutulamaz. Bu durumda davacı kadının yoksulluk nafakası talebinin reddine karar verilmesi gerekirken, kabulü doğru olmayıp bozmayı gerektirmiştir." (Y2HD, 20.02.2019, E.

nafaka ödemekle yükümlü tutulması hakkaniyete aykırı olacaktır. Yargıtay, sürekli hastalığı olan,⁴⁹¹ çalışmayan,⁴⁹² bir geliri veya malvarlığı bulunmayan⁴⁹³ kimselere karşı nafaka ödeme yükümlülüğü yüklenemeyeceğini görüşündedir. Ayrıca, askerlik gibi yasal bir mazereti olan kişiler, bu süreçte bir gelire sahip olamayacağı için nafaka ile yükümlü tutulmayacakları kabul edilmektedir.⁴⁹⁴ Ancak, askerlik örneğinde olduğu gibi nafaka yükümlüsünün ekonomik durumunu kısa süreli olarak etkileyen olgular ortadan kalktığı anda nafaka yükümlülüğü tekrar gündeme gelecektir.⁴⁹⁵

Öte yandan, nafaka yükümlüsünün ekonomik gücü, yoksulluk nafakasının tayin edilmesinin yanında, nafakanın miktarının belirlenmesinde de belirleyici bir kriter olarak kabul edilmektedir. Yoksulluk nafakasının miktarının tespitinde mali güç olgusu, Dördüncü Bölümde 4.1.2.3. Nafaka Miktarının Belirlenmesi başlığı altında incelenecektir.

2017/6531, K. 2019/1501) (E.T.: 16.02.2022) (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/pfsorgula.xhtml>).

491 "...Epilepsi hastası olup, yüzde doksan oranında çalışma kaybı bulunduğu ve çalışmadığı tutanağa bağlanmış olan davacı erkeğin SGK kayıt örneklerinde ise çalışma kayıtlarının bulunduğu ve bir kısım tanıl beyanlarında ise çalışmakta iken işten ayrıldığından beyan edildiği anlaşıldığından, erkeğin çalışma durumu ve işten ayrılmış ise işten ayrılış nedeni araştırılarak sonuca göre kadın lehine yoksulluk nafakası verilmesi koşullarının oluşup oluşmadığının değerlendirilmesi gerekeceği..." (Y2HD, 14.01.2016, E. 2015/8977, K. 596) (**Uyar**, s. 1709).

492 "Yapılan yargılama ve toplanan delillerden davacı kadının fabrikada çalıştığı ve asgari ücret düzeyinde gelirinin mevcut olduğu anlaşılmaktadır. Davalı erkeğin ise herhangi bir geliri bulunmamaktadır. Yoksul olan kişi yoksulluk nafakası ödemekle sorumlu tutulamaz. Kadının ise asgari ücretle çalıştığı sabittir. Bu halde kadının yoksulluk nafakası (TMK m.175) talebinin reddine karar verilmesi gerekirken..." (Y2HD, 05.02.2018, E. 2016/10657, K. 2018/1345) (E.T.: 16.02.2022) (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/pfsorgula.xhtml>).

493 "Mahkemece, davacı-karşı davalı kadının yoksulluk nafakası talebinin kabulüne karar verilmiş ise de; yapılan yargılama ve toplanan delillerden yaptırılan sosyal ve ekonomik durum araştırmasında davalı-karşı davacı erkeğin dava tarihinden kısa bir süre önce trafik kazası geçirdiği, halihazırda çalışmadığı, geçimini ailesinin yardımı ile sağladığı sosyal yardımdan yararlandığı, herhangi bir geliri ve malvarlığının bulunmadığı anlaşılmaktadır. Kendi yoksul olan kişi yoksulluk nafakası ödemekle yükümlü tutulamaz." (Y2HD, 16.01.2018, E. 2016/9382, K. 2018/567) (E.T.: 16.02.2022) (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/pfsorgula.xhtml>).

494 **Ateş**, s. 561; **Kaçak**, s. 226.

"Davalının 19.11.2001 tarihinde askerlik görevi nedeniyle çalıştığı işten ayrıldığı, 21.11.2001 tarihinde de er olarak askere sevk edildiği, ücreti dışında başka bir gelirinin ve servetinin bulunmadığı anlaşılmaktadır. 12.12.1966 tarihli ve 5-11 sayılı İnançları Birleştirme kararı uyarınca askerlik süresince davalı eşin tedbir ve yoksulluk nafakası ile sorumlu tutulamayacağı gözetilmeden, dava tarihinden eşin askere sevk edildiği tarihe kadar tedbir nafakasına ve askerlik süresince yoksulluk nafakasına hükmedilmesi gerekirken yazılı şekilde hüküm verilmesi bozmayı gerektirmiştir." (Y2HD, 06.02.2003, 670-1770) (**İnal**, s. 480).

495 "Yoksulluk nafakası yükümlüsünün zorunlu askerlik yükümlülüğünü yerine getiriyor olması; gelir ve malvarlığının bulunması durumunda yoksulluk nafakasıyla sorumlu tutulmasını engellemez. Davacı-davalı kocanın askerlik döneminde bir gelir ve malvarlığı bulunmamakta ise de 28.08.2010 tarihinde terhis tabii olduğu belli olduğuna göre kocanın terhis tarihi olan 28.08.2010 tarihinden geçerli olarak; boşanmayla yoksulluğa düşeceği anlaşılan davalı-davacı kadın lehine uygun miktarda yoksulluk nafakasına (TMK. md.175) hükmedilmesi gerekirken yazılı şekilde karar verilmiş olması usul ve yasaya aykırı olmuştur." (Y2HD, 16.05.2011, E. 2010/7773, K. 2011/8479) (**Gençcan**, s. 567).

Sonuç olarak, Türk Medeni Kanununun 175'inci maddesi gereğince yoksulluk nafakası hakkının gündeme gelebilmesi için gerekli koşullar şunlardır:

- Kesinleşmiş bir boşanma kararının varlığı,
- Boşanan eşlerden birinin yoksulluk nafakası isteminde bulunması,
- Talep sahibinin boşanmaya yol açan olaylarda daha ağır kusurlu olmayan taraf olması,
- Nafaka isteminde bulunan eşin boşanma yüzünden yoksulluğa düşmesi veya düşecek olması,
- Tayin edilecek nafakanın, nafaka yükümlüsünün ekonomik gücü ile orantılı olmasıdır.

Burada dikkate edilmesi gereken husus, yukarıda belirtilen şartlarının hepsinin birlikte gerçekleşmesi zorunluluğu olur. Tüm koşulların ortaya çıktığının anlaşılması üzerine hâkim yoksulluk nafakasının belirler.

3.3. NAFAKANIN SÜRESİ

3.3.1. Türk Hukuku Bakımından

Evliliğin sona ermesi dolayısıyla yoksulluğa düşecek olan eski eşin boşanmada daha ağır kusurlu olmaması şartıyla süresiz olarak nafaka isteyebileceği düzenlenmiştir.

3.3.1.1. Yoksulluk Nafakasının Belirli Süreli Olarak Talep Edilmesi

TMK m. 175'te yer alan yoksulluk nafakası düzenlemesinde, nafakanın süresiz verileceği hükme bağlanmıştır. Ancak, her ne kadar yasal metinde süresiz ifadesine yer verilmiş olsa da yoksulluk nafakasının belirli bir süreyle sınırlandırılması mümkündür.⁴⁹⁶ Nafaka alacaklısı, boşanma sırasında veya açacağı bağımsız bir davada yoksulluk nafakasının belirli bir süre için ödenmesini talep ederek, nafaka süresini sınırlandırabilir.

---

496 Köseoğlu/Kocaağa, s. 233; Ruhi, s. 46; Öztan, s. 835; Arbek, s. 145; Tutumlu, s. 1312; Serin Of, s. 88; Kartal, s. 78; Gelmez, s. 115; Bozdağ, s. 79; Yıldırım, s. 77; Yağcı, s. 326.

Belirli bir süre ile sınırlı olacak şekilde yapılan yoksulluk nafakası isteminde, hâkim taleple bağlılık ilkesi uyarınca (HMK m. 26/1) talep edilenden daha uzun bir süre nafaka ödenmesine karar veremez.⁴⁹⁷ Bu durumda, ödenmesi istenen süre ile sınırlı olacak şekilde yoksulluk nafakası tayin edilir.

Boşanan taraflar, boşanmanın mali sonuçlarından biri olan yoksulluk nafakasının süresi hakkında anlaşmaya varabilir (TMK m. 184/b.5). Bu sözleşme diğer boşanma sebeplerinin söz konusu olduğu durumlarda yapılabileceği gibi anlaşmalı boşanma protokolünde de yer alabilir.⁴⁹⁸ Tarafların anlaşmalı boşanmaya karar vermesi halinde, boşanmanın mali sonuçları hususunda da anlaşmış olmaları şarttır. Yapılan anlaşma çerçevesinde taraflar, yoksulluk nafakasının süresiz ödenmesini kararlaştırabileceği gibi, belirli süreli ödenmesini de belirleyebilir. Ancak, her iki durumda da öyle bir anlaşmanın geçerliliği, hâkimin onayına tabidir (TMK m. 166/3; 184/b.5).

Yoksulluk nafakasının belirli bir süre dahilinde ödenmesi için yapılan anlaşmalarda, belirlenen sürenin dolması ile yoksulluk nafakası kendiliğinden sona erer. Öğretideki baskın görüşe göre,⁴⁹⁹ yoksulluk nafaka süresinin belirli bir süreyle sınırlayan ve hakimce onaylanan anlaşmalı boşanma protokolü kesin hüküm niteliği taşır. Bu sebeple, sonradan açılacak bir dava ile nafaka süresinin uzatılmasını talep edilemez; edilse dahi istem reddedilir.

3.3.1.2. Yoksulluk Nafakasının Süresiz Verilmesi

Türk Hukukunda irat şeklinde ödenecek olan yoksulluk nafakasının süresiz olarak ödeneceği düzenlenmiştir. TMK m. 176/3'te sayılmış sona erme durumlarından biri söz konusu olmadıkça nafaka varlığını sürdürecektir. Yoksulluk nafakasının süresi, 3444 sayılı Kanunla yapılan değişiklikten önce bir yıl gibi bir süreyle sınırlandırılmıştı. Eski Medeni Kanun döneminde tepki çeken bu uygulamaya 1988 yılında son verilmesine rağmen nafakanın süresi konusundaki tartışmalar son bulmamıştır. Önceleri süreli olması nedeniyle eleştirilen yoksulluk nafakası, günümüzde süresiz olması nedeniyle

497 **Ruhi**, s. 46; **Şahin**, s. 88; **Öztañ**, s. 835; **Köseoğlu/Kocaağa**, s. 233; **Ersöz**, s. 474; **Dural/Öğüz/Gümüş**, s. 158; **Ceylan**, s. 116; **Yıldırım**, s. 77-78; **Baran Celep**, s. 107; **Gelmez**, s. 116; **Topkaya**, s. 56.

498 **Öztañ**, s. 497; **Ceylan**, s. 116.

499 **Ruhi**, s. 82; **Öztañ**, s. 835; **Yıldırım**, s. 78; **Arbek**, s. 145; **Demir**, s. 65. Karşı görüş için *bkn.* **Ceylan**, s. 116.

eleştirilerin odağındadır. Süresiz yoksulluk nafakası kurumu hem öğretide hem de kamuoyunda çokça konuşulmuş, kamuoyunun baskısı sonucu Meclis Araştırma Komisyonu raporuna konu olmuştur. Daha iyi anlaşılması için süresiz nafaka düzenlemesi aşağıda başlıklar halinde ayrı ayrı incelenecektir.

3.3.1.2.1. Süresiz Nafaka Bakımında Öğretide Yer Alan Değerlendirmeler

Yoksulluk nafakasının süresinin taraflarca bir süreyle sınırlandırılabilmesinin mümkün olduğu, yukarıda bahsedilmişti. Ancak, süresiz olarak veya süresi belirtilmeksizin yapılan yoksulluk nafakası istemlerinde, hâkimin nafakanın süresini belirli bir süreyle sınırlandırıp sınırlandıramayacağı öğretide tartışmalıdır. Bir görüşe⁵⁰⁰ ve uygulamaya göre, yoksulluk nafakası süresizdir ve nafakanın kaldırılması veya sona erme sebeplerinden biri ortaya çıkmadıkça, taraflardan birinin ölümüne kadar varlığını sürdürür.

Diğer bir görüşe⁵⁰¹ göre ise, Medeni Kanunda prensip olarak yoksulluk nafakasının süresinin belirlenmesi konusunda hâkime takdir yetkisi verilmemiştir. Buna karşılık, süresiz nafaka talebine rağmen, istem sahibinin yoksulluğunun belirli bir müddet sonra ortadan kalkacağı açıkça öngörülüyorsa istisnai olarak hâkim nafakanın belirli bir süre ile ödenmesine hükmedebilir. Ancak, bahsedilen istisnai durum haricinde, hakkaniyet gereği nafakanın belirli süreyle sınırlandırılması mümkün değildir. Nitekim, TMK m. 175/1 ve 176 hükümlerinin amacı ve lafzı birlikte yorumlandığında bu sonuca ulaşılır.⁵⁰²

Yoksulluk nafakasının süresiz istenmesi durumunda mahkemenin süreli nafakaya karar verme yetkisinin olmadığı yaklaşımı, bazı yazarlar⁵⁰³ tarafından yoğun bir şekilde eleştirilmektedir. Yazarlara göre, süresiz nafaka düzenlemesi emredici nitelikte

500 **Ruhi**, s. 46 (Yazar, düzenlemenin böyle olduğunu söylemekle birlikte yoksulluk nafakasının süresinin sınırlandırılması gerektiği görüşündedir); **Bulut**, s. 105; **Çitak**, s. 253; **Gençcan**, s. 528 (Yazar, mevcut mevzuata göre nafaka düzenlemesinin bu yönde olduğunu belirtmekle birlikte, süresiz nafaka hükmünün değiştirilmesi gerektiğini savunur); **Dural/Öğüz/Gümüş**, s. 158-159; **Hatemi Hüseyin/ Kalkan Öztürk Burcu**, Aile Hukuku, İstanbul 2018, s. 115-116; **Erdem**, s. 204; **Demir**, s. 64; **Uzun**, s. 100; **Oğuz**, s. 33.

501 **Yıldırım**, s. 65; **Kartal**, s. 80; **Ateş**, s. 564; **Oğuz**, s. 33.

502 **Yağcı**, s.340

503 **Arkan Serim**, s. 294-295; **Öztan**, s. 845; **Kocabaş**, s. 366-367; **Hamzaçebi**, s. 35; **Tekinay**, s. 264; **Köseoğlu/Kocağa**, s. 233; **Şahin**, s. 88; **Oğuz**, s. 33; **Yücedağ**, s. 525-526; **Medar**, s. 60; **Öcal**, s. 124; **Kulaklı**, s. 254.

Arkan Serim'e göre, irat şeklindeki yoksulluk nafakası, mahkeme celbinde belirli bir süre ile sınırlandırılmamış ve TMK m. 176/3'te sayılı hallerden biri ortaya çıkmamışsa taraflardan birinin ölümüne kadar devam eder (s. 294-295). Benzer görüş için *bkn. Öztan*, s. 501.

olmadığı için, tarafların durumu ve somut olayın koşullarına göre mahkemenin belirli bir süreyle sınırlı olacak şekilde nafaka tayin etmesi mümkündür. Kanunun lafzından ziyade ruhuna uygun yorumla, yoksulluk nafakasının süresinin belirlenmesinde hâkimin takdir yetkisine sahip olduğu anlaşılmaktadır.⁵⁰⁴

Nafakanın süresinin belirlenmesinde hâkimin takdir yetkisini olduğu görüşünü benimseyen yazarlar arasında sürenin nasıl belirleneceği konusunda yine görüş farklılıkları vardır. Nafaka alacaklısının becerileri ve işe girme ihtimali dikkate alınarak yoksulluk halinin devam edeceği süreyle sınırlı olarak yoksulluk nafakasının süresinin tespit edilmesi gerektiğini savunanlar⁵⁰⁵ olsa da çoğunluk İMK m. 125/2'deki ölçütlere atıf yapar.⁵⁰⁶

Türk Hukuk öğretisinde yoksulluk nafakası düzenlemesinde yer alan süresizlik unsurunun kendisi de tartışmalara yol açmaktadır. Bir kısım yazar,⁵⁰⁷ yoksulluk nafakasının adil ve hakkaniyete uygun olmadığı vurgular. Boşanmakla aralarında hiçbir bağ kalmamış iki insanı süresiz nafaka ödeme görevi yüklemek, eski eşler arasındaki

504 **Yağcı**, s. 338; **Kulaklı**, s. 254; **Hamzaçebi**, s. 35; **Kartal**, s. 80; **Kocabaş**, s. 366-367 (Yazara göre, amacına uygun bir yorumla, maddede geçen "süresiz" ifadesinin nafaka alacaklısının ekonomik bağımsızlığını elde etmesi ve boşanmadan sonra tekrar ekonomik hayata uyum sağlaması amacıyla sınırlandırıldığının kabulü gerekir); **Yücedağ**, s.525-526 (Yazara göre, mahkeme süresiz istendiği için süresiz nafakaya hükmetmek zorunda değildir; zira, madde metninde bu yönde bir açıklamaya yer verilmemiştir. Bu nedenle yazar, her somut vakiyaya göre, evlilik süresi, eşlerin yaşı ve sağlık durumu, çalışma gücü ve imkânı, evliliğe katkıları, gelir durumu ve malvarlığı gibi hususlar dikkate alınarak hakimin nafakanın miktarı ve süresini belirlemede takdir yetkisi olduğunu ifade eder).

505 **Tekinay**, s. 264; **Hamzaçebi**, s. 35-36.

506 **Yücedağ**, s. 524-526; **Yıldırım**, s. 78; **Kulaklı**, s. 263; **Oktay-Özdemir**, s. 43.

Kulaklı, nafakanın süresinin belirlenmesinde evlilikten kaynaklanan yükümlülüklerin eşler arasında paylaşılmasının önemli bir rol oynadığını ileri sürmektedir. Bu itibarla, ona göre, eşlerin malvarlığı veya sürekli bir gelire sahip olması, sağlık durumları, yaşları, evliliğin süresi, çalışma durumları, ortak çocuğun bakım ve ihtiyaçlarının karşılanması gibi unsurlar dikkate alınarak somut olaya uygun olacak şekilde nafaka süresi tayin edilmelidir. *Öztañ* ise farklı olarak, süresiz yoksulluk nafakası ödenmesine karar verilebilmesi için bazı şartlar getirmiştir. Buna göre, yoksulluk nafakasının ömür boyu ödenebilmesi için, nafaka yükümlüsünün bunu ödeyebilecek bir ekonomik duruma sahip olması, evlendiklerinde görev taksimi yapmış olmaları, nafaka talebinde bulunan tarafın yaşı, engelli olması, sağlığı dolayısıyla çalışamayacak durumda olması, bir işe girebilecek eğitime sahip olmaması, kendi ekonomik bağımsızlığını kurmasının imkânsız olması gerekmektedir (s. 845.)

507 **Tosun**, s. 8; **Yıldırım**, s. 82; **Şahin**, s. 88; **Gençcan**, s. 529; **Hamzaçebi**, s. 35-36 (Yazar, süresiz nafaka düzenlemesinin bazı durumlarda hakkaniyete aykırı sonuçlar doğuracağını ifade etmektedir); **Arbek**, s. 145-146 (Yazara göre, kişilerin yapmış oldukları bir fiilden dolayı, nafaka ödemesi olarak bir ömür sorumlu tutulmaları ne insafidir ne de hakkaniyete uygundur. Hak düşürücü süre ve zamanaşımı gibi kurumlarını kabul etmiş olan bir hukuk sisteminin, boşanma dolayısıyla doğan bir nafaka borcunu, süresiz olarak, bir mülkiyet hakkıymışçasına devamlı kılması anlaşılır değildir. Kimse kendi kişilik hakkını aşırıya kaçacak şekilde sınırlandıramazken, boşanan eşlerden birini diğer tarafın sadece boşanma sebebiyle yoksulluğa düşeceğinden bahisle süresiz olarak nafaka ödeme borcu altına sokmak, adalet duygusuna zarar verir).

mali ilişkinin uzamasına ve toplumsal sorunlara yol açabilir.⁵⁰⁸ Bazısı⁵⁰⁹ ise, toplumsal bir problem olan yoksulluğun bütün yükünü nafaka borçlusunun omuzlarına yüklenmesi hakkaniyete aykırı olduğuna işaret eder. Onlara göre, yoksulluk sorununu çözecek olan, sosyal devlet ilkesi gereğince Devlet olduğunu belirtir. Son olarak, süresiz nafaka uygulaması, boşanmayı reddeden sistemin bir tezahürü niteliği göstermesi nedeniyle eleştirilmektedir.⁵¹⁰

Yapılan eleştirilerin ışığında öğretide, süresiz nafaka düzenlemesi ve uygulamasını yerinde bulan⁵¹¹ yazarlar olduğu gibi süresiz ibaresinin tamamen kaldırılması,⁵¹² ya da nafaka süresinin sınırlandırılması gerektiğini⁵¹³ savunanlarda vardır. Birtakım yazar⁵¹⁴

---

508 *Tosun*, boşanma sonucunda aralarında hiçbir bağ kalmamış kimselere süresiz nafaka ödeme görevi yüklemek, eski eşler arasındaki mali ilişkinin uzamasına ve toplumsal problemlere yol açabileceğine dikkat çekmektedir (s. 61). *Yıldırım*'a göre, nafakayı sona erdiren durumlar oluşmadığı sürece nafaka ödeme yükümlülüğünün kabulü, boşanan eşler arasındaki menfaat dengesinin nafaka yükümlüsü aleyhine büyük ölçüde bozulmasına yol açarak bu kimseye ağır bir yük yüklenmesi sonucunu doğuracaktır. Boşanma nedeniyle yoksulluğa düşecek olan tarafı koruma amacı taşıyan nafaka, borçlusunun şahsi ve mali geleceğini endişe duymadan özgürce karar verebilmesi ve yeni bir hayat kurmasını kısıtlamaması gerektiğini vurgulamaktadır (s. 83).

509 **Şahin**, s. 88; **Kulaklı**, s.264; **Gençcan**, s. 530 (Yazar, ülkemizde sosyal yardım kurumlarının yetersizliği nedeniyle Yargıtay'ın bu görevi, yoksulluk nafakası kurumu vasıtasıyla nafaka borçlusuna yüklediğini ifade etmektedir. Yazara göre yoksul kimseleri koruyup kollama görevi öncelikle Devlet'e aittir ve Devlet bu konuda üzerine düşeni yapmalıdır); **Arbek**, s 146 (Yazara göre, yoksulluk olgusu, sadece boşanan tarafın davranışlarında ortaya çıkmayan aynı zamanda toplumsal bir vakiadır. Sadece evlenip boşanması sebebiyle, toplumsal da olan bu olguyu, boşanan taraflardan biri aleyhine süresiz olarak yüklemek ne mantığa ne de hakkaniyete uygun olacağını belirtmektedir).

510 *Gençcan*, nafaka adıyla eski eşe süresiz yardım edilmesi, adeta boşanmayı kabule etmeyen sistemlerde olduğu gibi "Allah'ın birleştirdiğini kul ayıramaz" anlayışının bir yansıması olarak kabul etmektedir (s. 529).

511 **Erdem**, s. 204 (Yazara göre, evliliğin süresi dikkate alındığında ve çalışmasında bir sakınca bulunmayan kişinin nafaka isteminde bulunamayacağı kabul edildiğinde nafakanın süresiz istenmesinde bir sakınca yoktur); **Çitak**, s. 100 (Yazara göre, kendi rızasıyla çalışmadığı için yoksulluğa düşen taraf lehine nafaka takdir edilemeyeceği şeklinde bir düzenleme yapılırsa süresiz nafaka kurumu bir sorun teşkil etmez); **Kartal**, s. 89-90 (Yazar, kanun değişikliğine ihtiyaç olmasa da Yargıtay'ın içtihat değişikliği yapması gerektiğini belirtir).

512 **Akıncı**, s. 37 (Yazara göre, yoksulluk nafakası Türk toplumunun yapısına uygun olmadığı için TMK'dan tamamen çıkarılmalıdır. Yazar, boşanmadan sonra taraflardan birinin yoksulluğa düşmesi durumunda nafaka yerine biraz daha yüksek bir tazminata karar verilmesi ve gerekirse bu tazminatın muhtaç yoksul duruma düşecek olan kimse için uygun bir iş kurmaya elverişli olması gerektiğini ifade eder). **Yağcı**, s. 341 (Yazara göre, TMK m. 175/1 hükmü nafakanın amacına uygun yorumlandığında, hâkim yoksulluk nafakasının süresini sınırlandırabilse de Yargıtay'ın nafakanın süresi konusundaki katı tutumu nedeniyle süresiz ifadesinin kaldırılması gerekir).

513 **Ruhi**, s. 46. (Yazar, nafakanın 1 ile 3 yıl arasında sınırlandırılmasını öneriyor); *Yıldırım*, s. (Yazar, makul bir süreye dikkat çekiyor); **Yıldırım**, s. 82-83 (Yazar, nafakanın makul bir süreyle sınırlandırılmasından söz eder); **Tosun**, s. 63; **Kocabas**, s. 367 (Yazara göre TMK'nin 178inci maddesinde düzenlenen bir yıllık zanaatçı süresi de nafakanın süresinin sınırlandırılması bakımından yol göstericidir); *Gençcan*, (Yazar, insan doğasına ve yaşamın gerçeklerine uygun olmayan süresiz nafakanın sınırlandırılması gerektiği görüşündedir); **Yağcı**, s. 341-342 (Yazar, TMK m. 175 nafakanın amacına uygun yorumlandığında herhangi bir değişiklik yapılması gerekmez de Yargıtay'ın katı tavrı nedeniyle süresiz ifadesi kanunda çıkarılması gerektiğini belirtir); **Oktay-Özdemir**, s. 43; **Ceylan**, *Yoksulluk Nafakası*, s 27 (Yazara göre, kusura dayalı olmayan boşanma nedenlerinde yoksulluk nafakası belirli süreli olmalıdır. Yazar, ancak kusura dayalı boşanma hallerinde süresiz nafaka kurumunun mümkün olabileceğini ifade eder).

514 **Ruhi**, s. 46.

ise, süresizlik ölçütü korunarak belirli kıstaslar ve hakkaniyet kaydıyla somut olaya göre yoksulluk nafakasının süresinin belirlenmesi gerektiğini belirtmektedir.

Süresi belirtilmeden yapılan yoksulluk nafakası istemlerinde, kanaatimizce doğrudan süresiz olarak nafakaya hükmedilmemelidir. 3444 sayılı Yasa ile 721 sayılı Medeni Kanunda değişiklik yapılmadan önce, yoksulluk nafakasının bir yıl ile sınırlandırılması eleştirilmekteydi. Yönetilen eleştirilen çoğu bir yılın nafaka alacaklısının yoksulluğunu kaldırmada yetersiz olduğuna ilişkindi. Kanun koyucuda bu sıkıntıyı ortadan kaldırmak niyetiyle yoksulluk nafakasını belirli bir süreyle kısıtlamayarak süresiz şekilde öngörmüştü. Burada süresiz ifadesi, belirsiz süreli olarak yorumlanmalıdır. Çünkü 3444 sayılı Kanun ile yapılan değişiklik muhtaç durumda olan kişilerin, yoksulluktan kurtulabilmek için ihtiyaç duydukları süreyi temin etmiştir. Dolayısıyla, kanun koyucunun iradesini yoksulluk nafakası bakımından ömür boyu devam edecek bir nafaka olarak yorumlamak yanlış olur. Sosyal ve ahlaki düşüncelere dayanan yoksulluk nafakasının asıl amacı olan eşin yoksulluğuna son verme olgusu düşünüldüğünde aynı sonuca ulaşılır.

Yoksulluk nafakası düzenlemesi amacına hizmet eder bir şekilde yorumlandığında, nafakanın süresinin nafaka alacaklısının yoksulluk halinin sona ereceği süre ile sınırlı olduğu açıktır. Bu sebeple, istem sahibinin yoksulluğunun bir süre sonra ortadan kalkacağı anlaşılıyorsa hâkim, sınırlı süreli olarak nafakaya karar vermelidir. Ancak, aksi yönde bir talep olmadıkça, tüm yoksulluk nafakası istemlerinde süresiz olarak tayin edilmesi toplum içindeki adalet duygusunu zedeler. Uzun süreli evliliklerin boşanmayla sonuçlanması durumunda haklı olarak takdir edilecek süresiz yoksulluk nafakası, bir veya iki yıllık evli bir çiftin hiç çocuk sahibi olmadan boşanmaları durumunda, nafaka yükümlüsü bakımından bir ceza niteliğine dönüşebilir. Böyle durumların önüne geçmek için, talep olmadıkça nafakanın süresini hâkim belirler.

3.3.1.2.2. Süresiz Nafaka Bakımından Yargı Uygulaması

Yargıtay'ın yerleşik uygulamasında TMK'nin 175'inci maddesinde yer alan "süresiz" ibaresinin, hâkim bakımından bağlayıcı olduğu görüşü hakimdir.⁵¹⁵ Yargıtay, kanunun lafzına sıkı sıkıya bağlı kalarak nafakanın süresinin tespitinde hâkimin takdir yetkisinin

⁵¹⁵ Y2HD, 11.02.2019, E. 2018/2949, K. 2019/799 (E.T.: 09.07.2022) (<https://www.hukukturk.com/>).

olmadığını savunmaktadır. Yüksek mahkemeye göre, talep olmaksızın hâkimin kendiliğinden yoksulluk nafakasını belirli bir süreyle sınırlandırması, kanuna açıkça aykırıdır.

2017 yılında Yargıtay, irat şeklindeki yoksulluk nafakasının iki yıl süreyle ödenmesine hükmedilen bir dosyada bozma kararı vermiştir.⁵¹⁶ Davaya bakan İlk Derece Mahkemesi, tarafların evlilik süresi, ortak çocuklarının olmamasından ötürü tekrar birbirlerini görecektir olmayışları, kısa süren bir evlilik için süresiz nafakaya hükmedilmesinin hâkimin takdir yetkisi kuralına (TMK m. 4) aykırı olacağı ve TMK m. 175'in lafzında nafakanın süresiz verilmesi sonucu çıkmaması nedenleriyle nafakanın iki yıl süreyle ödenmesini öngörmüştür. Arada çocuklarında olduğu uzun süreli evliliklerde süresiz nafaka verilmesi mümkün görünse de boşanmadan sonra birbirini görmeyecek eski eşler bakımından süresiz nafaka ödenmesinin adil olmayacağı görüşü de gerekçede yer almıştır.

Yargıtay, mahkemenin bu görüşüne katılmayarak bozma kararı vermiştir. Kararda yoksulluk nafakasının süresiz olarak düzenlendiği vurgulanmış ve açıkça bir talep olmadıkça nafakanın belirli bir süreyle sınırlandırmanın yasada yer almayan bir kıstası kanuna eklemek sonucu doğuracağı ifade edilmiştir. Kanunda nafakanın süresi konusunda hâkime bir takdire yetkisi verilmediği gibi haklı nedenlerle veya durumun gerekliliği nedeniyle hâkimin süre tayini yapması şeklinde bir zorunluluk bulunmadığı da belirtilmiştir. Tüm bu gerekçeler ışığında Yargıtay, yoksulluk nafakasını belirli bir süreyle sınırlamanın kanuna açıkça aykırı olduğuna hükmetmiştir.

Yargıtay yine 2010 yılında önünde gelen bir dosyada,⁵¹⁷ yalnızca belirli bir süreyle sınırlı olacak şekilde yoksulluk nafakasının toptan ödenmesi şeklinde kararı doğru bulmamıştır. Olayda mahkeme, evliliğin süresinin kısa olması, davacının yaşı, tekrar evlenme ve iş bulma olasılığının yüksek olmasından bahisle tüm yoksulluk nafakası haklarını karşılamak üzere iki yıllık nafaka tutarının toptan ödenmesine hükmetmiştir. Yargıtay, her ne kadar nafakanın toptan ödenmesi mümkün olsa da süresiz şekilde ödenmesi öngörülmüş yoksulluk nafakasının iki yıllık bir süre dikkate alınarak toptan ödenmesine karar verilmesini kanuna aykırı görmüştür.

516 Y2HD, 12.12.2017, E. 2016/8859, K. 2017/14407 (E.T.: 09.07.2022) (<https://www.hukukturk.com/>).

517 Y2HD, 31.05.2010, E. 2010/7918, K. 2010/10493 (E.T.: 09.07.2022) (<https://www.hukukturk.com/>).

2012 yılında görülmekte olan bir dava sırasında Kestel Asliye Hukuk Mahkemesi ise, TMK m. 175'te geçen "süresiz" ibaresinin, Anayasa'nın 2'nci, 10'uncu ve 41'inci maddelerine aykırı olduğu iddiasıyla Anayasa Mahkemesine iptal başvurusu yapmıştır.⁵¹⁸ Mahkeme iptal isteminde dikkat çeken gerekçeler şöyledir:

"Kanun maddesinde nafakaya hangi hallerde hükmedileceği, davacı ve davalının ekonomik durumlarının ne şekilde dikkate alınacağı, tarafların yaşlarının evli kaldıkları sürenin çocuklarının olup olmamasının dikkate alınıp alınmayacağı, hangi koşullarda kaldırılmasının istenebileceği ayrıntılı olarak açıklanmamış sadece boşanmada kusuru daha ağır olmayan boşanma sebebi ile yoksulluğa düşecek kişi lehine düşülen bir durum değil de zaten içinde bulunulan bir hal ise ne olacağı açıklanmış değildir."⁵¹⁹

...Bu nafakanın sürekli olması yükümlü kişi için ömür boyu sürecek bir mali yükümlülük altına sokmakta, boşanmakla ortak hayatları biten kişileri birbirlerine sürekli olarak bağımlı kılmaktadır. ...

Bir kişinin sürekli olarak kan bağı ile akraba olmadığı boşandığı eşine sürekli yani ömür boyu nafaka bağlanmasının insan haklarına aykırı olduğunu bunu hüküm altına alan Türk Medeni Kanununun 175. maddesinin 2. fıkrasının Anayasamızın devletin niteliklerini açıklayan ve devletimizin insan haklarına saygılı bir devlet olduğunu 2. maddesine aykırı olduğunu düşünmekteyiz.

Yine bağlanacak nafakanın açıkça hangi hallerde hükmedileceğini hangi koşullarda kaldırılmasının istenebileceğini açıklamaması sebebi, davacı ve davalının ekonomik durumlarının ne şekilde dikkate alınacağı gibi hususları açıklaması sebebi ile Anayasamızın devletin niteliklerini açıklayan ve devletimizin sosyal bir hukuk devleti olduğunu açıklayan 2. maddesine aykırı olduğunu düşünmekteyiz."

Anayasa mahkemesi yapmış olduğu inceleme sonucunda oy çokluğu ile iptal başvurusunu reddetmiştir. Kararda, itiraz konusu "süresiz" ifadesine yer verilmesindeki amacın boşanma sebebiyle yoksulluğa düşecek tarafın mali açıdan desteklenerek zaruri ihtiyaçlarını karşılamak olduğu; ölünceye kadar nafaka ödenmesi anlamına gelmediği belirtilmiştir. Boşanmadan sonra yoksulluğa düşecek tarafı yoksulluğa

518 AYM, 17.05.2012, E. 2011/136, K. 2012/72 (E.T.: 01.02.2022) (<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/06/20120626-25.htm>).

519 Söz konusu bu gerekçe öğretide de eleştirilmiştir.

Yıldırım'a göre, kanun maddesinin ayrıntılı düzenlenmemesi, yetersiz veya eksik olması tek başına Anayasa'ya aykırılık oluşturmaz (s. 81).

düşmekten kurtarmak amacıyla düzenlenen yoksulluk nafakası yükümlülüğünün sosyal devlet ilkesinin bir gereği olduğu açık olması sebebiyle iddia konusu Anayasaya aykırı görülmemiştir.

Yukarıda bahsedildiği üzere Yargıtay'ın kanunun lafzına sadık kalarak, bir talep olmadıkça hâkimin yoksulluk nafakasının süresinin belirlenmesinde takdir yetkisi olmadığı görüşüne katılmamaktayız. Yoksulluk nafakası, boşanmadan sonra bireylerin yoksulluğa terk edilmemesi amacıyla sosyal ve ahlaki düşüncelerle Türk Medeni Kanununda yer alan bir kurumdur. Ülkemizde boşanmalarda evliliklerin süresi, şartları ve eşlerin durumlar farklılık gösterir. Dolayısıyla, boşanmadan sonra nafaka alacaklısının içine düşebileceği yoksulluktan kurtulması için yeterli olan süre de her olaya göre farklılık gösterecektir. Bu sebeple olacak ki kanun koyucu, her durum ve olayı kapsayacak şekilde yoksulluk nafakasının süresiz olarak ödenmesini düzenlemiştir. Ancak, Yargıtay uygulamasında olduğu gibi TMK m. 175'in amacı göz ardı edilerek yalnızca lafzına göre yoksulluk nafakasının süresiz olduğunu kabul etme düşüncesi hem nafakanın esas amacıyla çelişir hem de nafaka borçlusunun ilelebet bir yardım yükümlülüğü altına sokmak sonucu doğurur.

3.3.2. İsviçre Hukuku Bakımından

Boşanma sonrası nafakanın süresinin uzunluğu konusunda İsviçre Hukukunda bir düzenleme yoktur. Hâkim, İsviçre Medeni Kanununda tanımlanan birtakım kriterleri dikkate alarak, irat şeklinde ödenecek nafakanın süresini belirler. Bu kıstaslar çerçevesinde boşanma sonrası nafaka, durum ve şartlara göre belirli bir süreyle sınırlandırılabilir gibi süresiz olarak da hükmedilebilir.

2000 yılında İsviçre Hukukunda yapılan revizyon öncesinde, boşanma sonrası nafakanın süresi bakımından İMK m. 152'de süre sınırlaması yoktu.⁵²⁰ Ancak, İsviçre uygulama ve öğretisinde nafakanın her koşulda süresiz olarak takdir edilmesi şeklinde bir eğilim mevcut değildi.⁵²¹ Hâkim, genellikle tarafların ihtiyaçları ve evlilik süresine göre belirli süreli nafakaya karar verirdi.⁵²² Evlilikler, sürelerine göre bir tasnife tabi

520 Eski yasa döneminde ihtiyacı olması durumunda bireylere süresiz nafaka ödeneceği yönünde *bkn.* BGE 115 II 6 (**Kocabaş**, s. 365, dn 27).

521 **Kocabaş**, s. 382; **Tosun**, s. 61; **Yağcı**, s. 328; **Kulaklı**, s. 253-254; **Baş/Özcan**, s. 343.

522 BGE 109 II 184 – 286 = JdT 1986 I 162 – 170 (**Tekinay**, s. 264).

tutulmuştu. Beş yılın altındaki evlilikler “kısa süreli”, beş yıldan az on yıldan çok süren evlilikler “orta süreli” ve on yılın üzerindeki evlilikler “uzun süreli” olarak sınıflandırılmıştır. İsviçre yargı uygulamasında evliliğin süresi nafakanın süresinin belirlenmesinde revizyon önce⁵²³de sonra⁵²⁴ da önemli bir role sahiptir.

Revizyonla birlikte boşanma sonrası nafakanın koşullarında değişiklikler yapılmıştır. Nafakanın süresi bakımından belirsizlikler açıklığa kavuşturularak süre tayini konusunda birtakım ölçütler kabul edilmiştir.⁵²⁵ İMK m. 125/2’de yer alan ve boşanma sonrası nafakanın belirlenmesinde dikkate alınacak şartlar şunlardır: 1. Evlilik birliği içerisindeki görev paylaşımı, 2. Evlilik süresi, 3. Evlilik birliği içindeki yaşam standardı, 4. Eşlerin yaşı ve sağlık durumu, 5. Eşlerin geliri ve malvarlığı, 6. Müşterek çocuğun bakımını üstlenen taraf bakımından bakım yükü ve süresi, 7. Eşlerin mesleki eğitim ve kariyer beklentileri ve çalışma hayatına yeniden entegrasyonun olası maliyeti, 8. Yaşlılık ve emeklilik sigortası gibi özel veya devlet kurumlarınca yapılacak her türlü sosyal yardım ödemesi.⁵²⁶

İsviçre Hukukunda boşanma sonrası nafaka olarak adlandırılan yoksulluk nafakasının tayini için yukarıda bahsedilen koşullara Türk Medeni Kanununda yer verilmemiştir. Ancak, Türk yargı uygulamasında nafakanın süresi bakımından olmasa da nafaka miktarının belirlenmesinde, hâkimin takdir yetkisi (TMK m. 4) kapsamı dahilinde söz konusu kıstasların dikkate alındığı görülmektedir.⁵²⁷

523 BGE 115 II6; BGE 116 II 108; BGE 109 II 184; BGE 110 II 225 (Yağcı, s. 328).

524 Kocabaş, s. 382; Tosun, s. 61; Yağcı, s. 328; Baş/Özcan, s. 343.

525 Boşanma sonrası nafakanın miktarının ve süresinin belirlenmesi hususunda ZGB. Art. 125’te düzenlenen kıstaslar, 4.1.2.3.2. İsviçre Hukukuna Göre Miktarın Belirlenmesi Başlığı altında ayrıntılı olarak incelenecektir.

526 Ayrıntılı açıklama için *bkn.* 4.1.2.3.2.

527 Kocabaş, s. 375; Yağcı, s. 329.

Örnek kararlar için *bkn.* YHGK, 16.05.2007, E. 2007/ 2- 275, K. 2007/275 (<https://www.kararara.com>); YHGK, 11.03.2009, E. 2009/73, K. 2009/118 (<https://www.hukukturk.com>); YHGK, 07.05.2009, E. 2009/2-500, K. 2009/557 (<https://www.kararara.com>); YHGK, 09.05.2017, E. 2017/1893, K. 2019/546 (<https://www.hukukturk.com>) (E.T: 01.07.2022).

3.4. YOKSULLUK NAFKASINA İLİŞKİN GÜNCEL GELİŞMELER

3.4.1. Süresiz Nafaka Bakımından Meclis Araştırma Komisyonu Raporu

Aile bütünlüğünü olumsuz etkileyen faktörler ile boşanma vakıalarının incelenmesi ve aile kurumunun güçlendirilmesi için gerekli önlemlerin tespit edilmesi amacıyla meclis araştırma komisyonu oluşturulmuştur. Komisyon, konuya dair araştırma ve incelemeler sırasında kamu kurumlarından çok sayıda uzman ve bürokrat, hakimler, akademisyenler, sivil toplum temsilcileri, mağdur aile bireyleri, örnek aileler ve medya profesyonellerinin görüşü, uzmanlığı ve tanıklığına başvurmuştur. Ayrıca, sorunların daha iyi anlaşılması için 9 il ve 4 ülke ziyareti gerçekleştirilmiştir. Komisyonun yaptığı çalışmalar sonucunda düzenlenen rapor 14.05.2016 tarihinde yayımlanmıştır.⁵²⁸

Konusunu aile hukukuna ilişkin konular oluşturan Meclis Araştırma Komisyonu Raporu'nda yoksulluk nafakasına ilişkin önemli tespitler ve önerilere yer verilmiştir. Öncelikle, 02.03.2016 tarihli onuncu toplantıda yoksulluk nafakasının süreli olması konusunda ortak bir kanaat olduğu ifade edilmiştir.⁵²⁹ 03.03.2016 tarihli on birinci toplantıda Yargıtay 2. Hukuk Dairesi Ömer Uğur Gençcan, eşit kusur halinde nafakaya hükmedilmesinin uygun olmadığını vurgulamıştır.⁵³⁰ Yine, aynı toplantıda yoksulluk nafakasının ömür boyu ödenmesi yerine evlilik süresiyle sınırlandırılması gerektiği belirtilmiştir.⁵³¹ Yerel uygulamaların bizzat yerinde gözlemlenmesi maksadıyla 22.02.2016 tarihinde Kilis ve Şanlıurfa illerinde ziyaretler gerçekleştirilmiştir. Bu ziyaretlerde uzmanlığına ve görüşlerine başvurulmuş kişiler, nafaka süresinin, evlilik süresi baz alınarak düzenlenmesi gerektiği belirtmiştir.⁵³² 28.03.2016 tarihinde Ordu, Giresun ve Trabzon'a yapılan ziyaretlerde, sınırsız nafaka uygulamasının hakkaniyete aykırı olduğu ve nafakanın süresi bakımından on yıllık sınırlama getirilmesi, hakkın kötüye kullanılmasını ve evlilik dışı birliktelikleri engelleyeceği şeklinde bir değerlendirme yapılmıştır.⁵³³ Yine, 10-11.04.2016 tarihli Düzce ziyaretinde sınırsız

528 Aile Bütünlüğünü Olumsuz Etkileyen Unsurlar ile Boşanma Olaylarının Araştırılması ve Aile Kurumunun Güçlendirilmesi İçin Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONU RAPORU, (<https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem26/yil01/ss399.pdf>) (E.T.:02.08.2022).

529 Meclis Araştırma Komisyonu Raporu, s. 21.

530 Meclis Araştırma Komisyonu Raporu, s. 22.

531 Meclis Araştırma Komisyonu Raporu, s. 22.

532 Meclis Araştırma Komisyonu Raporu, s. 35.

533 Meclis Araştırma Komisyonu Raporu, s. 40.

yoksulluk nafakası uygulamasının suistimallere yol açacağı ifade edilmiştir.⁵³⁴ Raporunda, kısa süreli evliliklerde boşanmadan sonra taraflardan birinin süresiz olarak nafaka ödemesi, kendisi için orantısız bir ceza haline geldiğine ve nafaka alan kadının güçlenmesi bakımından bir engel teşkil ettiğine vurgu yapılmıştır.⁵³⁵ Ayrıca, süresiz nafaka uygulaması yüzünden boşanmadan sonra taraflar arasındaki husumetin devam ettiği belirtilmiştir.⁵³⁶

Yoksulluk nafakasının yol açtığı sorunların ortadan kalkması amacıyla raporda bazı önerilere de yer verilmiştir. Nafakanın ödendiği süre boyunca nafaka alacaklısının sosyo-ekonomik açıdan güçlendirilmesi için meslek edindirme ve istihdam imkanlarından faydalanması gerekliliğine işaret edilmiştir. İlaveten, yoksulluk nafakası için bir fondan bahsedilmiştir. Buna göre, tüm tedbirlere rağmen nafaka alacaklısının mağduriyeti sona ermemişse, yoksulluk nafakasının oluşturulacak bir fon üzerinden karşılanması önerilmiştir. Yine, asgari ücretle çalışanlar aleyhine hükmedilen yoksulluk nafakası da bu fondan karşılanmasına imkân verecek bir düzenlemenin gerekliliğinden bahsedilmiştir.⁵³⁷

Sonuç olarak, yoksulluk nafakasının süresiz olarak düzenlenmesi Meclis Araştırma Komisyonu Raporunun birçok bölümünde eleştirilmiş ve nafakanın süreli olarak düzenlenmesi gerektiği ifade edilmiştir. Kanaatimizce, raporda her ne kadar nafakanın süreli düzenlenmesi konusunda fikir birliği olduğu belirtilse de nafakanın süresinin sınırlandırılması bakımından belirleyici ölçütler sunulmamıştır. Ayrıca, yoksulluk nafakasının sebep olduğu olumsuzlukları önlemek amacıyla istihdam ve fon desteği sağlanması önerisi getirilmiştir. Devlet tarafından sağlanacak fon ve istihdam desteği yoksulluk nafakası borçlusunun nafaka yükümünü büyük oranda azaltacaktır. Nitekim, muhtaç haldeki eski eşini yoksulluktan kurtarmakla görevlendirilen nafaka yükümlüsü bir nevi sosyal devletin görevlerini üstlenmektedir. Devletin yoksulluk nafakasına ihtiyaç duyan vatandaşlarına fon ve istihdam desteği vermesi, nafaka borçlusuna devrettiği yardım sorumluluğunu geri alması sonucu doğuracaktır ki bu da nafakanın amacına uygun düşer. Ancak, raporda, fon ve istihdam desteğinin nasıl hayata geçirileceği

---

534 Meclis Araştırma Komisyonu Raporu, s. 46.

535 Meclis Araştırma Komisyonu Raporu, s. 83.

536 Meclis Araştırma Komisyonu Raporu, s. 242.

537 Meclis Araştırma Komisyonu Raporu, s. 83.

açıklanmamıştır. Rapor umut vadecici önerileri bünyesinde barındırmasına birçok yönden eksik kalmıştır.

3.4.2. Kanun Teklifi Görüşmeleri

Yoksulluk nafakası düzenlemesi uygulaması gerek öğreti gerekse uygulamada çok tartışılmaktadır. Süresiz nafaka kurumunun uygulamada birçok mağduriyete yol açtığı görülmektedir. Mağduriyetlerin giderilmesi ve süresiz nafaka kurumunun daha adilane bir hale getirilmesi için yoksulluk nafakası maddesinde değişiklik yapılması sık sık gündeme gelmektedir.⁵³⁸ Nafakanın neden olduğu sorunların çözülmesi amacıyla yoksulluk nafakasının değiştirilmesi Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin gündemine de taşınmıştır.

03.08.2018 tarihinde Cumhurbaşkanlığı tarafından yayınlanan 100 Günlük İcraat Programı'nda yoksulluk nafakasına ilişkin olarak "*nafaka ödeme sisteminin adil bir hale getirilmesi*" girişimi bulunmaktadır.⁵³⁹ Nafakadaki sıkıntıların giderilmesi amacıyla Adalet Bakanlığı ve Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bir çalıştay geliştirdiğini bildirmiştir.⁵⁴⁰ Dönemin Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanı Zehra Zümrüt Selçuk, konuya ilişkin değerlendirmelerinde, yayınlanan programa dikkat çekerek, ortaya çıkan ihtiyaçlar ve toplumsal gereklilikler çerçevesinde yoksulluk nafakasının yeniden değerlendirmeye alınacağını belirtmiştir.⁵⁴¹ Dönemin Adalet Bakanı Abdulhamit Gül ise Adalet Bakanlığı ile Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının Ankara Hakimevi'nde düzenlediği "Gündem Buluşmaları: Nafaka Sistemi" programının açılışında yaptığı konuşmada, uygulamadaki aksaklıkları giderecek yeni bir düzenlenmenin yapılması gerektiğini vurgulamıştır.⁵⁴² Ancak, henüz iki bakanlık bünyesinde yapılan çalıştay sonucu olarak çalıştayla ilgili resmi bir paylaşım

538 Metin Tokgöz, Süresiz nafaka mağdurlarından yasal düzenleme talebi, Anadolu Ajansı, 18.10.2020, <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/suresiz-nafaka-magdurlarindan-yasal-duzenleme-talebi/2010670>, E.T: 15.09.2022.

539 https://www.tccb.gov.tr/assets/dosya/100_GUNLUK_ICRAAT_PROGRAMI.pdf, E.T: 15.09.2022.

540 Betül Yürük, Aile Bakanı Selçuk'tan 'nafaka' açıklaması, Anadolu Ajansı, 14.03.2019, <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/aile-bakani-selcuktan-nafaka-aciklamasi-/1417708>, E.T: 15.09.2022.

541 Duygu Yener, Aile Bakanlığı nafaka sistemi için harekete geçti, Anadolu Ajansı, 08.10.2018, <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/aile-bakanligi-nafaka-sistemi-icin-harekete-gecti-/1275423#>, E.T: 15.09.2022; Merve Yıldızalp, Bakan Selçuk: Nafaka sistemini daha işlevsel bir hale getirmeliyiz, Anadolu Ajansı, 10.10.2018, <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/bakan-selcuk-nafaka-sistemini-daha-islevsel-bir-hale-getirmeliyiz/1277786>, E.T: 15.09.2022.

542 Kemal Karadağ, Adalet Bakanı Gül'den nafaka sistemine ilişkin açıklama, Anadolu Ajansı, 10.10.2018, <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/adalet-bakani-gulden-nafaka-sistemine-iliskin-aciklama/1277822>, E.T: 15.09.2022.

yapılmamıştır. Öte yandan, 2019 yılında açıklanan Yargı Reformu Strateji Belgesi kapsamında TBMM'ye gönderilen 2. Yargı paketinin “süresiz nafaka ve icralık çocuk” konularını da içerdiği belirtilmiştir.⁵⁴³ Ancak, yayınlanan paket içerisinde daha kapsamlı çalışılması gerektiği gerekçesiyle, nafaka düzenlemesine yer verilmemiştir.

Yoksulluk nafakası konusunda yeni bir kanun çalışması olduğu kamuoyuna açıklanmış olsa da somut olarak erişilebilecek bir kanun teklifi veya bakanlık çalıştay notu bulunmamaktadır. Açıkça yayınlanmış bir kanun teklifi almadığı için yoksulluk nafakası üzerine yapılacak değişiklikler hakkındaki söylemler farazi olarak kalmaktadır. Ancak, haber kaynakları aracılığıyla kamuoyu ile paylaşılanlardan⁵⁴⁴ yapılacak yeni düzenleme için yoksulluk nafakasının amacı, yoksulluk kavramı ve süre sorunu tartışıldığı ve İsviçre, hâkime takdir yetkisi tanınması, evlilik süresi veya sınırlı bir süre tayini gibi birçok modelin değerlendirildiği sonucuna ulaşılabılır.

---

543 Bilal Acar, Adalet Bakanı Gül: Belgenin temel felsefesi Güven Veren Adalet, Anadolu Ajansı, 24.05.2019, <https://www.aa.com.tr/tr/politika/adalet-bakani-gul-belgenin-temel-felsefesi-guven-veren-adalet/1487976>, E.T: 15.09.2022; Adalet Bakanı Gül: Yargı Reformu 82 milyonundur, Anadolu Ajansı, 31.05.2019, <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/adalet-bakani-gul-yargi-reformu-82-milyonundur/1493808>, E.T: 15.09.2022

544 Burcu Çalık Göçümlü, Aile Bakanlığı 'Muzır İçerikle Mücadele Programı' başlatıyor, Anadolu Ajansı, 16.10.2020, <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/aile-bakanligi-muzir-icerikle-mucadele-programi-baslatiyor-/2008112#>, E.T: 15.09.2022; Sinan Uslu, Adalet Bakanı Gül: Sonunda yargıya güven artacak, Anadolu Ajansı, 06.11.2019, <https://www.aa.com.tr/tr/politika/adalet-bakani-gul-sonunda-yargiya-guven-artacak/1637392>, E.T: 15.09.2022; Kemal Karadağ/ Aylin Sırıklı, Adalet Bakanı Gül: Yargı reformu Türk milletinin yargı reform belgesidir, Anadolu Ajansı, 06.09.2019, <https://www.aa.com.tr/tr/politika/adalet-bakani-gul-yargi-reformu-turk-milletinin-yargi-reform-belgesidir/1574489>, E.T: 15.09.2022

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

YOKSULLUK NAFKASININ HÜKÜM VE SONUÇLARI

4.1. YOKSULLUK NAFKASININ BELİRLENMESİ

4721 sayılı Medeni Kanununun 175inci maddesine yoksulluk nafakası için öngörölmüş şartların varlığının tespit edilmesi durumunda, artık yoksulluk nafakası belirlenmelidir. Yasal şartlarının oluştuğu anlaşılan yoksulluk nafakası, tarafların aralarında anlaşması üzerine belirlenebilir. Bu durum yoksulluk nafakasının talep üzerine hükmedilebilmesinin doğal bir sonucudur. Ancak, burada nafaka üzerine yapılmış anlaşmanın geçerli olabilmesi için yine de hâkimin onayı gereklidir. Öte yandan, tarafların nafaka belirlemesi yapmadığı durumlarda, bunu hâkim bizzat kendisi yapacaktır.

4.1.1. Nafakanın Taraflarca Belirlenmesi

Bireyler aralarında yaptıkları bir sözleşmeyle, prensip olarak, kanunun kendilerine izin verdiği konularda düzenleme yapabilir. Mevzuatta tarafların iradesine bağlanmayan ve hâkime resen hareket etme yetkisi veren durumlar, bu kuralın dışındadır. Öyleyse, tarafların iradesine bırakılan yoksulluk nafakası konusunda boşanan eşler, kendi aralarında bir anlaşma akdedebilir.⁵⁴⁵

Boşanmanın fer'ileri üzerine yapılan sözleşmelerin iki şekilde yapılması mümkündür. İlk hal, anlaşmalı boşanma davalarında eşlerin boşanma ve fer'ilerine ilişkin aralarında akdettikleri sözleşme⁵⁴⁶dir (TMK m. 166/3). Diğer hal ise, anlaşmalı boşanma davası

545 **Oğuzman/Dural**, s. 2001, s. 149; **Hatemi/Serozan**, 1993; s. 260; **Özşenol**, s. 75.

546 İsviçre Hukukunda, İMK m. 111/1 ya da m. 112/2 uyarınca, anlaşmalı boşanma sözleşmesi, hâkimin onayına kadar bağlayıcı olmadığı ve taraflar isterlerse onay anına kadar sözleşmeden serbestçe dönebileceği kabul edilir (**Özdemir** Nevzat, Türk Hukukunda Anlaşmalı Boşanma, *İstanbul Üniversitesi/Sosyal Bilimler Üniversitesi/Özel Hukuk Anabilim Dalı*, Yüksek Lisans Tezi, 2003, s. 191). Türk Hukukunda da benzer bir yaklaşım kabul edilmiştir. Anlaşmalı boşanma protokolü, hâkimin katılımı olsun ya da olmasın, anlaşmalı boşanmaya hükmedilebilmesi için zorunlu maddi kriterlerden biridir. Boşanan taraflardan birinin bu sözleşmeden vazgeçmesi, anlaşmalı boşanma hükmü verilebilmesi için zorunlu kıstaslardan birinin eksikliği anlamına gelir ki artık TMK m. 166/3'ten yararlanılamaz. Dolayısıyla, boşanan eşler, hâkimin onayına kadar anlaşmalı boşanma protokolünden dönebilir (**Özdemir**, Anlaşmalı Boşanma, s. 192-193; **Öztañ** Bilge, *3444 Sayılı Kanunla Getirilen Değişiklikten Sonra Medeni Kanunu'nun 134'üncü Maddesi*, Prof. Dr. Haluk Tandoğan'ın Hatırasına Armağan, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara 1990, s. 134. Karşı görüş için *bkn. Kirbaş* Özlem, Türk Hukukunda Eşlerin Anlaşmasına Dayanan

haricinde kanunda tanımlanmış diğer sebeplerle açılmış boşanma davalarında, boşanmanın fer'ilerine dair anlaşma⁵⁴⁷dır (TMK m. 184/5).⁵⁴⁸

Anlaşmalı boşanma protokolü, her iki eşin de anlaşarak imzaladıkları ve boşanmanın hukuki sonuçlarını düzenleyen bir sözleşmedir. TMK m. 166/3'e uyarınca anlaşmalı boşanmaya karar verebilmek için gerekli şartlar şöyledir:

“Evlilik en az bir yıl sürmüş ise, eşlerin birlikte başvurması ya da bir eşin diğerinin davasını kabul etmesi hâlinde, evlilik birliği temelinden sarsılmış sayılır. Bu hâlde boşanma kararı verilebilmesi için, hâkimin tarafları bizzat dinleyerek iradelerinin serbestçe açıklandığına kanaat getirmesi ve boşanmanın malî sonuçları ile çocukların durumu hususunda taraflarca kabul edilecek düzenlemeyi uygun bulması şarttır.”

Boşanmanın mali sonuçları arasında yer alan yoksulluk nafakası, anlaşmalı boşanma sözleşmesinde yer verilmesi gereken unsurlardan biridir. Anılan maddeye göre, anlaşmalı olarak yürütülen boşanma yargılamasında tarafların yoksulluk nafakası konusunda anlaşmaları şarttır. Ayrıca, nafakayı da içeren anlaşmalı protokolü, hâkimin onayından geçmelidir.⁵⁴⁹ Hâkim, ibraz edilen anlaşmada, boşanan eşlerin menfaatlerini

---

Boşanma (MK. m. 134/3), *İstanbul Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü/ Özel Hukuk Ana Bilim Dalı*, Yüksek Lisans Tezi, 1994, s. 66)

547 TMK m. 184/5'te düzenlenen boşanma ve ayrılığın fer'ilerine dair anlaşmanın hukuki niteliği öğretide tartışmalıdır. İsviçre Hukukunda, genel olarak öğretisi ve uygulamada, bu sözleşmelerin hâkimin onayında önce de bir Borçlar Hukuku sözleşmesi olarak, tarafları bağladığı görüşü benimsenmiştir. Ayrıca, sözleşmeden tek taraflı olarak dönülemeyeceği, ancak Borçlar Hukukunun genel kuralları gereğince irade fesadı nedeniyle feshedilebileceği ve hâkimden sözleşmeyi onaylamamasının istenebileceği kabul edilir. (Elçin Grassinger Gülçin, *Boşanma Davasında Eşlerin Boşanmanın Tali Sonuçlarına İlişkin Konularda Anlaşma Yapmaları ve Konu ile İlgili İsviçre Federal Mahkemesi Kararı*, İÜHFMD, C. 55, S. 3, 1997, 235-242, s. 237; Esener Turan, *Boşanmanın Fer'i Neticelerine Dair Mukaveleler*, AÜHFMD, C. 8, S. 3-4, 1951, 610-628, s. 616; BGE 99 II 161; BGE 115 II 206-208 (Özdemir, *Anlaşmalı Boşanma*, s. 188). Benzer şekilde, boşanmadan sonra taraflar kanunen serbest iradeleriyle düzenleyebilecekleri konularda sözleşme yapabilir. Bu sözleşme de Borçlar Hukuku anlamında geçerli bir sözleşme olacaktır. Burada hâkimin onayı aranmaz (BGE64 II 63; 67 II 6; 71 II 135; 107 II 138 (Elçin Grassinger, s. 238)). Türk Hukukundaki hâkim görüşü ise, bu anlaşmanın geçerliliği hâkim onayı koşuluna tabi bir borçlar hukuku sözleşmesi olduğu yönündedir (Esener, s. 611; Yalçınkaya/Kaleli, s. 1580; Egger (Çağa), s. 278; Velidedeoğlu, s. 199; Öztan, s. 266; Tekinay, s. 287; Köprülü/Kaneti, s. 185; Ceylan, *Yoksulluk Nafakası*, s. 24). Hâkimin onayı, bir şekil şartı olmayıp sözleşmenin kurucu elementlerinden biridir. Hâkimin onayına kadar, bu sözleşme askıdadır. Taraflardan biri, boşanmanın yan sonuçlarına ilişkin sözleşmeyle bağlı kalmak istemiyorsa, irade fesadı halleri, adaba ve ahlaka aykırı olduğu, ilişkilerin değişerek yeni olayların ortaya çıkması veya başka sebeplerle anlaşmanın hakkaniyete aykırı olduğu gibi nedenlerle hâkimden sözleşmeyi onaylamamasını isteyebilir (Esener, s. 614 vd; Özdemir, *Anlaşmalı Boşanma*, s. 189).

548 Elçin Grassinger, s. 235; Özşenol, s. 76; Medar, s. 96-97.

549 Yapılan anlaşmada hâkimin onayının aranmasındaki amaç, boşanma davası nedeniyle ortaya çıkan baskılardan bunalmış tarafı korumak, ezilmesini önlemek ve haksız çıkar sağlamalarını önlemektir (BGE 121 III 393 (Elçin Grassinger, s. 235)).

doğrultusunda gerekli gördüğü değişiklikleri yapabilir. Taraflar da yapılan düzeltmeleri kabul ederse boşanmaya karar verilir. Ancak, taraflar yoksulluk nafakası konusunda anlaşamaz veya hâkim anlaşmayı onaylamaz ise anlaşmalı boşanma davası reddedilir.

Boşanma nedeniyle evliliğin sona ermesinden doğan dava hakkı, boşanmanın kesinleşmesinden itibaren bir yıl içinde kullanılabilir (TMK m. 178). Boşanmanın mali sonuçlarından biri olan yoksulluk nafakası, boşanma ilamının kesinleşmesinden sonra yeni, bağımsız bir davayla talep edilebilir. Ancak, hâkimin denetiminden, onayından geçmiş bir anlaşmalı boşanma protokolünde nafaka hakkında bir düzenleme yer verilmemiş olması durumunda, boşanma kararının kesinleşmesinden sonra tarafların nafaka talebinde bulunup bulunamayacakları belirsizdir. Yargıtay, anlaşmalı olarak sonuçlanan boşanma yargılaması esnasında yoksulluk nafakası talebinde bulunmaması, davacının boşanma anında yoksulluğa düşmediği yönünde kesin hüküm teşkil ettiğini belirtmektedir.⁵⁵⁰

Yoksulluk nafakasının taraflarca belirlenebileceği bir diğer hal ise, çekişmeli -anlaşmalı olmayan- boşanma davalarında boşanmanın fer'ilerine ilişkin yapılan sözleşmedir. Burada anlaşmanın geçerliliği, hâkimin onayına tabidir (TMK m. 184/5). Boşanmanın

550 İlgili Yargıtay kararları için *bkn.* Y2HD, 07.03.1997, E. 1997/1032, K. 1997/2584; Y2HD, 14.09.2000, E. 2000/9577, K. 2000/10314; Y3HD, 26.02.2004, E. 2004/889, K. 2004/1319; Y3HD, 20.09.2004, E. 2004/8440, K. 2004/9335; Aksi yönde *bkn.* Y2HD, 15.04.2008, E. 2007/7677, K. 2008/5350; Y3HD, 22.04.2003, E. 2003/4797, K. 2003/4844.

"Anlaşmalı boşanmanın unsurlarından biri de tarafların boşanmanın mali sonuçlarında da anlaşmış olmalarıdır. Mali sonuçlar yoksulluk nafakasını da kapsamaktadır. Anlaşmalı boşanma esnasında yoksulluk nafakası talep edilmemişse ve karar yoksulluk nafakasını içermiyorsa, taraflar açısından kesin hüküm olduğundan sonradan yoksulluk nafakası istenemez." (Y3HD, 20.09.2004, E. 2004/8440, K. 2004/9335) (E.T.:28.02.2022) (<https://www.hukukturk.com>).

Arbek, Yargıtay'ın bu uygulamasını yerinde görmektedir. Yazar, tarafların boşanmanın mali sonuçları üzerinde anlaşmaları TMK m. 166/3'ün maddi sonuçlarında biri olduğunu ve sözleşme yapılmaması TMK m. 166/3'ün gerçekleşmediği anlamına geldiğini belirtmektedir. Bu sebeple, yazara göre, boşanma protokolünde yoksulluk nafakasına yer verilmemesi, davacının boşanma sonrasında yoksulluğa düşmediğini gösterir (s. 144-145). *Özdemir*, anlaşmalı boşanma sözleşmesinde yer almayan yoksulluk nafakası, boşanmanın kesinleşmesinden sonra ayrı bir dava ile talep edilemeyeceğini ifade etmektedir. Yazara göre, boşanan eşlerin bu sözleşmede nafakaya yer vermemiş olmaları, nafaka talebinden vazgeçtiği sonucunu doğurur (Anlaşmalı Boşanma, s. 196-197). Benzer yönde görüş için *bkn.* **Kırbaş**, s. 68-69.

*Özta*n ise, yoksulluk nafakasını isteme hakkının anlaşmalı boşanmada esnasında kullanmamış olması, her ne kadar talep sahibinin boşanma sırasında yoksulluğa düşme ihtimalinin olmadığına karine teşkil etse de kesin bir karine niteliği taşımadığını savunmaktadır. Yazara göre, nafaka isteminde bulunacak taraf, boşanma sebebiyle yoksulluğa düştüğünü sonradan kanıtlarsa nafakaya hak kazanacaktır. Yazar, aksinin kabulü, nafaka istemini kısıtlayacağını ve yoksulluk nafakasının amacına aykırı olacağını belirtmektedir (s. 836-837). *Turhan*'a göre, boşanmanın mali sonuçlarına dair bir beyan olmadan anlaşmalı boşanan taraflar, TMK m. 178'de düzenlenen zamanaşımı süresini aşmamak şartıyla her zaman yoksulluk nafakası isteyebilir. Yazar, boşanma esnasında boşanmanın fer'ileriyle ilgili bir talepte bulunulmaması, nafaka hakkından feragat edildiği şeklinde bir çıkarım yapılamayacağını ifade eder (s. 265). Benzer yönde görüş için *bkn.* **Özüğür**, s. 445.

yan hükümlerine dair yapılan sözleşme, kural olarak, bir bütün olarak hâkimin onayına sunulur. Hâkim, yalnızca anlaşmanın bir bölümünde değişikliğe giderek sözleşmeyi onaylayamaz. Ancak, hâkimin onayından geçmeyen kısım, boşanan eşlerin bilgisine sunulup, taraflara sözleşmede değişiklik yapmaları söylenebilir. Boşanan eşler teklif edilen düzeltmeyi kabul etmezse, hâkim anlaşmayı tamamen reddeder ve boşanma konusunda kendiliğinden bir karara varır.⁵⁵¹ Yapılacak anlaşmada yoksulluk nafakası anlaşmalı boşanma protokolünde zorunlu bir unsurken, diğer boşanma sebeplerinde zaruri değildir.⁵⁵²

Kısaca, boşanan eşler hem anlaşmalı hem de diğer sebeplerle açılmış boşanma yargılaması esnasında yoksulluk nafakasını belirleme imkanına sahiptir. Hâkimin onayından geçmesi gereken bu anlaşmada, yoksulluk nafakasının süresi, ödeme şekli ve miktarına da yer verilmelidir.

4.1.2. Nafakanın Hâkim Tarafından Belirlenmesi

Boşanan eşler yoksulluk nafakası bakımından bir anlaşmaya varamamış veya yapılan anlaşma mahkemenin onayından geçememişse, yoksulluk nafakasının durumu hâkim tarafından tayin edilir. Hâkim, öncelikle somut olayın özelliklerine göre yoksulluk nafakasının şartlarının (TMK m. 175/1) oluşup oluşmadığını araştırır. Nafaka için öngörülen koşulların gerçekleştiği anlaşılıyorsa, nafakanın miktarı, süresi ve ödeme şeklini içeren bir karara varır.

Yoksulluk nafakası kararında, nafakanın süresi, ödeme şekli ve miktarına yer verilmelidir. Boşanan taraflar bu hususlar üzerinde anlaşarak, hâkimin onayına sunabilir. Böyle bir anlaşmanın bulunmadığı durumlarda, yoksulluk nafakasını belirlemek hâkimin görevidir.⁵⁵³ Hâkim takdir yetkisini kullanarak hakkaniyete uygun bir nafaka tayin eder. Yoksulluk nafakası hükmünde nafakanın süresi, ödeme şekli ve miktarına yer verilmesi zorunludur.⁵⁵⁴ Yoksulluk nafakasının içeriği belirlenirken, tarafların mali ve sosyal durumları dikkate alınır.⁵⁵⁵ Hâkim gerekli görmesi halinde,

551 **Esener**, s. 619-620; **Özdemir**, Anlaşmalı Boşanma, s. 189.

552 **Ceylan**, Yoksulluk Nafakası, s. 24.

553 **Ceylan**, Yoksulluk Nafakası, s. 21.

554 **Medar**, 2018, s. 100; **Özşenol**, s. 74;

555 İlgili Yargıtay kararları için *bkn.* Y3HD, 08.062016, E. 2016/1575; K. 2016/9253; Y3HD, 12.01.2015, E. 2014/13424, K. 2015/273; Y3HD, 11.06.2014, E. 2014/2265; K. 2014/9363.

tarafkların ekonomik ve sosyal durumlarının belirlenmesi gibi nafakaya ilişkin yapılacak incelemede Adalet Bakanlığı tarafından adliyelerde görevlendirilen pedagog, psikolog ve sosyal çalışmacıların yardımına başvurabilir (MKGYUDK, m. 5/1).

Aşağıda, yoksulluk nafakasının hâkim tarafından belirlenmesi durumunda, nafakanın başlangıcı, ödeme şekli ve miktarına ilişkin açıklamaların yanı sıra nafaka miktarında değişiklik yapılması konusu aydınlatılacaktır.

4.1.2.1. Nafakanın Başlangıcı

4.1.2.1.1. Türk Hukuku Bakımından

Taraflar, ister boşanma davası esnasında isterse boşanma ilamının kesinleşmesinden sonra bir içerisinde açacağı bağımsız bir davayla yoksulluk nafakası istemlerini mahkemeye yöneltebilir. Nafakanın başlangıcı, istemlerin yapıldığı zamana göre değişiklik gösterir. Boşanma davasıyla birlikte talep edilen yoksulluk nafakası, boşanma kararının kesinleştiği tarihten; ayrı bir dava ile yöneltilen nafaka ise dava tarihinden itibaren başlar.⁵⁵⁶ Yargıtay da yoksulluk nafakasının boşanma ilamının kesinleştiği andan itibaren başlayacağını kabul etmektedir. nne gelen birçok davada, ilk derece mahkemesinin nafaka başlangıcı olarak dava tarihi belirlemesini, boşma nedeni olarak görmüştür.⁵⁵⁷ 2022 yılında Hukuk Genel Kurulu kararında Yargıtay, yoksulluk nafakası yoksulluğa düşecek olan eşe verilmesi sebebiyle boşanma davasının kesinleşmesinden sonra işlemeye başlayacağını belirtmiştir.⁵⁵⁸ Yine, bir kararında HUMK m. 443/3'e atıf yaparak bu görüşünü yinelemiştir.⁵⁵⁹ Kanaatimizce Yargıtay'ın

---

"...mahkemece; tarafların sosyal ve ekonomik durumları ayrıntılı bir şekilde tespit edilerek, davacıların ihtiyaçlarına, davalının kızı M. E.'e demiş olduğu yardım nafakası miktarı ve davalının gelir ve giderleri de dikkate alınarak, TMK'nun 4. maddesi gereğince hakkaniyete uygun nafakaya hükmedilmesi gerekirken, eksik araştırma ve inceleme sonucu, davalının gelir durumu ile orantısız, davalıyı ödeme güçlüğüne düşürecek nitelikte nafaka takdiri usul ve yasaya aykırı olup..." (Y3HD, 11.06.2014, E. 2014/2265, K. 2014/9363) (E.T.: 09.02.2022) (<https://www.hukukturk.com/>).

556 **Kaleli**, s. 129; **ztan**, s. 835-836; **Akıntürk/Ateş**, s. 305; **Bozovalı**, s. 74; **Ceylan**, s. 114; **Ersöz**, s. 473. Bazı yazarlar ise yoksulluk nafakasının dava tarihinden itibaren işlemeye başladığı görüşündedir. Ayrıntılı bilgi için *bkn. Arkan Serim*, s. 293.

557 İlgili Yargıtay kararları için *bkn.* Y2HD, 24.06.2020, E. 2020/643, K. 2020/3339; Y2HD, 25.12.2018, E. 2018/6623, K. 2018/15259; Y3HD, 18.01.2016, E. 2015/16624, K. 2016/178; Y2HD, 26.05.2010, E. 2009/8483, K. 2010/10291; Y2HD, 19.02.2004, E. 2005/15126, K. 2005/18083.

558 "Yoksulluk nafakası, yoksulluğa düşecek olan eş için verilen bir nafaka türü olup, söz konusu bu nafaka boşanma davası kesinleştikten sonra işlemeye başlar." (YHGK, 29.11.2017, E. 2017/1532, K. 2017/1465) (E.T. 15.02.2022) (<https://www.kararara.com>)

559 "...Somut olayda taraflar arasında daha önce boşanmaya karar verildiği, takip dayanağı ilamda açıklanmıştır. Yoksulluk ve iştirak nafakası boşanma ilamının kesinleşmesinden sonra hüküm ifade eder.

görüşü yerindedir. Boşanma davasıyla birlikte istenen yoksulluk nafakası, boşanma davasının kesinleşmesi üzerine başlamalıdır.

Boşanma davasından ayrı bir davayla talep edilen yoksulluk nafakasının başlangıç tarihi ise, dava tarihidir. Nafaka davasının açıldığı andan itibaren yoksulluk nafakası işlemeye başlar.⁵⁶⁰

Örnek olarak gösterilebilecek bir davada, 19.05.2018 tarihinde boşanma ilamı kesinleşmiş ve boşanmadan sonra yoksulluğa düşen taraf 23.04.2019 tarihinde bağımsız bir dava açarak yoksulluk nafakası istemiştir. Açılan davada, davacı tarafın yoksulluğa düşüp düşmediği boşanma kararının kesinleştiği 19.05.2018 tarihine göre değerlendirilecek, eğer bu tarihte yoksul olmadığı anlaşılıyor, yani sahip olduğu malvarlığı ve geliri yoksulluğa düşmesine engel, ise nafaka talebi reddedilecektir. 19.05.2019 tarihinden sonraki bir tarihte yoksulluğa düşmüş olması nafaka talebinin kabulü için yeterli olmayacaktır. Ancak, 23.04.2019 tarihinde yoksulluk nafakası davası açan tarafın, 19.05.2018 tarihinde boşanma sebebiyle yoksulluğa düştüğü tespit ediliyor ve istem sahibinin boşanmada daha ağır kusuru olmadığı anlaşılıyor ise lehine uygun bir miktar nafaka takdiri yapılacaktır. Burada, nafakanın başlangıç tarihi, boşanma ilamının kesinleştiği tarih olan 19.05.2018, değil; bağımsız olarak açılan yoksulluk nafakası dava tarihi olan 23.04.2019 olacaktır.

Bu durumda Mahkemece boşanma ilamının kesinleşip kesinleşmediği araştırılmalıdır. Boşanma davasının kesinleştiğinin belirlenmesi halinde, bu davadan müstakil olarak verilen nafaka kararının HUMK'un 443/3. Maddesi gereğince kesinleşmeden takibe konulabileceği düşünülerek itiraz reddedilmelidir. Eksik inceleme ile yazılı şekilde hüküm tesisi isabetsizdir." (Y12HD, 28.03.2005, E. 2005/2921, K. 2005/6494) (**Kaçak**, s. 248).

560 **Çeliktas**, s. 691-692; **Bozovalı**, s. 74; **Hamzaçebi**, s. 34; **Kaçak**, s. 217; **Bulut**, s. 106; **Özüğür**, s. 445. Karşı görüş için *bkn. Doğrul V.*, İcra İflas Kanununun 344. Maddesinin Uygulanması ve Beliren Boşlukları AD., 1946, No: 11, s. 1219-1222.

"Somut olayda hükmedilen yoksulluk nafakasının başlangıç tarihi olarak dava tarihi değil boşanma davasının kesinleştiği tarih belirlenmiştir. 28/11/1956 tarih ve 15 E.-15 K.sayılı Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararına göre nafaka ve nafakanın artırılması davaları kanundan doğan bir alacağın tespiti ve tahsili niteliğinde olup, davanın açıldığı tarihten itibaren hüküm ifade eder. Buna göre, yoksulluk nafakasına dava tarihinden itibaren hükmetmek gerekirken; yoksulluk nafakasının boşanma kararının kesinleştiği tarihten itibaren tahsiline yönelik hüküm kurulmuş olması usul ve yasaya uygun bulunmamıştır." (Y3HD, 25.01.2016, E. 2016/15693, K. 2016/572) (E.T.: 09.02.2022) (<https://www.hukukturk.com/>); "... Nafaka ve tazminat taleplerinin boşanma davasıyla birlikte talep edilmesi halinde yoksulluk nafakasının ve tazminatların faizlerinin başlangıcının boşanma kararının kesinleşmesinden itibaren geçerli olabileceği, boşanma hükmünün kesinleşmesinden sonra bağımsız bir dava ile bu taleplerde bulunulması durumunda ise başlangıç tarihinin talep (dava tarihi) olacağı mahkemece dikkate alınmadan..." (Y2HD, 30.09.2010, E. 2010/13372, K. 2010/15742) (E.T.: 09.02.2022) (<https://www.hukukturk.com/>).

4.1.2.1.2. İsviçre Hukuku Bakımından

İsviçre Hukukunda, boşanma sonrası nafakanın başlangıcını belirleme görevi mahkemeye verilmiştir. Buna göre, hâkim periyodik olarak ödenecek nafaka bedelini tespit eder ve nafakanın ne zaman başlayacağını belirler (İMK m. 126/1). Kural olarak, nafaka boşanma kararının kesinleşmesiyle başlar. Ancak, mahkeme dilerse, nafakanın daha ileri bir tarihte başlamasına karar verebilir.

4.1.2.2. Nafakanın Ödeme Şekli

4.1.2.2.1. Türk Hukuku Bakımından

Yoksulluk nafakasının ödeme şekli, 743 sayılı Medeni Kanunda “*İrad*” kenar başlığını taşıyan 145’inci hükümde yer almaktaydı. 3444 sayılı Yasayla maddenin kenar başlığı “*Tazminat ve nafakanın ödenme şekli*” olarak değiştirilip, maddede metni genişletilmiştir. Nafakanın ödenme biçimi, 4721 sayılı TMK’yla birlikte ufak değişikliklere uğramış olsa da madde büyük oranda korunmuştur.

“*Tazminat ve nafakanın ödenme biçim*” başlığı altında yer alan TMK m.176/1 şu şekildedir:

“Maddî tazminat ve yoksulluk nafakasının toptan veya durumun gereklerine göre irat biçiminde ödenmesine karar verilebilir.”

Anılan maddeye uyarınca, Türk hukukunda yoksulluk nafakasının ödeme şekli, irat veya toplu olmak üzere iki şekilde mümkündür.

Türk Hukukunda ilgili mahkeme, yoksulluk nafakası taleplerinde istemle bağlıdır. Taraflar, anlaşmalı boşanma protokolü veya diğer sair sebeplerle açılmış bir boşanma davası esnasında yapacakları anlaşmayla yoksulluk nafakasının ödeme şeklini belirleyebilir. Her iki sözleşmenin geçerliliği, hâkimin onayını almasına bağlıdır (TMK m. 166/3; TMK m. 184/5). Nafakanın ödeme şeklini belirleyen bir anlaşmanın olmaması

veya hâkimin ibraz edilen anlaşmayı onaylamaması durumunda, yoksulluk nafakasının ödeme biçimi hâkim tarafından tayin edilir.⁵⁶¹

Türk Hukukunda, yoksulluk nafakasının “*ayın*” veya “*nakiî*” olarak ifa edilebileceği kabul edilir.⁵⁶² Nafakanın hangi araçla ödeneceğini belirleme yetkisi, hâkime aittir. Hâkim bu konuda geniş bir takdir yetkisine sahip olup, tarafların istemleriyle bağlı değildir.⁵⁶³

Yoksulluk nafakasının ödeme biçimi bakımından değinilmesi gereken bir diğer konu, nafakanın yabancı parayla ödenmesi istemleridir. Kural olarak, nafaka Türk parası (TL) üzerinden tayin edilir.⁵⁶⁴ Ancak, taraflar aralarında yapacakları sözleşmeyle nafakanın yabancı para cinsinden ödenmesine karar verebilir.⁵⁶⁵ Boşanan eşler böyle bir anlaşma akdetmemişse, yoksulluk nafakasının yabancı para biçiminde verilmesine karar verilemez.⁵⁶⁶

4.1.2.2.1.1. Toptan Ödeme

Toptan ödeme, para veya para yerine ikame edilebilecek araçlarla yoksulluk nafakası olarak belirlenen miktarın tek seferde, bir bütün olarak nafaka alacaklısına ödenmesidir.⁵⁶⁷ Öğretide toptan ödeme, sermaye olarak ödeme şeklinde de anılır.⁵⁶⁸

Nafakanın toptan ya da irat şeklinde takdir edilmesi bakımından, mevzuatta öncelik sıralamasına yapılmamıştır.⁵⁶⁹ Uygulamada, genellikle, yoksulluk nafakasının irat

561 **Dural/Öğüz/Gümüş**, s. 153; **Akıntürk/Ateş**, s. 307; **Tutumlu**, s. 529; **Özüğür**, s. 450; **Öztan**, s. 847; **Ruhi**, s. 53; **Ersöz**, s. 475; **Arbek**, s. 146 (Yazar, kanun koyucunun burada hâkime geniş bir takdir yetkisi verdiği vurgular).

İlgili Yargıtay kararları için *bkn.* Y2HD, 06.03.2014, E. 2013/21837, K. 2014/4898; Y2HD, 14.03.2005, E. 2005/1809, K. 2005/3950.

“Davacı kadının yoksulluk nafakası talebi hakkında, Türk Medeni Kanunu'nun 176/1. maddesi nazara alınarak, hakimin takdir yetkisi çerçevesinde “toptan ödeme” kararı verilmesinde yasaya aykırı bir durum yok...” (Y2HD, 11.02.2019, E. 2017/5991, K. 2019/788) (E.T.: 12.03.2022) (<https://www.hukukturk.com/>).

562 **Zevkliler/Acarbey/Gökyayla**, s. 982; **Feyzioğlu**, s. 400; **Öztan**, s. 846; **Arkan Serim**, s. 294.

563 **Yalçınkaya/Kaleli**, s. 1824; **Öztan**, s. 845.

564 **Ruhi**, s. 54; **Özşenol**, s. 94.

565 **Ergün**, s. 1244. İlgili Yargıtay kararları için *bkn.* Y3HD, 24.02.2003, E. 2003/1839, K. 2003/1663; Y3HD, 4.03.2003, E. 2003/1941, K. 2003/2097; Y3HD, 24.10.2005, E. 2005/11060, K. 2005/10630.

566 Y2HD, 4.04.2007, E. 2006/17410, K. 2007/5596 (E.T.: 12.03.2022) (<https://www.hukukturk.com/>).

567 **Egger**, s. 234; **Velidedeoğlu**, s. 263; **Feyzioğlu**, s. 400; **Yalçınkaya/Kaleli**, s. 1822; **Tekinay**, s. 275; **Özşenol**, s. 92.

568 “Ancak belirtmek söylemek gerekir ki, burada “sermaye” deyimini, ekonomi bilimi açısından işletme sonucu kara, yatırıma ya da ekonomik değerlere dönüşmesi planlanan bir ana kaynak olarak değil, yalnızca “defaten bir meblağ” anlamında düşünmek gerekmektedir.” (**Bozovalı**, s. 75, dn 329)

şeklinde ödeneceği kararlaştırılırken; toptan ödenmesine istisnaen hükmedilir.⁵⁷⁰ Ancak, taraflar aralarında yaptıkları bir sözleşmeyle yoksulluk nafakası bedelinin toplu olarak nafaka alacaklısına verilmesini kararlaştırabilir. Yine, istem üzerine hâkimin toptan ödemeye hükmetmesi de mümkündür. Nafakanın toplu olarak ödenmesi talebine rağmen, mahkeme bu taleple bağlı kalarak nafakanın irat biçiminde verilmesine karar veremez.⁵⁷¹ Ayrıca, hükümde, toptan ödeme kararının dayanağı ve gerekçesi açıklanmalıdır.⁵⁷²

Kanun koyucu, toptan ödeme kararı konusunda hâkime yol göstermemiştir. Burada hâkimin kanaati, büyük önem arz eder. Yargıtay, mahkemelerin yoksulluk nafakası bedelinin toptan nafaka alacaklısına ödenmesi şeklinde bir karar verebilmesi için bazı ölçütler geliştirmiştir. Yüksek Mahkemenin kararlarında, özellikle vurguladığı kıstas, “*tarafların sosyal ve ekonomik durumu ve ödeme gücü*”⁵⁷³ olgularının toptan ödemeye elverişli olup olmadığıdır. Bu kritere ek olarak, “*evlilik süresi*”,⁵⁷⁴ “*tarafların yaşları*”,⁵⁷⁵ “*evlenme ihtimalinin az olması*”, “*eşler arasındaki mali ilişkinin uzamasının sakıncalı olması*”,⁵⁷⁶ “*ödenecek miktarın sermaye gücü*”⁵⁷⁷ gibi unsurların varlığını da araştırır.

569 **Özüğür**, s. 450; **Öztaş**, s. 845.

570 **Özüğür**, s. 450; **Öztaş**, s. 845; **Tosun**, s. 69; **Oğuzman/Dural**, s. 147; **Dural/Öğüz/Gümüş**, s. 151; **Uzun**, s. 97 (Yazara göre, paranın alım gücü, değişen mali şartlar ve enflasyon dikkate alındığında boşanan eşlerin menfaati veya talebi olmadıkça yoksulluk nafakasının irat şeklinde ifa edilmesi gerekir).

Kanaatimizce, TMK m. 176/1 değerlendirildiğinde, kural olarak nafakanın toptan, yalnızca durumun gerektirmesi durumunda irat şeklinde ödeneceği sonucu çıkmaktadır.

571 **Gençcan**, s. 1173; **Özşenol**, s. 93.

572 İlgili Yargıtay kararları için *bkn.* Y2HD, 05.04.2005, E. 2005/3639, K. 2005/5458; Y2HD, 14.03.2005, E. 2005/1809, K. 2005/3950; Y2HD, 26.09.2002, E. 2002/9913, K. 2002/10820.

573 İlgili Yargıtay kararları için *bkn.* Y2HD, 10.09.2018, E. 2016/21461, K. 2018/8838; Y2HD, 31.10.2017, E. 2016/6543, K. 2017/11911; Y2HD, 31.05.2010, E. 2010/7918, K. 2010/10493.

“Yoksulluk nafakasının toptan ya da irat biçiminde ödenebilmesine karar verilebilmesi için, tarafların ekonomik ve sosyal durumları ile ödeme gücünün göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır. Somut olayda irat şeklinde ödeme tarafların ekonomik sosyal durumu dikkate alındığında Kanunun (TMK m. 176/1) amacına uygun değildir. O halde, yoksulluk nafakası yükümlüsünün yoksulluk nafakasını toptan şekilde ödemesinin uygun olacağı gözetilerek, bu yönde hüküm kurulması gerekirken, nafakanın irat şeklinde ödenmesine karar verilmesi somut olay bakımından isabetli bulunmamış, bozmayı gerektirmiştir.” (Y2HD, 26.04.2021, E. 2021/2692, K. 2021/3393) (E.T.: 12.03.2022) (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>).

574 “...yoksulluk nafakasının irat şeklinde ödenmesine hükmedilmesi tarafların ekonomik sosyal durumu ile evlilik süresi dikkate alındığında Kanunun (TMK m. 176/1) amacına uygun değildir. O halde, yoksulluk nafakası yükümlüsünün yoksulluk nafakasını toptan şekilde ödemesinin uygun olup olmayacağı tartışılıp değerlendirilerek sonucu uyarınca bir karar verilmesi gerekirken...” (Y2HD, 29.11.2021, E. 2021/7280, K. 2021/8867) (E.T. 13.03.2022) (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>).

575 “... mahkemece tarafların ekonomik sosyal durumları, evlilikte geçen süre, tarafların yaşları dikkate alınarak yoksulluk nafakası yükümlüsünün yoksulluk nafakasını toptan şekilde ödemesinin uygun olup olmayacağı hususu değerlendirilmeden...” (Y2HD, 23.11.2021, E. 2021/6977, K. 2021/8673) (E.T. 13.03.2022) (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>).

576 “Davacının gelir durumu, yaşı, bedeni ve fikri kabiliyeti ile evlenme ihtimalinin az olması, öte yandan davalı kocanın ödeme gücü değerlendirildiğinde, somut olayın özelliği itibarıyla boşanan eşler arasında

Ayrıca, toptan ödeme kararı verilebilmesi için, nafaka yükümlüsünün mali durum tespitinde, gelirini nasıl kazandığı hususu da dikkate alınır. Toplu olarak ödenecek nafaka miktarı, nafaka borçlusunun çalışması sonucu elde ettiği “*aylık*” kazançtan karşılanacaksa, yoksulluk nafakasının irat biçiminde ödenmesine karar verilmelidir.⁵⁷⁸

Toptan ödenmesine karar verilmiş yoksulluk nafakasının, aynı olarak ifa edilmesi öğretide tartışmalıdır. Bir kısım yazar, nafakanın nakden ödenmesinin zorunlu olduğunu ifade ederken;⁵⁷⁹ diğerleri, her iki tarafın menfaatine aykırı düşmedikçe, sosyal ve ekonomik durumlarına uygun olması halinde aynı ödemenin mümkün olduğunu belirtmektedir.⁵⁸⁰ İkinci görüşü savunan yazarlar, örnek olarak, boşanan eşlerin bir anlaşmayla oturdukları evi nafaka alacaklısına devretmesinin mümkün olmasını verir.⁵⁸¹

4.1.2.2.1.2. İrat Şeklinde Ödeme

TMK m. 176/1’de yer alan bir diğer ödeme şekli, yoksulluk nafakasının irat biçiminde ödenmesidir.⁵⁸² İrat şeklinde ödeme, yoksulluk nafakası yükümlüsünün aylık veya altı

---

mali ilişkinin uzamasının sakıncalı olduğu sonucuna varılmıştır. Hal böyle olunca, Yerel Mahkemece yoksulluk nafakasının toptan ödenmesine karar verilmesi usul ve yasaya uygundur.” (YHGK, 29.03.2006, E. 2006/69, K. 2006/117)

577 “Toptan ödeme, ödenecek miktarın peşin sermaye değeri de dikkate alındığında nafaka yükümlüsü koca'nın durumuna uygun değildir. O halde, davacı (koca)'nın, yoksulluk nafakasını aylık irat şeklinde ödemesinin durumuna uygun olacağı gözetilerek...” (Y2HD 10.12.2014, E. 2014/132298, K. 2014/25197) (E.T.: 12.03.2022) (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>).

578 İlgili Yargıtay kararları için *bkn.* Y2HD, 10.12.2014, E. 2014/13298, K. 2014/25197; Y2HD, 12.12.2013, E. 2013/16542, K. 2013/29453.

“... somut olayda nafaka yükümlüsünün, çalışması karşılığı kazancını “aylık” olarak elde ettiği, başkaca mal varlığı ve servetinin bulunmadığı görülmektedir. Toptan ödeme, ödenecek miktarın peşin sermaye değeri de dikkate alındığında, durumuna uygun değildir. O halde, yükümlünün, yoksulluk nafakasını aylık irat şeklinde ödenmesinin durumuna uygun olacağı gözetilerek, bu yönde hüküm kurulması gerekirken, nafakanın toptan ödenmesine karar verilmesi somut olay bakımından isabetli bulunmamıştır.” (Y2HD, 12.12.2013, E. 2013/16542, K. 2013/29453) (E.T.: 12.03.2022) (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>).

579 **Ruhi**, s. 88; **Ceylan**, s. 117.

580 **Gençcan**, s. 1175; **Çitak**, s. 250.

581 **Özşenol**, s. 94; **Ruhi**, s. 54.

582 *Kılıçoğlu*, yoksulluk nafakası alacağının normal, sıradan bireyler arasında değil, yıllarca tek yastığa baş koymuş eşler arasında doğan bir alacak olduğunu belirtir. Yazar’a göre, nafaka alacağının bu özel işlevi sebebiyle, kanun koyucu yoksulluk nafakasının irat olarak ödenmesini düzenleyerek, boşanan eşlerini nafaka bedelini toptan ödemeye mecbur bırakarak onların zor duruma düşmelerini engellemek istemiştir (s. 136).

aylık taksitler halinde, yani belirli aralıklarla, nafaka bedelini alacaklısına düzenli olarak ödemesidir.⁵⁸³

Yukarıda bahsedildiği üzere, uygulamada sıklıkla yoksulluk nafakasının irat biçiminde ödenmesine hükmedilmektedir. Ancak, Yargıtay uygulamasında, toptan ödemede olduğu gibi nafakanın irat olarak ödenmesi kararı için de belirleyici ölçütler geliştirilmemiştir. Bu bakımdan, mahkeme öncelikle toplu ödemenin mümkün olup olmadığını araştırır.⁵⁸⁴ Yoksulluk nafakası için yargı uygulamasında geliştirilen unsurların oluşmadığı anlaşılması üzerine, nafakanın irat şeklinde ödenmesine karar verilir.⁵⁸⁵

Yoksulluk nafakasının irat olarak takdir edilmesi durumunda, nafaka yükümlüsünden teminat istenmesine engel bir düzenleme yoktur.⁵⁸⁶ İratların zamanında ödenmemesi ihtimaline karşı, TBK m. 51/2 uyarınca, nafaka borçlusundan teminat göstermesi istenebilir. Kambiyo kefaleti, banka teminatı, gayrimenkul ipoteği, devlet tahvili gibi güvenceler de teminat olarak sunulabilir.⁵⁸⁷

4.1.2.2.2. İsviçre Hukuku Bakımından

İsviçre Hukukunda boşanma sonrası nafakanın ödeme şekli, “*Nafaka katkısının şekilleri*” başlığı taşıyan İMK m. 126’da düzenlenmiştir. Buna göre:

“1- Mahkeme, nafaka yoluyla irat olarak ödenecek bedeli tespit eder ve nafakanın başlangıç zamanını belirler.

2- Belirli koşullarda haklı görülmesi durumunda, nafakanın irat olarak düzenli olarak ödenmesi yerine toplu ödenmesine karar verilebilir.

3- Mahkeme, nafakaya koşullar ekleyebilir.”

583 Çeliktaş, s. 667; Bozovalı, s. 75; Ateş, s. 563; Hamzaçebi, s. 36; Akıntürk/Ateş, dn. 233; Özşenol, s. 92.

584 “... tarafların ekonomik ve sosyal durumları, evlilikte geçen süre ve yaşları da dikkate alındığında kadın yararına Türk Medeni Kanunu’nun 176/1. maddesi nazara alınarak, hakimın takdir yetkisi çerçevesinde yoksulluk nafakası yönünden bir defaya mahsus olmak üzere "Toptan ödeme" yönünde karar verilip verilemeyeceği hususu değerlendirilmeden yazılı şekilde hüküm kurulması doğru olmamış, bozmayı gerektirmiştir.” (Y2HD, 09.11.2021, E. 2021/7208, K. 2021/8370) (E.T. 14.03.2022) (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>).

585 Ateş, s. 563; Hamzaçebi, s. 36; Özüğür, s. 450.

586 Oğuzman/Dural, s. 1847; Öztan, s. 845; Ruhi, s. 54; Özşenol, s. 94.

587 Hamzaçebi, s. 37.

İsviçre Hukukunda da boşanma sonrası nafaka toptan veya irat şeklinde olmak üzere iki şekilde ödenebilir. Türk Hukukundan farklı olarak, İsviçre’de irat ve toptan ödemenin kombine edildiği üçüncü bir nafaka ödeme şekli de söz konusu olabilmektedir. Boşanan eşlerin menfaatleri gerektirirse, nafakanın bir kısmının irat olarak bir kısmının da toptan ödenebileceği kabul edilir.⁵⁸⁸

Kural olarak, boşanma sonrası nafaka, irat olarak ödenir (İMK m. 126/1).⁵⁸⁹ İsviçre Hukukunda, mahkemenin, nafakanın toplu şekilde ödenmesine karar vermesi birtakım özel şartlara bağlanmıştır (İMK m. 126/2). Ancak, bu özeller hallerin ne olduğu kanunda açıklanmış değildir. İsviçre öğretisinde, nafaka yükümlüsünün nafaka borcunu ödemede sürekli gecikmesi, ekonomik gücünün elverişli olması veya nafaka alacaklısının geçimini sağlayabilmek için toplu bir meblağa ihtiyacının olması gibi olgular nafakanın toptan ödenmesi için gerekli özeller haller olarak sayılmıştır.⁵⁹⁰

Nafakanın toplu olarak ödenmesine karar verilmişse, prensip itibariyle, nafaka miktarı nakit olarak ifa edilir. Buna karşın, özel nedenlerin varlığı halinde, ödeme ayın olarak da gerçekleştirilebilir.⁵⁹¹

4.1.2.3. Nafaka Miktarının Belirlenmesi

4.1.2.3.1. Türk Hukuku Bakımından

Boşanma sebebiyle yoksulluğa düşecek olan kimse, boşanmada daha hafif kusurlu olmak kaydıyla, diğer tarafın ekonomik durumu oranında yoksulluk nafakası isteyebilir. Hâkim, nafaka alacaklısının talebinin haklı olduğuna karar verirse, nafaka olarak ödenecek miktarı belirler.

Türk Medeni Kanun düzenlemesinde -İMK’da olduğu gibi- yoksulluk nafakasının belirlenmesinde hâkime yol gösterecek kriterler düzenlenmemiştir.⁵⁹² Ancak, TMK m.

588 **Medar**, s. 103.

589 **Hausheer/Wolf**, s.34; **Öcal**, s. 99; **Medar**, s. 103.

590 **Medar**, s. 106.

591 **Medar**, s 106.

592 *Turhan*’a göre, yoksulluk nafakasının miktarının belirlenmesinde kesin kriterler düzenlenmesinin pratik bir faydası yoktur (s. 264). *Ateş*’e göre de nafaka miktarının belirlenmesine yönelik nafaka alacaklısı ve borçlusu bakımından kesin kıstaslar tesisi pek imkân dahilinde değildir (s. 561-562). Öğretide bazı yazarlar

175/1'de "geçimi için" ve "diğer taraftan mali gücü oranında" kıstaslarına yer vererek, yoksulluk nafakasının miktarının belirlenmesi bakımından iki ölçüt öngörüldüğü söylenebilir. Buna göre, nafaka miktarı tespit edilirken dikkat edilecek en önemli iki unsur, nafaka borçlusunun ekonomik durumu ve istem sahibinin zaruri ihtiyaçlarıdır. Yoksulluk nafakasının alt sınırını nafaka alacaklısının ihtiyaç durumu belirlerken; nafaka yükümlüsünün mali gücü ise nafakanın üst sınırını oluşturur.⁵⁹³ Hâkim, istem sahibinin geçimi için gerekli olan miktar ile nafaka yükümlüsünün ekonomik durumu arasında bir denge kurup, hakkaniyete uygun bir karar verir. Böylece, yoksulluk nafakasının boşanan eşlerden birini yoksulluktan kurtarıırken, diğerinin mahvına sebep olmayacak şekilde belirlenmesi, taraflar arasında adil bir denge kurar.⁵⁹⁴

Hâkim, yoksulluk nafakasının miktarının belirlenmesinde geniş bir yetkiye sahiptir.⁵⁹⁵ Mahkeme öncelikle, nafaka talebinde bulunan kimsenin yoksulluk durumunu ve ihtiyaçlarını araştırır. Aynı zamanda, nafaka alacaklısı gibi nafakanın bir diğer tarafı olan nafaka yükümlüsünün de ekonomik gücü incelenir. Yapılan değerlendirme sonucunda hâkim, tarafların durumları arasında adil bir denge kurarak uygun bir bedeli nafaka olarak takdir eder.

Yoksulluk nafakasının amacına uygun olarak, nafaka miktarının yoksulluğa düşecek kimsenin yalnızca zorunlu, asgari yaşam ihtiyaçlarını kapsayacak şekilde tespit edilmesi gerektiği kabul edilir.⁵⁹⁶ Bu çerçevede, yoksulluk nafakasının düzenlenme amacı, boşanmadan sonra eski eşin refah içinde yaşaması veya evlilik süresince sahip oldukları yaşam standartlarını korumak değildir. Keza, nafaka yükümlüsünün

---

ise, yoksulluk nafakasının miktarının belirlenmesinde bakımdan herhangi bir ölçüt belirlenmemesini eleştirmektedir. *Arbek'e* göre ise, nafakanın her iki tarafının kendine özgü, özel koşullara sahip olduğu düşünüldüğünde, kanun koyucunun yalnızca nafaka yükümlüsünün mali gücünü vurgulaması hakkaniyete aykırıdır (s. 143). *Kartal'a* göre, tüm somut olayları kapsayacak şekilde kriterler düzenlenmesi mümkün olmasa da mehaz İsviçre Kanununda olduğu gibi hem hâkime yol gösterecek hem de uygulama birliğini sağlayacak örnek niteliğinde kıstaslar öngörülebilir (s. 66).

593 **Ulusoy**, s. 46; **Tutumlu**, s. 1305; **Topkaya**, s. 54; **Şahin**, s. 87; **Serin Of**, s. 86; **Özyazgan**, s. 65; **Kartal**, s. 60; **Gelmez**, s. 110; **Fırtına**, s. 98; **Dural/Öğüz/Gümüş**, s. 157; **Doğan**, s. 80; **Demir**, Yoksulluk Nafakası, s. 74; **Çitak**, s. 37; **Baran Celep**, s. 105; **Bulut**, s. 69. Yoksulluk nafakası bakımından azami sınırın boşanan eşlerin evlilik birliği içinde sahip oldukları hayat standardı olduğu yöndeki görüş için *bkn. Öztan*, s. 841.

594 **Bozovalı**, s. 71; **Turhan**, s. 264; **Ersöz**, s. 473; **Ateş**, s. 561-562 (Yazar, aksi bir yaklaşımın nafaka ödeyecek kimseyi cezalandırma anlamı taşıyacağını belirtir); **Memişoğlu Bozan**, s. 86; **Kartal**, s. 60; **Gençcan**, s. 565; **Dural/Öğüz/Gümüş**, s. 157; **Bulut**, s. 69. Karşı görüş için *bkn. Öztan*, s.834

595 **Kartal**, s. 64.

596 **Zevkliiler/Acarbey/Gökyayla**, s. 1036; **Oğuzman/Dural**, s. 147; **Tekinay**, s. 264; **Kaçak**, s.226; **Akıntürk/Ateş**, s. 304; **Ersöz**, s. 473 (Yazara göre, yoksulluk nafakası bedeli, nafaka alacaklısının giyim, gıda, barınma gibi temel hayati gereksinimlerini karşılayacak düzeyde olmalıdır).

kazanıcının çok yüksek olması, nafaka miktarının da çok yüksek olacağı sonucunu doğurmaz. Dolayısıyla, yoksulluk nafakası, istem sahibinin temel ihtiyaçlarını aşmamalıdır.⁵⁹⁷ Nafaka miktarı, hakkaniyet ölçüsünde sadece amacına hizmet edecek şekilde takdir edilir.

Nafaka miktarı tespit edilirken boşanan eşlerin sosyal ve ekonomik durumları incelenir. Bu itibarla, eşlerin durumu, yaşları, evlilik süresi, evlilikleri süresince eski eşlerin kararlaştırdıkları görev paylaşımı, evlilik birliği içerisinde doğan ortak çocukların bakıma ihtiyaçlarının olup olmadığı, eşlerin çalışma kabiliyetleri gibi kıstaslar nafaka miktarının tespitinde dikkate alınır. Ortak küçük çocukların bakımı çalışmaya engel teşkil etmesi, uzun süreli evliliklerde geleneksel görev paylaşımı yapılmış olması, evlilik birliği sırasında oluşan sakatlıkların, hastalıkların çalışmayı olanaksız kılması, boşanmadan sonra işe girebilmesi için uzun sürecek bir eğitim alması gerekliliği gibi durumlar, yoksulluk nafakası hükmedilmesini gerektirir.⁵⁹⁸

4.1.2.3.2. İsviçre Hukuku Bakımından

İsviçre Hukukunda boşanma sonrası nafaka miktarının nasıl tespit edileceği İMK m.125/2'de düzenlenmiştir. Söz konusu maddede sayılı kıstaslar, 2000 yılında yapılan reform sonrasında İsviçre Medeni Kanununa girmiştir. Öğretide, zaten Federal Mahkemesi uygulamasında mevcut olan bu kriterlerin bir yenilik teşkil etmediği, yalnızca var olanın kanuna eklenmesi olarak ifade edilmektedir.⁵⁹⁹ İMK m. 125/2 şu şekildedir:

597 **Gençcan**, s. 565; **Dural/Öğüz/Gümüş**, s. 157; **Bozovalı**, s. 71; **Kartal**, s. 60 (Yazara göre, nafaka yükümlüsüne evlilikte sahip olunan hayatın aynen sürdürülmesi şeklinde bir sorumluluk yüklemek doğru olmasa da uzun süren evlilikler ve özel durumlarda somut olaya göre değerlendirme yapılmalıdır); **Memişoğlu Bozan**, s. 86; **Bulut**, s. 69; **Kılıçoğlu**, s. 134 (Yazar, tarafların boşanmadan önceki ve sonraki ekonomik ve mali durumlarında bir farklılık olması gerektiğini belirtir. Bu sebeple, yazara göre, evlilik sırasındaki lüks yaşantıyı devam ettirecek şekilde nafaka tayini yapılmamalıdır.); **Akıncı**, s. 36 (Yazar'a göre, uzun süreli evlilikler ve özel durumlar haricinde, özellikle kısa süreli evliliklerde boşanmadan önceki hayatı sunmak adalete aykırıdır).

Karşı görüş için bkn. **Öztan**, s. 841 (Yazara göre, nafaka borçlusu kendi ihtiyaçlarını karşılıyor ve yeterli imkana da sahipse, ihtiyaçlarının üzerinde kalan kısımdan nafaka ödemelidir. Artan meblağın yüksek olması durumunda, bu bedelden hem nafaka alacaklısının hem de kendisinin evlilik birliğindeki hayat şartları sağlanmaya çalışılır. Nafaka yükümlüsünün maddi durumunun çok iyi olmasına rağmen, diğer tarafın yalnızca zorunlu ihtiyaçlarının karşılanması hakkaniyete aykırıdır.)

598 **Zevkililer**, s. 630; **Zevkililer/Havutçu**, s. 289; **Öztan**, s. 842.

599 **Özşenol**, s. 122; **Öcal**, s. 92; **Hausheer/Wolf**, s. 26; **Kocabaş**, s. 374.

“Boşanma sonrası nafakanın verilir verilmeyeceği, takdir edilecekse ne miktarda ve ne kadar süreyle verileceğine karar verilirken özellikle aşağıdaki faktörler dikkate alınır:

- 1) Evlilik birliği içerisindeki görev paylaşımı,
- 2) Evlilik süresi,
- 3) Evlilik birliği içindeki yaşam standardı,
- 4) Eşlerin yaşı ve sağlık durumu,
- 5) Eşlerin geliri ve malvarlığı,
- 6) Müşterek çocuğun bakımını üstlenen taraf bakımından bakım yükü ve süresi,
- 7) Eşlerin mesleki eğitim ve kariyer beklentileri ve çalışma hayatına yeniden entegrasyonun olası maliyeti,
- 8) Yaşlılık ve emeklilik sigortası gibi özel veya devlet kurumlarınca yapılacak her türlü sosyal yardım ödemesi.”

Kanun koyucu, madde metninde “özellikle” ifadesine yer vermiştir. Bu ifadeden boşanma sonrası nafakanın takdirinde yukarıda sayılı unsurların tahdidi olmadığı söylenebilir. Diğer bir deyişle, sayılı kriterler örnekseme yoluyla düzenlenmiştir.⁶⁰⁰ Burada sınırlı sayıda olma ilkesi (*numerus clausus*) kabul edilmeyerek, hâkime geniş bir takdir yetkisi verilmiştir.⁶⁰¹ Sayılı ölçütlerle boşanmadan sonra ortaya çıkacak olan olumsuz etkiler tespit edilmeye çalışılır.⁶⁰² İMK m. 125/2’de yer alan kıstaslar sadece boşanma sonrası nafakanın miktarının belirlenmesinde değil aynı zamanda nafakanın kabul edilebilirliği ve süresinin tespitinde de dikkate alınır.⁶⁰³

İMK m 125/2’deki kıstaslar her iki eş açısından da değerlendirilir. TMK m. 175/1’in aksine, boşanma sonrası nafakanın belirlenmesinde iki tarafında ekonomik durumu önem arz eder.⁶⁰⁴

4.1.2.3.2.1. Eşlerin Evlilik Birliği İçerisindeki Görev Paylaşımı

600 İMK m. 125/2’deki kıstasların örnekseme yoluyla sıralandığı için, anılan maddede sayılı unsurlara ek olarak yeni ölçütler eklenebilir (BGE 132 III 598; BGer 5C.149/2004; BGer 5P.352/ 2003 (FamPra 2004, s.401) (Kocabaş, s. 358-359, dn 4)).

601 BGE 127 III 141 (Kocabaş, s. 374); Yağcı, s. 349.

602 Yağcı, s. 349.

603 Boşanma sonrası nafakanın belirlenmesi bakımından İMK m. 125/3’te birtakım ölçütler öngörülmesi olsa da nafakanın nasıl hesaplanacağı konusunda bir metot düzenlenmemiştir. Uyuşmazlıkların azaltılması ve hukuki belirsizliklerin giderilmesi yalnızca açık ve somut düzenlemelerle olacağı gerekçesiyle bu durum, İsviçre öğretisinde eleştirilere neden olmuştur (Demirbaş, s. 221).

604 Arbek, s. 143; Özşenol, s. 124.

İsviçre Hukukunda boşanma sonrası nafakanın belirlenmesindeki ilk kıstas eşlerin evlilik birliği içerisindeki görev paylaşımlarıdır. İMK'da düzenlenmiş olan bu unsur, Türk öğretisinde aynı anlamı taşıyan farklı ifadelerle açıklanmıştır.⁶⁰⁵

Her toplumda aile yapıları birbirinden farklılık gösterir. Yalnızca eşlerden birinin çalıştığı diğerinin çalışmadığı aileler olabildiği gibi her iki eşin de çalıştığı aile tipleri de vardır. Evlilik birliği içinde eşlerin yapmış oldukları rol paylaşımı, boşanmadan sonra talep edilecek nafakanın tespitinde önemli bir etkiye sahiptir.

Avrupa toplumları incelendiğinde, genellikle eşlerin her ikisinin de aile birliğine benzer katkılar sağlayan tam zamanlı bir işte çalıştığı görülür. Böyle bir durumda iki eşinde eve katkısı- dolayısıyla yükümlülükleri aşağı yukarı aynıdır. Şartların neredeyse eşit olduğu bu örnekte boşanma durumunda nafaka tayini de kolay olacaktır. Her iki eş de çalıştığı için boşanmadan sonra tarafların nafakaya muhtaç duruma düşmesi beklenemez.⁶⁰⁶ Clean break ilkesi uyarınca boşanan eşlerden birinin nafaka istemi durumunda talebi reddedilecektir. Taraflar zaten hayata entegre halde oldukları için evliliğin sona ermesiyle, psikolojik zararlar dışında kural olarak, diğer eşin yardımına ihtiyaç duyacak düzeyde ekonomik bir kayıpla ve boşanmadan sonra yeni yaşama uyum sağlama sorunuyla karşılaşmaz.⁶⁰⁷

Eşlerden biri çalışırken diğerinin evin idaresi ve çocukların bakımıyla ilgilendiği bir evlilik modelinde ise boşanma sonrası nafakanın tespiti yukarıdaki örnekte olduğu kadar kolay olmaz. Genellikle ülkemizde görüldüğü gibi kadın eş çocukların bakımı ve ev işleri ile uğraşmaktan aile dışı işlerle dahi uğraşamaz haldedir.⁶⁰⁸ Dolayısıyla, evlilik içindeki görev paylaşımı, boşanma sonrasında taraflardan birinin ekonomik

605 "Sona eren evlilikte yükümlülüklerin dağılımı" ifadesi için *bkn Şahin*, s. 92; "Evlilik sırasındaki görev dağılımı" ifadesi için *bkn Yıldırım*, s. 70; "Evlilikten doğan yükümlülüklerin paylaşım düzeni" ifadesi için *bkn Kocabaş*, s. 374.

606 İlgili Yargıtay kararları için *bkn*. YHGK, 07.11.2019, E. 2017/1283, K. 2019/1149; Y3HD, 10.11.2015, E. 2015/10156, K. 2015/17525; Y3HD, 14.01.2015, E. 2014/11626, K. 2015/650.

"...Zira tarafların sosyal ve ekonomik durumları aynıdır. Davacı (kadın) yararına Türk Medeni kanununun 175. maddesi koşulları gerçekleşmemiştir." (Y2HD, 03.12.2014, E. 2014/13553, K. 2014/24540) (E.T.: 09.08.2022) (<https://www.hukukturk.com/>).

607 *Şahin*, s. 92-93; *Özşenol*, s. 124-125.

608 *Buchler*, İsviçre'de bekar annelerin evli olanlara nazaran bir işe girmesi daha olası olduğu ve genellikle daha fazla çalıştığını belirtmektedir (s. 501).

özgürlüğüne erişmesinde olumsuz bir etkiye sahip olması nafakanın değerlendirilmesinde belirleyici etkiye sahiptir.⁶⁰⁹

Hayatı boyunca istihdama katılmamış kadının boşanmadan sonra kolaylıkla çalışma hayatına uyum sağlaması düşünülemez. Uzun süreli evliliklerin sona ermesi durumunda, kadının yaş nedeniyle iş başvurularından eli boş dönmesi çok olası olacaktır. Ayrıca, işverenlerin genellikle kalifiye eleman aradığı düşünüldüğünde böyle bir yetkinliğe sahip olmayan kadının yıllarca süren eğitim programlarına katılması beklenemez. Dolayısıyla, bu örnekte boşanma durumunda nafaka büyük bir öneme sahip olup, kadının geçimini sağlaması için zorunlu niteliktedir. Böyle bir boşanmada clean break ilkesi uygulanmaz; evlilik sonrası dayanışma ilkesi çerçevesinde yoksulluğa düşecek tarafa, nafaka tayin edilmelidir.⁶¹⁰

Yukarıda bahsedilen örnekler arasında kalan diğer durumlarda, hâkim somut olaya hangi ilkenin uygulanacağını belirlerken tarafların evlilik içerisindeki rol paylaşımlarını araştırarak nafakaya karar vermelidir.⁶¹¹

4.1.2.3.2.2. Evlilik Süresi

Boşanmadan sonra geçimini tek başına sağlayamayacak eşin nafaka istemini içeren İMK m. 125/2'de düzenlenen bir diğer kriter, evlilik süresidir. Evlenmeyle birlikte çalışma hayatına son veren veya evlilikte yaptıkları görev paylaşımı sonucu hiç işe girmemiş eşin işe girme süresi, evlilik süresi ile paralellik gösterir. Böyle çalışma hayatından uzaklaşarak, kendi hayatını idame ettirebilme alışkanlığı henüz edinmemiş ya da kaybetmiş taraf için boşanma sonrası nafaka hayati bir değere sahiptir. Ancak, evlilik süresinin uzun ya da kısa olması nafaka takdiri bakımından kesin bir yargı oluşturmaz. Evlilik birliği içindeki ilişkinin yoğunluğu belirleyici olur.⁶¹²

Madde metninde yalnızca evlilik süresinden bahsedilmiş, ancak detaylı bir açıklama yapılmamıştır. Evliliğin süresi bakımından ayrıntılı değerlendirmeye Federal Mahkeme kararlarından ulaşılır. Federal Mahkeme, evlilikleri sürelerine göre bir ayrıma tabi

609 Yağcı, s. 349.

610 Şahin, s. 93-94; Özşenol, s. 125.

611 Şahin, s. 94.

612 Yağcı, s. 349.

tutmuştur. Evlilikler beş yıla kadar “kısa süreli”, beş ile on yıl arasında “orta süreli” ve on yılı aşması durumunda “uzun süreli” olarak adlandırılır.⁶¹³ Evlilik süresi uzadıkça evlilik sonrası dayanışma ilkesine; kısaldıkça clean break ilkesine uygun bir yaklaşım sergilenir.⁶¹⁴

Süresiz veya uzun süreli nafaka, yalnızca on yıldan fazla süreli evlilikler için gündeme gelebileceği söylenebilir. Ancak, nafaka takdiri için evliliğin süresi bakımından genellemeler yapılsa da aslolan somut olaydır. Uzun süren bir evlilikte eşlerin ekonomik ve sosyal çevrelerinden kopmadığı anlaşılması durumu, yapılacak tespitte evlilik süresinin önemini azaltır. Keza, taraflardan birinin sosyal ve çalışma hayatından tamamen uzaklaştığı bir evlilik de kısa sürede boşanmayla sonuçlanabilir. Hâkim değerlendirme yaparken yalnızca evlilik süresine bağlı kalmayıp, diğer faktörleri de mercek altına almalıdır.⁶¹⁵

Evlilik birliği boyunca eşlerden yalnızca birinin çalışarak aileye ekonomik katkı sağlayan eş, evliliğin sona ermesi durumunda mali açıdan herhangi bir kayıp yaşamaz. Bu durumda boşanma sonrası nafaka, hayatı boyunca belki de hiç çalışmamış taraf için önem arz eder. İstihdam edebilmek için harcanan çaba ve emek ile çalışma hayatından uzak kalınan zaman birbiriyle doğru orantılıdır. Uzun süreli evliliklerde evlilik süresince çalışmayan eşin boşanmadan sonra artık geçimini bizzat kendisinin sağlamasını istemek hakkaniyete uygun düşmez. Böyle bir evlilikte çalışmayan eşin yaşının ileri olması ihtimali düşünüldüğünde, iş bulma ihtimal düşük olacaktır. Çünkü işverenler, ileri yaşta ancak hiç veya az çalışma tecrübesine sahip kimseleri istihdam ettirmek istemeyecektir. Bazı işlerin özel bilgi ve nitelik gerektirmesi nedeniyle boşanan eşin bu tip bir işe girebilmesi için belirli bir eğitim sürecinden geçmesi zorunludur. Belli bir yaşa gelmiş ve yıllardır ders çalışmayan birinden tekrar okumaya başlamasını beklemek doğru olmaz. Ayrıca, bu durumda eğitimi süresinin uzunluğu düşünüldüğünde eşin üstün bir çaba ve gayret göstermesi gerekir ki bu hakkaniyetle bağdaşmaz. Kısa süreli evliliklerde ise, aile içinde çalışmayan eşin çalışma hayatına uyum sağlaması daha kolay olabilir.

613 **Oğuz**, s. 29; **Tosun**, s. 61; BGE 116 II 108; BGE 115 II 6; BGE 110 II 225; BGE 109 II 184 (**Yağcı**, s. 328); BGE 115 II 6; BGE 110 II 225; BGE 109 II 184 (**Kocabaş**, s. 382). 2000 yılındaki reformdan önce benimsenmiş olan bu yaklaşım, reformdan sonra da aynı şekilde devam etmektedir BGer 5C.149/ 2004 (FamPra 2005, s.352); BGer 5C.274/2001 (FamPra 2002, s.845) (**Kocabaş**, s. 382).

614 **Şahin**, s. 95; **Kocabaş**, s.382; **Yağcı**, s. 328; **Özşenol**, s. 127.

615 **Kocabaş**, s. 383; **Özşenol**, s. 127; **Yağcı**, s. 328.

Her iki eşin çalıştığı bir evliliğin sona ermesi halinde ise, eşlerin boşanmadan sonra geçimini sağlayamayacak derecede muhtaç bir duruma düşmeleri düşük bir ihtimaldir. Evlilik sırasında çalışmakta olan bir kimse zaten çalışma hayatına aşina olduğu için boşanmadan sonra ekonomik özgürlüğünü sağlayabilmesi için fazlan bir çaba ve emek sarf etmesi gerekmez. Burada evlilik süresi, boşanmadan sonrası nafakanın belirlenmesinde asgari bir etkiye sahip olacaktır. Her somut olaya göre hâkim, tarafların içinde bulundaki durum ve şartları dikkate alarak bir inceleme yapacaktır.⁶¹⁶

4.1.2.3.2.3. Evlilik Birliği İçindeki Yaşam Standardı

Boşanma sonrası nafakanın belirlenmesinde dikkate alınacak bir diğer unsur, evlilik içerisindeki yaşam standardıdır.⁶¹⁷ Nafakanın takdirinde kararlaştırılacak azami miktar⁶¹⁸ ve nafakanın süresinin belirlenmesinde evlilik sırasındaki yaşam standardı önemli bir role sahiptir.⁶¹⁹ Evlilikteki hayat standardı, evlilik içindeki gelir durumu ve malvarlığına göre bulunur.⁶²⁰ Boşanmadan sonra sahip olunacak yaşam standardı ile evlilik sırasındaki hayat şartları karşılaştırılır. Nafaka talebinde bulunan eşin boşanmadan sonra evlilikteki hayat standardına kavuşamayacağı anlaşılıyorsa, diğer kriterler değerlendirilerek bir karara varılır. Tarafların boşanmadan önce uzun süre ayrı yaşaması durumunda, ayrı yaşadıkları dönemdeki hayat standardı dikkate alınır.⁶²¹

Boşanma sonrası nafakanın amacı, kendi geçimini sağlayamayacak olan eşe yardım etmektir. Nafaka ile bireylerin hayat şartlarında ortaya çıkabilecek kötüleşmeler önlenmeye çalışılır. Burada dikkat edilecek bir diğer unsur, nafaka borçlusunun mali gücüdür. Kendi geçimini sağlamakta dahi zorluk çeken birinden nafaka ödemesi beklenemez. Geçimi için gerekli asgari miktarın üzerinde malvarlığı veya gelirin

---

616 **Kocabaş**, s. 382

617 Yasada yer alan yaşam standardı ifadesi, tarakların anlaşarak evlilik birliği için oluşturdukları düzeni ifade eder (**Kocabaş**, s. 379).

618 BGE 129 III 7; BGer 5C.84/2006 (FamPra 2007, s.149) (**Kocabaş**, s. 379).

619 **Yağcı**, s. 351.

620 **Öztan**, s. 841.

621 BGE 130 III 537 E 2.2; 129 III 7 E 3.1.1 (**Yağcı**, s. 351, dn. 97). İFM, çiftlerin 10 yıl ayrı yaşamasını uzun süre ayrı yaşama şeklinde nitelendirilirken (BGE 137 III 102 E 4.2.1.1 (**Yağcı**, s. 351, dn. 97)); 7 yıl ortak konutta birlikte kalmamayı uzun süreli olarak değerlendirmemiştir (BGE 5A_206/2010 E 6.2 (**Yağcı**, s. 351, dn. 97)).

olması durumunda, fazla olan kısım için nafaka ödenmesine karar verilebilir. Aksi bir yaklaşım, nafaka yükümlüsünün de yardıma muhtaç hale gelmesine yol açar.⁶²²

Geçimi için yeterli mal veya gelire sahip olan nafaka borçlusuna aleyhine -diğer şartların da sağlanması şartıyla- boşanma sonrası nafakaya hükmedilir. Borçlu, sahip olduklarından geçimi için gerekli miktar çıkarıldıktan sonra kalan kısım için nafaka ödemekle yükümlü tutulur. Ancak, bu kalan kısım nafaka alacaklısının asgari ihtiyaçlarını karşılamaktan fazlasına yeter düzeydeyse, nafaka miktarının azami ölçüden karar verilip verilemeyeceği tartışmalıdır. Bir görüşe göre, nafaka borçlusuna karşılayabilecek güçteyse, nafaka alacaklısının boşanma öncesindeki şartlarına uygun bir nafaka takdir edilmelidir. Nafaka yükümlüsünün evlilik birliği içindeki yaşam standardını boşanmadan sonra da devam ettirmesine rağmen, nafaka alacaklısının asgari geçim düzeyine sahip bir hayatı sürdürmesini beklemek hakkaniyetle aykırıdır.⁶²³

Konu başlığı, özellikle uzun süreli evliliklerde önem kazanır.⁶²⁴ Bu tür evliliklerde, taraflar evliliklerinin içindeki yaşam standardı dahilinde devam edeceğine ilişkin güçlü bir inançla hareket eder. Bazı yazarlar, özellikle çalışmayan tarafın boşanmadan sonra evlilik birliğindeki yaşam standardının nafaka borçlusuna tarafından karşılanmasını şartlardaki eşitliğin giderilmesi olarak adlandırır.⁶²⁵ Aksi görüşü benimseyen yazarlara göre ise, evlilik içindeki yaşam seviyesinin nafaka miktarının üst sınırını belirlemede hâkime yol göstermek içindir. Yoksa, nafaka borçlusunun eski eşinin evlilik birliğindeki hayat standardında yaşadığından emin olmak gibi yükümlülüğü yoktur.⁶²⁶

4.1.2.3.2.4. Eşlerin Yaşı ve Sağlık Durumu

İsviçre kanun koyucu, boşanma sonrası nafakanın belirlenmesinde araştırılacak bir diğer husus olarak eşlerin yaş ve sağlık durumunu düzenlemiştir. Boşanmadan sonra tarafların geçimlerini sağlayabilmek için istihdam edebilmelerinde yaş ve sağlık durumu

622 *Öztañ*'a göre, nafaka borçlusunun mevcut malvarlığı ve geliriyle sadece asgari geçimini sağlıyor olması nafaka ödemesine engel değildir. Yazar, her halükarda yoksulluğa düşeceği anlaşılan eşe nafaka verilmesi gerektiğini savunmaktadır (s. 841). *Özşenoğlu*'a göre, nafaka isteminde bulunan tarafın zaruri ihtiyaçlarını dahi gideremiyor olması durumunda nafaka borçlusuna nazaran zenginleşmemek şartıyla, hakkaniyete uygun bir miktar nafaka takdir edilmesi uygun olacaktır (s. 128).

623 *Öztañ*, s. 841.

624 *Yağcı*, s. 351.

625 *Kocabaş*, s. 380.

626 *Öztañ*, s. 841-842; *Şahin*, s. 96.

önem arz eder. Bireylerin veriminin daha yüksek olması nedeniyle işverenler genellikle çalıştırmak üzere genç olarak nitelendirilebilecek yaşlarda elemanlar aramaktadır. Bu sebeple, yaş ilerledikçe bireylerin istihdam edilme ihtimali de düşmektedir. Benzer şekilde, sağlıklı kişilerin çalışma performanslarının daha yüksek ve verimli olması, işe alımlarda dikkat edilen bir faktördür. Dolayısıyla, ileri yaş ve çalışmaya engel hastalık, nafaka yükümlülüğünü kaldıran, azaltan veya süresine etki eder.⁶²⁷

İMK m. 125/2-4'de "eşlerin" ifadesine yer verilmiş ifadesine yer verilerek özellikle bir taraf ayrımı yapılmamıştır. Dolayısıyla, yaş ve sağlık incelemesi yapılırken yalnızca nafaka alacaklısının durumu değil, borçlununki de dikkate alınacaktır. Nafaka borçlusunun yaşlı ve/veya hasta olması, çalışma durumuna -dolayısıyla mali ekonomik gücüne- etki edecektir. Mali durumu yetersiz olan tarafın nafaka ödemesi beklenemez. Bu sebeple her iki eşin yaş ve sağlık durumu araştırılarak boşanma sonrası nafakaya karar verilir.⁶²⁸ Türk hukukunda da yoksulluk nafakası, nafaka yükümlüsünün mali gücü oranında belirlenmektedir.

Nafaka talep eden tarafın çalışmasını engelleyecek derecede yaşlı olması durumunda, evlilik sonrası dayanışma ilkesi çerçevesinde hareket edilir. Boşanmadan sonra önce kişinin kendi kendine geçimini sağlaması amacı güden clean break ilkesinin burada uygulanması hakkaniyete aykırı olur. Keza, genç olmakla birlikte sağlık durumu çalışmasına engel olan bir kimsenin nafaka talebi evlilik sonrası dayanışma ilkesine göre değerlendirilir. Yasa metninde sayılı koşulların hangisinin uygulanacağını hâkim somut olaya göre takdir eder. Zaruret halinde düşecek eşin lehine olacak şekilde hareket edilir.⁶²⁹ Federal Mahkeme'ye göre, 45 yaşını dolduran kadınların düzenli iş bulabilmesi güç olduğu için süresiz olarak nafaka verilmesi gerekir.⁶³⁰ Ancak Yüksek Mahkeme son zamanlarda verdiği kararlarda yaş sınırını 50'ye çıkardığı görülmektedir.⁶³¹

Boşanma sonrası nafakanın süresi tarafların yaşı ve sağlık durumuna göre takdir edilir. Yalnızca yaşlı ve/veya hasta olması sebebiyle nafaka alacaklısı yararına süresiz

627 **Kocabaş**, s. 380; **Yağcı**, s.351; **Şahin**, s.97.

628 **Şahin**, s. 96.

629 **Şahin**, s. 96; **Özşenol**, s. 129-130.

630 BGE 115 II 10vd; BGE 127 III 136, 140 (**Yağcı**, s. 351, dn. 105).

631 BGer, 28.3.2013, 5A_71/2013, E. 1.3; BGE 137 III 102, 109 = FamPra.ch 2011, 438, 445 (**Yağcı**, s. 351, dn. 105).

nafaka tayini hakkaniyete uygun olmaz.⁶³² Nafaka talep eden eşin durumunun tamamen mi yoksa kısmen mi çalışmaya engel nitelik taşıdığı alınacak sağlık raporuna göre değerlendirilir. Özellikle hastalık halinde, sahip olunan hastalığın evlilik birliği içinde yapmış oldukları rol paylaşımı sonucun mu yoksa evlilik öncesinde de var olup olmadığı araştırılır.⁶³³

4.1.2.3.2.5. Eşlerin Gelir ve Malvarlıkları

Eşlerin gelir durumu ve kişisel malvarlıkları boşanan tarafların ödeme gücünün belirlenmesinde dikkate alınır. Bu kıstas, evlilikteki hayat standardının belirlenmesine yönelik olmayıp boşanan eşlerin geliri ve kişisel malvarlığı tespit edilir.⁶³⁴ Bu bakımdan, hâkim eşler arasındaki mal rejimini dikkate alarak tarafların mal ve gelirini araştırır.⁶³⁵ Tespit edilmek istenen mal ve gelir, boşanan eşlerin evlilik birliği süresince edindikleri değil, boşanmadan sonra sahip oldukları mal ve gelirdir. Gelir ve malların kapsamına maaş, ücret veya malvarlığı getirileri, sigorta tazminatı, ticaretten elde edilen gelir, yan giderler, malvarlığının yerine ikame edilen değerler girer.⁶³⁶ Hâkim, eşlerin sahip oldukları gelirleri değerlendirerek eşlerin yoksulluğa düşüp düşmediklerini değerlendirir.⁶³⁷

4.1.2.3.2.6. Müşterek Çocuğun Bakımını Üstlenen Taraf Bakımından Bakım Yükü ve Süresi

Eşlerin müşterek çocukları üzerindeki bakım yükümlülüğü -eğitim görmüyorlarsa- çocukların reşit olmasıyla sona erer. Boşanma halinde çocuğun velayeti, ortak olarak her iki eşe veya taraflardan biri üzerine bırakılabilir. Müşterek çocuk on sekiz yaşını doldurduktan sonra eğitime devam etmesi durumunda da eğitim nafakası kapsamında çocuk üzerindeki bakım nafakası devam eder. İsviçre Medeni Kanununda

---

632 **Yağcı**, s. 351, dn. 105.

633 **Kocabaş**, s. 381.

634 **Şahin**, s. 98; **Yağcı**, s. 385.

635 **Şahin**, s. 98.

636 **Yağcı**, s. 352;

637 BGE 117 II 16 (**Arkan Serim**, s. 290).

iştirak nafakası haricinde bakım yükümlülüğü altında bulunan ebeveyn yararına nafaka belirlenmesinde bu durumun da değerlendirileceği düzenlenmiştir.⁶³⁸

Bireyler, çocukları için vakitlerinden ve mali kaynaklarından ödün verdikleri özverili davranışlarda bulunabilirler. Hasta veya muhtaç olma ve yaş durumuna göre çocuğun özel bakımını gerektiren haller, anne babanın çalışmasına engel olabilir. Çocuğun özel hali sebebiyle çalışması mümkün olmayan tarafın nafaka isteminde bu faktör de değerlendirilir.

Velayet hakkını elinde bulunduran eş bakımından müşterek çocuğun varlığı ve bakımının gerektirdiği sorumluluk nafaka belirlenmesinde araştırılır. Bu bakımdan çocuğun bakımının eşlerden birine verildiği zaman dilimi belirleyici olacaktır.⁶³⁹ Federal Mahkemenin verdiği kararlarda çocuk sayısı ve yaşı yol gösterici bir yöntem olarak uygulanmaktadır. İlk olarak yaş faktörü değerlendirmesinde, on yaşından küçük bir çocuğun bakımını üstlenen bir kimsenin, yarı veya tam zamanlı olarak çalışması zordur.⁶⁴⁰ Ortak çocuğun on ile on altı yaş aralığında olması durumunda, velayet sahibi eş tam zamanlı olarak çalışmasa da yarı zamanlı olarak çalışabilir.⁶⁴¹ Başka bir deyişle, müşterek çocuğun bakımını üstlenen ebeveynin tekrar tam zamanlı bir işte çalışması en küçük çocuğun 16 yaşına,⁶⁴² yarı zamanlı çalışması ise en küçüğün 10 yaşına gelmesine bağlıdır.⁶⁴³ On altı yaşından küçük birden fazla müşterek çocuğun velayetinin üstlenildiği bir kişinin ne tam zamanlı ne de yarı zamanlı çalışabilmesi beklemek güçtür.⁶⁴⁴ On ile on altı olarak belirlenen yaş sınırı, haklı bir sebebin varlığında değiştirilebilir. Ortak çocuğun kronik hastalığı ya da engelli olması nedeniyle sürekli bakıma muhtaç olması halinde de aynı sonuca varılır.⁶⁴⁵ Ancak, çocuğun

---

638 **Özşenol**, s. 133.

639 **Şahin**, s. 99; **Kocabaş**, s. 385.

640 BGer, FamPra.ch 2002, 144, 147; BGE 135 III 158 vd. = FamPra.ch 2009, 475vd.; BGer, FamPra.ch 2009, 769, 771 vd. (**Yağcı**, s. 352).

641 BGE 115 II 6, 10; 114 II 301, 303; BGer, 28.3.2012, 5A_95/2012, E. 4.2; BGer, FamPra.ch 2009, 769, 771vd.; BGE 135 III 158 vd. = FamPra.ch 2009, 475 vd. (**Yağcı**, s. 35); BGE 115 II 6; BGE 114 II 301 (**Kocabaş**, s. 378).

642 BGer 5C.100/2005; BGer 5C.48/2001; BGer 5A_210/2008 (FamPra 2009, s.475) (**Kocabaş**, s. 378).

643 Bahsi geçen şartlar hem tek çocuklu hem de çok çocuklu evlilikler bakımından uygulama alanı bulur (BGer 5C_203/2006; BGer 5A_100/2007 (**Kocabaş**, s. 378)).

644 BGer, 28.6.2001, 5P.169/2001, E. 2. (**Yağcı**, s. 353); BGer 5P.169/2001 (**Kocabaş**, s. 378). 10 ile 16 yaş arasında çocuğu olan birinin çalışma ihtimali %50'ye, aynı yaş diliminde iki çocuğa sahip kimsenin çalışma oranı %30'a düşmektedir (BGer 5P.355/2005 (**Kocabaş**, s. 378)).

645 BGer 5C.171/2005 (**Kocabaş**, s. 378).

bakımında yardımcıdan faydalanılması veya çocuğun yatılı okuması durumunda da velayeti elinde bulunduran tarafın ekonomik olarak olumsuz etkilendiği söylenemez.⁶⁴⁶

Çocukların bakımı için sarf edilen süreye ayrılık durumunun veya evlilikten önce aile hayatı yaşanmasının dahil edilip edilmeyeceği belirsizdir. Federal mahkeme, bu sürelerinde dikkat edilmesi anlayışını benimsemiştir.

4.1.2.3.2.7. Eşlerin Mesleki Eğitim ve Kariyer Beklentileri ve Çalışma Hayatına Yeniden Entegrasyonun Olası Maliyeti

Boşanmadan sonra evlilik süresince çalışmayan tarafın çalışma hayatına dönebilmesi için emek ve çaba sarf etmesi gerekir. Evlilik nedeniyle iş veya eğitim hayatına ara veren eşin, boşanmadan sonra tekrar çalışma ve eğitim yaşamına dönerken yapacağı zorunlu masraflarında nafaka takdirinde göz önüne alınacağı düzenlenmiştir.

Evlilik sırasında çalışan bir kimse boşanmadan sonra aynı şekilde çalışmaya devam edeceği için iş hayatına uyum sağlamada zorlanmaz. Eşlerden yalnızca birinin para kazandığı, diğerinin çocukların bakımı ve evin yönetimiyle ilgilendiği -özellikle uzun süren- evliliklerde çalışmayan tarafın nafakaya ihtiyaç duyması çok muhtemeldir. Örneğin, kariyeri ve mesleki eğitimi olmayan ve yabancı dil bilgisi de zayıf olan 46 yaşındaki kişinin boşanmadan sonra hayatını idame ettirebilmek için bir işe girebilmesi düşük bir ihtimaldir.⁶⁴⁷ Ev ile ilgilenmesine rağmen yarı zamanlı çalışan eşin de tam zamanlı bir işe girmek için gösterdiği çaba da dikkate alınır.⁶⁴⁸

Yükümlülüklerin paylaşılması bakımından öğretide evlilikler, modern, yarı modern, yarı geleneksel ve geleneksel olmak üzere bir tasnife tabi tutulmaktadır. Modern evlilik, her iki eşin de evlilikleri süresince çalışarak düzenli bir gelir elde ettiği evliliktir. Boşanma halinde modern evliliğin taraflarında ekonomik bakımından esaslı bir değişiklik söz konusu olmayacağı için clean break ilkesi gündeme gelirken; evlilik sonrası dayanışma ilkesi istisnai durumlarda uygulama alanı bulur. Yarı modern evliliklerde, eşlerden biri tam zamanlı çalışırken diğerinin %50 oranında fazla yarı

646 Hausser, s. 43-44; Kocabaş, s. 378; Öcal, s. 93-94; BGE 115 II, 6, 9 vd. (Yağcı, s. 353).

647 BGE 127 III 136 vd = FamPra.ch 2001, 585 vd; BGer, FamPra.ch 2004, 404 vd. (Yağcı, s. 353).

648 Kocabaş, s. 386.

zamanlı olarak çalışır. Modern evliliğe benzese de tam olarak karşılamadığı için yarı zamanlı eşin işine göre bir değerlendirme yapılarak nafaka belirlenir. Yarı geleneksel evliliklerde ise, bir eş tam zamanlı çalışırken diğer %50 oranının altında yarı zamanlı çalışmaktadır. Bu tür evliliklerde yarı zamanlı çalışan taraf çoğunlukla meslek sahibi değildir. Boşanma dolayısıyla belirlenecek nafakada yarı zamanlı çalışan eşin tam zamanlı bir işe girmede göstereceği ekstra gayret göz önünde tutulur. Son olarak, geleneksel evlilik modelinde eşlerden bir evin yönetimi ve çocukların bakımıyla ilgilendiği için çalışmazken tam zamanlı çalışan taraf evin geçimini üstlenen taraftır. Boşanma durumunda çalışmayan eşin kolaylıkla ekonomik bağımsızlığını elde etmesinin zorluğu düşünüldüğünde evlilik sonrası dayanışma ilkesi uygulanır.⁶⁴⁹

Yukarıda bahsedilen bilgiler ışığında öğretilen sınıflandırmaya göre modern evlilikten geleneksel evliliğe doğru gidildikçe clean break ilkesi; tam tersi durumda ise boşanma sonrası dayanışma ilkesinin uygulanma alanı daraltılmaktadır. Nafaka belirlemede evlilikteki ekonomik hayata katıma ölçütü belirleyici olmaktadır.

4.1.2.3.2.8. Yaşlılık ve Emeklilik Sigortası Gibi Özel veya Devlet Kurumlarınca Yapılacak Her Türlü Sosyal Yardım Ödemesi

Sosyal devlet anlayışını benimseyen ülkeler, belirli koşullar altın vatandaşlarına birtakım maddi yardımlar sağlar. İsviçre kanun koyucusu, sosyal devlet ilkesi gereğince farklı kurum ve kuruluşlardan alınacak mali desteğin de boşanma sonrası nafakanın belirlenmesinde araştırılacak bir unsur olarak düzenlemiştir.

İMK m. 125/2-8'de devlet eliyle yapılan maddi yardımlar başlıklar halinde sayılmıştır. Buna göre:

- Yaşlılık,
- Hayat sigortası ödemesi,
- İş akdinin feshedilmesi durumunda edinilecek tazminat da dahil olmak üzere, mesleki, özel veya devlet emekliliğinden alınacak haklar,
- Maddi gelir sağlayan diğer haklar,

⁶⁴⁹ Öcal, s. 96; Kocabaş, s. 385; Yağcı, s. 349; Özşenol, s. 134-135.

dolayısıyla tarafların kazanacakları ödemeler, nafakanın tespitinde dikkate alınır. Bahsedilen yardımlar bağlanmış veya bağlaması bekleniyorsa, bu yardımların varlığı, miktarı ve ne zamana kadar ödeneceği nafaka kararında esas alınır.

Boşanma sonrası nafakanın oluşup oluşmadığı, ne miktarda ve süreyle verileceği belirlenirken yukarıda açıklanmış kıstaslar birlikte değerlendirilir. Hâkim takdir yetkisini kullanarak somut olaya en uygun olacak şekilde karar verir. Federal Mahkeme, nafaka takdir ederken hakimin uygun olmayan kıstaslara başvurmasını, gerekli kriterleri dikkate almamasını veya hayat tecrübesine göre açıkça hakkaniyete aykırı hareket etmesini takdir yetkisinin kötüye kullanılması olarak kabul eder.⁶⁵⁰

4.1.2.4. Nafaka Miktarının Değiştirilmesi

4.1.2.4.1. Türk Hukuku Bakımından

Günün şartları ve tarafların ekonomik koşullarındaki değişikliklere rağmen, yoksulluk nafakası miktarının aynı kalması, adaletsizliklere yol açabilir. Nafaka miktarının değişen koşullara göre uyarlanmasıyla, hem nafaka kararı verilirken taraflar arasında kurulan adil denge korunurken hem de hakkaniyete aykırı durumların önüne geçilir. Nafaka miktarında değişiklik yapılması TMK m. 176/4'te şöyle yer almaktadır:

“Tarafların malî durumlarının değişmesi veya hakkaniyetin gerektirdiği hâllerde iradın artırılması veya azaltılmasına karar verilebilir.”

743 sayılı mülga Kanununun ilk halinde, yoksulluk nafakasının azaltılması veya kaldırılmasına yer verilmişken artırılması konusunda bir düzenleme yapılmamıştı. Enflasyon nedeniyle para değerinin düşmesine rağmen iradın artırılması mümkün olmadığı için yoksulluk nafakasının yetersiz kalması yönünden düzenleme eleştirilmekteydi.⁶⁵¹ 3444 sayılı Yasa ile yapılan değişiklikle nafakanın artırılması mümkün hale getirilerek, nafaka miktarında değişiklik yapılması EMK m. 145/4 şu şekilde düzenlenmiştir:

⁶⁵⁰ ATF 23 Mayıs 2002, ATF III 136, ATF 26 Eylül 2002 (**Ceylan**, Yoksulluk Nafakası, s. 12).

⁶⁵¹ **Zevkliler**, s. 630; **Tekinay**, s. 269.

“İrad şeklinde maddi tazminat veya nafakayı gerektiren sebep ortadan kalkar ya da önemli ölçüde azalır veya borçlunun mali gücü önemli ölçüde eksilirse iradın indirilmesine veya kaldırılmasına karar verilebileceği gibi değişen durumlara göre ve hakkaniyet gerektiriyorsa iradın artırılması da istenebilir.”

Anılan madde metninde “ve” bağlacına yer verilerek, hakkaniyetinde de gerektirmesi durumunda yoksulluk nafakasının değişen duruma göre artırılması istenebilmektedir. Burada, hakkaniyet olgusu nafakanın artırılması için ek bir koşul olarak öngörülmüştür.

Yoksulluk nafakasının miktarında değişiklik yapılabilmesi, irat şeklinde ödenmesine karar verilmiş olmasına bağlıdır. Toptan ödenmesine hükmedilmiş nafaka miktarının sonradan artırılması veya azaltılması mümkün değildir.⁶⁵² ayrıca, yoksulluk nafakası miktarının değişen koşullara uyarlanabilmesi için öncelikle bu yönde bir istemin olması şarttır. Herhangi bir talep olmaksızın, nafaka miktarında değişiklik yapılması konusunda hâkim kendiliğinden harekete geçemez.⁶⁵³ Hâkim, dava tarihindeki koşullara göre nafaka miktarının uyarlanması istemlerini inceler. Yoksulluk nafakasının değişen koşullara uyarlanması amacıyla miktarında değişiklik yapılması yönündeki hükümler, değiştirici yenilik doğurucu niteliktedir.⁶⁵⁴ Nafaka miktarında değişik yapılması ilamları, dava tarihinden itibaren hüküm ifade eder.⁶⁵⁵

İrat şeklinde ödenmesi öngörülmüş yoksulluk nafakasının artırılması veya azaltılması yalnızca iki durumda mümkündür. Bunlardan ilki, tarafların ekonomik durumlarında bir değişiklik meydana gelmesidir. Boşanan eşlerin nafaka hükmünden maddi güçlerinde artış ve azalış görülebilir. Yaşanan değişikliklerin, nafaka alacaklısının yoksulluk durumunu ve taraflar arasındaki dengeyi etkilemesi çok muhtemeldir. Diğer bir hal ise, hakkaniyet olgusudur. Hakkaniyetin gerektirdiği durumlarda da nafaka miktarında değişiklik yapılması istenebilir. Yoksulluk nafakası miktarının ortaya çıkan yeni koşullara uyarlanabilmesi için tarafların mali durumlarını değişmesi veya hakkaniyet gerektirmesi hallerinden birinin oluşması yeterlidir. Kanun koyucu TMK m. 176/4'te

652 Arkan Serim, s. 295; Medar, s. 177; Öcal, s. 54-55; Bozovalı, s. 75; Dural/Öğüz/Gümüş, s. 153; Ruhi, s. 51.

653 Öztan, s. 849; Dural/Öğüz/Gümüş, s. 151; Medar, s. 117.

654 Öztan, s. 849; Medar, s. 117.

655 “... nafakasının hangi tarihten itibaren artırılmaya başlanacağı belirtilmemiştir. 28/11/1956 tarih ve 15 E.- 15 K. sayılı Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararına göre nafaka ve nafakanın artırılması davaları kanundan doğan bir alacağın tespiti ve tahsili niteliğinde olup, davanın açıldığı tarihten itibaren hüküm ifade eder.” (Y3HD, 01.06.2015, E. 2014/22081, K. 2015/9922) (E.T.: 09.02.2022) (<https://www.hukukturk.com/>).

“veya” bağlacına yer vererek hakkaniyetin varlığını, ek bir şart olarak öngörmeyip, nafaka miktarında değişiklik yapılmasında seçimlik bir ölçüt olarak düzenlemiştir.⁶⁵⁶

Özta ise yoksulluk nafakası miktarının değişen şartlara göre uyarlanabilmesi için üç kriterin oluşması gerektiğini ileri sürmektedir.⁶⁵⁷ İlk olarak, tarafların durumlarında meydana gelecek değişiklik, büyük nitelikte olmalıdır. Ayrıca, bu değişiklik süreklilik arz etmelidir. Son olarak, ortaya çıkan büyük ekonomik değişikliğin boşanma kararı verilirken tahmin edilemiyor olması gerekir. Mevzuatta açıkça yer almayan sözü edilen koşulların aranması, kanaatimizce de TMK m. 176/4'ün düzenleme amacına uygun olacaktır.

Nafaka miktarının uyarlanması davasında, kusur incelemesi yapılmaz.⁶⁵⁸ Mahkeme, yalnızca tarafların mali durumundaki değişiklikleri, hakkaniyet gereği nafaka miktarının yenilenmesi gereğini ve taraflar arasında önceden kurulmuş dengenin bozulup bozulmadığını inceler.⁶⁵⁹ Verilecek karar, irat şeklinde ödenen nafaka bedelinde değişiklik yapıp yapılmayacağı, yapılacaksa ne oranda olacağı üzerinedir.

Boşanan eşler, boşanma davasında önce veya dava esnasında boşanmanın yan sonuçlarını da kapsayan bir sözleşme yapabilir (TMK m. 166/3 ve m. 284/5). Taraflarca imzalanacak böyle bir anlaşma, aile hukukuna ilişkin bir konuyu içerse de öğreti ve Yargıtay kararlarında⁶⁶⁰ borçlar hukuku anlamında hukuki bir sözleşme olarak kabul

656 Kılıçoğlu, s. 139-140.

657 Özta, s. 849.

658 Uzun, s. 78 (Yazar, kanunda nafakanın uyarlanması davasında kusur incelemesi yapılmasına ilişkin hiçbir hüküm bulunmadığına vurgu yapar); Özşenol, s. 84; Ruhi, s. 52; Öcal, s. 57.

“... yoksulluk nafakası karara bağlandıktan ve kesinleştikten sonra, yoksulluk nafakasının artırılması veya azaltılması (kaldırılması) davasında yeniden kusur araştırması yapılamayacağını, yoksulluk nafakasının sona erme koşullarının gerçekleşip gerçekleşmediğinin incelenmesi gerekeceğini...” (Y3HD, 09.07.2009, E. 2009/7672, K. 2009/12187 (Ruhi Ahmet Cemal, Nafaka Hukuku, İstanbul 2021, s. 329)).

659 İlgili Yargıtay kararları için *bkn.* Y3HD, 26.09.2016, E. 2016/8008, K. 2016/11225; Y3HD, 21.10.2013, E. 2013/10638, K. 2013/14506; Y3HD, 15.10.2009, E. 2009/15280, K. 2009/15867; Y3HD, 08.11.2005, E. 2005/11654, K. 2005/11291.

“Yoksulluk nafakasının artırımına ilişkin davalarda; tarafların ekonomik ve sosyal durumlarındaki değişikliğin, önce kurulan dengeyi bozup bozmadığı göz önünde bulundurulmalı...” (Y3HD, 12.06.2017, E. 2016/22611, K. 2017/9768) (E.T.: 09.02.2022) (<https://www.hukukturk.com/>); “... iradın artırılması veya azaltılması için ya tarafların mali durumlarının değişmesi veya hakkaniyetin bunu zorunlu kılması gerekmektedir.” (Y3HD, 25.01.2017, E. 2016/10101, K. 2017/607) (E.T.: 09.02.2022) (<https://www.hukukturk.com/>).

660 Yargıtayın yerleşik uygulamasına göre, TBK'daki sözleşmelerin kurulması, geçerliliği ve hükümlerine ilişkin maddeler -aksine bir hüküm olmadıkça- boşanmayı düzenleyen anlaşmalar içinde geçerlidir. Yüksek Mahkeme, boşanan eşler arasında yapılan bu tür bir anlaşmayı, boşanmanın yan sonuçlarını da içeren ve hâkimin onay şartına bağlı özel hukuk sözleşmesi olarak kabul eder ve TBK m. 139 gereğince

edilmektedir.⁶⁶¹ Boşanma protokolü, kural olarak, borçlar hukuku genel hükümlerine göre uyarlanabilir.⁶⁶²

Yoksulluk nafakasını da içeren boşanma sözleşmesi, hâkim tarafından onaylandıktan sonra geçerlilik kazanır. Ancak, daha sonradan meydana gelen değişiklikler nedeniyle anlaşmada kararlaştırılan nafaka miktarının yetersizliği, yabancı para cinsinden belirlenmiş nafaka bedelinin enflasyon yüzünden aşırı yükselmesinden dolayı ödenmesinin güçleşmesi,⁶⁶³ nafaka alacaklısının yoksulluğunun azalması veya tamamen ortadan kalkması veya nafaka yükümlüsünün ödeme gücünün azalması⁶⁶⁴ gibi gerekçelerle sözleşmenin uyarlanması talep edilebilir. Değişen koşullara göre nafaka iradında değişiklik yapılmasında Yargıtay'ın sıklıkla borçlar hukuku sözleşmelerinin uyarlanması kurallarına başvurduğu görülmektedir.⁶⁶⁵

---

sözleşmenin değişen şartlara göre uyarlanabileceği görüşündedir. İlgili Yargıtay kararları için *bkn.* Y2HD, 18.12.2017, E. 2016/22844, K. 2017/14728; Y2HD, 25.09.2019, E. 2019/5910, K. 2019/9191; YHGK, 18.04.2019, E. 2017/1941, K. 2019/475.

661 **Elçin Grassinger**, s. 238; **Özdemir**, s. 188; **Baysal** Başak, Sözleşmenin Uyarlanması, BK m. 138 Aşırı İfa Güçlüğü, İstanbul 2020, s. 168.

662 **Elçin Grassinger**, s. 238 (Yazar, boşanma kararı kesinleştikten sonra tarafların yaptıkları anlaşmayı kendi aralarında değiştirebileceğini ifade eder); **Baysal**, s. 168.

663 "... sözleşmenin kurulduğu tarihteki şartların değiştiği ve davacı yönünden nafaka miktarının fahiş hal aldığı böylece hakim mütahalesinin zorunlu bulunduğu gerekçesi ile, 640 milyon lira olan nafakanın 500 milyon liraya indirilmesine, artırım oranının takip edecek yıllar için DİE'nün T.E.F.E endeksine göre ve buradaki bir yıl içerisindeki artış oranı nazara alınmak sureti ile artırılmasına, bir misli (% 100) artış şartının iptaline..." (Y3HD, 12.11.2002, E. 2002/9697, K. 2002/13258) (E.T.: 09.02.2022) (<https://www.hukukturk.com/>).

664 "Tarafların mali durumlarının değişmesi, iradın artırılması veya azaltılmasını gerektirebilir. Örneğin, alacaklının (davalının) yoksulluğu azalmış veya bütünü ortadan kalkmıştır; ya da borçlunun (davacının) mali veya gelir durumu kötüleşmiştir. Burada, iradın takdirine (veya kararlaştırılmasına) esas olan şartları ortadan kaldıracak önemde bir değişiklik olması aranacaktır. Somut olayda boşanma sürecinde davalının ev hanımı olduğu, davacının emekli olduğu, sonradan deri ticareti yaptığı, ancak iflas ettiği, yeniden evlendiği bu evliliğinden 1 çocuğu olduğu dikkate alınarak (çoğun içinde az da vardır) ilkesine göre nafakanın azaltılması istendiğine göre nafakaların hakkaniyete uygun bir miktarda azaltılmasına karar verilmesi gerekir..." (Y3HD, 25.10.2011, E. 2011/11620, K. 2011/16461) (E.T.: 09.02.2022) (<https://www.hukukturk.com/>).

Yargıtay, nafaka borçlusunun mali durumunda bozulma nedeniyle nafakanın uyarlanması isteminde, yeni durumun nafaka miktarını ödemedeki etkisi araştırılıp, başlangıçta kurulmuş dengede korunarak nafakanın hakkaniyet ölçüsünde bir indirimin yapılabileceğini belirtir. İlgili Yargıtay kararları için *bkn.* Y3HD, 27.06.2016, E. 2016/6064, K. 2016/10176; Y3HD, 21.03.2016, E. 2016/3294, K. 2016/4188.

665 Yüksek Mahkeme, yoksulluk nafakasının uyarlanması bakımından nafaka alacağının özellikler çerçevesinde bazı ilkeler kabul etmektedir. Nafakayı düzenleyen sözleşmeler açısından genel sözleşme ilkeleri uygulandığı görülür. Borçlar hukuku sözleşmeleri için kabul edilen edimler arasındaki dengenin beklenmedik gelişmeler nedeniyle bozulması, ivazsız iktisabın korunmazlığı ilkesi (TMK m. 2) önceden öngörülemezlik, değişen durumlar karşısında sözleşmeye bağlı kalınmasının bir taraf için çok özveri gerektirmesi, sözleşmesel risk paylaşım kurallarının değerlendirmede dikkate alınması gibi unsurlar, Yargıtay uygulamasında yoksulluk nafakasını da içeren boşanma protokolleri için de aranmaktadır. Verilen kararlarda, sayılı ölçütler dürüstlük kuralının bir sonucu olarak görülmektedir. Ayrıca, Yargıtay sözleşmenin uyarlanması konusunda boşanma anlaşmasının özelliklerini de dikkate alır. İlgili Yargıtay kararları için *bkn.* YHGK, 29.11.2017, E. 2017/1532, K. 2017/1465; Y3HD, 07.06.2017, E. 2016/20018, K. 2017/9237; Y3HD, 16.12.2015, E. 2015/13909, K. 2015/20455; Y3HD, 11.04.2013, E. 2013/4473, K. 2013/6215

Boşanma protokolü ile belirlenen yoksulluk nafakasının TMK m. 176'daki koşulların oluşması üzerine artırılıp azaltılabileceği gibi tamamen kaldırılabilmesi kabul edilir.⁶⁶⁶ Nafaka miktarının uyarlanması davasında, hâkim değişen durumlar karşısında taraflardan birinin mali durumunda olağanüstü bir değişikliğin olması veya işlemin temelinden çökmesi⁶⁶⁷ durumlarını inceler.⁶⁶⁸ Meydana gelen yeni değişimler sonucunda boşanan eşlerden birinin ekonomik gücünde büyük bir gelişme olduğu veya işlemin temelinde çöktüğü anlaşılması üzerine sözleşmenin yeni şartlara göre uyarlanmasına karar verilir. Ancak, kanuni şartlar oluşmaksızın nafaka miktarında değişiklik yapılması veya nafakanın kaldırılmasını istemek, güven ilkesine aykırı düşeceği gibi anlaşmanın hakimce onaylanmasından çok kısa bir süre sonra nafakanın indirilmesini istemek de hakkın kötüye kullanılması niteliğindedir.⁶⁶⁹ Keza, sırf boşanabilmek için bile isteye mali gücünü aşan bir nafaka miktarını kabul eden ya da karşı tarafın geçinmek için nafakaya ihtiyacı olmadığını bildiği halde nafaka ödemeye gönüllü olan kimsenin daha sonradan yoksulluk nafakasının kaldırılmasını veya indirilmesi şeklindeki talepleri de iyiniyet, doğruluk-dürüstlük ve sözleşmeye bağlılık ilkeleriyle bağdaşmaz.⁶⁷⁰ Ayrıca, boşanan eşler en baştan yaptıkları bir anlaşma ile

666 İlgili Yargıtay kararları için *bkn.* Y3HD, 09.03.2017, E. 2016/14305, K. 2017/2899; Y3HD, 20.10.2016, E. 2016/11042, K. 2016/11889; Y3HD, 19.09.2016, E. 2016/7535, K. 2016/10920; Y3HD, 17.03.2015, E. 2014/18212, K. 2015/4296.

667 *Baysal'a* göre, işlem temelinden çökmesi teorisinin Yargıtay uygulamasında boşanma sözleşmelerine de uygulanması, bu teorisin yalnızca borçlar hukuku sözleşmeleri ile sınırlı olmadığı gösterir (s. 170-171).

668 İlgili Yargıtay kararları için *bkn.* Y3HD, 01.10.2009, E. 2009/13858, K. 2009/14516; Y3HD, 18.09.2008, E. 2008/12834, K. 2008/14964; Y3HD, 24.10.2005, E. 2005/11060, K. 2005/10630.

669 İlgili Yargıtay kararları için *bkn.* Y3HD, 25.10.2011, E. 2011/11620, K. 2011/16461; Y3HD, 04.03.2014, E. 2013/18928, K. 2014/3341; Y3HD, 02.10.2012, E. 2012/14248, K. 2012/20466; Y3HD, 06.02.2013, E. 2012/23522, K. 2013/1734.

"... davacının ekonomik ve sosyal durumunda olağanüstü değişim olmadığı, edimin aynen ifasının davacı yönünden katlanılmaz hal almadığı, yoksulluk nafakasının anlaşmalı boşanma davasında belirlendiği, boşanma tarihinin üzerinden yaklaşık 8 sene geçtiği ve davalının aldığı emekli maaşının yoksulluk nafakası ihtiyacını ortadan kaldırmadığından..." (Y3HD, 04.04.2016, E. 2016/4646, K. 2016/5141) (E.T.: 11.02.2022) (<https://www.hukukturk.com/>).

670 Yüksek Mahkeme, kendi kusuruyla (basiretsizliği) mali imkanlarını zorlayan kimsenin TMK m. 2'den yararlanmasının doğru olmadığı görüşündedir. İlgili Yargıtay kararları için *bkn.* Y3HD, 19.02.2014, E. 2013/17791, K. 2014/2497; Y3HD, 02.10.2012, E. 2012/14248, K. 2012/20466; Y3HD, 13.03.2013, E. 2013/3021, K. 2013/4255.

"O halde, mahkemece; davacının sırf boşanmayı sağlayabilmek için imzaladığı boşanma protokolü gereğince yoksulluk nafakası ödemeyi kabul etmesi sonrasında, aradan geçen kısa süre içerisinde, davacının ekonomik durumunda olağanüstü bir değişiklik olmadığı gibi, tarafların ve özellikle davalının ekonomik durumlarında öngörülemeyen bir halin de yaşanmaması karşısında, yoksulluk nafakasının kaldırılması talebinin iyiniyet, sözleşmeye bağlılık ve sözleşmenin devamlılığı ilkeleri ile bağdaşmayacağı açık olup..." (Y3HD, E. 2016/20018, K. 2017/9237, T. 7.06.2017) (E.T.: 11.02.2022) (<https://www.hukukturk.com/>); "... boşanma sürecinde (mahkemenin de kabulünde olduğu gibi) sırf boşanmayı sağlamak için, aylık 2000 TL nafakayı kabul eden davacının, çok kısa bir süre sonra, gelirinde azalından ve işlerinin kötü gittiğinden bahisle, nafakanın indirilmesini istemesinin, iyiniyet kurallarıyla bağdaşmayacağı açıktır. Kaldı ki, davalının (nafaka alacaklısının) gözlerinden rahatsızlığı nedeniyle, bakıma muhtaç olduğu ve bakıcı gideri bulunduğu da gözetildiğinde; nafakada indirim yapılmasının hakkaniyete de aykırı olduğu kabul edilmelidir." (Y3HD, 04.03.2014, E. 2013/18928, K. 2014/3341) (E.T.: 11.02.2022) (<https://www.hukukturk.com/>).

kararlaştırılan yoksulluk nafakasının miktarında değişiklik yapılamayacağını öngörebilirler. Bu tür bir sözleşme, TMK'nin 2/2 ve 23/2 hükmü ile çelişmediği oranda geçerlidir.⁶⁷¹

4.1.2.4.1.1. Nafaka Miktarının Azaltılması

Nafaka borçlusunun maddi durumunda ortaya çıkan kötüleşme ya da alacaklısının mali gücündeki iyileşme nedeniyle yoksulluk nafakası miktarında indirim yapılması istenebilir. Her iki tarafın ekonomik durumunda değişiklik olmasa dahi hakkaniyetin gerekli kıldığı olaylarda da nafaka miktarının azaltılması mümkündür.

Yoksulluk nafakası miktarının azaltılması talepleri açılacak ayrı bir dava ile yöneltilir. Nafaka miktarında indirim yapılabilmesi için taraflardan birinin maddi durumunda veya yaşam şartlarında olağanüstü bir değişme olması gerekir.⁶⁷² Ayrıca, bu değişmenin süreklilik arz etmelidir; geçici nitelikteki değişiklikler nafaka miktarının indirilmesi için yeterli değildir.⁶⁷³ Nafaka alacaklısının yoksulluk nafakasına ihtiyacı olmayacak düzeyde mali gücünün düzeldiği veya çalışabilecek hale geldięi⁶⁷⁴ ya da nafaka borçlusunun yeniden evlenmesi,⁶⁷⁵ çalışma gücünün azalması, hastalığa yakalanması veya ekonomik durumunun önemli ölçüde kötüleşmesi⁶⁷⁶ gibi hallerde nafaka miktarında indirim yapılmasına veya nafakanın kaldırılmasına karar verilebilir. Yargıtay yerleşik uygulamasında,⁶⁷⁷ nafaka alacaklısının asgari ücretli bir işte çalışmaya başlamasını, yoksulluk haline son veren durum olmadığı görüşüne sahiptir. Yüksek Mahkeme, tek başına nafakayı kaldıran bir sebep olarak kabul etmese de asgari ücretin nafaka miktarının indirilmesinde dikkate alınması gereken bir unsur olduğunu belirtmektedir.

671 **Öztan**, s. 851; **Medar**, s. 118.

672 **Çitak**, s. 41; **Baran Celep**, s. 109; **Öztan**, s. 850; **Özüğur**, s. 454; **Hamzaçebi**, s. 43; **Bulut**, s. 72.

673 **Ceylan**, s. 121; **Ruhi**, s. 51; **Öztan**, s. 850; **Özşenol**, s. 83.

674 **Özkan**, s. 2740; **Ceylan** s. 122; **Hamzaçebi**, s. 43; **Öztan**, s. 849-850; **Dural/Öğüz/Gümüş**, s. 154.

675 **Öztan**, s. 849-850; **Öcal**, s. 55; **Dural/Öğüz/Gümüş**, s. 154.

676 **Öztan**, s. 849-850; **Özal**, s. 55; **Ceylan** s. 122; **Dural/Öğüz/Gümüş**, s. 154. *Özüğur*, nafaka alacaklısının çalışma olanağına sahip olması, yaşının buna elverişli olması veya evlenme ihtimalinin olması gibi sebeplerden bahisle nafakada indirim yapılması istenemeyeceğini ileri sürmektedir (s. 454).

677 YHGK, 14.11.2019, E. 2017/1009, K. 2019/1179; YHGK, 21.03.2018, E. 2017/1584, K. 2018/503; YHGK, 10.11.2010, E.2010/2-614, K. 2010/597; YHGK, 07.07.2010, E. 2010/2-371, K. 2010/364 (E.T.: 12.02.2022) (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/pf/sorgula.xhtml>).

Nafaka yükümlüsünün ekonomik durumunda meydana gelen kötüleşmeler kendi kusurundan kaynaklanmış olabilir. Kendi kasıtlı eylemleri veya ağır ihmali nedeniyle mali gücü azalan kimsenin indirim talebi reddedilmelidir. Buna karşılık, kişinin kendi iradesi dışında ödeme gücü zayıflaması durumunda nafakanın indirilmesi, hatta kaldırılması gündeme gelebilir.⁶⁷⁸ Ayrıca, yoksulluk nafakası kararının kesinleştiği tarih ile nafakanın azaltılması davası arasında çok kısa bir süre olup, tarafların durumlarında herhangi bir değişiklik meydana gelmediği anlaşılıyor ise davanın reddine karar verilir.⁶⁷⁹

Nafakanın azaltılması isteminin kabul edilmesi halinde yapılacak indirim, her iki tarafın ekonomik ve sosyal durumuna göre belirlenir. Hâkim, yeni nafaka bedelini belirlerken, eşler arasından önceden kurulan dengenin muhafaza etmeye dikkat eder.⁶⁸⁰ Ayrıca, nafaka yükümlüsünün sahip olduğu gelirleri, serveti ve bakmakla yükümlü olduğu kimselerin olup olmadığı da incelenir.⁶⁸¹ Nafakanın azaltılması için sunulan gerekçeleri haklı bulması halinde hâkim, nafaka miktarında hakkaniyet ilkesi ışığında makul oranda indirim yapar.⁶⁸²

4.1.2.4.1.2. Nafaka Miktarının Artırılması

Yoksulluk nafakası yükümlüsünün mali durumunun iyileşmesi ve alacaklının yoksulluk halinin devam ediyor olması veya hakkaniyetin gerekli kıldığı durumlarda istem üzerine nafaka miktarı arttırılabilir.

Yıllar içinde paranın alım gücünde bazı değişiklikler meydana gelebilir. Paranın değer kaybetmesi sonucunda ise hükmedilmiş yoksulluk nafakası miktarı nafaka alacaklısının

678 **Öztaş**, s. 849; **Camcı** Ömer, Boşanma Tazminatı ve Yoksulluk Nafakası, İstanbul 1998, s. 67-68; **Öcal**, s. 58.

679 **Bulut**, s. 108.

680 İlgili Yargıtay kararları için *bkn.* Y3HD, 13.02.2018, E. 2018/330, K. 2018/993; Y3HD, 22.06.2017, E. 2017/9520, K. 2017/10725; Y3HD, 23.03.2016, E. 2016/404, K. 2016/4436.

"... tarafların sosyal ve ekonomik durumları gözetilip, nafaka takdir edilirken taraflar arasında mevcut olan denge durumu da dikkate alınarak, TMK'nun 4.maddesinde vurgulan hakkaniyet ilkesi gereğince nafaka miktarının makul bir oranda indirilmesi..." (Y3HD, 26.01.2015, E. 2014/15065, K. 2015/1366) (E.T.: 11.03.2022) (<https://www.hukukturk.com/>).

681 **Hamzaçebi**, s. 43.

682 **Ulusoy**, s. 54; **Somkan Fırat**, s. 53; **Öcal**, s. 60; **Bulut**, s. 72; **Çitak**, s. 41; **Baran Celep** s. 109; Y3HD, 30.11.2015, E. 2015/9995, K. 2015/19213; Y3HD, 20.05.2015, E. 2015/1164, K. 2015/8998; Y3HD, 14.01.2015, E. 2014/11700, K. 2015/665 (E.T.: 11.03.2022) (<https://www.hukukturk.com/>).

geçimi için kabul edilemez ölçüde yetersiz kalabilir.⁶⁸³ Ya da yoksulluk nafakasını gerektiren nedenlerde büyük oranda değişiklikler ortaya çıkabileceği gibi nafaka borçlusunun gelirinde artış yaşanabilir. Bahsedilen koşullarda veya hakkaniyetin gerektirdiği hallerde nafaka alacaklısı, irat şeklinde nafaka miktarında artırım yapılmasını talep edebilir.

Nafaka yükümlüsünün ekonomik durumunun önemli ölçüde iyileşmesi,⁶⁸⁴ miras yoluyla malvarlığında artış olması, nafaka bedelinin alım gücünün büyük ölçüde yetersiz kalması,⁶⁸⁵ alacaklının ekonomik durumunun kötüleşmesi veya tedavisi pahalı bir hastalığa yakalanması gibi haller nafakanın artırılması davalarında gerekçe olarak ileri sürülebilir.⁶⁸⁶ Mahkeme, boşanan eşlerin iktisadi ve sosyal durumlarını inceleyip, yoksulluk nafakası hükmüyle taraflar arasında tesis edilmiş dengenin bozulup bozulmadığını araştırır.⁶⁸⁷ Ayrıca, günün mali şartları, nafakanın niteliği ve varsa çocukların ihtiyaçları da değerlendirilir.⁶⁸⁸ Gerektiğinde bilirkişi ve keşif kurumlarına

683 Öğretide bazı yazarlar, yapılan artırımın nafaka iradı miktarının yükseltilmesi değil de paranın satın alma gücünün belirli bir seviyede korunması anlamına geldiğini ileri sürmektedir (**Tekinay**, s. 269; **Ateş**, s. 565).

684 "... üzere tarafların boşanmalarından sonra davalı erkek yeniden evlenmiş, bu evliliğinden sağlık sorunları olan bir çocuğu daha olmuş, sosyal ve ekonomik durumunda olumlu yönde bir değişim gerçekleşmemiş, önceki nafaka takdirinde taraflar arasında oluşan denge davalı erkek aleyhine olacak şekilde değişmiştir. Hal böyle olunca, tarafların gerçekleşen sosyal ve ekonomik durumları, nafakanın niteliği, günün ekonomik koşulları ve Türk Medeni Kanunu'nun 4. maddesindeki hakkaniyet ilkesi de dikkate alındığından davacı kadının yoksulluk nafakası artırım davasının reddine karar vermek gerekirken, yazılı şekilde karar verilmesi doğru görülmemiş..." (Y3HD, 01.04.2019, E. 2019/2205, K. 2019/3731) (E.T.: 11.03.2022) (<https://www.hukukturk.com/>).

685 "Mahkemece, dava tarihindeki şartlara göre; yoksulluk nafakasına hükmedilen tarih ile artırım davasının açıldığı tarih arasında geçen süre dikkate alınarak, bu süreçte paranın satın alma gücü de değerlendirilmek koşuluyla, hakkaniyete uygun, en azından enflasyon oranında artırım yapılması gerektiği kuşkusuzdur." (YHGK, 18.11.2015, E. 2014/416, K. 2015/2631) (E.T.: 11.03.2022) (<https://www.hukukturk.com/>).

686 **Öztaş**, s. 849; **Dural/Öğüz/Gümüş**, s. 154; **Öcal**, s. 55.

687 **Arbek**, s.143; **Kılıçoğlu**, s. 140; Y2HD, 01.04.2019, E. 2019/2205, K. 2019/3731; Y3HD, 04.05.2017, E. 2017/11895, K. 2017/6521 (E.T.: 13.03.2022) (<https://www.hukukturk.com/>).

688 İlgili Yargıtay kararları için *bkn.* YHGK, 15.07.2009, E. 2009/352, K. 2009/348; Y3HD, 08.09.2014, E. 2014/4735, K. 2014/11229; YHGK, 25.10.2017, E. 2017/1018, K. 2017/1218.

"... en son nafakanın artırıldığı tarih (26.09.2013) ile eldeki artırım davasının açıldığı (27.01.2015) tarih arasında geçen yaklaşık 1,5 yıllık sürede, çocukların yaşlarının büyüdüğü, ihtiyaçlarının arttığı, paranın satın alma gücünün azaldığı bir gerçektir. Ancak tarafların sosyal ve ekonomik durumları, nafakanın niteliği, günün ekonomik koşulları, çocukların yaşı ve ihtiyaçları, en son artırımın yapıldığı tarih ile bu davanın açıldığı tarih arasında geçen süre nazara alındığında..." (Y3HD, 28.01.2016, E. 2015/15874, K. 2016/946) (E.T.: 13.03.2022) (<https://www.hukukturk.com/>); "... yoksulluk nafakası artırılırken tarafların sosyal ve ekonomik durumlarının yanında, ülkedeki ekonomik gelişmeler (paranın satın alma gücündeki kayıp ve bu hususun taraflara etkisi) de gözönünde tutulmalıdır." (Y3HD, 11.06.2014, E. 2014/2214, K. 2014/9401) (E.T.: 13.03.2022) (<https://www.hukukturk.com/>); "Mahkemece, tarafların gerçekleşen ekonomik durumlarına, nafakanın niteliğine, günün ekonomik koşullarına göre, özellikle çocukların artan ihtiyaçları da göz önünde bulundurularak, yoksulluk ve iştirak nafakalarının arttırılması gerekip gerekmediğinin irdelenmesi..." (Y3HD, 30.05.2012, E. 2012/8968, K. 2012/13827) (E.T.: 13.03.2022) (<https://www.hukukturk.com/>).

başvurabileceği⁶⁸⁹ gibi 4787 sayılı Yasanın 5. maddesine uygun olarak görevlendirilecek bir uzmandan faydalanabilir.

Nafaka alacaklısının iddialarında haklı olduğunun anlaşılması üzerine nafaka miktarı artırılır. Yargıtay'ın yerleşik uygulamasına göre,⁶⁹⁰ irat şeklinde ödenen yoksulluk nafakasında yapılacak artırım, ortaya çıkan değişikliğin olağanüstü olup olmamasına göre farklılık gösterir. Nafaka alacaklısının gereksinimleri ve borçlunun gelirinde, nafaka kararının verildiği tarihe nazaran olağanüstü bir değişiklik meydana gelmediği takdirde TÜİK'in yayınladığı ÜFE oranına göre yoksulluk nafakasında artırım yapılır. Buna karşın, tarafların durumunda olağanüstü bir yenilik olduğu kanıtlanırsa, ÜFE oranının üzerinde hakkaniyete uygun oranda nafaka miktarı yükseltilir. Böylece, nafaka kararı esnasında taraflar arasında kurulmuş olan denge korunur.

4.1.2.4.1.3. Nafaka Miktarının Değişiminin Önceden Belirlenmesi

Kanun koyucu, yoksulluk nafakası miktarının azaltılması veya artırılması hükmüne ek olarak, TMK m. 176/5'te nafakanın gelecek yıllarda ne miktarda ödeneceğini önceden belirleme imkânı tanımıştır.⁶⁹¹ Bu hükme göre:

“Hâkim, istem hâlinde, irat biçiminde ödenmesine karar verilen maddî tazminat veya nafakanın gelecek yıllarda tarafların sosyal ve ekonomik durumlarına göre ne miktarda ödeneceğini karara bağlayabilir.”

689 Hamzaçebi, s. 43-44.

690 İlgili Yargıtay kararları için *bkn.* Y3HD, 08.06.2017, E. 2016/20676, K. 2017/9516; Y3HD, 07.12.2015, E. 2015/13554, K. 2015/19708; Y3HD, 30.11.2015, E. 2015/12726, K. 2015/19128; Y3HD, 12.12.2013, E. 2013/19800, K. 2013/17829; Y3HD, 18.02.2013, E. 2013/1814, K. 2013/2472.

“... iradın artırılması veya azaltılması için ya tarafların mali durumlarının değişmesi veya hakkaniyetin bunu zorunlu kılması gerekmektedir. Bu doğrultuda yerleşen dairemiz uygulamasına göre; nafaka alacaklısı davacının ihtiyaçları ile nafaka yükümlüsü davalının gelir durumunda, nafakanın takdir edildiği tarihe göre olağanüstü bir değişiklik olmadığı takdirde; yoksulluk nafakası TÜİK'in yayınladığı ÜFE oranında artırılmalı ve böylece taraflar arasında önceki nafaka takdirinde sağlanan denge korunmalıdır.” (Y3HD, 25.01.2017, E. 2016/10822, K. 2017/626) (E.T.: 13.03.2022) (<https://www.hukukturk.com/>); “... davalının gelirinde boşanma davasından sonra olağanüstü bir değişiklik olduğu ispatlanır ise, TÜİK'in yayınladığı ÜFE artış oranının üstünde hakkaniyete uygun bir miktara hükmedilmeli, davalının gelirinde olağanüstü bir değişikliğin olduğu ispat edilemediğinde ise, halen ödenmekte olan yoksulluk nafakasının takdir edildiği tarih gözetilerek, TÜİK'in yayınladığı ÜFE oranında artırılmak suretiyle hasil olacak sonuca uygun bir karar verilmesi...” (Y3HD, 08.06.2017, E. 2016/20676, K. 2017/9516) (E.T.: 13.03.2022) (<https://www.hukukturk.com/>).

691 Arkan Serim, s. 296; Tosun, s. 72; Özşenol, s. 85.

Yoksulluk nafakası kararından sonra, tarafların ekonomik gücünde devamlı olarak yeniliklerin ortaya çıkması çok muhtemeldir. Meydana gelen değişikliklerle paralel olarak nafaka miktarında ayarlama yapılması ihtiyacı doğabilir. Özellikle, günümüzde olduğu gibi enflasyonun yüksek olduğu dönemlerde, irat şeklinde ödenen yoksulluk nafakasının para değeri azalabilir. Paranın değerindeki düşümler nedeniyle nafaka alacaklısı sık sık yargıya başvurarak iradın artırılmasını istemek zorunda kalabilir. Kanun koyucu, böyle bir durumun önüne geçmek amacıyla, nafaka alacaklısına gelecek yılları da kapsayacak şekilde nafakanın uyarlanması isteme hakkı tanımıştır. Bu durum TMK m. 176/5'in gerekçesinde şöyle açıklanmıştır:

“Maddenin beşinci fıkrasıyla istem hâlinde, hâkime, maddî tazminat ya da nafakanın gelecek yıllarda ne miktarda ödeneceğine ilişkin karar verebilmesi olanağı sağlanarak, ekonomik ve malî açıdan güçsüz olan nafaka alacaklılarının her yıl masraf ve emek sarfı suretiyle arttırım davaları açmaları önlenmek ve bu nedenle mağduriyetlerine son verilmek istenmiştir.”

Anılan hükümlerle birlikte, yoksulluk nafakasının gelecek yıllarda ödenme miktarı hakim tarafında belirlendikten sonra, ayrıca bir dava açmaya gerek kalmaksızın nafaka bedeli her yıl kendiliğinden hakim tarafından belirlendiği oranda değişir.⁶⁹² Böylece, nafaka kararından itibaren geçen zamanda paranın satın alma gücüne karşın taraflar arasında önceden kurulmuş denge korunmuş olur.⁶⁹³

İstem olmaksızın, hakim tarafından kendiliğinden yoksulluk nafakasının sonraki yıllarda ne miktarda ödeneceğini belirleyemez.⁶⁹⁴ Talep üzerine mahkeme, olumlu veya olumsuz bir karara varır.⁶⁹⁵ Yargıtay'ın yerleşik içtihadına göre,⁶⁹⁶ nafaka bedelinin gelecek

692 **Arbek**, s. 147; **Öztaş**, s. 851 (Yazara göre, mahkemenin gelecek yıllara göre nafakanın artması kararı verebilmesi için nafaka yükümlüsünün mali durumunda aynı oranda artmalıdır); **Akıntürk/Ateş**, s. 308; **Öztaş**, s. 456 (Yazar, nafaka miktarında değişiklik yapılması istenen yıllara ilişkin olarak tarafların sosyal ve ekonomik durumlarındaki değişim süreçlerinin de belirlenebilir olması gerektiğini belirtir).

693 İlgili Yargıtay kararları için *bkn.* Y3HD 25.01.2016, E. 2015/16169, K. 2016/539; Y3HD, 26.10.2015, E. 2015/8898, K. 2015/16670; Y3HD, 13.01.2015, E. 2014/12606, K. 2015/466.

694 **Dural/Öğüz/Gümüş**, s. 154; **Öztaş**, s. 851; **Öztaş**, s. 456; **Öcal**, s. 59.

“Kanun hükmünden de açıkça anlaşılacağı üzere mahkemece taraf lehine hükmedilecek nafakanın gelecek yıllarda artışına hükmedilebilmesi için "istem" gerekmektedir. Aksi takdirde mahkemece bu yönde bir hüküm kurulamaz.” (Y3HD, 25.04.2016, E. 2016/3185, K. 2016/6459) (E.T.: 13.03.2022) (<https://www.hukukturk.com/>).

695 “Davacı, yoksulluk nafakasının gelecek yıllarda artış miktarının karara bağlanmasını da talep etmiştir (TMK. md.176/son). Takdir edilen aylık irat biçimindeki yoksulluk nafakasının, gelecek yıllarda tarafların ekonomik ve sosyal durumlarına göre ne miktarda ödeneceğinin karara bağlanması gerekirken, bu istek hakkında hüküm kurulmamış olması doğru bulunmamıştır” (Y2HD, 29.09.2011, E. 2010/12998, K. 2011/14481) (**Gençcan**, s. 551); “Somut olayda, davacı tarafça talep edilen nafakaların gelecek yıllarda da

senelerde ne şekilde artırılacağı TÜİK'in belirlediği ÜFE oranına göre belirlenir. Yüksek Mahkeme, ÜFE dışında kalan TÜFE/TEFE,⁶⁹⁷ enflasyon⁶⁹⁸ veya sabit bir oranın⁶⁹⁹ yıllık artırım oranı olarak belirlenmesini isabetli bulmamaktadır. Ayrıca, Yüksek Mahkeme boşanma veya nafaka kararının kesinleştiği tarihi, nafaka miktarında artış tarihi olarak kabul etmektedir.⁷⁰⁰

4.1.2.4.2. İsviçre Hukuku Bakımından

Boşanma sonrası nafakanın değişen koşullara göre uyarlanması İsviçre Medeni Kanununun 128 ile 129'uncu maddeleri arasında düzenlenmiştir. "Enflasyona göre ayarlama" başlığı altında yer alan İMK m. 128 şu şekildedir:

"Mahkeme boşanma sonrası nafakanın hayat pahalılığındaki değişikliklere bağlı olarak otomatikman artacağı veya azalacağına karar verebilir."

artışı yönünde herhangi bir(birleşen dava davalısı) talepte bulunulmadığı, buna rağmen mahkemenin bu yönde hüküm kurduğu anlaşılmaktadır. Ne var ki; bu hususun düzeltilmesi yeniden yargılamayı gerektirmediğinden..." (Y3HD, 25.04.2016, E. 2016/3185, K. 2016/6459) (E.T.: 13.03.2022) (<https://www.hukukturk.com/>); "Davalı-davacı kadın, talep ettiği yoksulluk nafakasının gelecek yıllardaki artışının da belirlenmesini talep ettiği (TMK.m.176/5) halde bu konuda olumlu ya da olumsuz bir karar verilmemesi de usul ve yasaya aykırıdır." (Y2HD, 07.04.2011, E. 2011/4822, K. 2011/6209) (E.T.: 13.03.2022) (<https://www.hukukturk.com/>).

696 İlgili Yargıtay kararları için *bkn.* Y3HD, 29.03.2017, E. 2016/15719, K. 2017/4200; Y3HD, 08.06.2017, E. 2016/20676, K. 2017/9516; Y3HD, 19.10.2015, E. 2015/8657, K. 2015/16041.

697 "Yargıtay'ın bu konudaki yerleşik uygulaması ise gelecek yıllardaki nafaka miktarının TÜİK tarafından belirlenen ÜFE oranına göre artırılması şeklindedir. Mahkemece, nafakaların TÜFE oranında artırılmasına karar verilmesi isabetli bulunmamıştır." (Y3HD, 28.09.2015, E. 2015/6497, K. 2015/14504) (E.T.: 13.03.2022) (<https://www.hukukturk.com/>); "Mahkemece, takdir edilen nafaka miktarının her yıl TEFE/TÜFE oranında artırılmasına karar verilmesi isabetli bulunmamıştır." (Y3HD, 13.03.2017, E. 2016/14315, K. 2017/2921) (E.T.: 13.03.2022) (<https://www.hukukturk.com/>).

698 "... takdir edilen nafakanın her yıl enflasyon oranında artırılmasına karar verilmesi doğru değilse..." (Y3HD, 01.12.2015, E. 2015/11617, K. 2015/19267) (E.T.: 13.03.2022) (<https://www.hukukturk.com/>). Aksi yönde: "... hükmedilen nafakanın takip eden her yıl için %60 artırılarak uygulanmasına karar verilmiş ise de; tarafların gelecek yıllardaki ekonomik durumlarında meydana gelebilecek değişikliğin asgari olarak; paranın satın alma gücündeki azalma (enflasyon) oranında artırım olarak yorumlanması gerekir. Mahkemece, ülke ekonomisindeki dalgalanmalar gözetilmeden, artırımın sabitlenmesi doğru görülmemiştir." (Y3HD, 08.07.2002, E. 2002/7995, K. 2002/8152) (E.T.: 13.03.2022) (<https://www.hukukturk.com/>); "... hükmedilen yoksulluk nafakasının 1.yıl için 150.000.000 TL'ye, 2.yıl için 180.000.000 TL'ye, iştirak nafakasının da 1.yıl için 200.000.000 TL'ye, 2.yıl için 240.000.000 TL'ye çıkartılmasına karar verilmiş ise de; tarafların gelecek yıllardaki ekonomik durumlarında meydana gelebilecek değişikliğin asgari olarak, paranın satın alma gücündeki azalma (enflasyon) oranında artırım olarak yorumlanması gerekir." (Y3HD, 25.11.2004, E. 2004/12487, K. 2004/13006) (E.T.: 13.03.2022) (<https://www.hukukturk.com/>).

699 "Yerleşik Yargıtay'ın kararlarına göre de nafakanın gelecek yıllardaki artış oranı tespit edilirken ÜFE endeksinin esas alınması gerektiği benimsenmiştir. O halde mahkemece %30 artış oranının fahiş olduğu gözetilerek, artış oranının yeniden belirlenmesi gerekirken..." (Y3HD, 14.12.2009, E. 2009/17225, K. 2009/19898) (E.T. 04.04.2022) (https://www.hukukturk.com). Yargıtay bir kararında sabit bir oranın gelecek yıllara ilişkin artış oranı olarak belirlenebilmesi için oranın dayanağının gösterilmesi gerektiğini belirtmiştir. İlgili Yargıtay kararı için *bkn.* Y2HD, 24.01.2005, E. 2004/15334, K. 2005/586.

700 İlgili Yargıtay kararları için *bkn.* Y3HD, 13.03.2017, E. 2016/14315, K. 2017/2921; Y3HD, 22.09.2016, E. 2016/13565, K. 2016/11136; Y3HD, 24.06.2016, E. 2016/6176, K. 2016/10049.

“Mahkeme kararıyla düzeltme” başlığı taşıyan İMK m. 129 ise şöyledir:

“1. Koşullarda önemli ve kalıcı bir değişiklik olması durumunda, irat şeklinde ödenen nafaka azaltılabilir, kaldırılabilir veya belirli bir süre için askıya alınabilir. Nafaka alacaklısının durumundaki iyileşme, yalnızca boşanma kararında öngörülen ödemeler nafaka ihtiyacını karşılayacak seviyedeysen dikkate alınabilir.

2. Boşanmadan sonra nafaka yükümlüsünün mali durumu beklenmedik ölçüde iyileşmişse nafaka alacaklısı, iratların gelecek yıllardaki enflasyona göre uyarlanmasını isteyebilir.

3. Boşanma tarihinden itibaren beş yıl içinde nafaka alacaklısı, boşanma kararında yeterli miktarda nafakaya hükmedilmesinin mümkün olmadığı belirtilmesi ve nafaka yükümlüsünün ekonomik gücünün boşanma kararından sonra iyileşmesi şartıyla nafaka iradının ödenmesinin emredilmesini veya artırılmasını isteyebilir.”

İsviçre hukukunda, değişen mali durumlara göre boşanma sonrası nafakanın artırılması, azaltılması veya gelecek yıllardaki enflasyon oranına göre uyarlanması istenebilir. Enflasyona bağlı olarak nafaka miktarına değişiklik yapılması, -yukarıda yer aldığı üzere- iki farklı şekilde düzenlenmiştir. İlk olarak bu konuda hâkime takdir yetkisi verilmiştir. İMK m. 128 metninde taraflardan birinin talebinden üzerine böyle bir değişiklik yapılabileceğinden söz edilmemiş, mahkemenin koşullara göre nafakayı uyarlayabileceğine yer verilmiştir. Anılan hükmün lafzına göre, mahkeme, hayat pahalılığında meydana gelen değişikliklere göre nafakanın kendiliğinden artmasına veya azalmasına karar verme yetkisine sahiptir. Diğer taraftan, nafaka alacaklısı da nafaka bedelinin enflasyon oranında uyarlanmasını talep etme hakkına sahiptir (İMK m. 129/2). Ancak, burada İMK m. 128’den farklı olarak, istem doğrultusunda mahkemenin uyarlama kararı verebilmesi için nafaka yükümlüsünün mali durumunda olağanüstü bir iyileşmenin olması şartı aranmıştır. Nafaka borçlusunun ekonomik durumundaki gelişme beklenmedik ölçüde olmadığı sürece nafaka alacaklısının nafaka miktarının enflasyona göre uyarlanması talebi reddedilecektir.

Durum ve şartlarda önemli ve kalıcı bir yenilik olması halinde nafakanın azaltılması, kaldırılması ya da askıya alınması mümkündür (İMK m. 129/1). İyi bir işe girmesi veya yüklü miktarda miras kalması gibi nedenlerle nafaka alacaklısının maddi durumunun nafaka ihtiyacını karşılayacak şekilde iyileşmesi ya da hastalanması veya işten

çıkarılması gibi sebeplerle nafaka borçlusunun ekonomik gücünün kötüleşmesi durumunda boşanma sonrası nafaka azaltılabilir veya kaldırılabilir.⁷⁰¹ İsviçre Medeni Kanunu'nda Türk hukukunda farklı olarak nafakanın askıya alınabileceği de kabul edilmiştir. Koşullarda meydana gelen değişiklikler geçinceye kadar nafaka ödemesinin askıya alınması mümkündür.

Nafaka alacaklısı, enflasyon dışında başka bir gerekçeyle de nafakanın artırılmasını isteyebilir. Boşanmadan sonra nafaka borçlusunun mali durumu iyileşmiş ve boşanma hükmü kurulurken yeterli seviyede nafaka takdiri mümkün olmadığı kararda belirtilmişse, nafakanın artırılması veya ödenmesinin emredilmesi istenebilir (İMK m. 129/3). Kanun koyucu, burada bir farklılığa giderek artırım talebini boşanma kararından itibaren olacak şekilde beş yıl ile sınırlamıştır. Enflasyon dışında bir sebeple boşanmadan beş yıl sonra nafakanın artırılması istenmişse, gerekli diğer koşullar oluşsa dahi talep reddedilir.

İsviçre hukukunda boşanma sonrası nafakanın miktarında değişiklik, yalnızca tarafların mali gücünde bir farklılık olması durumunda gelebilir. Türk hukukunun aksine, ekonomik durumlarında bir yenilik olmadığı sürece boşanan eşlerin sosyal durumunda meydana gelen değişiklikler, nafaka miktarının uyarlanması için yeterli değildir.⁷⁰²

4.2. YOKSULLUK NAFKASININ SONA ERMESİ

4.2.1. Türk Hukuku Bakımından

Yoksulluk nafakasının hangi koşullar halinde, ne kadar süreyle ve miktarda ödenmesini düzenleyen Medeni Kanun, nafakanın hangi durumlarda kaldırılacağını da belirtmektedir.

743 sayılı Medeni Kanunda 3444 sayılı Yasa ile yapılan değişiklik sonrasında, EMK m. 145/3'te yoksulluk nafakasının sona ermesi şöyle düzenlenmiştir:

⁷⁰¹ Arkan Serim, s. 288-289. düzenle

⁷⁰² Özşenol, s. 80; Serin Of, s. 92; Arbek, s. 148 (Yazar, İMK ile karşılaştırıldığında TMK m. 176'nın daha isabetli olduğunu ifade eder. Yazara göre, nafaka bedelinin gelecek senelere yönelik olarak uyarlanmasında, sadece boşanan eşlerin mali güçlerinin dikkate alınması, yeni nafaka miktarının belirlenmesinde yeterli değildir. Zira, bireylerin gereksinimleri, sadece ekonomik şartlara göre değil, aynı zamanda sosyal durumlara göre de ortaya çıkmaktadır).

“Sözleşme veya hüküm ile kendisine maddi tazminat veya nafaka olarak bir irad tahsis edilmiş eşin yoksulluğunun zail olması, haysiyetsiz hayat sürmesi, bir evlenme akdi olmadan fiilen karı koca gibi yaşaması, yeniden evlenmesi veya eşlerden birinin ölmesi halinde, aksi, taraflarca kararlaştırılmadıkça bu irad kesilir.”

Mülga kanun döneminde, boşanan eşlere söz konusu maddede adı geçen durumlara rağmen nafakanın devam edeceğini kararlaştırma imkânı tanınmıştı. Diğer bir ifadeyle, taraflar dilerse kanuni sona erme hallerine rağmen nafakanın sona ermemesine karar verme yetkisine sahipti. Ancak, 4721 sayılı Türk Medeni Kanununda yoksulluk nafakasının kaldırılmasına ilişkin hükümde, eski Yasada buluna *“aksi, taraflarca kararlaştırılmadıkça”* ibaresine yer verilmeyerek, madde emredici niteliğe kavuşturulmuştur.⁷⁰³ Dolayısıyla, maddede sayılı hallerden birinin ortaya çıkması durumunda yoksulluk nafakası sona erecektir; aksi halde bu tür anlaşmalar TBK m. 27’ye aykırılık teşkil edeceği için kesin hükümsüz olacaktır.⁷⁰⁴

Yoksulluk nafakasının kaldırılması TMK m. 176/3’te ise şu şekildedir:

“İrat biçiminde ödenmesine karar verilen maddî tazminat veya nafaka, alacaklı tarafın yeniden evlenmesi ya da taraflardan birinin ölümü hâlinde kendiliğinden kalkar; alacaklı tarafın evlenme olmaksızın fiilen evliymiş gibi yaşaması, yoksulluğunun ortadan kalkması ya da haysiyetsiz hayat sürmesi hâlinde mahkeme kararıyla kaldırılır.”

703 **Akıntürk/Ateş**, s. 307; **Bozdağ**, s. 91; **Medar**, s. 126; **Bulut**, s. 134; **Hamzaçebi**, s. 36 (Yazar, eski Kanunda yer alan *“aksi taraflarca kararlaştırılmadıkça”* ifadesinin, yeni Kanun düzenlemesine alınmamasının yerinde olduğunu düşünmektedir. Yazara göre, mahkeme kararıyla hayatiyet kazanan bir kurumun yine mahkeme kararıyla sona ermesi, taraflar arasında meydana gelebilecek uyumsuzlukları engellemeye yöneliktir); **Demir**, Yoksulluk, s. 229.

704 **Demir**, Süresiz, s. 289; **Bulut**, s. 134; **Ruhi**, s. 56; **Ercoskun Şenol Kübra**, *Sözleşmenin İçeriğini Belirleme Özgürlüğü ve Bununun Genel Sınırı: TBK m. 27, İÜHFİM, C. 74, S. 2, 2016, 709-737*, s. 723; **Yavuz**, s. 261; **Özşenol**, s. 96. Ancak, bazı yazarlar, yoksulluk nafakasının kaldırılması nedenlerinin oluşmasına rağmen tarafların sözleşmeyle nafakanın sona ermemesini kararlaştırabileceklerini ileri sürmektedir. *Bkn. Özüğür* s. 301 (Yazar, sözleşme serbestisi ilkesi gereğince boşanan eşlerin sözleşme içeriğini diledikleri gibi kararlaştırabileceklerini belirtir); **Fırtına**, s. 101 vd (Yazar, nafaka alacaklısının yoksulluğunun ortadan kalkması, haysiyetsiz hayat sürmesi veya evli gibi yaşaması hallerinde boşanan eşlerin aralarında yaptıkları nafakanın devam edeceğine ilişkin anlaşmanın geçerli olacağını savunur); **Uzun**, s. 86 (Yazar, nafaka alacaklısının evlenmeden başkasıyla evliymiş gibi yaşaması durumunda bu tür anlaşmaların geçerli olacağı görüşündedir); **Öztan**, s. 853-854 (Yazar, madde metninin emredici olmayıp, tamamlayıcı nitelikte olduğu için taraflarca aksinin kararlaştırılmasının mümkün olduğunu ifade eder). **Arbek**, s. 149-150 (Yazar, bu yönde bir düzenleme olmasa da yasak da olmadığına işaret eder. Yazara göre, nafaka alacaklısının yeniden evlenmesine rağmen nafakanın devam edeceği konusunda taraflar anlaşmış ve anlaşma hâkim onayından geçmiş ise anlaşma geçerlidir); **Kaçak** s. 243.

Anılan madde de kanun koyucu, yoksulluk nafakasının sona ermesi bakımından bir ayrıma gitmiştir. Sadece irat şeklinde ifa edilmesine karar verilen nafakanın kaldırılması mümkün kılınmıştır. Yoksulluk nafakasının toptan ödenmesi öngörülmesi halinde daha sonradan TMK m. 176/3'te sayılı nedenlerle nafaka kaldırılamayacağı gibi ödenmiş olan bedelin iadesi de istenemez.⁷⁰⁵ Nafaka hükmünün verilmesiyle kesinleşen toplu ödenecek nafaka alacağı, muaccel hale gelir. Muaccel olan alacaklar ise ancak ifa ile sona ereceği için, toptan ödenecek nafaka alacağının kaldırılması veya iade edilmesi mümkün değildir. Ölüm durumunda alacağının mirasçıları, toplu olarak ödenmesi hükmedilen nafakayı nafaka yükümlüsünden veya ölümü durumunda mirasçılarından talep edebilir.⁷⁰⁶

Boşanan eşler, her ne kadar nafakanın sona ermesi hususunda aralarında bir anlaşma yapamıyor olsa da sözleşme serbestisi ilkesi gereğince nafakanın süresini ve miktarını belirleyebilir. Tarafların bu yöndeki iradeleri, anlaşmalı boşanma protokolü veya boşanma davası sırasında yaptıkları sözleşmenin hâkim tarafından onaylanmasıyla geçerlilik kazanır. Yargıtay uygulamasında,⁷⁰⁷ anlaşmalı boşanma protokolüyle tespit edilen nafaka şartlarında olağandışı değişiklikler meydana gelmesi halinde, TMK m. 176/3 gereğince yoksulluk nafakanın kaldırılmasının gündeme gelebileceği kabul edilmektedir. Aksi halde, sözleşmede belirlenen süre boyunca nafaka ödemesi devam eder.⁷⁰⁸

705 **Ateş**, s. 568; **Kılıçoğlu**, s. 137; **Feyzioğlu**, s. 400; **Dural/Öğüz/Gümüş**, s. 154; **Ersöz**, s. 475.

706 **Bozovalı**, s. 75; **Tekinay**, s. 272; **Turhan**, s. 266; **Öztan**, s. 846; **Akıntürk/Ateş**, s. 309; **Kılıçoğlu**, s. 137.

707 İlgili Yargıtay kararları için *bkn.* Y3HD, 20.10.2016, E. 2016/11042, K. 2016/11889; Y3HD, 19.09.2016, E. 2016/7535, K. 2016/10920; Y3HD, 04.04.2016, E. 2016/4646, K. 2016/5141; Y3HD, 09.04.2015, E. 2014/19502, K. 2015/5889.

"...anlaşma protokolü doğrultusunda davalı lehine aylık 1.250,00 TL yoksulluk nafakasına ve her iki yılda üfe artışına hükmedildiği, eldeki davanın 14/04/2016 tarihinde açıldığı, davacının SGK kayıtlarına göre önceki işyerinden 01/12/2015 tarihinde ayrıldığı, bu dönem öncesi aylık 1.800,00 PEK ile çalıştığı, 02/12/2015 tarihinde yeni işyerine başladığı, aylık PEK miktarının 2.798,55 TL olduğu, 500,00 TL kira ödediği, davalının ise ev hanımı olduğu, geçimini babasının sağladığı, müşterek iki çocuklarının velayetinin davalı annede olduğu, boşanma ilamında iştirak nafakasına hükmedilmediği anlaşılmaktadır. O halde, mahkemece; davacının sırf boşanmayı sağlayabilmek için imzaladığı boşanma protokolü gereğince yoksulluk nafakası ödemeyi kabul etmesi sonrasında, aradan geçen kısa süre içerisinde, davacının ekonomik durumunda olağanüstü bir değişiklik olmadığı gibi, tarafların ve özellikle davalının ekonomik durumlarında öngörülemez bir halin de yaşanmaması karşısında, yoksulluk nafakasının kaldırılması talebinin iyiniyet, sözleşmeye bağlılık ve sözleşmenin devamlılığı ilkeleri ile bağdaşmayacağı açık olup, mahkemece davanın reddine karar verilmesi gerekirken, yanılıgılı değerlendirme ile yazılı şekilde hüküm tesisi usul ve yasaya aykırı olup..." (Y2HD, 09.11.2017, E. 2016/19994, K. 2017/12541) (E.T.: 15.03.2022) (<https://www.hukukturk.com/>).

708 Yargıtay içtihatlarıyla paralel olarak, öğretide anlaşmalı boşanma protokolü ile belirlenen yoksulluk nafakasının TMK m. 176/3'te sayılı nedenlerden birinin varlığı halinde nafakanın son bulacağı kabul edilmektedir. **Ersöz**, TMK m. 176/3 lafzı ve anlamıyla hem hakim tarafından tayin edilen hem de boşanma

TMK m. 176/3'te yoksulluk nafakasının kaldırılması, kendiliğinde sona erme ve mahkeme kararıyla sona erme olmak üzere iki şekilde öngörülmüştür.

4.2.1.1. Kendiliğinden Sona Ermesi

TMK m. 176/3'te taraflardan birinin ölümü veya nafaka alacaklısının yeniden evlenmesi, yoksulluk nafakasını kendiliğinden sona erdiren koşullar olarak düzenlenmiştir. Anılan iki durumdan birinin ortaya çıkması, nafakanın sona ermesi için yeterli olup, ayrıca mahkeme kararı aranmaz. Ölüm ve evlilik, resmi kayıtlardan kolayca tespit edilebilir. Bu nedenle olacak ki, kanun koyucu bu iki halin varlığı halinde herhangi bir mahkeme kararı olmadan yoksulluk nafakasının kendiliğinden sona ereceğini düzenlemiştir.⁷⁰⁹

Taraflardan birinin öldüğü ya da nafaka alacaklısının tekrar evlendiği andan itibaren yoksulluk nafakası kendiliğinden kalkar. Ancak, yine de nafaka ödenmeye devam ediliyorsa, nafakanın tarafları veya mirasçıları durumun tespit edilmesi amacıyla tespit davası açabilir.⁷¹⁰ Emredici nitelikte olması nedeniyle mahkemenin vereceği karar yenilik doğurucu değil; tespit niteliğindedir.⁷¹¹ Ölüm veya evlilik tarihini içeren nüfus kayıtlarının gösterilmesiyle, başka bir işleme gerek kalmaksızın nafaka ölüm veya evlilik anından itibaren sona erer.

4.2.1.1.1. Alacaklının tekrar evlenmesi

Alacaklının yeniden evlenmesi, Medeni Kanunda yoksulluk nafakasını kendiliğinden sona erdiren hallerden biri olarak düzenlenmiştir. Nafaka, alacaklısının evlendiği tarihten itibaren kendiliğinden sona erer.⁷¹² Ancak, yoksulluk nafakasının kalkmış olmasına rağmen nafaka yükümlüsü aleyhine icra takibi başlatılmış olabilir. Böyle bir

---

protokolü ile tespit edilen nafakayı kapsadığını vurgular (s. 476-477). *Ruhi* ise, anlaşmalı boşanma protokolünün yasanın emredici unsurlarına aykırı olamayacağı için TMK m. 176/3'teki koşullardan birinin gerçekleşmesiyle nafakanın ortadan kalkacağını belirtir (s. 56).

709 **Demir**, s. 229-230; **Uzun**, s. 84-85;

710 **Ersöz**, s. 478; **Dede** İsmail, *Yoksulluk Nafakasının Fıili Birliktelik ve Haysiyetsiz Yaşam Sürme Sebebiyle Sona Ermesi*, İKÜHFD, C. 15, S. 2, 2016, 557-575, s. 559; **Özşenol**, s. 97; **Uzun**, s. 84; **Demir**, s. 229;

711 **Bulut**, s. 108; **Özüğür**, s. 450-451; **Ersöz**, s. 478; **Dede**, s. 559.

712 *Bozovalı*, nafaka alacaklısının tekrar evlenmesi nedeniyle nafaka olarak ödenmesine karar verilen iradın kayıtsız şartsız kesilmesinin bazı durumlarda adalete aykırı sonuçlar doğurabileceğini ileri sürmektedir. Yazar, bu konuda hâkime takdir yetkisi verilmesinin daha uygun olacağı görüşündedir (s. 76). Aykırı yönde *bkn.* **Ersöz**, s. 482.

durumda, nafaka borçlusunu ilgili icra dairesine nafaka alacaklısının evlendiğini gösteren aile nüfus kaydı gibi delilleri ibraz ederek, icra takibinin kaldırılmasını ister.⁷¹³ Nafaka alacaklısının evliliği hususunda belirsizlik söz konusu ise, dava açılarak mahkemeden evlilik durumu konusuna netlik kazandırılması istenebilir. Burada, hâkimin vereceği karar, nafaka alacaklısının evliliğini tespit etmek üzerinedir.⁷¹⁴ Yoksa mahkeme nafakanın kaldırılmasına hükmedemez.

Evlenme halinde, evin ve aile bireylerinin geçimine sağlama yükümlülüğü, eşler arasında doğar. Dolayısıyla, yoksulluk nafakası aracılığıyla eski eşine yardım eden kimsenin yardım sorumluluğu nafaka alacaklısının evliliğiyle sona erer. Artık yoksullukla mücadele etme görevi, yeni evli çiftte ait olur.⁷¹⁵ Yeni evlilik akdinin de boşanma yoluyla sona ermesi durumunda ise, yoksulluk nafakası bu evliliğin tarafları arasında söz konusu olur.⁷¹⁶ Nafaka alacaklısının tekrar ilk eşinden nafaka isteme hakkı yoktur.⁷¹⁷

Nafakanın kaldırılması açısından yalnızca nafaka alacaklısının evlenmesi haline bir sonuç bağlanılmış olup, nafaka borçlusunun yeniden evlenmesinin yoksulluk nafakasının durumuna bir etkisi yoktur. Nafaka alacaklısının tekrar bir evlilik yapması, kendi sosyal ve maddi durumunda değişiklik yaratarak, giderlerini karşılama görevi yeni

713 **Kılıçoğlu**, s.137; **Ersöz**, s. 482; **Keskin**, s. 169-170. Uygulamada genellikle icra müdürlükleri yetkilerinin sınırlı olduğu gerekçesiyle, sunulan delillere rağmen takibi kaldırmadığı için şikâyet üzerine icra hukuk mahkemesi tarafından takibe son verilmektedir (**Uzun**, s. 77). Yargıtay ise, nafaka alacaklısının yeniden evlenmesi durumunda nafaka kendiliğinden sona ereceği için bu durumun tespiti davasının kabul edilebilir olmasında davacının bu davayı açmakta haklı menfaati olmasını arar. İlgili Yargıtay kararları için *bkn.* Y3HD, 20.06.2016, E. 2016/6054, K. 2016/9599; Y3HD, 28.01.2016, E. 2015/15894, K. 2016/932; Y3HD, 25.05.2015, E. 2014/22243, K. 2015/9358; Y3HD, 18.03.2015., E. 2014/18371, K. 2015/4356.

“... kanun gereği davalının evlenmesi ile kendiliğinden sona eren yoksulluk nafakası nedeniyle davacı aleyhine icra takibinde bulunulması halinde dahi, davacının 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu'nun 16. maddesi uyarınca şikâyet yoluna başvurma imkanının bulunduğu, diğer bir ifade ile bir hakkın, mahkeme kararına gerek olmaksızın, başka bir yolla ve aynı ölçüde güvenli olarak elde edilebilmesinin mümkün olduğu, bu durumda o hakla ilgili olarak dava açılmasında hukuki yararın bulunmadığı açıktır. Bu durumda, mahkemece; 4721 sayılı TMK'nun 176/3.maddesi uyarınca yoksulluk nafakasının davalının evlendiği 24/01/2014 tarihinde kendiliğinden sona erdiği, yasa gereği kendiliğinden sona eren yoksulluk nafakasının kaldırılması istemi yönünden, davacının bu davayı açmakta veya bu konuda tespit hükmü verilmesinde hukuki yararının bulunmadığı gözetilerek...” (Y3HD, 23.03.2015, E. 2014/19320, K. 2015/4627) (E.T.: 06.04.2022) (<https://www.hukukturk.com/>).

714 **Ruhi**, s. 90; **Kaçak**, s. 243.

715 **Tekinay**, s. 268 (Yazara göre, nafaka alacaklısı kendi geçiminde zorunlu olan ihtiyaçlarını yeni eşiyile birlikte karşılayacağı için artık nafaka ihtiyacı sona erer); **Kılıçoğlu**, s.137 (Yazar, yeni evliliğin nafaka alacaklısının yoksulluğuna son verdiğini belirtir. Ancak, yine de yoksulluktan bahsedilmesi durumunda, yazara göre, bu yoksulluğu gidermek eski nafaka borçlusunun yükümlülüğü kapsamında değildir); **Özşenol**, s. 100; **Ersöz**, s. 481-482.

716 **Kılıçoğlu**, s. 174; **Dede**, s. 562; **Özşenol**, s. 100.

717 **Öztan**, s. 853; **Kılıçoğlu**, s.137; **Demir**, s. 101-102; **Ersöz**, s. 482.

eşine ait olacaktır. Yoksulluk nafakası borçlusunun yeni evliliği ise alacaklısı bakımından bir değişikliğe sebep olmayacağı -yoksulluğu devam edeceği- için nafakanın sona ermesi gibi bir sonuç doğurmaz. Ancak, nafaka miktarında indirim gidilebilir.⁷¹⁸

4.2.1.1.2. Taraflardan birinin ölmesi

TMK m. 176/3'te düzenlenen yoksulluk nafakasının kendiliğinde kaldırılmasını sonucu doğuran bir diğer hal ise boşanan eşlerden birinin ölümüdür. 743 sayılı Medeni Kanunun ilk halinde⁷¹⁹ ölümün nafakanın akıbetine etkisi belirsizdi. Açık hükmün olmaması, nafaka borcunun mirasçılara geçip geçmeye konusunda farklı görüşlerin oluşmasına sebep olmuştu. Öğretide şahsa bağlı bir hak olan irat şeklindeki yoksulluk nafakasının mirasçılara geçmeyeceğini savunan yazarlar olduğu gibi,⁷²⁰ bireyleri yoksulluğa düşmekten kurtarma amacı taşıdığı için irat biçimindeki nafaka borcunun mirasçılara aktarılması gerektiğini belirten yazarlar da vardır.⁷²¹

3444 sayılı Yasa ile boşanan eşlerden birinin ölümü üzerine -aksi kararlaştırılmadığı müddetçe- irat şeklinde ödenen nafakanın sona ereceği öngörülerek, ölümün nafakaya etkisine yer verilmişti. 4721 sayılı TMK'nın 176/3'üncü maddesinde ise taraflardan birinin ölümü, nafakayı kendiliğinden kaldıran bir hal olarak düzenlenip, nafakanın mirasçılara geçmeyeceği açıkça belirtilmiştir.⁷²²

718 **Dural/Öğüz/Gümüş**, s. 161; **Ruhi**, s. 72; **Öztan**, s. 851-852.

719 EMK m. 145: "*Bir mukavele veya hüküm ile kendisine maddi ve manevi tazminat veya nafaka olarak bir irat tahsis edilmiş olan karı veya koca, yeniden evlenirse bu irat kat'olunur. Yoksulluğu sebebiyle kendisine nafaka tayin edilmiş olan karı veya kocanın yoksulluğu zail olmuş veya hissölunacak derecede azalmış ise, borçlunun talebi üzerine nafaka kat veya tenzil olunur. Borçlunun mali kudreti nafaka miktarına nazaran azaldığı surette dahi aynı hüküm caridir.*"

720 **Velidedeoğlu**, s. 264 (Yazara göre, şahsa bağlı olması nedeniyle irat şeklindeki yoksulluk nafakası yalnızca taraflar arasındadır; nafaka yükümlüsünün ölümü üzerine mirasçıları böyle bir borçtan sorumlu tutulamaz); **Turhan**, s. 266; **Ersöz**, s. 479; **Demir**, s. 99; **Dural/Öğüz/Gümüş**, s. 148; **Kılıçoğlu**, s. 138 (Yazara göre, TMK m. 641 gereğince yoksulluk nafakası borcundan, borçlunun mirasçıları sorumlu tutulamaz).

721 **Tekinay**, s. 271 (Yazara göre, kanun koyucunun evlilik birliği sona ermesine rağmen eski eşleri nafaka ödemekle yükümlü tuttuğu düşünüldüğünde evlilik kurumunda bağımsız hale gelen irat şeklindeki nafakanın borçlusunun ölümünden sonra da mirasçılara geçerek devam etmesi gerekir); **Akintürk**, s. 196; **Feyzioğlu**, s. 402 (Yazara göre, yoksulluk nafakası yükümlüsünün mirasçılara nafaka miktarının sorumluluğunun yüklenmesi nafakanın düzenleniş gayesiyle uyumlu olacağı gibi, adilane bir yaklaşım da olur).

722 Öğretide bir grup yazar, yoksulluk nafakası borçlusunun ölümü halinde nafaka borcunun mirasçılara geçmemesini öngören bu düzenlemenin yerinde olmadığını savunur. *Bkn. Bozovalı*, s. 76 (Yazara göre, mirasçılara önemli miktarda malvarlığı bırakan nafaka borçlusunun mirasından, hayatta olan ve irat

Kanun koyucu anılan maddede “*tarafardan birinin ölümü*” deyimine yer vererek nafakanın tarafları arasında bir ayrıma gitmemiştir. Nafaka alacaklısı veya borçlusundan birinin ölümü üzerine mahkemeden herhangi bir istemde bulunmaya gerek kalmadan yoksulluk nafakası kendiliğinden kalkar.⁷²³ Ancak, sona eren nafaka alacağı veya borcu henüz doğmamış, muaccel hale gelmemiş olan geleceğe yönelik nafakadır. Yoksa, ölüm anına kadar muaccel hale gelen, işlemiş nafaka mirasçılara intikal eder.

Kural olarak, ölenin sahip olduğu bütün borçlardan mirasçuları sorumludur (TMK m. 641). Nafaka yükümlüsünün muaccel hale gelen nafaka borçlarından, mirasçuları sorumludur.⁷²⁴ Bu borç ölenin terekesinin pasif kısmına yazılarak terekenin tasfiye edilmesiyle ödenir. Benzer şekilde, işlemiş nafaka alacağı nafaka alacaklısının mirasçuları tarafından, borçlusundan veya ölümü durumunda onun mirasçılarında istenebilir.⁷²⁵ Ancak, nafaka alacaklısının ölümü, geleceğe yönelik nafaka taleplerine son verir. Bu itibarla, ölümünde önce açtığı yoksulluk nafakası davasını devam ettirme hakkı, nafaka alacaklısının mirasçularına tanınmamıştır.⁷²⁶

Henüz işlememiş nafaka alacağı için icra takibi başlatılması halinde, nafaka yükümlüsü veya ölümü üzerine kendi mirasçuları nafaka alacaklısının ölüm tarihini gösteren nüfus kayıt örneğini ibraz ederek borçtan kurtulur. Ölüm kaydı bir şekilde nüfus kaydına yazılmamış ise, ölümü ve ölüm tarihinin belirlenmesi amacıyla nafaka alacaklısının

---

şeklinde nafaka ödemekte olduğu eski eşine ödeme yapılması mümkün ise bunun irat borcu olarak mirasçılara geçmesi gerekir); **Erdem**, s. 207 (Yazar, nafaka alacaklısına borçlunun mirasçılarında en azından miras payları oranında nafaka talebinde bulunma imkânı verilmesi gerektiğini belirtir); **Öcal**, s. 63 (Yazar, belirli bir süre daha nafaka alacaklısına nafaka ödenmeye devam edilmesi görüşündedir); **Polater Salih**, *İsviçre Medeni Kanunu ile Karşılaştırmalı Olarak Türk Hukukunda Emeklilikten Doğan Hakların Paylaşılması*, İÜHFD, C. 8, S. 2, 2017, 453-477, s. 474 (Yazar, ölen nafaka borçlusunun emekli maaşından nafaka alacaklısına bir hak verilebileceğini savunur); **Şeren Demirel** Esra, *Yoksulluk Nafakası*, *Gazi Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Üniversitesi*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2007, s. 43. Aksi yönde *bkn. Ersöz*, s. 480.

723 **Çitak**, s. 71; **Somkan Fırat**, s. 68; **Öztaş**, 2015, s. 854; **Memişoğlu Bozan**, s.109; **Kılıçoğlu**, Aile, s. 137; **Kartal**, s. 115; **Bulut**, s 135; **Ersöz**, s. 479.

724 **Feyzioğlu**, s. 401; **Ruhi**, s. 89; **Akıntürk/Ateş**, s. 309; **Dural/Öğüz/Gümüş**, s. 161; **Öztaş**, s. 852; **Kılıçoğlu**, s. 137; **Ersöz**, s. 474; **Öcal**, s. 68; **Bulut**, s. 136; **Özşenol**, s. 99.

725 **Okyar Karaosmanoğlu**, s. 430 (Yazara göre, muaccel hale gelmiş nafaka borcu, yoksulluk nafakasının taraflardan birinin ölümüyle sona ereceği prensibinin dışındadır); **Ersöz**, s. 480; **Şeren Demirel**, s. 43; **Tosun**, s. 70; **Akıntürk**, Boşanma, s. 196.

726 **Tekinay**, s. 272; **Ersöz**, s. 480; **Ruhi**, s. 54.

mirasçılarına karşı tespit davası açılabilir. Nafaka yükümlüsü, tespit davasında belirlenen ölüm tarihinden itibaren nafaka borcundan kurtulur.⁷²⁷

Taraflardan birinin ölümü yoksulluk nafakasının kaldırılmasına yol açması gibi ölüm gibi sonuç doğuran hallerde de nafaka son bulur. TMK m. 35'te gaipliğine karar verilen kimse hakkında ölüme bağlanan sonuçların uygulanacağı belirtilmiştir. TMK m. 31'e göre ise ölüme kesin gözle bakılan bir durumda kaybolan kişinin cesedi bulunamamış olsa dahi bu kişi gerçekten ölmüş kabul edilir (ölüm karinesi).⁷²⁸ TMK m. 176/3'te geçen ölüm ibaresi kişiliğin sona ermesi şeklinde geniş anlamda yorumlanmalıdır.⁷²⁹ Nitekim, nafakanın taraflarından birinin gaipliğine veya ölüm karinesi gereğince öldüğüne karar verilirse, ölüm gibi sonuç doğurarak karar anından itibaren yoksulluk nafakası kendiliğinden sona erer.⁷³⁰

4.2.1.2. Mahkeme Kararı ile Sona Ermesi

Taraflardan birinin ölümü ve nafaka alacaklısının tekrar evlenmesi üzerine yoksulluk nafakasının kendiliğinden sona ermesine ek olarak nafakanın mahkeme kararıyla kaldırılması da mümkündür. TMK m. 176/3'te düzenlenen yoksulluk nafakasının mahkeme kararıyla sona erme halleri nafaka alacaklısının haysiyetsiz hayat sürmesi, yoksulluğunun sona ermesi ve fiilen evli gibi yaşamasıdır. Bahsi edilen durumlar kanunda tahdidi olarak düzenlenmiş olup, sayılı hallerin dışında kalan bir nedenle mahkemeden nafakanın kaldırılması istenemez. TMK m. 176/3'te belirtilen koşullardan birinin oluştuğunun anlaşılması üzerine ise hâkim nafakanın kaldırılmasına hükmeder. Nitekim, madde metninde "*mahkeme kararıyla kaldırılır*" diyerek kanun koyucu, hâkime bu konuda bir takdir yetkisi tanımamıştır. Nafaka alacaklısının başkasıyla evli gibi yaşadığı, yoksulluğunun ortadan kalktığı veya haysiyetsiz hayat sürdürdüğünün ispatlanmasıyla mahkeme yoksulluk nafakasının sona ermesine karar vermek

727 Özüğür, s. 451; Kartal, s. 116.

728 Ayrıntılı bilgi için *bkn. Dural Mustafa/ Öğüz* Tufan, Türk Özel Hukuku, Cilt III, Kişiler Hukuku, İstanbul 2021, s. 26; *Hatemi Hüseyin/ Kalkan Öztürk* Burcu, Kişiler Hukuku (Gerçek Kişiler-Tüzel Kişiler), İstanbul 2014, s. 71; *Ayan Mehmet/ Ayan* Nurşen, Kişiler Hukuku, Konya 2020, s. 138 vd; *Oğuzman Kemal/ Seliçi Özer/ Oktay-Özdemir* Saibe, Kişiler Hukuku (gerçek ve Tüzel Kişiler), İstanbul 2021, s 29 vd; *Akipek Jale/ Akıntürk Turgut/ Ateş* Derya, Türk Medeni Hukuku Başlangıç Hükümleri Kişiler Hukuku, İstanbul 2022, s. 253; *Uzun Fatih Burak*, *Gerçek Kişilerin Hak Ehliyeti ve Hak Ehliyetine Uygulanacak Hukukun Tespiti*, HHFD, C. 6, S. 2, 2016, 11-48, s. 25

729 *Demir*, Süresiz, *Bulut*, s. 135; *Ersöz*, s. 479.

730 *Oğuzman/Dural*, s.148.

zorundadır.⁷³¹ Verilecek nafakanın kaldırılması kararı, yenilik doğuran bir hükümdür.⁷³² Yoksulluk nafakasının kendiliğinden sona ermesi hallerinden farklı olarak, burada nafakanın sona ermesi mahkeme kararının varlığına bağlıdır. Nitekim, nafaka alacaklısının evli gibi yaşadığı, yoksulluğunun sona erdiği veya haysiyetsiz hayat sürdüğünün anlaşılması üzerine hâkimin nafakanın kaldırılmasına dair kararı, nafakaya son verir.

Ölüm veya evlilik, yeniden yargılamayı gerektirmeksizin kolayca belirlenebilen durumlardır. Oysaki, haysiyetsiz yaşam sürmesi, yoksulluğunun sona ermesi ya da nafaka alacaklısının evli gibi yaşaması durumlarının tespiti ihtilafa yol açabilir. İspatı muğlak ve yargılamaya muhtaç olması nedeniyle söz konusu haller mahkeme hükmüyle nafakaya son veren olgular olarak düzenlenmiştir.⁷³³

Nafakanın mahkeme kararı ortadan kalkması için talep şarttır.⁷³⁴ TMK m. 176/3'te yer alan koşullardan birinin oluşmasına rağmen nafaka borçlusu nafakanın sona ermesi için herhangi bir girişimde bulunmadıkça, nafaka ödemeye devam eder. Sonradan nafakanın kaldırılması amacıyla açılan davada ise, geriye dönük olarak nafakanın sona ermesi istenemez.⁷³⁵ Ancak, nafakanın kaldırılması davası devam ederken ödenen nafaka bedeli, istemin kabul edilmesi şartıyla sebepsiz zenginleşme hükümleri

731 **Dural/Öğüz/Gümüş**, s. 162; **Özşenol**, s. 102; **Ersöz**, s. 484; **Okyar Karaosmanoğlu**, s. 429. Hamzaçebi, bu durumu mahkeme hükmüyle ortaya çıkan bir kararın yine mahkeme hükmüyle son bulmasıyla boşanan eşler arasında ortaya çıkabilecek uyumsuzlukların önlenmesi olarak anlatmıştır (s. 35-36).

732 **Dede**, s. 559; **Özşenol**, s. 102; **Ersöz**, s. 478; **Dede**, s. 559.

733 **Kartal**, s. 117; **Medar**, s. 129-130; **Bulut**, s. 139-140.

734 **Öztan**, s. 854; **Dural/Öğüz/Gümüş**, s. 162; **Bozdağ**, s. 89; **Bozvalı**, s. 76; **Ceylan**, s. 120; **Hatemi/Serozan**, s. 257; **Uzun**, Bakım Nafakası, s. 103; **Dede**, s. 559. "...Nafakanın yoksulluğun ortadan kalkması nedeniyle mahkemece sona erdirilebilmesi için usulüne uygun olarak açılmış bir davanın bulunması gerekir. Nafaka borçlusu olan davalı tarafından bu iddia ile açılmış bir dava bulunmamaktadır. O halde mahkemece sadece nafakanın artırılmasına karar verilmesi ile yetinilmesi gerekirken, ortada açılmış bir dava olmadan nafakanın kaldırılmasına da karar verilmiş olması doğru görülmemiştir." (Y3HD, 23.03.2004, E. 2004/193, K. 2004/2575) (**Kaçak**, s. 246).

Mevzuatta aksine bir düzenleme olmadıkça ispat yükü, iddiasında kendi yararına hak sağlayacak olan kişi üzerindedir (TMK m. 6, HMK m. 190). Nafakanın kaldırılması davasında da ispat yükü, davacı nafaka yükümlüsü üzerindedir (**Dede**, s. 560; **Ersöz**, s. 484). **Dede**, ispat yükünün nafaka alacaklısı üzerine bırakılmasının, nafakanın düzenlenme amacı olan ahlaki kaygılara ters düşeceğini ifade eder (s. 560).

735 **Kaçak**, s. 246; **Demir**, s. 99; **Ruhi**, s. 55; **Ersöz**, s. 486.

gereğince geri istenebilir.⁷³⁶ Yoksulluk nafakasının kaldırılması kararı, geçmişe etkili olacak şekilde sonuç doğurmaz; dava tarihinden itibaren etki gösterir.⁷³⁷

4.2.1.2.1. Alacaklının başkası ile evli gibi yaşaması

Türk Medeni Kanununda nafaka alacaklısının yeniden evlenmesinin yanı sıra evlilik bağı olmaksızın başkasıyla evli gibi yaşaması da yoksulluk nafakasını sona erdiren sebepler arasında sayılmıştır.⁷³⁸ Uygulamada nafaka alacaklısının kendisine ödenen nafaka bedelini kaybetmemek için resmi olarak evlenmek yerine başkasıyla fiilen evli gibi yaşadığı görülmektedir.⁷³⁹ Hakkın kötüye kullanılması niteliği taşıyan bu durumun önüne geçmek amacıyla kanun koyucu, nafaka alacaklısının fiilen evliymiş gibi hayatını idame ettirmesine hukuki bir sonuç bağlamıştır.⁷⁴⁰ Keza, böyle bir amaçla olmasa da nafaka yükümlüsünün başkasıyla evli gibi yaşayan eski eşine yoksulluk nafakası ödemeye devam etmesi de hakkaniyete uygun düşmez.⁷⁴¹

Burada, yeniden evlenme halinde olduğu gibi yoksulluk nafakası kendiliğinden sona ermeyip, nafaka alacaklısının başkasıyla evlilik ilişkisi içinde olduğunun ispat edilmesi üzerine mahkeme kararıyla kaldırılır (TMK m. 176/3).⁷⁴² Madde metninde geçen "kaldırılır" deyimini ise nafakanın sona erip ermeyeceğini belirleme konusunda hâkime

736 **Ersöz**, s. 486; **Demir**, s. 98; **Uzun**, s. 86.

737 "... "Daha önce davalı için takdir edilmiş olan yoksulluk nafakasının davalının işe başladığı tarihten itibaren kaldırılmasına" sözlerinin hüküm fıkrasından çıkartılarak yerine "Daha önce davalı için takdir edilmiş olan yoksulluk nafakasının dava tarihi olan 5.2.2007 tarihinden itibaren kaldırılmasına" sözlerinin hükmüne eklenmesine..." (Y8HD, 14.06.2010, E. 2009/5083, K. 2010/3262) (E.T.: 03.04.2022) (<https://www.hukukturk.com/>).

738 Haysiyetsiz yaşam sürmekten bağımsız olarak, başkasıyla fiilen evlilik hayatı sürmeye, yoksulluk nafakasını ortadan kaldıran bir sebep olarak yer verilmesi öğretide yerinde bir yaklaşım olduğu kabul edilir. Zira, bireylerin boşandıktan sonra evlenmeksizin başkasıyla birlikte yaşaması, haysiyetsiz olarak tanımlanamaz (**Uzun**, s. 78; **Ersöz**, s. 487-488; **Tosun**, s. 71).

739 **Özyazgan**, s. 75; **Okyar Karaosmanoğlu**, s. 430; **Ersöz**, s. 489; **Odabaşı**, s. 67; **Demirbaş**, s. 230; **Dede**, s. 560; **Çitak**, s. 66; **Kılıçoğlu**, s. 138; **Özüğür**, s. 506; **Öcal**, s. 66.

740 **Odabaşı**, s. 67; **Dural/Öğüz/Gümüş**, s. 162; **Bulut**, s. 140; **Ceylan**, Yoksulluk Nafakası, s. 27; **Bozovalı**, s. 76-77; **Uzun**, s. 104-105. Soybağı hukuku bakımından çocuk menfaatinin korumaya yönelik de bir hüküm olduğu hakkında *bkn.* **Hatemi/Serozan**, s. 281; **Dede**, s. 560-561.

741 Nafaka alacaklısının fiilen evli gibi yaşaması durumunda, birlikte yaşadığı kimsenin geçimine destek sağlayacağı düşüncesi nedeniyle nafakanın sona ereceği fikri öğretide kabul görmektedir. *Ersöz*'e göre, nafaka alacaklısının birlikte yaşadığı kişinin kendi hayatını idame ettirmesine katkı sağlayacağı ihtimali gerekçe olarak gösterilir (s. 488). *Fırtına*'ya göre, nafaka alacaklısının yaşadığı kimsenin kendisine mali destek vereceği için kendisinin yoksulluk halinin sona ereceği düşünülebilir. Yazar, ayrıca nafaka alacaklısının nafaka bedelini birlikte yaşadığı kimseyle paylaşması ihtimalinde nafakanın amacının üçüncü bir kişiyi de kapsayacak şekilde genişleyeceği sonucu doğuracağını ifade eder (s. 102-103); *Bulut*'a göre, böyle bir birliktelikte tarafların birbirinin geçimine katkıda bulunacağı düşünüldüğünde nafaka alacaklısının yoksulluk durumu ortadan kalkacaktır (s. 140-141).

742 **Dede**, s. 559; **Demir**, s. 103; **Ersöz**, s. 486-487; **Fırtına**, s. 124; **Kılıçoğlu**, s. 137; **Özüğür**, s. 289; **Öztaş**, s. 854.

takdir yetkisi tanınmadığına işaret etmektedir. Nafaka alacaklısının başkasıyla evlilik hayatı yaşadığı kanıtlanması üzerine, hâkim nafakanın kaldırılmasına hükmetmek zorundadır.⁷⁴³

Yoksulluk nafakasının mahkeme kararıyla sona erebilmesi için nafaka alacaklısının evlilik akdi kurulmaksızın başkasıyla evli gibi yaşıyor olması şartı aranır. Meşru bir evlilik kolayca tespit edilebilirken, fiilen evlilik hayatı sürdürme unsuru soyut bir kavram olması nedeniyle her somut olayda ayrıca incelenmelidir. Fiilen birlikte yaşama davranışının süresi önem arz etmeyip,⁷⁴⁴ tespiti yeterlidir.⁷⁴⁵ Dikkat edilmesi gereken nokta, aynen evlilik birliği gibi ortak bir yaşam tesis ederek, fiilen birlikte bir hayat sürme olgusunun oluşmasıdır.⁷⁴⁶ Dolayısıyla, nafaka alacaklısının kısa da olsa bir başkasıyla evlilik hayatı yaşadığının anlaşılması, nafakanın kaldırılması için yeterlidir. Uygulamada, nafaka alacaklısının dini nikahlı partneriyle yaşaması,⁷⁴⁷ birlikte yaşadığı kimseden çocuğunun olması,⁷⁴⁸ birlikte yaşadığı kimsenin geçimini sağlaması⁷⁴⁹ veya

743 **Öcal**, s. 71; **Memişoğlu Bozan**, s. 112; **Medar**, s. 130; **Dural/Öğüz/Gümüş**, s. 162; **Bulut**, s. 140.

744 “Davalı-karşı davacının, ...ile fiilen evli gibi yaşadığının davacı tanıkları tarafından doğrulandığı, davacının iddiasını ispatladığı, davalı-karşı davacının bu fiili evlilikten çocuğunun olduğu, bu birlikteliğinin kısa sürmesinin veya daha sonra davalı-davacının ayrılmasının fiilen evliymiş gibi yaşama olgusunu ortadan kaldırmayacağı dikkate alınmalıdır.” (Y3HD, 12.04.2017, E. 2015/17551, K. 2017/5145) (E.T. 16.02.2022) (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/pf/sorgula.xhtml>).

745 “Yargılama sırasında dinlenen tanık beyanlarından, davalı kadının evlenmek amaçlı F. İsimli kişi ile görüştüğünü, bu amaçla F'nin evinde bir müddet kaldığını, sonradan da evliliğin gerçekleşmediğini ifade etmiştir. Öyle ise mahkemece, somut olayda TMK'nın 176/3 maddesinde ifadesini bulan ve yoksulluk nafakasının kaldırılmasını sağlayan “evlilik dışı birlikte yaşama” olgusunun gerçekleştiği gözetilip...” (Y3HD, 24.01.2012, E. 2012/185/48, K. 2012/1581) (**Özuğur**, s. 478-479).

746 Y2HD, 29.06.2020, E. 2020/1980, K. 2020/3397 (E.T. 16.08.2022) (<https://www.hukukturk.com/>). Fiilen birlikte yaşama olgusundan söze edilebilmesi için geçerli bir evliliğin kurulmasında gerekli olan şartların da oluşması aranır. Bu itibarla, birlikte yaşanan kimsenin birlikte yaşama sırasında evli olmaması, sürekli olarak ayırt etme gücünden yoksun olmaması, evlenmeye engel bir akıl hastalığının olmaması, aralarında evlenmeye engel hisimlik bulunmaması ve nafaka alacaklısı ile aynı cinsten olmaması gerekir (**Dural/Öğüz/Gümüş**, s. 571; **Öztan**, s. 125-157; **Dede**, s. 561 (Yazar, birlikte yaşanan kişinin evli olması veya evlenmeye engel hisimliliğin olmasının önem arz etmediğini belirtir. Aksi yönde *bkn. Ersöz*, s. 490)).

747 “...dinlenen davacı tanığı A. Ö. beyanında; ..... beldesinde muhtar olarak görev yaptığını, davacıyı mahalle sakini olarak tanıdığını, davalı kadının boşandıktan sonra .....da ayrı mahallede oturduğunu, davalı kadının .....'ndan .....'ya evlenip gittiğini duyduğunu ama görgüye dayalı bir bilgisi olmadığını, ...'dan döndükten sonra tarafların 4-5 ay birlikte yaşadığını beyan etmiş, yine davacı tanığı S. D. beyanında tarafları ..... beldesinden tanıdığını, davalı kadın boşandıktan sonra .....'da Veli isimli kişi ile imam nikahı kıyarak yaklaşık 6 ay birlikte yaşadığını... Mahkemenin de kabulünde olduğu üzere dinlenen tanık beyanları ile davalının evlenme olmaksızın fiilen başka bir erkekle yaşadığı sabit olduğu halde davanın kabulüne karar verilmesi gerekirken...” (Y3HD, 26.10.2015, E. 2015/9969, K. 2015/166668) (E.T. 16.02.2022) (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/pf/sorgula.xhtml>).

748 “Yargılama sırasında kolluk marifetiyle yapılan ekonomik ve sosyal durum araştırmasında davalının ... adlı kişi ile yaşadığı ve geçimini ...'nın sağladığı, davalının nüfus kayıt örneğinde ... adlı çocuğunun ... tarafından tanındığı tespit edilmiştir. Öyle ise mahkemece; somut olayda, TMK'nun 176/3 maddesinde ifadesini bulan “evlilik dışı birlikte yaşama” olgusunun gerçekleştiği gözetilip, davanın kabulüne karar verilmesi gerekirken...” (Y3HD, 29.02.2016, E. 2015/17419, K. 2016/2787) (E.T.: 16.04.2022) (<http://kazanci.com.tr/gunluk/3hd-2015-17419.htm>); “Somut olayda; davalı kadının ikrarı ve tanık beyanlarına göre, kadının başka biri ile karı koca hayatı yaşadığı, bu kişiden bir çocuğu olduğu

başkasından olan çocuğunun nüfusta resmi olarak tanınması⁷⁵⁰ durumlarında fiilen birlikte yaşama olgusunun oluştuğu kabul edilmektedir.⁷⁵¹ Ancak, nafaka alacaklısının birlikte yaşamadığı halde başkasından çocuk sahibi olması da mümkündür. Hâkim her somut olaya göre, nafaka alacaklısının yaşam tarzı ve hamilelik durumunu da değerlendirerek karar verir.⁷⁵²

Nafaka alacaklısının başkasıyla evlilik hayatı yaşadığı tanık delili dahil her türlü delille ispat edilebilir.⁷⁵³ Davaya bakmakta olan hâkim, tarafların sundukları veya sunacakları delilleri toplar ve inceler. Alacaklının fiilen başkasıyla evli gibi yaşadığı anlaşılması

---

anlaşmıştır. O halde davalının evlenme olmaksızın fiilen evliymiş gibi yaşadığı sabit olup, Türk Medeni Kanununun 176/3. maddesi koşulları oluşmuştur. Davacının yoksulluk nafakasının kaldırılması talebinin kabulüne karar vermek gerekirken istemin reddi doğru olmayıp bozmayı gerektirmiştir.” (Y2HD, 16.10.2014, E. 2014/13314, K. 2014/19835) (E.T. 16.02.2022) (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/pf/sorgula.xhtml>).

749 “Yargılama sırasında kolluk marifetiyle yapılan ekonomik ve sosyal durum araştırmasında davalının ... adlı kişi ile yaşadığı ve geçimini ...'nın sağladığı, davalının nüfus kayıt örneğinde ... adlı çocuğunun ... tarafından tanındığı tespit edilmiştir. Öyle ise mahkemece; somut olayda, TMK.'nun 176/3 maddesinde ifadesini bulan "evlilik dışı birlikte yaşama" olgusunun gerçekleştiği...” (Y3HD, 29.02.2016, E. 2015/17419, K. 2016/2787) (E.T. 16.08.2022) (<https://www.hukukturk.com/>).

750 “Davalının nüfus kayıt örneğinden dava dışı ....ı çocuğu olduğu, babanın çocuğu nüfusta resmi şekilde tanıdığı, aralarında bu şekilde soybağı kurulduğu tespit edilmiştir. Öyle ise mahkemece; somut olayda, TMK.'nun 176/3 maddesinde ifadesini bulan "evlilik dışı birlikte yaşama" olgusunun gerçekleştiği...” (Y3HD, 25.05.2017, E. 2016/19650, K. 2017/8141) (E.T. 16.08.2022) (<https://www.hukukturk.com/>).

751 Fiilen birlikte yaşama olgusunun oluşup oluşmadığı bakımından öğretilerde bazı yazarlar fikir beyan etmiştir. *Ertürk'e* göre, ortak ev olarak uzun süredir bir arada yaşadığı kimseyle nişan yüzüğü takan nafaka alacaklısı bakımından fiilen birlikte yaşama olgusunun oluştuğu kabul edilebilir (s. 547). *Ruhi*, nafaka alacaklısının başkasıyla dini nikahlı olarak yaşaması veya başkasından gayrimeşru çocuk doğurması durumunda nafakanın kaldırılması gerektiğini ifade eder (s. 55). *Gençcan'a* göre, fiilen evli gibi yaşama hali cinsel birlikteliği de içeren bir hayat ortaklığı olduğu için cinsel birlikteliği içeren fiili birlikte yaşama durumunda yoksulluk nafakasına son verilir (s. 532).

752 “...Alınan uzman psikolog raporunda davacı-davalı kadının bir başkası ile evlilik dışı ilişki yaşadığı ve bu ilişkiden hamile olduğu şeklinde bir açıklamaya yer verilmiştir. Bu nedenle, mahkemece psikolog raporundaki kadının yaşama şekli ve hamileliği konusundaki açıklamanın üzerinde durularak, gerekirse bu hususunda davacı-davalı kadından isticvaben (HMK. Md.169) sorulması ve bu istem konusunda tarafların gösterdikleri deliller değerlendirilerek bir karar verilmesi...” (Y2HD, 17.10.2011, E. 2011/2444, K. 2011/16066) (**Gençcan**, s. 578).

753 “Somut olayda davalının ablası ve davalının komşusu olan şahıslar tanık sıfatıyla dinlenmiş davalının Fahri isimli kişi ile karı koca hayatı yaşadıklarını beyan etmişlerdir. Davacı tarafından delil olarak dayanılan Batman Cumhuriyet Başsavcılığının 2012/11185 soruşturma sayılı dosyasında da müşterek çocuklar, anneleri ve kendilerinin Fahri isimli şahısla birlikte yaşadıklarını beyan ettikleri gibi davalı da yine bu dosyada Fahri ve iki çocuğu ile birlikte yaşadığını, Fahri ile dört ay önce evlendiğini beyan etmiştir. O halde davalının evlenme olmaksızın fiilen evliymiş gibi yaşadığı sabit olup...” (Y2HD, 17.12.2013, E. 2013/12629, K. 2013/29821) (E.T. 16.02.2022) (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/pf/sorgula.xhtml>); “...davacının, boşanmadan hemen sonra, tanıklarının nişanlısı olarak beyan ettikleri kişiyle, evlenme olmaksızın fiilen evliymiş gibi yaşadığı; dosya içerisindeki fotoğraflardan ve ceza davası dosyasından anlaşılmalıdır.” (Y3HD,09.10.2012) E. 2012/15375, K. 2012/21121) (E.T. 16.02.2022) (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/pf/sorgula.xhtml>).

üzerine -yoksulluk hali devam ediyor olsa dahi-⁷⁵⁴ nafakanın kaldırılmasına karar verilir. Yoksulluk nafakası dava tarihinden itibaren sona erer.⁷⁵⁵

4.2.1.2.2. Alacaklının haysiyetsiz yaşam sürmesi

Yoksulluk nafakasının sona ermesine yol açan bir diğer koşul, nafaka alacaklısının haysiyetsiz hayat sürmesidir. Nafaka yükümlüsü, alacaklının haysiyetsiz yaşam sürdüğü iddiasıyla açtığı nafakanın kaldırılması davasında iddiasını ispat ederse, mahkeme nafakanın sona ermesine karar verir. Bu düzenlemeyle, yoksulluk nafakası olarak ödenen bedelin, haysiyetsiz bir yaşam sürmek niyetiyle sarf edilmesinin önünde geçilmek istenmiştir.⁷⁵⁶

Yoksulluk nafakasına son veren haysiyetsiz yaşam sürme, ayrıca TMK m. 163'te düzenlenen özel boşanma hallerinden biridir. Kusura dayalı ve nispi boşanma nedeni olarak düzenlenmişse de haysiyetsiz hayat sürme, mevcut mevzuatta tanımlanmamıştır. Haysiyet kelime olarak "*değer, saygınlık, itibar*" anlamına gelmektedir.⁷⁵⁷ Soyut bir içeriğe sahip olan haysiyetsiz hayat sürme, toplumların değerlerine ve ahlaki yargılarına göre değişen bir özelliktedir. Sahip olduğu bu özellik nedeniyle, net bir tanımının yapılması ve sınırlarının çizilmesi oldukça güçtür. Her somut olaya göre nafaka alacaklısının sürdürdüğü yaşamın haysiyetsiz olup olmadığı hâkim tarafından belirlenmelidir.⁷⁵⁸

Somut ve genel bir fenomen olan haysiyetsiz hayat sürme kavramının anlamı ve söz konusu olabilmesi için gerekli olan unsurlar öğretisi ve uygulamada belirlenmeye çalışılmıştır. Genel olarak öğretide⁷⁵⁹ toplumun ahlak ve yargı değerlerine göre devamlı şekilde haysiyet, şeref ve namus kavramlarına aykırı bir yaşam, haysiyete uygun olarak kabul görmez. Yargıtay ise bir kararında haysiyetsiz hayat sürme olgusu, toplumun

754 Y2HD, 11.05.2011, E. 2011/7688, K. 2011/8070 (Gençcan, s. 578).

755 Özüğür, s. 452; Öcal, s. 66.

756 Ersöz, s. 502; Özüğür, s. 303; Dede, s. 565; Demir, s. 233. Arbek, haysiyetsiz hayat sürme nedeniyle nafakanın kaldırılması, hem aile hukuku mantığına uygun olduğunu hem de yoksulluk nafakasının düzenlenme amacındaki ahlaki yaklaşımını koruduğunu belirtir. Ayrıca, yazara göre, nafaka yükümlülüğünden kurtulmak niyetiyle nafaka alacaklısı aleyhinde ileri sürülecek iddiaların engellemek için bu yönde mahkeme kararı aranması yerindedir (s.151).

757 Türk Dil Kurumu, E.T.: 01.04.2022, <https://sozluk.gov.tr/>.

758 Hatemi/Serozan, s. 224; Dede, s. 565; Bulut, s. 143; Ersöz, s. 502.

759 Özüğür, s. 453; Öztan, s. 665; Akıntürk/Ateş, s. 253; Kılıçoğlu, s. 138; Ruhi, s. 56.

değer yargılarına aykırı olan, toplumca dışlanan ve hoş görülmeyen davranışın süreklilik arz edecek şekilde hayat tarzı olarak benimsenmesi biçiminde açıklamıştır.⁷⁶⁰ Ayrıca, haysiyetsiz bir hayat nafaka alacaklısının kendisinin sahip olduğu yaşam biçiminden doğabileceği gibi başkalarıyla paylaştığı hayattan da ileri gelebilir.⁷⁶¹

TMK m. 176/3'te açıkça yer verilen "*haysiyetsiz hayat sürme*" ibaresinden bu fiilin süreklilik arz etmesi gerektiği anlaşılmaktadır. Tek seferlik yapılan ya da bir sefere mahsus olmasa da hayat tarzı haline gelmeyen, adaba ve ahlaka aykırı fiiller haysiyetsiz yaşam sürdürme olarak adlandırılmaz.⁷⁶² Uygunsuz yerlerde gezmek, kumar oynamak, yüz kızartıcı suç işlemek, hırsızlık yapmak, ırza geçmek, olay çıkarmak, devamlı içki içmek, erkeğin anormal cinsel saplantılar içinde olması şeklindeki davranışlar haysiyetsiz yaşam sürmeye örnek verilebilir.⁷⁶³ Yoksulluk nafakasının haysiyetsiz hayat sürme nedeniyle sona erebilmesi için, haysiyetsiz olarak adlandırılacak davranışların nafaka kararından sonra icra edilmesi gereklidir.⁷⁶⁴

Haysiyetsiz olarak nitelendirilen bir diğer davranış ise aynı cinsiyete sahip kimselerin birliktelikleridir. Boşanmanın özel nedenleri arasında bulunan zina, evlilik sırasında karşı cinsten biriyle cinsel ilişkiye girmek olarak tanımlanmaktadır.⁷⁶⁵ Aynı cinsten

760 Y2HD, 05.10.1992, E. 8579, K. 9036 (Ersöz, s.503).

761 Kılıçoğlu, s. 138.

762 Köprülü/Kaneti, s. 156; Kılıçoğlu, s. 138; Akıntürk/Ateş, s. 252; Dural/Öğüz/Gümüş, s. 112; Çitak, s. 66; Dede, s. 585; Okyar Karaosmanoğlu, s. 431; Odabaşı, s. 68; Ersöz, s. 503; Bulut, s. 144. "Haysiyetsiz hayat sürmenin varlığından söz edilebilmesi ve bu sebeple boşanma kararı verilebilmesi için; eşin, sosyal hayatta toplumun genel değer yargılarıyla çatışan, olumsuz nitelikte kabul edilen davranışının süreklilik göstermesi..." (Y2HD, 26.06.2012, E. 2011/22536, K. 2012/17686) (E.T.: 13.04.2022) (<https://www.hukukturk.com/>).

763 Özüğür, s. 453; Dural/Öğüz/Gümüş, s. 112 (Yazara göre, kumara düşkün olma, hayat kadını olma, içkiye veya randevu evi işletme haysiyetsiz yaşam sürme olarak kabul edilir); Kılıçoğlu, s. 138 (Yazara göre, ekonomik durumu iyi olduğu halde dilenmek, dışı hayat kadını pazarlamak, teşhircilik yapmak, ilişkilere aracılık etmek, randevu evi işletmek, evlilik kadın ve insan ticareti yapmak haysiyetsiz yaşam sürmek olarak kabul edilir); Akıntürk/Ateş, s. 252 (Yazara göre, genelev işletme, muhabbet tellallığı, beyaz kadın veya uyuşturucu ticareti yapmak gibi şereften yoksun bir meslek ve sanatla uğraşma, içki veya uyuşturucu düşkünlüğü kumarbazlık haysiyetsiz hayat sürme olarak kabul edilebilir); Ruhi, s. 56 (Yazara göre, yüz kızartıcı suç işleme, kadın ticareti yapma, hayat kadını olarak çalışma, uyuşturucu ticareti yapma, randevu evi çalıştırma, anormal cinsel saplantılar, ırza yönelik suç işlemek haysiyetsiz hayat olarak kabul edilir). Ancak, Dede, nafaka alacaklısının genel ev işletmesinin ve hayat kadını olarak çalışması durumlarının haysiyetsiz hayat sürme değil, yoksulluğun ortadan kalkması nedeniyle nafakanın kaldırılması sebebi teşkil ettiğini ileri sürmektedir. Yazara göre, 1593 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu ve Fuhuş Yüzünden Bulaşan Zührevi Hastalıklarla Mücadele Tüzüğü, genel ev işletmeciliği ve hayat kadınlığının esaslarını düzenlemektedir; bu sebeple, bunlar hukuka uygun çalışma alanlarıdır. Bu nedenle, çalışma ve kazanç ilişkisi değerlendirildiğinde hayat kadınlığı ve genelev işletmeciliği durumları, yoksulluğun ortadan kalkması sebebiyle nafakanın kaldırılması hususunda gündeme gelecektir (s. 566-567).

764 Ersöz, s. 504; Dede, s. 567.

765 Velidedeoğlu, s. 193-194; Tekinay, s. 198-199; Öztan, s. 645; Köprülü/Kaneti, s. 151; Helvacı/Erlüle, s. 166; Hatemi/Serozan, s. 221; Feyzioğlu, s. 258-260; Dural/Öğüz/Gümüş, s. 564;

bireylerin oluşturdukları cinsel birliktelikler, öğretide zina olarak kabul edilmeyip haysiyetsiz yaşam olarak değerlendirilmektedir.⁷⁶⁶ Dolayısıyla, nafaka alacaklısının aynı cinsiyete sahip biriyle ilişki içinde olması durumunda, fiilen evli gibi yaşama nedeniyle değil de haysiyetsiz hayat sürme iddiasıyla nafakanın kaldırılması istenebilir. Ancak, duygusal birliktelikte cinsiyetin değişmesine göre uygulanacak kuralların da farklılık göstermesi, ayrımcı bir tutuma yol açması nedeniyle öğretide eleştirilmektedir.⁷⁶⁷ Nafaka alacaklısının, yoksulluk nafakası ödenmeye devam ederken cinsiyet değiştirmesi durumunun haysiyetsiz yaşam sürme olarak değerlendirip değerlendirilemeyeceği ise belirsizdir.⁷⁶⁸

Nafaka alacaklısının haysiyetsiz hayat sürmesi nedeniyle açılmış nafakanın kaldırılması davasında, davacı tanık dahil her türlü delil ile bu yöndeki iddiasını ispatlayabilir. İlgili mahkeme, böyle bir hayat tarzının söz konusu olup olmadığının tespitinde gerekirse, 4787 sayılı Kanununun 5. maddesine göre görevlendirilecek sosyal çalışma ve psikolog uzmanlarının inceleme ve araştırma raporlarından veya görüşlerinden yararlanabilir. Nafaka alacaklısının haysiyetsiz bir yaşam sürdürdüğünün anlaşılması üzerine yoksulluk nafakası dava tarihinden itibaren kaldırılacaktır.⁷⁶⁹

Gönensay, s. 74; **Zevkliler/Acarbey/Gökyayla**, s. 979. Zinadan bahsetmek için karşı cins zorunluluğunun aranmaması yönündeki görüşler için *bkn. Serozan Rona/ Başoğlu Başak/ Kapancı Berk, Aile Hukukunun Özellikleri, İlkeleri ve Gelişimi*, Prof. Dr. İlhan Ulsan'a Armağan, Cilt II, İKÜHFD Özel Sayısı, C. 15, S. 2, 2016, 531-561, s. 540-543; **Başoğlu Başak**, *Legal Status of Same-Sex Couples Within the Framework of Turkish Civil Law, Same Sex Couples- Comperative Insights on Marriage and Cohabitation* (Edit. Macarena Saez), *Ius Gentium: Comperative Perspectives on Law and Justice* 42, Springer, 2015, s. 189-205; **Gençcan Ömer Uğur**, *Boşanma Tazminat ve Nafaka Hukuku*, Ankara 2017, s. 134.

766 **Zevkliler/Acabey/Gökyayla**, s. 979; **Tekinay**, s. 199; **Öztan**, s. 647; **Oğuzman/Dural**, s. 113-114; **Helvacı/Ertüle**, s. 170; **Dural/Öğüz/Gümüş**, s. 106; **Akıntürk/Ateş**, s. 246; **Tutumlu**, s. 878; **Helvacı Serap**, *İsviçre ve Türk Hukuklarında Boşanma Sebepleri*, Prof. Dr. Ömer Teoman'a 55. Yaş Günü Armağanı, Cilt II, İstanbul 2002, s. 1157; **Keskin**, s. 16; **Feyzioğlu**, s. 275; **Velidedeoğlu**, s. 168; **Tandoğan**, s. 75; **Hatemi/Serozan**, s. 224.

767 Ayrıntılı bilgi için *bkn. Dede İsmail, Türk Boşanma Hukukuna Farklı Bir Yaklaşım: Zina ve Haysiyetsiz Hayat Sürme Arasındaki Keskin Sınır*, MÜHFAD, C. 23, S. 3, 2017, 643-664, s. 655-659; **Ünsal Oğuzhan**, *Haysiyetsiz Hayat Sürme Nedeniyle Boşanma*, İMÜHFD, C. 7, S. 12, 2022, 229-254, s. 243-245.

768 *Dede*, kişilik hakkının bir görünümü olan cinsiyet değiştirebilmek için TMK'nin 40'inci maddesinde öngörülen şartlar arasında önceden bir evlilik yapma şartı bulunmadığına işaret etmiştir. Bu itibarla yazar, yalnızca cinsiyet değiştirilmesi, haysiyetsiz hayat sürme nedeniyle nafakayı sona erdiren bir durum olarak kabul edilemeyeceğini ileri sürmektedir (s. 567). *Ersöz*'de benzer bir yaklaşımla nafaka alacaklısının nafaka kararından sonra cinsiyet değiştirmesinin, haysiyetsiz hayat sürme olarak değerlendirilemeyeceğini belirtir (s. 503).

769 **Özüğür**, s. 453-454; **Öcal**, s. 71.

4.2.1.2.3. Yoksulluğunun sona ermesi

TMK m. 176/3'te düzenlenen yoksulluk nafakasının mahkeme kararıyla kaldırılması istenebilecek son hal nafaka alacaklısının yoksulluğunun ortadan kalkmasıdır. Yoksulluk nafakası tesisi için gerekli olan şartlardan biri, boşanmada ağır kusurlu olmayan tarafın boşanma yüzünden yoksulluğa düşecek olmasıdır. Nafaka alacaklısının yoksulluğunun sona ermesiyle birlikte nafaka ihtiyacı da sona erer. Hayatını idame ettirmek için nafakaya ihtiyacı kalmayan kimse yararına nafaka ödemeye devam etmek yoksulluk nafakası amacıyla çelişecektir. Kanun koyucu, nafakanın kaldırılması kıstasları arasına nafaka alacaklısının yoksulluğunun sona ermesi halini de ekleyerek yoksulluk nafakasının düzenleniş gayesine uygun hareket etmiştir. Nafaka alacaklısının yoksulluğunun ortadan kalktığına ispatlanması üzerine mahkeme nafakanın sona ermesine karar verir.⁷⁷⁰

Mevzuatta yoksulluğun tanımına yer verilmediği gibi yoksulluğun son bulması hakkında da bir açıklama bulunmamaktadır. Yoksulluğun ortadan kalkıp kalkmadığını tespit etme görevi mahkemeye aittir. Nafaka alacaklısının yoksulluğunun sona erdiği istemi içeren bir davada hâkim, öncelikle nafaka kararının verildiği tarih ile açılan dava tarihi arasında nafaka alacaklısının ekonomik ve sosyal durumundaki değişiklikleri kıyaslar. Malvarlığı ve gelirinde iyileşmelerin olup olmadığı ve olması durumunda nafaka miktarını ne ölçüde etkilediği incelenir. Nafaka kararı verilirken kurulan denge de gözetilerek,⁷⁷¹ nafaka alacaklısının yoksulluktan kurtulduğu anlaşılıyorsa yoksulluk nafakasının kaldırılmasına karar verilir. Buna karşın, nafaka alacaklısının malvarlığındaki iyileşme kendini yoksulluktan kurtaracak nitelikte değilse davanın reddine karar verilir.⁷⁷²

770 **Özta**n, s. 854; **Özü**ğür, s. 290; **Ersöz**, s. 492; **Demir**, s. 235; **Bulut**, s. 144. Uygulamada, yoksulluk nafakasının sona ermesi amacıyla açılan davaların çoğunluğunun, nafaka alacaklısının yoksulluğunun sona ermesi olduğu görülür (**Uzun**, s. 81).

771 YHGK, 29.11.2017, E. 2017/3-1532, K. 2017/1465 (E.T.: 13.04.2022) (<https://www.hukukturk.com/>).

772 "Aldığı nafaka miktarı ile sürekli olmayan çalışması sonucu elde ettiği ücret miktarı toplamı ise, onu yoksulluktan kurtaracak düzeyde değildir. Zira yoksulluk durumu; günün ekonomik koşulları ile tarafların sosyal ve ekonomik durumları ve yaşam tarzları değerlendirilerek takdir edilmelidir. Davacının aylık gelir durumuna göre değerlendirme yapıldığında; davalının çalışarak elde ettiği gelir ile aldığı nafaka miktarı toplamının, davalıyı yoksulluktan kurtaracak nitelikte bulunmadığının kabulü gerekir. O halde mahkemece, dava tarihindeki şartlara göre; davalının yoksulluğunun son bulmadığı gözetilerek, davacının nafakanın kaldırılmasına yönelik davasının reddine karar verilmesi gerekirken..." (Y3HD, 04.12.2013, E. 2013/14374, K. 2013/17223) (E.T.: 13.04.2022) (<https://www.hukukturk.com/>).; "davacının emekli olup 1.112,00 TL maaş aldığı, kendine ait evde yaşadığı, kira vermediği; davalının ise şirkette asgari ücretle çalışmaya başladığı anlaşılmaktadır. Nafaka alacaklısı kadının aldığı 900 TL maaşının; yukarıda belirtilen zorunlu ve

Şans ve talih oyunları ile kazandığı gelir veya bağış, miras yoluyla veya ebeveynlerinin ölümü halinde kendisine bir maaş bağlanması veya düzenli gelir getiren bir işe girmesi veya çalışması dolayısıyla nafaka alacaklısının yoksulluğunun sona erdiği gerekçesiyle nafakanın kaldırılması istenebilir.⁷⁷³ nafaka alacaklısının sürekli ve düzenli bir işte çalışmaya başlaması durumunda, elde ettiği gelirin yeterliliği ve işin devamlılığı değerlendirilmeden nafakanın kaldırılması hakkında bir karara varılmaz.⁷⁷⁴ Uygulamada sıklıkla karşılaşılan, nafaka alacaklısının asgari ücretli bir işe girmesi yoksulluk nafakasının kaldırılması için yeterli olup olmadığıdır.⁷⁷⁵ Yargıtay'ın yerleşik uygulamasına göre, asgari ücretin bireylerin yoksulluğunu tamamen ortadan kaldırmada yeterli olmadığı kabul edilmiştir. Ancak, Yüksek Mahkeme, çoğun içinde az da vardır ilkesi gereğince, nafakanın kaldırılması talebinin nafakada indirim yapılması istemini içerdiğini ve dolayısıyla asgari ücretle bir işte çalışmaya başlanması durumunda nafaka miktarının azaltılacağını belirtir.⁷⁷⁶

Davacının iddiasında haklı olduğunun anlaşılması üzerine ise yoksulluk nafakası dava tarihinden itibaren sona erer. Nafakanın kaldırılmasından sonra, nafaka alacaklısı yeniden yoksulluğa düştüğünden bahisle lehine nafaka tayin edilmesi talebinde bulunamaz.⁷⁷⁷

Yoksulluk nafakasının kaldırılması bakımından Medeni Kanun'da düzenlenen -ölüm hali hariç- tüm sona erme halleri nafaka alacaklısının durumuna ilişkindir. Öte yandan, nafaka yükümlüsünün mali durumunda meydana gelen değişimler, nafaka miktarında

---

gerekli görülen harcamaları karşılaması beklenemez. Davalının aldığı nafaka ile geçinmesi günümüz ekonomik koşullarında mümkün görünmediğine göre; işe girip çalışması zorunluluk arz etmektedir. Aldığı nafaka miktarı ile sürekli olmayan çalışması sonucu elde ettiği asgari ücret miktarı toplamı ise, onu yoksulluktan kurtaracak düzeyde değildir." (Y3HD, 29.01.2014, E. 2013/16923, K. 2014/1117) (E.T.: 13.04.2022) (<https://www.hukukturk.com/>).

773 **Özüğür**, s. 452-453; **Yıldırım**, s. 76; **Öcal**, s. 68; **Ersöz**, s. 492-493.

774 **Yıldırım**, s. 76; **Öcal**, s. 68.

775 Asgari ücretin bireylerin yoksulluğunu ortadan kaldırmaya yeterli olup olmadığı konusunda ayrıntılı bilgi için *bkn.* 3.2.4.1.3.1.2.

776 "...asgari ücret sınırındaki gelirin varlığının, yoksulluk nafakasının tamamen kaldırılmasına neden olmadığı, taktir edilecek nafaka miktarının tayininde etkili olduğu; dolayısıyla mahkemece, nafakanın indirilmesine karar verilebileceği; (çoğun içinde az da vardır ilkesi gereğince) davacının, dava dilekçesindeki nafakanın kaldırılması talebi içinde indirme talebinin de olduğu gözetilerek bir karar verilmesi gerekirken..." (Y3HD, 21.11.2016, E. 2016/8875, K. 2016/13019) (E.T.: 13.04.2022) (<https://www.hukukturk.com/>); "Bu durumda, davalının aylık düzenli olarak elde ettiği gelirin davalıyı yoksulluktan tamamen kurtarmadığı, ancak mali durumunu olumlu yönde değiştirdiği dikkate alındığında nafakada hakkaniyete uygun bir oranda indirim yapılması gerekirken davanın tümünden reddine karar verilmesi doğru olmayıp..." (Y3HD, 03.05.2017, E. 2016/17407, K. 2017/6449) (E.T.: 13.04.2022) (<https://www.hukukturk.com/>).

777 **Öztaş**, s. 850; **Özüğür**, s. 635-636; **Öcal**, s. 69.

değişiklik yapılmasında gündeme gelebilirken, nafakanın kaldırılması konusunda bir etkiye sahip değildir. Nafaka yükümlüsünün mali durumu, yoksulluk nafakası takdir edilirken dikkate alınan unsurlardan biridir. Ekonomik gücü nafaka ödemeye yeterli olmayan biri aleyhine nafaka tayin edilmesi mümkün değildir. Nafaka kararından sonra nafaka borçlusunun mali durumunun kötüleşmesi de nafaka miktarında indirim yapılmasını gerektiren bir sebep olarak düzenlenmiştir. Ancak, borçlunun nafaka miktarını ödeyemeyecek derecede zor düşmesi durumunda nafakanın kaldırılmasının isteme sahip olup olmadığı konusunda mevzuatta bir açıklık yoktur.

743 sayılı mülga Yasa'nın 145'inci maddenin dördüncü fıkrası, nafaka yükümlüsünün "*mali gücü önemli ölçüde eksilirse*" yoksulluk nafakasının kaldırılacağı şeklindeydi. Ancak, bu duruma 4721 sayılı Türk Medeni Kanun'da nafakayı sona erdiren halleri düzenleyen 176'ncı maddesinin üçüncü fıkrasında yer verilmemiştir. Mevcut mevzuatta nafaka yükümlüsünün ekonomik durumunun büyük ölçüde kötüleşmesi durumunda nafakanın son bulup bulmayacağı belirsizdir.⁷⁷⁸

2009 yılında,⁷⁷⁹ Anayasa'nın 2'nci maddesine aykırı olduğu iddiasıyla TMK m. 176/4'ün iptali istemiyle Anayasa Mahkemesinde dava açılmıştır. Gerekçe olarak, TMK m. 176/4'ün, nafaka yükümlüsünün mali durumunda olumsuz değişmelerin olması

778 Yargıtay, nafaka borçlusunun mali gücünde ortaya çıkan kötüleşmeleri, yoksulluk nafakasının kaldırılması olarak değil de nafakada indirim yapılması gerektiren bir neden olarak kabul eder. İlgili Yargıtay kararları için *bkn.* Y3HD, 11.02.2016, E. 2015/14180, K. 2016/1681; Y3HD, 09.11.2015, E. 2015/10118, K. 2015/17519; Y3HD, 16.06.2015, E. 2015/3408, K. 2015/11206; Y3HD, 26.01.2015, E. 2014/15065, K. 2015/1366.

"Davacı, karar sayılı ilamıyla davalı lehine 500,00-TL yoksulluk nafakasına hükmedildiğini, boşanma davasından sonra kalp rahatsızlığına yakalandığını, sağlık sorunları nedeniyle çalışmadığını ve ailesinin desteğiyle geçindiğini, davalının çalışmaya başladığını, ekonomik durumunun iyi olduğunu, boşanma sonrası davalının yoksulluğa düşmediğini, yoksulluk nafakası ödemesinin hakkaniyete aykırı olduğunu belirterek yoksulluk nafakasının kaldırılmasına aksi takdirde azaltılmasına karar verilmesini talep ve dava etmiştir. ... mahkemece yoksulluk nafakasından indirim yapılmasına dair verilen kararda bir isabetsizlik görülmemiş..." (Y3HD, 25.01.2017, E. 2016/10131, K. 2017/599) (E.T.: 13.04.2022) (<https://www.hukukturk.com/>).

Öğretide ise, nafaka borçlusunun mali durumundaki kötüleşme kendisini yoksulluğa itecek raddede ise yoksulluk nafakasının kaldırılması gerektiği savunulmaktadır (**Ersöz**, s. 498; **Feyzioğlu**, s. 400; **Ateş**, s. 566-567 (Yazar, nafaka yükümlüsünün askere çağırılması, hapse girmesi, yeniden çocuk sahibi olması sonucu ailesi ve kendi geçimini temin etmekte zorlanması, iflas etmesi, çalışamayacak derece hastalanması gibi nedenlerle nafakanın tamamen kaldırılabilirliğini ifade eder); **Ruhi**, s. 55 (Yazara göre, nafaka borçlusunun nafaka kararından sonra ödeme gücünün ortadan kalkması üzerine mahkeme kararıyla nafaka sona erer); **Okyar Karaosmanoğlu**, s. 431 (Yazara göre, TMK m. 176'da nafaka yükümlüsünün ekonomik durumundaki azalma yalnızca nafaka miktarında değişiklik yapılması için kabul edilmiş olup, yoksulluk nafakasının tamamen ortadan kaldırılmasına imkân vermez. Ancak, yazar mevzuatta açıkça belirtilmese de yasanın ruhuna uygun olarak nafaka yükümlüsünün durumundaki kötüleşme nedeniyle yoksulluk nafakasının kaldırılmasına karar verilebileceğini vurgular)).

779 AYM, 25.06.2009, E. 2005/56, K. 2009/94, (E.T. 13.03.2022) (<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2009/11/20091126M1-22.htm>).

durumunda nafakanın tamamen kaldırılması imkânı tanımaması ileri sürülmüştür. Anayasa Mahkemesi, yaptığı inceleme sonucunda TMK m. 176/4'ün Anayasaya aykırı olmadığı sonucuna varmıştır. Ancak, söz konusu kararda Yüksek Mahkeme, TMK m. 1 gereğince sözüyle sorunu çözemeyen kanun hükmünün özüne ve düzenleniş amacına bakılarak sorunun hâkim tarafından çözüleceğini vurgulayarak, şöyle bir sonuca varmıştır:

“Nafaka borçlusunun sonradan kendi kusurundan kaynaklanmayan bir nedenle yoksulluğa düşmesi halinde, 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu'nun 1. ve 4. maddeleri doğrultusunda, 176. maddenin dördüncü fıkrası gereğince nafakanın kaldırılabilmesi de olanaklı olduğundan itiraz konusu düzenlemeyle, hâkimin bu yönde bir karar vermesi engellenmemektedir.”

Anılan kararda açık bir düzenleme olmasa dahi nafaka yükümlüsünün iradesi dışında bir sebeple yoksulluğa düşmesi, yoksulluk nafakasının amacı doğrultusunda, nafakaya son veren bir sebep olarak belirtilmiştir. Yoksulluk nafakası tayininde nafaka borçlusunun mali gücünün önemli bir yere sahip olduğu düşünüldüğünde, kanaatimizce Anayasa Mahkemesinin kararı yerindedir. TMK'da nafaka yükümlüsünün ekonomik durumu yoksulluk nafakası hakkının doğumu için gerekli kriterler arasında sayılırken, nafakayı ortadan kaldıran koşullar arasında yer verilmemesi büyük eksikliklerdir. Zira, TMK m. 176 pozitif hukuk açısından değerlendirildiğinde, yoksulluk nafakası yükümlüsünün mali gücündeki kötüleşme yüzünden yoksulluğa düşmesi nedeniyle nafakanın kaldırılması mümkün değildir. Bu duruma netlik kazandırmak amacıyla nafaka yükümlüsünün maddi durumunun nafaka ödemesi kendisinden beklenemeyecek ölçüde kötüleşmesi ölçütünün, TMK m. 176/3'te yer alan nafakanın kaldırılması sebepleri arasına eklenmesi yerinde olacaktır.

4.2.2. İsviçre Hukuku Bakımından

Boşanma sonrası nafakanın sona erme halleri “*kanunen sona erme*” başlığı taşıyan İsviçre Medeni Kanunu m. 130'da düzenlenmiştir. Buna göre:

- “1. Nafaka ödeme yükümlülüğü, nafakanın taraflarından birinin ölümüyle sona erer.
2. Aksi kararlaştırılmadıkça, nafaka alacaklısının tekrar evelenmesi de nafakaya son verir.”

Nafaka alacaklısı veya borçlusunun ölümü ve nafaka alacaklısının yeniden evlenmesi İsviçre hukukunda nafakayı kaldıran şartlar olarak öngörülmüştür. Ancak, nafakanın sona ermesi halleri bakımından bir ayrıma gidilmiştir. Taraflardan birinin ölümü, nafakayı doğrudan ortadan kaldıran bir olgu olarak düzenlenmiştir. Nafaka alacaklısı veya borçlusunun ölmesiyle birlikte boşanma sonrası nafaka kendiliğinden kalkar. Aksi yönde bir anlaşma yapılamaz. Buna karşın, boşanan eşler, nafaka alacaklısının tekrar evlenmesi üzerine nafakanın sona ereceği konusunda aksini belirleme yetkisine sahiptir. Taraflar aralarında anlaşarak nafaka alacaklısının yeniden evlenmesinden sonra da nafakanın devam edeceğini kararlaştırabilir. Ayrıca, Federal Mahkeme, vermiş olduğu bir karardan nafaka lehtarının başkasıyla fiilen evliymiş gibi yaşamasını hakkın kötüye kullanımı olarak kabul etmiştir.⁷⁸⁰ Bu bağlamda, nafaka alacaklısının fiilen başkasıyla evli gibi yaşaması durumunda da nafakanın kaldırılması istenmesi mümkündür.

4.3. YOKSULLUK NAFKASINDAN GÖREVLİ VE YETKİLİ MAHKEME

4.3.1. Görevli Mahkeme

Aile hukukuyla ilgili davalarda görevli mahkeme, Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanunun⁷⁸¹ 4'üncü maddesi uyarınca aile mahkemesidir. Ancak, Türkiye'deki her ilçede Aile Mahkemesi olmadığını dikkate alan kanun koyucu, Aile Mahkemesinin kurulmadığı yerlerde aile hukukundan kaynaklanan dava ve işlerde, Hâkim ve Savcılar Kurulunun belirlemiş olduğu asliye hukuk mahkemelerini görevli kılmıştır (AMKGYUDK m. 2/2). Aile hukukundan doğan ve işlere asliye hukuk mahkemesi, aile mahkemesi namıyla bakmak zorundadır. Aksi halde, bu tür davalara Asliye Hukuk Mahkemesi sıfatıyla bakmak, bozma nedenidir.⁷⁸²

780 BGE, 109 II 188 (Arkan Serim, s. 297, dn 55). Nafaka alacaklısının fiilen evli gibi yaşama davranışının hakkın kötüye kullanılması olarak değerlendirilebilmesi için bu fiilin evlilikten ayrı tutulmaması gerektiği vurgulanır (Erdem, s. 207; Ersöz, s. 488). Ayrıca, nafaka alacaklısının bu davranışı normun kötüye kullanılması anlamına da gelecektir (Dural/Öğüz/Gümüş, s. 155).

781 09.01.2003 tarihinde kabul edilen 4787 sayılı da Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun 18/1/2003 tarihinde 24997 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır.

782 Tercan Erdal, *Türk Aile Mahkemeleri*, AÜHFD, C. 52, S. 3, 2003, 19-53, s. 26; Arslan Aziz Serkan, *Türk Aile Mahkemelerinin Yapısı ve Yargılama Usulü*, ABB S. 1, 2010, 187-204, s. 190; Kartal, s.134; Öcal, s. 73.

Boşanmanın mali sonuçları olan yoksulluk nafakasını ilgilendiren davalarda aile mahkemesi görevlidir. Yoksulluk nafakası devam etmekte olan boşanma davası sırasında yöneltilebileceği gibi bağımsız, yeni bir davayla da istenebilir. Boşanma davasına bakan aile mahkemesi, boşanma davasıyla birlikte talep edilen yoksulluk nafakasında görevli mahkemedir.⁷⁸³ Benzer şekilde, boşanma davasından sonra bağımsız olarak açılan yoksulluk nafakasının belirlenmesi, kaldırılması, azaltılması veya artırılması taleplerini içeren davalar, aile mahkemelerinin görev alanındadır.⁷⁸⁴ Bahsedilen istemlerin dışında kalmasına rağmen, özünde yoksulluk nafakasını ilgilendiren davalar bakımından da aile mahkemesi görevlidir.⁷⁸⁵

4.3.2. Yetkili Mahkeme

Boşanma davası sırasında istenen yoksulluk nafakası bakımından, boşanma davasına bakan aile mahkemesi yetkilidir. Medeni Kanun'da boşanma davalarında özel yetki kuralı kabul edilmiştir. TMK m. 168'e göre:

“Boşanma veya ayrılık davalarında yetkili mahkeme, eşlerden birinin yerleşim yeri veya davadan önce son defa altı aydan beri birlikte oturdukları yer mahkemesidir.”

İlgili Yargıtay kararları için *bkn.* Y8HD, 24.02.2020, E. 2016/10723, K. 2020/1661; Y8HD, 13.01.2020, E. 2018/15694, K. 2020/2; Y2HD, 21.19.2019, E. 2019/6820, K. 2019/10401; Y.2HD, 16.04.2019, E. 2018/3362, K. 2019/4760.

“...mahkemenin yargı çevresinde müstakil aile mahkemesi olmaması da gözetilerek davaya aile mahkemesi sıfatıyla bakılması gerekirken kanunun emredici düzenlemesine aykırı olarak genel görevli Asliye Hukuk Mahkemesi sıfatıyla işin esasına girilmesi usul ve yasaya aykırı olup bozmayı gerektirmiştir.” (Y4HD, 03.02.2020, E. 2017/2830, K. 2020/334) (E.T.: 23.07.2022) (<https://www.hukukturk.com/>).

783 **Tutumlu**, s. 1285; **Özüğür**, s. 294; **Odabaşı**, s. 70; **Kartal**, s. 134; **Gelmez**, s. 143; **Çitak**, s. 75; **Baran Celep**, s. 106; **Arkan Serim**, s. 299; **Özyazgan**, s. 57.

784 **Kılıçoğlu**, s.141; **Dural/Öğüz/Gümüş**, s.152; **Özüğür**, s. 293-294; **Gelmez**, s. 143; **Bozdağ**, s. 92; **Baran Celep**, s. 106; **Öcal**, s. 73; **Ruhi**, s. 57.

785 “Mahkemece davanın reddine karar verilmiş, hüküm davacı vekili tarafından temyiz edilmiştir. 1-Dava, şartları ortadan kalktığı halde ödenen yoksulluk nafakasının istirdadı talebine ilişkindir. Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama usulüne dair 4787 sayılı Yasanın 4. maddesi uyarınca 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun ikinci kitabı ile (3.kısım hariç) 4722 sayılı Türk Medeni Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkındaki Kanun kapsamındaki Aile Hukukundan doğan dava ve işler Aile Mahkemelerinde görülür. Somut olayda, istirdadı istenilen nafaka alacağı, Türk Medeni Kanunu'nun İkinci Kitap, Birinci Kısım, İkinci Bölümünde (TMK. m.175) düzenlenmiş olup, bu niteliği itibarıyla uyumsuzluğun “Aile Hukukuna” ilişkin bulunduğu anlaşılmaktadır. Borç, Aile Hukukundan (yoksulluk nafakası alacağı) doğduğuna göre açılan bu davaya, 4787 sayılı Yasanın 4. maddesi gereğince Aile Mahkemesinde bakılması gerekmektedir. Görevli mahkeme Aile Mahkemesidir. Görev kamu düzenine ilişkin olup, davanın her aşamasında mahkemece re'sen gözetilmesi gerekir. Bu nedenle, uyumsuzluğun çözümünde Aile Mahkemesi görevli olduğu halde, anılan yasa maddelerine aykırı olarak, genel mahkemece esasa girilip hüküm kurulması usul ve yasaya aykırı olup, bozmayı gerektirmiştir.” (Y3HD, 03.07.2018, R. 2016/17284, K. 2018/7511) (E.T.: 23.07.2022) (<https://www.hukukturk.com/>).

Anılan hükümde davacıya boşanma davasının görüleceği yeri belirleme imkânı tanınmıştır. Davacı, madde metnin geçen mahkemelerden istediğini seçme hakkına sahiptir.⁷⁸⁶ yoksulluk nafakasının boşanma süresince talep edilmişse, yetkili mahkeme TMK m. 168'de yer alan mahkemelerden biridir.

Nafakanın boşanma davasından ayrı, yeni bir davayla istenmesi durumunda yukarıda bahsedilen seçeneklere ek olarak, nafaka davaları bakımından başka bir mahkeme yetkili kılınmıştır. “Yetki” başlığı taşıyan TMK m. 177 şu şekildedir:

“Boşanmadan sonra açılan nafaka davalarında, nafaka alacaklısının yerleşim yeri mahkemesi yetkilidir.”

Eski Medeni Kanunda yer almayan bu madde, 4721 sayılı Yasa ile getirilmiş bir yeniliktir. EMK döneminde, nafaka konusunda yetkili mahkeme, genel hükümlere göre belirlenmekteydi. Yoksulluk nafakasını ilgilendiren davalar, davalının yerleşim yeri mahkemesinde görülmekteydi (HUMK m.9). Ancak, zaten muhtaç halde olan nafaka alacaklısı, davalının yargı çevresinde dava açmaya zorlanarak güç duruma düşmekteydi. TMK m. 177'de yoksulluk nafakası istemlerine ilişkin özel yetki kuralı düzenlemesiyle böyle sorunların önüne geçilmek istendiği anılan madde gerekçesinde şöyle açıklanmıştır:⁷⁸⁷

“Bu sayede uygulamada çok cüz'i nafaka istemleri dolayısıyla genellikle ekonomik ve malî açıdan güçsüz durumda olan nafaka alacaklılarının, nafaka yükümlüsünün bulunduğu yer mahkemelerine masraf yapıp gelerek dava açması nedeniyle mağduriyeti önlenmek istenmiştir.”

Nafaka alacaklısının yararına olan TMK m. 177 hükmü, özel yetki niteliğine haiz olmakla⁷⁸⁸ birlikte kesin yetki kuralı değildir.⁷⁸⁹ Dolayısıyla, boşanma davasından ayrı

⁷⁸⁶ **Ruhi**, s. 57; **Bulut**, s 149; **Kartal**, s. 134.

⁷⁸⁷ <https://mevzuat.tbmm.gov.tr/mevzuat/faces/kanunmaddeleri?pkanunlarno=10285&pkanunnumarasi=4721> (E.T.: 18.07.2022).

⁷⁸⁸ **Akıntürk/ Ateş**, s. 306-307; **Kılıçoğlu**, s. 136; **Somkan Fırat**, s. 78; **Uzun**, s. 98.

⁷⁸⁹ **Somkan Fırat**, s. 78; **Kartal**, s. 135; **Özüğür**, s. 511; **Uzun**, s. 98.

“Mahkemece; 4721 Sayılı TMK'nın 177. maddesi ile “Boşanmadan sonra açılacak nafaka davalarında nafaka alacaklısı (davacı) nın yerleşim yeri mahkemesi yetkilidir? hükmü düzenlenerek kesin yetki kuralı konulduğunda bahisle, mahkemenin yetkisizliği cihetine gidilmiştir. Oysa, sözü edilen maddede konulan yetki kuralı genel nitelikli bir düzenlemeyi içermekte olup davacı nafaka alacaklısına seçimlik bir hak

açılan yoksulluk nafakası, nafakanın kaldırılması, artırılması veya azaltılması davaları, nafaka alacaklısının yerleşim yeri mahkemesinde açılabilmesi gibi HMK m. 6/1 hükmü uyarınca davalının yerleşim yerinde de açılabilir.

4.4. YOKSULLUK NAFKASINDA ZAMANAŞIMI

743 sayılı Kanun döneminde, yoksulluk nafakası alacağı bakımından özel bir zamanaşımı süresi öngörülmemiştir. Bu eksiklik farklı görüşlerin ortaya çıkmasına yol açmıştır. Öğretide bazı yazarlar⁷⁹⁰ yoksulluk nafakasını içeren taleplerin boşanma davası devam ederken veya boşanma hükmünün kesinleşmesinden sonra yeni bir dava ile de yöneltilebileceğini savunurken, Yargıtay⁷⁹¹ yalnızca boşanma kararı kesinleşinceye kadar yoksulluk nafakası istemlerinin ileri sürülebileceğini kabul etmekteydi. 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu ile tartışmalara son verilip, m. 178'de boşanma dolayısıyla doğan dava hakları bakımından bir zamanaşımı süresi düzenlemiştir. Buna göre:

“Evliliğin boşanma sebebiyle sona ermesinden doğan dava hakları, boşanma hükmünün kesinleşmesinin üzerinden bir yıl geçmekle zamanaşımına uğrar.”

---

tanımaktadır. Davacı; dilerse kendi yerleşim yeri mahkemesinde davasını açabilecek, dilerse davalının ikametgahı mahkemesinde (HUMK'un 9. maddesi gereğince) davasını açabilecektir. Davacıyı kendi ikametgahında dava açmaya zorlamak, zayıf durumda bulunan nafaka alacaklısını zor durumda bırakmak olur ki kanun koyucunun özel yetki kuralını koymaktaki amacı nafaka alacaklısını korumak içindir. Yargıtay'ın yerleşmiş içtihatlarında da TMK'nın 177. maddesinde düzenlenen yetki kuralının kesin yetki kuralı niteliğinde olmadığı kabul edilmiş bulunmaktadır. Mahkemenin yetkisizliğe ilişkin hükmü açıklanan nedenlerle doğru değil...” (Y3HD, 14.07.2008, E. 2008/9489, K. 2008/13117) (E.T.: 23.07.2022) (<https://www.hukukturk.com/>).

Aksi yönde; “...Yargılama aşamasında yürürlüğe giren 4721 sayılı Medeni Kanununun 177. maddesi ile “Boşanmadan sonra açılacak nafaka davalarında nafaka alacaklısı (davacı) nın yerleşim yeri mahkemesi yetkilidir.” Hükmü düzenlenerek kesin yetki kuralı konulmuştur. ... Diğer taraftan 743 sayılı Medeni Kanunda boşanmadan sonra açılacak nafaka davasında yetkili mahkemeye ilişkin bir düzenleme bulunmamakta olup, bu boşluk yargısal içtihatlarla doldurulmak suretiyle HUMK'un genel hükümleri nafaka uyumsuzluklarında uygulama gelmiştir. Dolayısıyla ile kanun koyucu bu boşluğu gidermek ve kamu düzenini sağlamak amacıyla kesin yetki kuralının görülmekte olan tüm nafaka uyumsuzluklarına uygulanmasını öngörmüştür. Tüm bu hususlar dikkate alınarak somut olaya bakıldığında; davanın 12.09.2001 tarihinde açıldığı yargılama süreci 4721 sayılı Yasanın 177. maddesindeki yetki kuralının resen uygulanmadığı anlaşılmaktadır. HUMK'un 76 ve devamı maddeleri gereğince hâkim kanunları kendiliğinden uygulamak zorundadır. Buna rağmen delillerin yanılığılı değerlendirilmesi sonucu mahkemenin yetkisizliği yönünden karar verilmesi usul ve yasaya aykırı olup, uygulama doğru görülmemiştir. ...” (Y3HD, 28.05.2002, E. 2002/5515 K. 2002/6086). (E.T.: 23.04.2022) (<https://www.hukukturk.com/>).

790 Köprülü/Kaneti, s. 196; Feyzioğlu, s. 399; Velidedeoğlu, s. 262; Bozovalı, s. 70; Akıntürk, s. 187. Yargıtay'ın 22.01.1988 tarihinde verdiği 1986/5 Esas ve 1988/1 Kabul sayılı İçtihadı Birleştirme Kararında boşanma kararının kesinleşmesinden sonra da manevi tazminat davası açılabilmesi sonucundan sonra öğretide bu kararın maddi tazminat ve yoksulluk nafakası istemleri içinde geçerli olduğu şiddetle savunulmaya başlandı (Arkan Serim, s. 299).

791 Y2HD, 20.05.1986, E. 5129, K. 5196 (Bozovalı, s. 73, dn. 322).

Boşanmanın mali sonuçlarından biri olan yoksulluk nafakası istemleri, boşanma kararının kesinleşmesinden itibaren bir yıl içinde ileri sürülmelidir; aksi halde nafaka talep etme hakkı zamanaşımına uğrar. Mevzuatta böyle bir zamanaşımı süresine yer verilmesi kanun gerekçesinde şöyle açıklamıştır:⁷⁹²

“Madde boşanma sebebiyle açılacak davaların, evliliğin boşanma nedeniyle son bulmasından itibaren bir yıllık zamanaşımı süresine tâbi olduğunu hükme bağlamaktadır. Bu hüküm sayesinde evliliğin boşanma nedeniyle son bulmasına rağmen eşlerin yıllar sonra maddî ya da manevî tazminat ya da ilk kez istenilen yoksulluk nafakası dolayısıyla karşı karşıya gelmeleri önlenmek istenmiştir. Bütün alacak istemleri gibi boşanmadan doğan tazminat ve yoksulluk nafakası istemlerinin de bir zamanaşımı süresinin olması gerekir. Bu süre, evliliğin boşanma sebebiyle son bulmasına ilişkin hükmün kesinleşmesinden itibaren işlemeye başlayacaktır.”

Boşanma davasından ayrı olarak talep edilen yoksulluk nafakası açısından bir yıl gibi kısa bir zamanaşımı süresi tayin edilmesi, boşanan eşlerin her an karşı karşıya gelmeleri ihtimalini ve uyuşmazlıkların uzun süre devam etmesini önlemektir.⁷⁹³ Kanun koyucu, yoksulluk nafakası için öngörülen süreyi hak düşürücü süre yerine açıkça zamanaşımı süresi olarak düzenlemiştir.⁷⁹⁴

Yoksulluk nafakasının boşanma davasıyla devam ederken talep edilmişse, nafakaya ilişkin değerlendirme boşanma kararının verilmesinden sonra yapılır. Nafakanın boşanma davasından ayrı, yeni bir davayla da istenmesi mümkündür. Boşanmakla yoksulluğa düşecek olan taraf, ayrı bir davayla boşanma ilamının kesinleşmesinden itibaren bir yıl içinde yoksulluk nafakası istemini ileri sürmelidir; aksi halde yoksulluk nafakası davası açma hakkı zamanaşımına uğrar.⁷⁹⁵ Bir yıl geçtikten sonra yöneltilen yoksulluk nafakası taleplerinde, davalı cevap dilekçesinde zamanaşımı def’ini ileri

792 TBMM Mevzuat Bilgi Sistemi, (E.T.: 23.03.2022) (<https://mevzuat.tbmm.gov.tr/mevzuat/faces/kanun/maddeleri?pkanunlarno=10285&pkanunnumarasi=4721>).

793 Akıntürk/Ateş, s. 309; Kılıçoğlu, s. 141; Arkan Serim, s. 298; Özşenol, s. 114; Tuna, s. 294.

794 Kılıçoğlu, zamanaşımı yerine hak düşürücü nitelikte bir düzenlemenin söz konusu hükmün konuluş amacına daha uygun olacağını ileri sürmektedir (s. 141). Kanaatimizce de amaç eşlerin sürekli karşı karşıya gelmeleri engellenmek ise hak düşürücü sürenin bu amacı gerçekleştirmede daha etkili olacaktır.

795 Doğan, s. 82; Çitak, s. 78; Baran Celep, s. 11; Arkan Serim, s. 298; Bulut, s. 151; Öcal, s.75.

sürerek nafaka ödemekten kurtulabilir.⁷⁹⁶ Zamanaşımı def'i ileri sürülmemişse hakim kendiliğinden bir yıllık süreyi dikkate alarak nafaka istemini reddedemez.

İrat şeklinde ödenen yoksulluk nafakası miktarının artırılması veya azaltılması davaları bakımından, mevzuatta herhangi bir süre kısıtlaması yoktur.⁷⁹⁷ TMK m. 178'de yer alan zamanaşımı süresi yalnızca yoksulluk nafakası talepleriyle sınırlı olup, nafaka bedelinde değişiklik yapılması istemlerini de kapsamaz. Yoksulluk nafakasının değişen koşullara uyarlanması davası süreye tabi olmaksızın her zaman açılabilir.

Kesinleşen yoksulluk nafakası kararına rağmen ifa edilmeyen nafaka alacağı, on yıllık genel zamanaşımı süresine tabidir (TBK m. 146). Zamanaşımı süresi, toptan ödenmesi karar verilen yoksulluk nafakası bakımından ilam tarihinden itibaren; irat şeklindeki nafaka ise her iradın muaccel olduğu andan itibaren işlemeye başlar. Yoksulluk nafakası ilamına dayanarak yapılan icra takibi ise, son işlem tarihinden itibaren on yıl geçmekle zamanaşımına uğrar (İİK m. 39/1).

---

796 "... davacının yoksulluk nafakası talebinin, TMK'nın 178.maddesi uyarınca bir yıllık zamanaşımına tabi bulunduğu, dava tarihi itibariyle zamanaşımı süresinin dolduğu, ancak davalının zamanaşımı def'ini süresinde ileri sürmediği gözönünde bulundurularak, işin esasına girilmesi, ardından tüm taraf delilleri toplanarak hasil olacak sonucuna göre bir karar verilmesi gerekirken..." (Y3HD, 15.02.2016, E. 2016/1197, K. 2016/1783) (E.T.: 23.04.2022) (<https://www.hukukturk.com/>).

797 Kılıçoğlu, s. 180; Arbek, s.149; Öcal, s. 75; Bozdağ, s. 123.

SONUÇ

Yoksulluk nafakası 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 175'inde maddesinde yer almaktadır. Anılan hüküm, Türk Medeni Kanununun ikinci kitabı olan Aile Hukuk'unda, Boşanma ve nafaka başlığı altında Yoksulluk nafakası kenar başlığı taşımaktadır. Anılan maddeye göre, boşanma nedeniyle yoksulluğa düşecek olan taraf, boşanmaya neden olan olaylarda daha ağır kusurlu olmamak şartıyla diğer tarafın mali gücü oranında süresiz olarak nafaka talep edebilir.

Çalışmamızda öncelikle nafaka kavramı, hukuki niteliği ve nafakanın özellikleri mercek altına alınmıştır. Türk Medeni Kanun sistematğinde nafakalar tek bir başlık altında toplanmamış, kanunun farklı yerlerinde birbirinden bağımsız olarak düzenlenmiştir. Öğretide, nafaka genel olarak bakım ve yardım nafakası olmak üzere ikiye; bakım nafakası ise tedbir nafakası, iştirak nafakası ve yoksulluk nafakası olmak üzere üçe ayrılır. Yoksulluk nafakası, amacına uygun olarak bakım nafakalarının altında yer alır.

Çalışmamızın ikinci bölümünde yoksulluk nafakasının daha iyi anlaşılabilmesi amacıyla yoksulluk nafakasının tanımı, tarihçesi ve benzer müesseselerden farkı ortaya konulmak istenmiştir. Türk hukukunda yoksulluk nafakası ilk olarak 743 sayılı Medeni Kanunun 144'üncü maddesinde düzenlenmiştir. Ancak, 1988 yılında düzenlemedeki eksikliklerin giderilmesi amacıyla anılan maddede 3444 sayılı Yasa ile köklü değişiklikler yapılmıştır. Daha sonra 4721 sayılı Yeni Türk Medeni Kanunun kabulüyle maddede gerçekleştirilen birçok yenilik korunmuştur. İsviçre hukukunda ise boşanma sonrası nafaka olarak adlandırılan yoksulluk nafakası, 2000 yılında gerçekleştirilen revizyondan önce İMK m. 152 ve 153'te yer almaktaydı. Yapılan revizyon sonrası da köklü değişikliklere uğrayan boşanma sonrası nafaka İMK m. 125'te yerini almıştır.

Çalışmamızın üçüncü bölümünde yoksulluk nafakasına hâkim olan ilkeler, nafakanın şartları ve süresi ayrıntılı olarak açıklanmıştır. Türk Medeni Kanununda açıkça hâkim bir ilke benimsenmemiş olsa da öğretide yoksulluk nafakasının eşlerin evlilik içindeki dayanışma ve yardımlaşma yükümlülüğünün boşanmadan sonra bir süre daha devam ettiği anlayışına dayandığı kabul edilmektedir. İsviçre hukukunda ise boşanma sonrası nafaka bakımından, 2000 yılında yapılan revizyon öncesinde geçerli olan evlilik sonrası dayanışma ilkesi ve revizyon sonrasında kabul edilen clean break ilkesi geçerlidir.

Evlilik sonrası dayanışma ilkesi, boşanmadan sonra kendi imkanlarıyla kendi geçimini sürdüremeyecek olan eski eşe, diğer tarafça uygun miktarda bir yardımda bulunmasıdır. Söz konusu bu ilke İsviçre boşanma hukukunda yapılan reform öncesinde geniş çaplı uygulanırken, clean break ilkesinin kabulüyle sınırlı bir biçimde uygulama alanı bulur. Boşanma sonrası nafaka bakımından kabul edilen clean break ilkesi ise, eşlerin boşanmadan sonra birbirinden bağımsız olarak hayatlarını sürdürmelerini hedefler. Öncelikle clean break ilkesi uyarınca tarafların kendi geçimlerini kendileri sağlamaları beklenmektedir. Ancak, kendi hayatını idame ettirmesi kendisinden beklenemiyor ise, evlilik sonrası dayanışma ilkesi gereğince kendisine nafaka tayin edilir. Türk hukukunda yoksulluk nafakası kurumu ile İsviçre hukukunda yer alan evlilik sonrası dayanışma ilkesinin sınırlandırılmamış hali birbirine çok benzerdir. Türk hukukunda da söz konusu ilkede olduğu gibi boşanma sonrasında boşanmakla yoksulluğa düşecek olan eş yararına nafaka verilmektedir. Ancak, İsviçre hukukunun aksine Türk hukukunda yoksulluk nafakası bağlamında clean break ilkesi kabul edilmediği gibi yargı kararlarında da bu ilkeye rastlanılmamaktadır. 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 22.11.2001 yılında kabul edildiği düşünüldüğünde, kanun koyucunun neden clean break ilkesini Medeni Kanun düzenlemesine almadığı belirsizdir.

Yoksulluk nafakasının şartları beş başlığa ayrılmıştır: Kesinleşmiş bir boşanma kararı, yoksulluk nafakası talebi, boşanma dolayısıyla istem sahibinin yoksulluğa düşmesi, talepte bulunanın daha ağır kusurlu olmaması, nafaka miktarının nafaka yükümlüsünün maddi gücü ile orantılı olması. İsviçre ve Türk hukukunda yoksulluk nafakasının gündeme gelebilmesi için öncelikle evliliğin sona ermiş olması gerekir. Ayrıca her iki hukuk sisteminde yoksulluk nafakası tarafların istemine bırakılması sebebiyle hâkimin kendiliğinden yoksulluk nafakası takdir etme yetkisi bulunmamaktadır. Türk hukukunda nafaka alacaklısının yoksulluğa düşmesi engellenmek istenirken, İsviçre hukukundan ön plana çıkan kriter kendi geçimini sağlama kabiliyetidir. Son olarak, nafaka bedelini ödeyecek nafaka yükümlüsünün mali durumu yoksulluk nafakası takdirinde önemlidir. Her iki hukuk sistemi de nafaka borçlusunun mali gücü oranında nafaka ödemekle yükümlü olduğunu kabul eder. Yoksulluk nafakası bakımından iki hukuk sistemi arasındaki en büyük fark kusur unsurunda kendini gösterir. Türk hukukunda, kural olarak, nafaka yükümlüsü bakımından kusur aranmasa da nafaka alacaklısı bakımından daha ağır kusurlu olmama ölçütü kabul edilmiştir. İsviçre hukukunda ise 2000 yılında gerçekleştirilen revizyon ile boşanma sonrası nafaka tamamen kusur

ilkesinden arındırılmıştır. Ancak, İMK m. 125/3'te açıkça hakkaniyete aykırı olması sebebiyle boşanma sonrası nafaka talebinin tamamen veya kısmen reddedileceği durumlar sayılmıştır.

Öğreti ve uygulamada çokça tartışılan süresiz yoksulluk nafakası uygulaması da çalışmamızda incelenmiştir. Yoksulluk nafakası Türk hukukunda süresiz olarak tanımlanmıştır. Yargıtay, yoksulluk nafakası düzenlemesinin lafzına bağlı kalarak, nafakanın süresinin belirlenmesinde hâkimin takdir yetkisinin olmadığından bahisle talep edilmedikçe nafakanın süresiz olarak tayin edileceği görüşündedir. Yüksek Mahkemenin bu görüşünün bir yansıması olarak uygulamada süresiz nafaka kararlarına sıkça rastlanılmaktadır. Benzer şekilde, İsviçre hukukunda da nafakanın süresi bakımından bir sınırlama yapılmamıştır. Ancak, Türk mahkemelerinden farklı olarak İsviçre yargıçları, boşanma sonrası nafakanın süreli olarak tayin edilmesi eğilimindedir. Ayrıca, İsviçre Medeni Kanunu'nun m. 125/2'de nafakanın miktarı ve süresinin takdirinde dikkate alınması gereken ölçütler örneksime yoluyla sayılmıştır:

- Evlilik birliği içerisindeki görev paylaşımı,
- Evlilik süresi
- Evlilik birliği içindeki yaşam standardı,
- Eşlerin yaşı ve sağlık durumu,
- Eşlerin geliri ve malvarlığı,
- Müşterek çocuğun bakımını üstlenen taraf bakımından bakım yükü ve süresi,
- Eşlerin mesleki eğitim ve kariyer beklentileri ve çalışma hayatına yeniden entegrasyonun olası maliyeti
- Yaşlılık ve emeklilik sigortası gibi özel veya devlet kurumlarınca yapılacak her türlü sosyal yardım ödemesi.

Bahsi geçen kriterler ışığında hâkim, boşanma sonrası nafaka istemlerini değerlendirir. Söz konusu kıstaslara yoksulluk nafakası düzenlemesinde yer verilmemiş olsa da yargı kararlarında yoksulluk nafakasının miktarının belirlenmesinde bu unsurların dikkate alındığı görülmektedir. İMK m. 125/3'te sayılı olan kriterler her ne kadar yoksulluk nafakasının miktarının belirlenmesi bakımından Türk hukukunda önemli olsa da nafakanın süresinin tespitinde dikkate alınmamaktadır. Uygulamada var olan süresiz nafaka sorununun Yargıtay'ın süre konusundaki katı uygulamasından kaynaklandığı

kanaatindeyiz. Nafakanın belirli bir süreyle sınırlandırılması da zararlı sonuçlar yaratabileceği için nafakanın süresinin belirlenmesinde İsviçre hukukunda olduğu gibi belirli ölçütlerin belirlenmesi yerinde olacaktır.

Çalışmamızın son bölümünde yoksulluk nafakasının hüküm ve sonuçları ele alınmıştır. Yoksulluk nafakası, boşanan eşlerce yapılacak bir anlaşmayla belirlenebilir. Ancak bu anlaşmanın geçerli olması hâkimin onayından geçmesine bağlıdır. Ayrıca, yapılan sözleşmede yoksulluk ödeme biçimi, ifa süresi ve nafakasının miktarı kararlaştırılmış olmalıdır. Taraflar böyle bir anlaşma yapmamışsa, yoksulluk nafakasını belirleme yetkisi hâkime aittir. Hâkim tüm unsurlarıyla belirleyerek nafaka tayini yapar. Yoksulluk nafakasının ödeme şekli hem Türk hem de İsviçre hukukunda irat ve toptan olmak üzere iki biçimde düzenlenmiştir.

Yoksulluk nafakasının sona erme halleri de iki hukuk sisteminde paralellik gösterir. Yoksulluk nafakası alacaklının evlenmesi veya taraflardan birinin ölümü durumunda kendiliğinden sona erer (TMK m. 176/3; İMK m. 130). Ayrıca, nafaka alacaklısının haysiyetsiz hayat sürmesi, başkasıyla evli gibi yaşaması ve yoksulluğunun sona ermesi durumunda da yoksulluk nafakasının mahkeme kararıyla kaldırılacağı düzenlenmiştir.

KAYNAKÇA

- AKINCI** Şahin, *Kaldırılması Gereken Bir Düzenleme: Yoksulluk Nafakası*, THE, S. 147, 2016, 34-37
- AKINTÜRK** Turgut, *Aile Hukuku Dersleri*, Ankara 1967
- AKINTÜRK** Turgut, *Boşanmanın Hukuki Sonuçları*, Ankara Hukuk Fakültesi Ellinci Yıl Armağanı, C. 2, Boşanma Hukuku Haftası, Ankara 1977 (Boşanma)
- AKINTÜRK** Turgut/ **ATEŞ** Derya, *Türk Medeni Hukuku, Aile Hukuku, İkinci Cilt*, İstanbul 2022
- AKTAŞ** Sururi, *Pozitif Hukukta Boşluk Kavramı*, EBYÜHFD, C. 14, S. 1-2, 2010, 1-28
- AKYOL** Şener, *Medeni Hukuka Giriş*, İstanbul 2006
- ALTAŞ** Hüseyin, *Medeni Hukuk Başlangıç Hükümleri*, Ankara 2020
- ANTALYA** Gökhan/ **TOPUZ** Murad, *Medeni Hukuk*, İstanbul 2020
- ARBEBEK** Ömer, *Boşanmanın Mali Sonuçları*, AÜHFD, C. 54, S. 1, 2005, 115-163
- ARKAN SERİM** Azra, *Yoksulluk Nafakası*, İÜHF., C. 65, S. 1, 2007, 285 – 302
- ARSEBÜK** Esat, *Medeni Hukuk Cilt 2*, Ankara 1940
- ARSLAN** Yusuf, *(Bütün Yönleriyle) Boşanma Davaları*, Ankara 1970
- ARSLAN** Ramazan/ **YILMAZ** Ejder/ **TAŞPINAR AYVAZ** Sema/ **HANAĞASI** Emel, *İcra ve İflas Hukuku*, Ankara 2021
- ARSLAN** Ramazan/ **YILMAZ** Ejder/ **TAŞPINAR AYVAZ** Sema/ **HANAĞASI** Emel, *Medeni Usul Hukuku*, Ankara 2021 (Usul)
- AŞIK** Gülşah, *Türk Medeni Kanunu ve Yargıtay Kararları Kapsamında Yardım Nafakası*, *Anadolu Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü/ Özel Hukuk Ana Bilim Dalı*, Yüksek Lisans Tezi, 2019
- ATAR** Eray Aksın, *Nafakadan Feragat*, MÜHFHAD, C. 22, S. 3, 2016
- ATEŞ** Derya, *İsviçre Hukukundaki Gelişmeler Işığında Ana Babanın Ergin Çocuğun Bakım ve Eğitim Giderlerini Karşılama Yükümlülüğü*, TAAD, S 47, 2021, 179-214 (Eğitim Nafakası)
- ATEŞ** Mustafa, *Medeni Kanunda Yapılan Son Değişiklikler Işığında Yoksulluk Nafakası*, YD, C.24, S.4, 1998, 559-574
- AYAN** Mehmet/ **AYAN** Nurşen, *Medeni Hukuka Giriş*, Konya 2020
- AYDEMİR** Enver, *Türk Yargı Kararları Işığında İştirak Nafakası*, *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı*, Yüksek Lisans Tezi, 2018

- ARSLAN** Aziz Serkan, *Türk Aile Mahkemelerinin Yapısı ve Yargılama Usulü*, ABB S. 1, 2010, 187-204
- BAL** Erdi, *Sosyal Yardımların Yoksulluk Üzerine Etkileri: Türkiye Örneği*, *İstanbul Teknik Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Yüksek Lisans Tezi, 2018
- BARAN CELEP** Ebru, *Boşanma Davasının Sonuçları*, *Marmara Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü/ Özel Hukuk Anabilim Dalı Özel Hukuk Bilim Dalı*, Yüksek Lisans Tezi, 2015
- BAŞ** Seda/ **ÖZCAN** Nisa, *Yoksulluk Nafakasında Süre Sorununun Anayasal ve Medeni Hukuk Boyutuyla Tartışılması ve Bir Öneri Olarak Boşanma Tazminatı*, ASBÜHFD, C.4. S.1, 2022, 328-383
- BAŞPINAR** Veysel, *Türk Medeni Kanunu ile Aile Hukukunda Yapılan Değişiklikler ve Bu Konuda Bazı Önerilerimiz*, AÜHFD, C. 52, S. 3, 2003
- BAŞTÜRK** Büşra, *Türk Medeni Kanununda ve Uygulamada Yoksulluk Nafakası*, *Ankara Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü/ Özel Hukuk Anabilim Dalı*, Yüksek Lisans Tezi, 2021
- BATUR** Çiğdem, *Türk Medeni Kanunu'nda İştirak ve Yardım Nafakası*, *İstanbul Aydın Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Özel Hukuk Bilim Dalı*, Yüksek Lisans Tezi, Mayıs 2020
- BAYGIN** Cem, *Soybağı Hukuku*, İstanbul 2010
- BAYSAL** Başak, *Sözleşmenin Uyarlanması*, BK m. 138 Aşırı İfa Güçlüğü, İstanbul 2020
- BERKİ** Şakir, *Medeni Hukuk, Umumi Esaslar, Şahıs ve Aile Hukuku*, Ankara 1961
- BİRİNCİ UZUN** Tuğba, *Eğitime Devam Eden Ergin Çocuğa Ödenen Nafakanın Bazı Yargıtay Kararlarında Yardım Nafakası Olarak Nitelendirilmesi*, DEÜHFD, C. 20, S. 2, 2018, 89-125
- BİRSEN** Kemaleddin, *Borçlar Hukuku Dersleri Birinci Cilt*, İstanbul 1944
- BİRSEN** Kemaleddin, *Medeni Hukuk Dersleri*, İstanbul 1963
- BOELE-WOELKİ** Katharina/ **FERRAND** Frédérique/ **GONZALEZ** Beilfuss Cristina/ **LOWE** Nigel/ **JÄNTERÄ-JAREBORG** Maarit/ **PİNTENS** Walter/ **MARTİNY** Dieter, *Principles of European Family Law Regarding Divorce and Maintenance Between Former Spouses*, Oxford 2004
- BOZDAĞ** Gülfem, *Türk Hukukunda ve Uluslararası Hukukta Nafaka*, Ankara 2015
- BOZKURT** Fatma Duygu, *Yoksulluk Nafakasını İnsan Hakları ve Toplumsal Cinsiyet Ekseninde Yeniden Düşünmek*, İÜHFD, C. 12, S. 2, 2021, 566-584

- BOZOVALI** Haluk, Mevzuattaki Son Değişikliklerle Öğretide ve Uygulamada Türk Medeni Hukukunda Bakım Nafakaları, İstanbul 1990
- BUCHKER** Andrea, Family Law in Switzerland: Recent Reforms and Future Issues – An Overview, *European Journal of Law Reform*, C. 3, S. 3, 2001, 275-296
- BULUT** Harun, Aile Hukukunda Velayet (Çocukla Kişisel İlişki Kurulması) ve Nafaka Davaları, İstanbul 2007 (Yoksulluk)
- BULUT** Hüseyin, Yoksulluk Nafakasının Kusur, Süre ve Yoksulluk Kavramları Işığında Değerlendirilmesi, *KTO Karatay Üniversitesi/ Lisansüstü Eğitim Enstitüsü/ Özel Hukuk Ana Bilim Dalı*, Yüksek Lisans Tezi, 2021 (Tez)
- BÜYÜKYILDIZ** Sinem Ezgi, Boşanmanın Mali Sonuçları, *Bahçeşehir Üniversitesi/ Lisansüstü Eğitim Enstitüsü/ Özel Hukuk Anabilim Dalı*, Yüksek Lisans Tezi, 2021
- CAMCI** Ömer, Boşanma Tazminatı ve Yoksulluk Nafakası, İstanbul 1998.
- CEYLAN** Ebru, *Geçmişten Bugüne Yargıtay Kararlarında Yoksulluk Nafakası Talebinde Etkili Olan Unsurları Değerlendirme*, İBD, C. 92, S. 5, 2018, 15-32 (Yoksulluk Nafakası)
- CEYLAN** Ebru, *İştirak Nafakasının Belirlenmesiyle İlgili Seçilmiş Yargıtay Kararlarının Değerlendirilmesi*, TBBD, C. 133, 2017, 321-327 (İştirak Nafakası)
- CEYLAN** Ebru, Türk ve İsviçre Hukukunda Boşanmanın Hukuki Sonuçları, İstanbul 2006
- CEYLAN ÇAKMAK** Zübeyde, İnsani Yoksulluk ve İnsani Gelişme Endeksi Alanında Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülkelerin Karşılaştırılması, *Aydın Adnan Menderes Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü/ İktisat Anabilim Dalı/ İktisat Bilim Dalı*, Yüksek Lisans Tezi, 2019
- ÇAKIRCA**, Seda İrem, *Kardeşler Arasında Nafaka Yükümlülüğü*, AÜHFD, C. 64, S. 1
- ÇELİKEL**, Serdar, Çocuk Haklarına Dair Uluslararası Sözleşmeler Işığında Boşanmanın Çocuklara İlişkin Hukuki Sonuçları, Ankara 2012
- ÇELİKTAŞ** Demet, *Medeni Kanun ve Medeni Kanunun Ön Tasarısında Nafaka*, YD, C. 15, S. 1-4, 1989, 650-703
- ÇİLENTİ** Konuralp Ayşen, *Türk-İsviçre Hukukunda Yardım Nafakası Yükümlülüğünün Hakkaniyete Aykırılık Nedeniyle Azaltılması veya Kaldırılması*, DEÜHFD, C. 22, S. 2, 2020, 1021-1051
- ÇİTAK** Burçak, *Yoksulluk Nafakası*, İÜHFM, C. 74, S. 1, 2016, 241-257
- DAŞKIN** Şakir, Nafaka Alacaklarının Yabancı Ülkelerden Takibi ve Tahsili, Ankara 2008
- DAYINLARLI** Kemal, Alacağın Temliki, Ankara 2010

- DEDE** İsmail, *Yoksulluk Nafakasının Fiili Birliktelik ve Haysiyetsiz Yaşam Sürme Sebebiyle Sona Ermesi*, İKÜHFD, C. 15, S. 2, 2016, 557-575.
- DEDE** İsmail, *Türk Boşanma Hukukuna Farklı Bir Yaklaşım: Zina ve Haysiyetsiz Hayat Sürme Arasındaki Keskin Sınır*, MÜHFHAD, C. 23, S. 3, 2017, 643-664
- DEMİR** Mecit, *Türk Medeni Hukuk Öğreti ve Uygulamasında Yoksulluk Nafakası*, Ankara 2018
- DEMİR** Remzi, *Yoksulluk Nafakasının Sona Erme Sebepleri ve Yoksulluk Nafakasının Süresizliğine Dair Tartışmalar*, TBBD, S. 147, 2020, 221-249 (Süresiz)
- DEMİRBAŞ** Ali, *Güncel Tartışmalarla Yoksulluk Nafakası*, İMÜHFD, C. 5, S. 2, 2018
- DİNÇKOL** Abdullah, *Hukuka Giriş*, İstanbul 2020
- DOĞAN** Elif, *Gelişmekte Olan Ülkelerde Yoksulluk Siyaseti: Türkiye Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu Örneği*, Ankara Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü/ Siyaset Bilimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2008
- DOĞAN** İzzet, *Türk Medeni Kanununun Düzenlemelerine Göre Tedbir, Yoksulluk ve İştirak Nafakası*, MHMÖHB, C. 35, S. 1, 2015, 59-95
- DOLU** Serhat, *İştirak Nafakası*, İstanbul Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü/ Özel Hukuk Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2010
- DOUGLAS** Gillian, *Obligation and Commitment in Family Law*, Oxford 2018
- DURAL** Mustafa/ **SARI** Suat, *Türk Özel Hukuku C. 1, Temel Kavramlar ve Medeni Kanunun Başlangıç Hükümleri*, İstanbul 2019
- DURAL** Mustafa/ **ÖĞÜZ** Tufan/ **GÜMÜŞ** Mustafa Alper, *Türk Özel Hukuku, Cilt III, Aile Hukuku*, İstanbul 2022
- EDİS** Seyfullah, *Medenî Hukuka Giriş ve Başlangıç Hükümleri*, Ankara 1979
- EGGER** August, *Aile Hukuku, Birinci Kısım: Evlenme Hukuku Mad. 90-251 MK. 82-240*, (Çeviren: Tahir Çağa), İstanbul 1943
- ELÇİN GRASSİNGER** Gülçin, *Boşanma Davasında Eşlerin Boşanmanın Tali Sonuçlarına İlişkin Konularda Anlaşma Yapmaları ve Konu ile İlgili İsviçre Federal Mahkemesi Kararı*, İÜHFM, C. 55, S. 3, 1997, 235-242
- ELPE** Nezih, *Evlenme, Boşanma ve Nafaka Hükümleri*, Ankara 1976.
- ERCOŞKUN ŞENOL** Kübra, *Sözleşmenin İçeriğini Belirleme Özgürlüğü ve Bununun Genel Sınırı: TBK m. 27*, İÜHFM, C. 74, S. 2, 2016, 709-737
- ERDEM** Sibel, *Yoksulluk Nafakası*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1992. (Yoksulluk).
- ERBAYRAKTAR** Burcu, *Alacağın Devrinin Sözleşme ile Engellenmesi, (Pactum de non cedendo)*, İstanbul 2021

- EREN** Fikret, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2022
- ERDEM** Mehmet, Aile Hukuku, İstanbul 2018
- ERGENEKON** Yılmaz, Türk Medeni Hukukunda Yardım Nafakaları, Ankara 1966
- ERGÜN** Zafer, Boşanma Davaları: Nişanlanma-Evlenme-Butlan-Velayet-Kişisel İlişki-Nafaka-Maddi ve Manevi Tazminat Mal Rejimi (Yargıtay Kararları), Ankara 2009
- ERGÜNEY** Hilmi, Türk Hukukunda Lügat ve İstılahlar, İstanbul 1973
- EROL** Nihal, Gelişmekte Olan Ülkelerde Yoksulluk ve Yoksullukla Mücadele Politikaları, *Selçuk Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü/ İktisat Ana Bilim Dalı*, Yüksek Lisans Tezi, 2006 (Yoksulluk)
- EROL** Yasemin, *Akıl Hastalığına Dayalı Boşanma*, SÜHFD, C. 19, S. 1, 2011, 119-150
- ERSÖZ** Oğuz, *Yoksulluk Nafakasının Sona Ermesi*, UMD, S. 12, 2018
- ERTÜRK** Erkan, 4721 Sayılı Yeni Medeni Kanuna Göre Uygulamada Nafaka Davaları, İstanbul 2005
- ESENER** Turan, *Boşanmanın Fer'i Neticelerine Dair Mukaveleler*, AÜHFD, C. 8, S. 3-4, 195, 610-628
- FEYZİOĞLU** Feyzi Necmettin, Aile Hukuku, İstanbul 1986
- FEYZİOĞLU** Feyzi Necmeddin, Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt I, İstanbul 1976
- FEYZİOĞLU** Feyzi/ **DOĞANAY** Ümit/ **AYBAY** Aydın, Medeni Hukuk Dersleri, Birinci Cilt, Üçüncü Bası, İstanbul 1976
- FEYZİOĞLU** Feyzi/ **ÖZAKMAN** Cumhur/ **SARIAL** Enis, Aile Hukuku, İstanbul 1986
- FIRTINA** Esra, Boşanmanın Mali Sonuçları ve Yoksulluk Nafakası, Ankara 2019
- GEDİKLİ** Haluk, Boşanma ve Ayrılık Davalarında Alınacak Geçici Önlemler Tedbir Nafakası, *Marmara Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü/ Özel Hukuk Ana Bilim Dalı*, Yüksek Lisans Tezi, 2006
- GELMEZ** Ezgi, Boşanmanın Mali Sonuçları, *Bahçeşehir Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü/ Özel Hukuk Anabilim Dalı*, Yüksek Lisans Tezi, 2019
- GENÇ** Akif, Türk Medeni Hukukunda Yardım Nafakası, *İstanbul Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü/ Özel Hukuk Anabilim Dalı*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2012
- GENÇCAN** Ömer Uğur, Boşanma Hukuku, 2021
- GENÇCAN** Ömer Uğur, Nafaka Hukuku, 2018
- GİRGİN** Yasin, Evlilik Birliğinin Sona Ermesi, Ankara 2013
- GÖKÇEOĞLU BALCI** Şebnem, *Yoksulluk-Hukuk İlişkisi Bağlamında Güvenceli Asgari Gelir*, GHD, Şubat 2007.

- GÖKKAYA** Vildan, *Eğitimi Devam Eden Ergin Çocuğa Ana ve Babası Tarafından Verilen Eğitim Nafakasının) Nafakanın Hukuki Niteliği ve Nafakaya Hükmmedebilme Koşulları*, İBD, C. 91, S. 4, 2017, 274-286
- GÖKTÜRK** Hüseyin Avni, *Türk Medeni Hukuku İkinci Kitap Aile Hukuku*, Ankara 1955
- GÖNENSAY** Samim, *Medeni Hukuk Cilt: II, Aile Hukuku, Kısım II Nesep, Velayet, Vesayet*, İstanbul 1940
- GÖZLER** Kemal, *Hukuka Giriş*, Bursa, 2021
- GÜNCAN** Hilal Nur, *Türk Hukukunda Tedbir, Yoksulluk ve İştirak Nafakası*, *Beykent Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü/ Hukuk Ana Bilim Dalı/ Özel Hukuk Bilim Dalı*, Yüksek Lisans Tezi, 2019
- GÜRKAN** Ülker, *Medenî Kanun Eleştirileri I: Karının İktisaden Korunması*, AÜHFD, C. 30, S. 1, 1973 (Kadının Korunması)
- GÜRKAN** Ülker, *Türk Kadınının Hukuki Statüsü ve Sorunları*, AÜHFD, C. 35, S. 1, 1978
- GÜRPINAR** Damla, *Yeni Medeni Kanuna Göre Medeni Hukuk (Temel Bilgiler)*, Ankara 2018
- HAMZAÇEBİ** Mehmet, *Türk Medeni Kanununa Göre Boşanma ve Ayrılık Hallerinde Tedbir, Yoksulluk ve İştirak Nafakası*, SÜHFD, C.10, S. 3-4, 2002, 23-48
- HATEMİ** Hüseyin, *Aile Hukuku*, İstanbul 2021
- HATEMİ** Hüseyin, *Medenî Hukuka Giriş*, İstanbul 2021
- HATEMİ** Hüseyin/ **KALKAN** Öztürk Burcu, *Aile Hukuku*, İstanbul 2018
- HATEMİ** Hüseyin/ **SEROZAN** Rona, *Aile Hukuku, Filiz Kitabevi*, İstanbul 1993
- HAUSHEER** Heinz, *Yeni İsviçre Boşanma Hukukunun Önemli Yenilikleri, İsviçre Medeni Kanunu ve Borçlar Kanunu'nun Alınışının 80. Yılı Sempozyumu (Çevirenler: Ali Çivi/Denise Unkan)*, İstanbul, 2007, 29-53
- HAUSHEER** Heinz/ **WOLF** Stephan, *Switzerland, Grounds for Divorce and Maintenance Between Former Spouses*, Ekim 2002, 1-51
- HELVACI** İlhan, *Gerekçeli-Karşılaştırmalı-İçtihatlı-Notlu Türk Medeni Kanunu Aile Hukuku, Cilt: II*, İstanbul, 2013
- HELVACI** Serap, *İsviçre ve Türk Hukuklarında Boşanma Sebepleri*, Prof. Dr. Ömer Teoman'a 55. Yaş Günü Armağanı, Cilt II, İstanbul 2002
- HELVACI** Serap/ **ERLÜLE** Fulya; "Medeni Hukuk" Medeni Hukuka Giriş, İstanbul, 2018
- İNAL** Nihat, *Örnek Karar ve Dilekçelerle Açıklamalı Boşanma Nafaka Davaları*, Ankara 2021.
- İNAN** Ali Naim, *Türk Medeni Hukuku*, Ankara 2014

- KAÇAK** Nazif, Açıklamalı ve İçtihatlı Boşanma Davalarında Maddi ve Manevi Tazminat ile Yoksulluk Nafakası, Ankara 2009
- KAÇAK** Nazif, Alfabetik- Özetli A'dan Z'ye Yargıtay İçtihatları Külliyesi, II. Cilt, Ankara 2000
- KALELİ** Şakir, *Nafaka Davaları*, YD, C. 4, S. 1-2, 1978, 115-131
- KALENDER** Ahmet, Türk Aile Hukukunda Boşanma Nafakası, *Atatürk Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü/ Özel Hukuk Ana Bilim Dalı*, Doktora Tezi, 2021
- KARAKAŞ** Fatma Tülay, Kişiyeye Sıkı Sıkıya Bağlı Haklar, Ankara 2015
- KARSLI** Abdurrahim, Medeni Muhakemeleri Hukuku Ders Kitabı, İstanbul 2020
- KARTAL** Nagihan, Türk Hukukunda Yoksulluk Nafakası, *İstanbul Medipol Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Yüksek Lisans Tezi, 2019
- KARTÖZ** Mehmet, Yoksulluk Nafakası ve Tazminat, *Süleyman Demirel Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü/ Kamu Yönetimi Anabilim Dalı*, Yüksek Lisans Tezi, 2002
- KAYIHAN** Şaban, Hukukun Temel Kavramları, Ankara 2022
- KESKİN** Alper, Boşanma Davaları, Ankara 2017
- KILIÇOĞLU** Ahmet M. Aile Hukuku, Ankara 2022
- KILIÇOĞLU** Ahmet M., Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2020 (Borçlar)
- KILIÇOĞLU** Mustafa, 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu El Şerhi, İstanbul 2012
- KIRBAŞ** Özlem, Türk Hukukunda Eşlerin Anlaşmasına Dayanan Boşanma (MK. m. 134/3), *İstanbul Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü/ Özel Hukuk Ana Bilim Dalı*, Yüksek Lisans Tezi, 1994
- KOCABAŞ** Gediz, *Evlilik Sonrası Dayanışma İlkesi ve Bu İlkenin Sınırı Olarak Clean Break İlkesi Doğrultusunda Yoksulluk Nafakasını Belirleyici Ölçütler*, MÜHFAD, C. 18, S. 1, 2013, 357-391
- KÖPRÜLÜ** Bülent/ **KANETİ** Selim, Aile Hukuku, İstanbul 1989
- KÖSEOĞLU** Bilal, Aile Mahkemelerinin İşleyişi, Ankara 2005
- KÖSEOĞLU** Bilal/ **KOCAĞA** Köksal, Aile Hukuku ve Uygulaması, İstanbul 2011
- KULAKLI** Emrah, *Yoksulluk Nafakası ve Yoksulluk Nafakasının Süresi Bağlamında Bir Mukayeseli Hukuk İncelemesi*, İMÜHFD, C. 5, S. 2, 2018, 237-269
- KURT** Ekrem, *Türk Hukukunda Kişiyeye Sıkı Sıkıya Bağlı Haklar ve Hukuki Sonuçları*, İKÜHFD, C. 15, S. 2, 2016, 121-197
- KURU** Baki, *Haczi Caiz Olmayan Şeyler*, AÜHFD, C. 19, S. 1, 1962, 277-326
- KURU** Baki, Hukuk Muhakemeleri Usulü, Cilt IV, İstanbul 2001
- KURU** Baki/ **AYDIN** Burak, Medeni Usul Hukuku El Kitabı, Cilt II, Ankara 2021

- MEDAR** Arzu Ahsen; Yargı kararları ışığında Türk ve İsviçre Hukukunda Yoksulluk Nafakası, *Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü/ Özel Hukuk Anabilim Dalı* Yüksek Lisans Tezi, 2018
- MEMİŞOĞLU BOZAN** Ayşe Gül, Boşanma Davalarında Nafakalar, *İstanbul Kültür Üniversitesi/ Lisansüstü Eğitim Enstitüsü/ Özel Hukuk Ana Bilim Dalı*, Yüksek Lisans Tezi, 2019
- MEYER** Karin, *İsviçre’de Eş ve İştirak Nafakası* (Çeviren Kıvılcım Bilgen), ABÜHFD, C. 2, S. 3, 2014, 191-201
- MUŞUL** Timuçin, Medeni Usul Hukuku, Ankara 2012
- ODABAŞI** Büşra, *Yoksulluk Nafakasında Süre Sorunu*, İBD, C. 94, S. 2, 2018, 323-358
- OĞUZ** Cemal, *Medeni Kanun Madde 174/1 ile 175 Arasındaki Farklar*, AHBVÜHFD, C. 4, S. 1-2, 2000, 23-37
- OĞUZMAN** Kemal/ **BARLAS** Nami, Medeni Hukuk, İstanbul 2021
- OĞUZMAN** Kemal/ **DURAL** Mustafa, Aile Hukuku, Ankara 1998
- OĞUZMAN** Kemal/ **ÖZ** M. Turgut, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Cilt 1, İstanbul 2014
- OĞUZMAN** M. Kemal/ **SELİÇİ** Özer/ **OKTAY-ÖZDEMİR** Saibe, Eşya Hukuku, İstanbul 2021
- OKTAY ÖZDEMİR** Saibe, *Türk Hukukunda Boşanma Sisteminde Revizyon İhtiyacı*, Public and Private International Law Bulletin, C. 35, S. 1, 2015, 29-46
- OKYAR KARAOSMANOĞLU** Dila, *Yargıtay Kararları Işığında Yoksulluk Nafakası Ödeme Yükümlülüğünün Şartları ve Ortadan Kalkması*, İKÜHFD, C. 15, S. 2, 2016, 421-434
- OLGAÇ** S. Can, *Ergin Olup da Eğitimine Devam Eden Çocuk Lehine İştirak Nafakasının Devamı Üzerine Yargıtay Kararları Işığında Genel Bir Değerlendirme*, THD, S. 73, 2012, 24-29
- OLGAÇ** Senai, İçtihatlarla Türk Medeni Kanunu Şerhi, 1975
- ORHAN** Şafak, Boşanma Davasında Geçici Hukuki Koruma Tedbirleri, *Yıldırım Beyazıt Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü/ Özel Hukuk Ana Bilim Dalı*, Yüksek Lisans Tezi, 2016
- ÖCAL** Mesut, Yoksulluk Nafakasının Süresi, *İstanbul Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü/ Özel Hukuk Ana Bilim Dalı*, Yüksek Lisans Tezi, 2018
- ÖZDAMAR** Demet, Türk Hukukunda Özellikle Türk Medeni Kanunu Hükümleri Karşısında Kadının Hukuki Durumu, Ankara 2002

- ÖZDEMİR** Hayrunnisa, *Yargıtay Kararları Işığında Türk Medeni Hukukunda Yardım Nafakası*, THD, C.9, S. 100, 2014, 65-78
- ÖZDEMİR** Hayrunnisa/ **RUHİ** Ahmet Cemal, *Çocuk Hukuku*, İstanbul 2022
- ÖZDEMİR** Nevzat, *Türk Hukukunda Anlaşmalı Boşanma*, İstanbul Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Üniversitesi/Özel Hukuk Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2003 (Anlaşmalı Boşanma)
- ÖZDEMİR KOL** Pembe, *Türk Hukukunda Tedbir Nafakası*, Gazi Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü/ Özel Hukuk Ana Bilim Dalı/ Medeni Hukuk Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2013
- ÖZKAN** Nihat, *Hukuk Rehberi*, Cilt I, Ankara 1999
- ÖZLÜK** Betül, *Modern Nafaka Düzenlemeleri ve Türk Hukukunda Revizyon Gereği*, THD, C. 13, S. 147, 2018, 40-47
- ÖZSUNAY** Ergun, *Borçlar Hukuku*, İstanbul 1983
- ÖZTAN** Bilge, *Aile Hukuku*, Ankara 2015 - 1983
- ÖZTAN** Bilge, *3444 Sayılı Kanunla Getirilen Değişiklikten Sonra Medeni Kanunu'nun 134'üncü Maddesi*, Prof. Dr. Haluk Tandoğan'ın Hatırasına Armağan, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara 1990
- ÖZUĞUR** Ali İhsan, *Nafaka Hukuku*, Ankara 2015
- ÖZYAZGAN** Özge, *Yoksulluk Nafakası*, Hasan Kalyoncu Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü/ Özel Hukuk Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2019
- PEKCANITEZ** Hakan/ **ATALAY** Oğuz/ **SUNGURTEKİN** Özkan Meral/ **ÖZEKES** Muhammet, *İcra ve İflas Hukuku*, İstanbul 2021
- PERKTAŞ** Hatice, *Boşanmada Yoksulluk Nafakası*, Çankaya Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü/ Özel hukuk Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2008
- POLATER** Salih, *İsviçre Medeni Kanunu ile Karşılaştırmalı Olarak Türk Hukukunda Emeklilikten Doğan Hakların Paylaştırılması*, İÜHFD, C. 8, S. 2, 2017, 453-477
- REİSOĞLU** Safa, *Türk Borçlar Hukuku, Genel Hükümler*, İstanbul 2013
- RUHİ** Ahmet Cemal, *Nafaka Hukuku*, İstanbul 2021
- RUHİ** Ahmet Cemal, *Türk Hukukunda Nafaka ve Nafaka Alacaklarının Yabancı Ülkelerde Tahsili*, Ankara 2003
- SAYMEN** Ferit H./ **ELBİR** Halid K., *Türk Borçlar Hukuku, Umumi Hükümler*, Birinci Cilt, İstanbul 1958
- SAYMEN** Ferit H./ **ELBİR** Halid K., *Türk Medeni Hukuku: Aile Hukuku*, C. III, İstanbul 1960
- SCHWARZ** Andreas, *Aile Hukuku*, İstanbul 1942

- SCHWENZER** Ingeborg, *Ten Years Divorce Reform in Switzerland*, International Survey of Family Law, 2011, 397-408
- SCHWENZER** Ingeborg/ **KELLER** Tomie, *Recent Developments In Swiss Family Law*, Public and Private International Law Bulletin, C. 35, S. 1, 2015, 1-28
- SERİN OF** Emine, Boşanmanın Mali Sonuçları, *Selçuk Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü/ Özel Hukuk Anabilim Dalı*, Yüksek Lisans Tezi, 2008
- SEROZAN** Rona, Medeni Hukuk, Kişiler Hukuku, İstanbul 2018
- SİRMEN** Lale, Eşya Hukuku, Ankara 2021
- SOMKAN** Fırat Aylin, Yoksulluk Nafakası, *Ankara Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü/ Özel Hukuk Anabilim Dalı*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2019
- SONAT** Ali, *Ana Babanın Eğitimi Devam Eden Ergin Çocuğa Karşı, Nafaka Yükümlülüğü*, MÜHFHAD, C.19, S. 1, 235–291
- ŞAHİN** Mustafa, *Türk-İsviçre Medeni Kanunlarına Göre Evlilik Sonrası Katkının (Yoksulluk Nafakasının) Şartları (TMK m.175-ZGB m.125)*, GÜHFD, C. 21, S. 3, 2017, 75-107
- ŞENER** Esat, Uygulama ve Teori ile Her Yönü ile Boşanma, Ankara 1997
- ŞEREN DEMİREL** Esra, Yoksulluk Nafakası, *Gazi Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Yüksek Lisans Tezi, 2007
- ŞİMŞEK** Mustafa, Aile Mahkemelerinin Görevine Giren Davalar, Ankara 2007
- TEKİNAY** Selahattin Sulhi, Borçlar Hukuku, İstanbul 1974
- TEKİNAY** Selahattin Sulhi, Türk Aile Hukuku, İstanbul 1990
- TEKİNAY** Selahattin Sulhi/ **AKMAN** Sermet/ **BURCUOĞLU** Haluk/ **ALTOP** Atilla, Tekinay Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, İstanbul 1993
- TERCAN** Erdal, *Türk Aile Mahkemeleri*, AÜHFD, C. 52, S. 3, 2003, 19-53
- TOPKAYA** Şahin, Yoksulluk ve İştirak Nafakası, *İstanbul Kültür Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü/ Özel Hukuk (Medeni Hukuk) Anabilim Dalı/ Özel Hukuk Bilim Dalı*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2017
- TOPUKSAK** Zümra, Yardım Nafakası, *İstanbul Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2011
- TOSUN** Yalçın, *Türk ve İsviçre Hukukunda Yoksulluk Nafakasının ve Doğurduğu Hukuki Sorunların İncelenmesi*, BÜHFD, C. 10, S. 129-130, 2016, 53-77
- TUNA** Sıla, *Boşanmanın Mali Sonuçlarından İştirak ve Yoksulluk Nafakası*, İBD, C. 89, S. 2016/3, 2015, 291-307
- TURHAN** Nedim, *Boşanma Halinde Maddi Tazminat ve Yoksulluk Nafakası*, YD, C. 19, S. 3, 1993, 248-269

- TUTUMLU** Mehmet Akif, Teorik ve Pratik Boşanma Yargılaması Hukuku, Cilt II, Ankara 2009
- TUTUMLU** Mehmet Akif, Yeni Türk Medeni Kanunu'nun Hükümlerine Göre Evliliğin Butlanı, Boşanma Ayrılık Sebepleri ve Boşanmanın Hukuki Sonuçları, Ankara, 2006
- TÜRKMEN** Ahmet, *Eğitim Nafakası (TMK md. 328/II)*, YÜD, C. 8, Prof. Dr. Aydın Zevkliler'e Armağan Özel Sayısı, 2013, 2707-2764
- ULUSOY** Neslihan, Türk Medeni Hukukunda nafakalar, *Selçuk Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü/ Özel Hukuk Ana Bilim Dalı/ Özel Hukuk Bilim Dalı*, Yüksek Lisans Tezi, 2019
- UYAR** Talih/ **UYAR** Alper/ **UYAR** Cüneyt, Türk Medeni Kanunu, Aile Hukuk (MK. 175-202), Cilt II, Ankara 2016
- UZUN** Mine, Yargıtay Kararları Kapsamında Yoksulluk Nafakası, İstanbul 2013
- UZUN** Özge, Türk Medeni Kanunu'nda bakım nafakaları, *Marmara Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü /Hukuk Ana Bilim Dalı/ Özel Hukuk Bilim Dalı*, Yüksek Lisans Tezi, 2005 (Bakım Nafakası)
- VELİDEDEOĞLU** Hıfzı Veldet, Türk Medeni Hukuku: Aile Hukuku, İstanbul 1965 - 1956
- VON TUHR** Andreas, Borçlar Hukuku, Birinci Cilt, Çev. Cevat Edege, İstanbul 1952
- YAĞCI** Kürşat, *Yoksulluk Nafakasında Süresizlik Sorunu*, İÜHFİM, C. 76, S. 1, 2018, 323-358
- YALÇINKAYA** Namık/ **KALELİ** Şakir, Yeni Boşanma Hukuku, Cilt II, Ankara 1987
- YAVAŞ** Murat, *Maaş ve Ücret Haczi*, TBBD, C. 22, S. 84, 2009
- YAVUZ** Nihat, Öğretide ve Uygulamada; Nafaka, Nişan ve Eşlerin Katkı Payı ile İlgili Davalar, Ankara 2008
- YILDIRIM** Abdülkerim, *Yoksulluk Nafakası ve Yoksulluk Nafakasında Süre Sorunu, (Nafakada Süre)*, LHD, C. 14, S. 157, 2016
- YILMAZ** Ejder, Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, Ankara 2021
- YILMAZ** Ejder, Hukuk Sözlüğü, Ankara 2011
- YILMAZ** Süleyman/ **YILDIRIM** Abdülkerim, Medeni Hukuk – I (Başlangıç Hükümleri – Kişiler Hukuku – Aile Hukuku), Ankara 2020.
- YÜCEDAĞ** Nafiye, Kadının Talep Ettiği Yoksulluk Nafakası (Wome's Alimony), 6. Uluslararası Suç ve Ceza Film Festivali, Editör: Prof. Dr. Adem Sözüer "Yoksulluk", Tebliğler, İstanbul, s. 509-529.

YÜCEL Beyza Nur, “2000 Yılı Sonrası Türkiye’de Yoksulluk ve Sosyal Politika, *Kırıkkale Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü/ Sosyoloji Anabilim Dalı*, Yüksek Lisans Tezi, 2017

ZEVKLİLER Aydın, Medeni Hukuk, Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku, Aile Hukuku, Diyarbakır 1986

ZEVKLİLER Aydın/**ACARBAY** Beşir/ **GÖKYAYLA** K. Emre, Zevkliler Medeni Hukuk, Ankara 1999

ZEVKLİLER Aydın/ **ERTAŞ** Şeref/ **HAVUTÇU** Ayşe/ **ACABEY** M. Beşir/ **GÜRPINAR** Damla, Yeni Medeni Kanuna Göre Medeni Hukuk (Temel Bilgiler), Ankara 2018

ZEVKLİLER Aydın/ **HAVUTÇU** Ayşe, Medeni Hukuk Temel Bilgiler, Ankara 2018

ELEKTRONİK KAYNAKLAR

<https://www.aa.com.tr/>

<https://www.fedlex.admin.ch/de/>

<https://www.forumadalet.net/>

<http://www.hukuki.net/>

<https://www.hukukturk.com/>

<https://www.kararara.com/>

<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>

<https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/>

<https://www.lexpera.com.tr/>

<https://www.mevzuat.gov.tr/>

<https://mevzuat.tbmm.gov.tr/>

<https://sozluk.gov.tr/>

<https://www.tccb.gov.tr/>

EK 1. ORJİNALLİK RAPORU

**HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU**

**HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA**

Tarih: .../.../.....

Tez Başlığı : TÜRK VE İSVİÇRE HUKUKUNDA KARŞILAŞTIRMALI OLARAK YOKSULLUK NAFAKASI

Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 185 sayfalık kısmına ilişkin, 20/11/2022 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda işaretlenmiş filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı %26'dır.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç
- 2- Kaynakça hariç
- 3- Alıntılar hariç
- 4- Alıntılar dâhil
- 5- 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Tarih ve İmza

Adı Soyadı: Kübra Yıldız
Öğrenci No: N18137165
Anabilim Dalı: Özel Hukuk Anabilim Dalı
Programı: Tezli Yüksek Lisans

DANISMAN ONAYI

UYGUNDUR.

Doç Dr. Derya ATEŞ

**HACETTEPE UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES
MASTER'S THESIS ORIGINALITY REPORT**

**HACETTEPE UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES
PRIVATE LAW DEPARTMENT**

Date: .../.../.....

Thesis Title : COMPARATIVE STUDY OF THE POVERTY ALİMONY İN TURKİSH AND SWISS LAW

According to the originality report obtained by myself/my thesis advisor by using the Turnitin plagiarism detection software and by applying the filtering options checked below on 20/11/2022 for the total of 185 pages including the a) Title Page, b) Introduction, c) Main Chapters, and d) Conclusion sections of my thesis entitled as above, the similarity index of my thesis is 26 %.

Filtering options applied:

1. Approval and Declaration sections excluded
2. Bibliography/Works Cited excluded
3. Quotes excluded
4. Quotes included
5. Match size up to 5 words excluded

I declare that I have carefully read Hacettepe University Graduate School of Social Sciences Guidelines for Obtaining and Using Thesis Originality Reports; that according to the maximum similarity index values specified in the Guidelines, my thesis does not include any form of plagiarism; that in any future detection of possible infringement of the regulations I accept all legal responsibility; and that all the information I have provided is correct to the best of my knowledge.

I respectfully submit this for approval.

Date and Signature

Name Surname: Kübra Yıldız
Student No: N18137165
Department: Private Law Department
Program: MA

ADVISOR APPROVAL

APPROVED.

_____
(Doç Dr. Derya Ateş)

EK 2. ETİK KURUL MUAFİYET FORMU

**HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ ÇALIŞMASI ETİK KOMİSYON MUAFİYETİ FORMU**

**HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA**

Tarih: .../.../.....

Tez Başlığı: Türk ve İsviçre Hukuku'nda Karşılaştırmalı Olarak Yoksulluk Nafakası

Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmam:

1. İnsan ve hayvan üzerinde deney niteliği taşımamaktadır,
2. Biyolojik materyal (kan, idrar vb. biyolojik sıvılar ve numuneler) kullanılmasını gerektirmemektedir.
3. Beden bütünlüğüne müdahale içermemektedir.
4. Gözlemsel ve betimsel araştırma (anket, mülakat, ölçek/skala çalışmaları, dosya taramaları, veri kaynakları taraması, sistem-model geliştirme çalışmaları) niteliğinde değildir.

Hacettepe Üniversitesi Etik Kurulları ve Komisyonlarının Yönergelerini inceledim ve bunlara göre tez çalışmamın yürütülebilmesi için herhangi bir Etik Kurul/Komisyon'dan izin alınmasına gerek olmadığını; aksi durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Tarih ve İmza

Adı Soyadı: Kübra YILDIZ
Öğrenci No: N18137561
Anabilim Dalı: Özel Hukuk Anabilim Dalı Başkanlığı
Programı: Tezli Yüksek Lisans
Statüsü: Yüksek Lisans Doktora Bütünleşik Doktora

DANIŞMAN GÖRÜŞÜ VE ONAYI

(Dr. Öğr. Üyesi Derya ATEŞ, İmza)

Detaylı Bilgi: <http://www.sosyalbilimler.hacettepe.edu.tr>

Telefon: 0-312-2976860

Faks: 0-3122992147

E-posta: sosyalbilimler@hacettepe.edu.tr

**HACETTEPE UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES
ETHICS COMMISSION FORM FOR THESIS**

**HACETTEPE UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES
PRIVATE LAW DEPARTMENT**

Date: .../.../.....

Thesis Title: Comparative study of the poverty alimony in Turkish and Swiss Law

My thesis work related to the title above:

1. Does not perform experimentation on animals or people.
2. Does not necessitate the use of biological material (blood, urine, biological fluids and samples, etc.).
3. Does not involve any interference of the body's integrity.
4. Is not based on observational and descriptive research (survey, interview, measures/scales, data scanning, system-model development).

I declare, I have carefully read Hacettepe University's Ethics Regulations and the Commission's Guidelines, and in order to proceed with my thesis according to these regulations I do not have to get permission from the Ethics Board/Commission for anything; in any infringement of the regulations I accept all legal responsibility and I declare that all the information I have provided is true.

I respectfully submit this for approval.

Date and Signature

Name Surname: Kübra YILDIZ
Student No: N18137561
Department: Private Law Department
Program: MA
Status: MA Ph.D. Combined MA/ Ph.D.

ADVISER COMMENTS AND APPROVAL

_____
 (Dr. Öğr. Üyesi Derya ATEŞ,
 Signature)

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Kübra YILDIZ

Doğum Tarihi : 20.05.1995

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi – 2017

Yüksek Lisans Öğrenimi : Queen Mary, University of London – Law LLM – 2021
Hacettepe Üniversitesi – Özel Hukuk Yüksek Lisans Programı – 2022 (Tahmini)

Bildiği Yabancı Diller : İngilizce

İş Deneyimi

Stajlar : Ankara Barosu Avukatlık Stajı

İletişim

E-Posta Adresi : kubra_yildiz_95@hotmail.com

Tarih : 21.12.2022